VĂN HỌC MỚI

TẠP CHÍ VĂN HỌC NGHỆ THUẬT

TRONG SỐ NÀY

TRẦN VĂN TÍCH - HẠ QUỐC HUY - CHU VƯƠNG MIỆN - CHU THỤY NGUYÊN - LÂM HẢO DŨNG - NGUYỄN VY KHANH - HOÀNG XUÂN SƠN - ĐỨC PHỔ - HÀ NGUYÊN DU - NGUYỄN VĂN SÂM HUỲNH LIỄU NGẠN - KHALY CHÀM - NGUYỄN MINH TRIẾT QUYÊN DI - NGUYỄN LƯƠNG BA - XUÂN THỦY - NGUYỄN NGỌC HẠNH - NGÔ NGUYÊN NGHIỄM - TRẦN HẠ VI - TRIỀU HOA ĐẠI LÊ HỮU MINH TOÁN - BT ÁO TÍM - LÂM CHƯƠNG

THÁNG 4 / 2021 SỐ 11

https://tieulun.hopto.org

Nhà Thuốc Tây

PROFESSIONAL PHARMACY WESTMINTER

7631 Westminster Blvd., Suite D, Westminster, CA 92683

P: (714) 893-2464 | F: (714) 893-4255

T2-T6: 9am - 6pm | T7: 9am - 2pm

*Dược sĩ **Denise Lê** và toàn thể nhân viên chân thành cảm ơn quý vị đã cho chúng tôi cơ hội được phục vụ trong nhiều năm qua, và mong tiếp tục được sự ủng hộ của quý vị trong nhiều năm tới.*

Đến với nhà thuốc, qui khách sẽ được giúp đỡ tận tình.

Chúng tôi:
- Nhận mọi bảo hiểm
- Chích ngừa các loại
- Giao thuốc miễn phí đến tận nhà.

Dược sĩ Denise Lê trân trọng kính mời!

PROFESSIONAL PHARMACY
(MTM Pharmacy cũ) FAIRVIEW

1002 N. Fairview St., Santa Ana, CA 92703
P: (714) 881-0012 | F: (714) 881-4321
T2-T6: 9am - 6pm | T7: 9am - 1pm

PROFESSIONAL PHARMACY
(MTM Pharmacy cũ) SANTA ANA

2339 W. First St., Santa Ana, CA 92703
P: (714) 278-4800 | F: (714) 278-4769
T2-T6: 9am - 6pm | T7: Đóng Cửa

$ 20.00 USD

PHAN HẠ DU - NGUYỄN THỊ NGỌC LAN - HOÀI ZIANG DUY - SA CHI LỆ - HOÀNG CHÍNH - NGUYỄN HẢI THẢO - HỒ XOA - ĐINH PHỤNG TIẾN - LÊ TUYẾT LAN - TRẦN VIỆT HẢI - LÊ NGUYÊN - MÃ LAM TRẦN HOÀNG VY - NGỰ THUYẾT - VIÊN DUNG - NGUYỄN ĐÌNH TỪ LAM - LÊ CHIỂU GIANG - THUẬN TÌNH - THÙY AN - KHÁNH LAN NGUYỄN ĐÌNH PHƯỢNG UYÊN - NGUYỄN QUANG NHẠC - ĐỖ KH NGUYỄN THỊ NGỌC NHUNG - PHAN TƯỜNG NIỆM

https://tieulun.hopto.org

VĂN HỌC MỚI
TẠP CHÍ VĂN HỌC NGHỆ THUẬT

PHÁT HÀNH MỖI 2 THÁNG 1 SỐ (1 NĂM 6 SỐ)

Điều hành: HÀ NGUYÊN DU

Phụ tá: Vương Thư Sinh (VHT)
Thư ký & Bản thảo : Bạch Xuân Phẻ
Kỹ thuật NXB Phạm Hồng Thái

ISSN 2690 - 4276

Thư từ, bài vở, ngân phiếu xin gởi về:
(Văn Học Mới - Literature Magazine)

To: Ha Nguyen (Ha Nguyen Du)
10291 Arundel Ave.
Westminster, CA 92683 - 5821

vanhocmoi68@gmail.com
hanguyendu@gmail.com
https://vanhocmoi.com

ĐẠI DIỆN PHÁT HÀNH

Toronto:NguyễnVyKhanh<nguyenvykhanh@yahoo.com>
Vancouver BC:Nguyễn Đức Tùng<bachnguyen@shaw.ca>
Phan Ni Tấn <phannitan@yahoo.ca>
USA:Georgia: Đức Phổ<dducpho@gmail.com>
Nguyễn Thị Thảo An<thaoan2009@gmail.com>
Massachusetts: Lâm Chương <lamchuong495@gmail.com>
Louisiana: NgT Hồng Hải<nhattannguyen575@yahoo.com>
Dallas: Nguyễn Lương Ba< bal@nguyen.us>
Houston: Nguyễn Minh Triết<lntt_2000@yahoo.com>
Sacramento: Bạch Xuân Phẻ<tamthuongdinh@gmail.com>
San Jose: Phạm Hồng Thái<thaihpham@gmail.com>
Paris: Cổ Ngư <nguyenlinhquang@gmail.com>
Germany Trần Văn Tích

https://tieulun.hopto.org

THƯ TÒA SOẠN
tạp chí văn học mới

Thưa quí thân hữu ...
và quí bạn đọc tạp chí *Văn Học Mới, thân mến*...

Trong suốt thời gian gần nửa năm qua, tôi chắc rằng không ai mà không đảo điên, quằn quại khổ đau bởi hai thứ *"siêu quyền lực"*. Một, như *vô hình* mà *hiện hữu*. Một, *hiện hữu* mà như *vô hình*.!!

Hẳn, trên toàn thế giới không ai mà không sợ hãi đến con cúm "Covid 19" ..!! Nó có phải là con *vô hình* mà *hiện hữu* không?? Nó hiện hữu *(qua kính hiển vi ??)*... Nó lại cũng là thứ *siêu quyền lực*?? Ta thử hỏi tại sao?? Có phải bởi nó có thế *giết chết không từ một ai không*?? Câu hỏi này ai cũng trả lời được... Nhưng sau khi trả lời thì nẩy sinh ra vô vàn thắc mắc.!! Trong những sự thắc mắc này, người ta đưa ngay ra một khẳng định " *Mọi hệ quả đều có nguyên nhân*". Trong số người đưa ra sự khẳng định này đều ngước mặt lên mà lớn tiếng goi *"Trời ơi.!!"* rồi gục xuống và lắm người phải *khóc thét*.!!

Qua bao tháng vô cùng ngã nghiệt đó, thế giới là một ngục tối.!! Sự cấm túc, việc cách ly hay đóng cửa mọi thứ dịch vụ và trường học ... hoặc những thứ khống chế nào khác ... Khiến ai ai cũng phải cố hết sức xoay xở, để mong cầu được tồn tại trong thoi thóp cuộc người ... Mà lịch sử nhân loại lần đầu tiên triệu triệu người chỉ biết cầu nguyện khi chứng kiến và gục đầu chịu trận sự mất mát quá to lớn trước thảm cảnh vì người thân mình vĩnh viễn ra đi..!! Người ở lại tiếp tục gánh lấy mưa bão vạ lây.!! Lòng mong mắt dõi dồn dập tuồng tích và kịch bản ôn dịch dàn dựng, cứ diển ra trên sân khấu quái quỷ rất bi hài và thảm hại.!!

Trong những sự xoay xở này, tôi may mắn có sẵn *"đường mây lối gió"* gọi là sở trường của tôi là *"ăn nằm"* với Thi Ca...

Tôi cho rằng có Thi Ca, vô hình trung đã có con đường "thoát ngục", có chìa khóa "mở còng", có ống "trợ khí" cho hệ hô hấp...Thế

https://tieulun.hopto.org

nên, qua bao tháng khắc nghiệt, tôi khỏi phải lo tìm sự thiền định... Bởi khi lo *làm báo,* hay lo *làm thơ* ... Thì sự tập trung tinh thần cao độ cho hai việc ấy, là con đường dễ trở thành thiền sư ...

Ngoài hai việc làm thường xuyên, như con tằm nhã tơ cần phải ăn dâu... Tôi tìm đọc những này những nọ.... Tôi vốn rất thích đọc những triết lý nhân sinh hay những danh ngôn của các bậc vĩ nhân, hiền triết... Một trong số những bậc mà tôi tìm đọc và rất say mê, đó là *Albert Einstein,* nhà vật lý người Đức đoạt giải Nobel Vật lý năm 1921, được biết tới nhiều nhất với phương trình E = mc2...

Có rất nhiều câu nói của ông Albert Einstein mà tôi cho rằng đúng nhất:

Quyền lực luôn luôn thu hút những kẻ không có đạo đức. *(Force always attracts men of low morality.)*

Và một câu nói của Albert Einstein rất phổ biến trên nhiều trang mạng xã hội, khiến chúng ta suy ngẫm khi đọc tới:

"*Không thể chống lại những thằng ngu vì chúng quá đông*"...

Riêng có hai câu mà tôi nghĩ rằng sẽ thích hợp nhất cho chúng ta cần trích dẫn ra đây:

Sự đơn điệu và cô độc của một cuộc sống yên lặng k*ích thích trí sáng tạo. (The monotony and solitude of a quiet life stimulates the creative mind.)*

Nhưng câu nói của Thi sĩ lừng danh *T. S. Eliot* còn thích hợp hơn nhà bác học lbert Einstein:

Mục đích của văn học là biến máu thành mực.
(*The purpose of literature is to turn blood into ink.)*

Đề dẫn chứng câu: *Mục đích của văn học là biến máu thành mực.* Rõ ràng là rất chính xác và trung thực với đại đa số anh em sáng tác của chúng ta. Bởi, hầu như ai cũng có chiều dài thời gian hơn nửa đời người sống chết với VHNT...

Dù không gian hay địa lý có khắc nghiệt đến mức nào, chúng ta cũng *chân cứng đá mềm* mà vượt qua, không màng chi đến bến bờ danh hư hay chân thực.!!

https://tieulun.hopto.org

Thưa quí thân hữu bạn đọc...

Trong VHM số 11 kỳ này (*tính từ tháng 2 đến tháng 4).*
Cứ mỗi năm, đến tháng tư thì đôi khi, bất chợt trong chúng ta có ý nghĩ hay tác động bên ngoài nào đó, không khéo chúng ta không tránh khỏi tâm trạng bùi ngùi hay xúc động khi quá khứ cuồn cuộn quay về trong tâm não những con người bị đóng đinh sau khi thua cuộc.!!

Riêng tôi, từ khi được tha về sau khi phải trải qua bao trại tù cải tạo ...Tinh từ ngày 30 tháng tư năm 1975 cho đến khi được sang Mỹ và mãi cho đến nay, có trên 30 năm...

Trên 30 năm, ngoài làm thơ ra, tôi chưa hề có bài viết nào, kể cả viết hồi ký về *ngày 30 tháng tư năm 1975* ... Chính vì vậy, tôi nghĩ trong dịp 30 tháng tư năm nay ... Qua cảnh tượng vô cùng xáo trộn với quá nhiều biến động chính trị trên đất Mỹ hiện nay ... đã làm tôi tưởng như đời mình bị *lập lại 30 tháng tư lần nữa*.!!
Từ những suy nghĩ đầy xót xa ấy, tôi quyết định đăng lại những loạt bài " *Phỏng vấn VNS*" trong dịp *30 tháng tư năm 2004 (tức là cách nay 17 năm về trước)* Loại bài phỏng vấn do người trong BBT trang web Talawas của Nhà văn Phạm Thị Hoài chủ trương... *(Quí vị có thể đọc trong số báo này, bắt đầu từ nơi trang 282).* Loạt bài phỏng vấn có rất nhiều người, nhưng vì trang báo có giới hạn nên tôi chỉ chọn có 3 người... *(Lý do chọn 3 người trong đó có tôi và hai người nữa, vì trước kia chúng tôi đã sinh hoạt chung với nhau qua tạp chi Thơ)*

Thưa quí thân hữu bạn đọc...

Để kết thúc bài viết lời tòa soạn kỳ này, tôi và BBT Văn Học Mới xin kính chúc quí vị cùng gia đình Sức Khỏe, Viên An, Hạnh Phúc ... Nhất là cầu Ơn Trên ban phước lành cho mỗi chúng ta vượt qua hết những tai họa khủng khiếp của đại dịch vẫn còn đang âm ỉ đe dọa hàng ngày.!!

Trân trọng
Tạp chí Văn Học Mới

https://tieulun.hopto.org

VHM

VĂN HỌC MỚI SỐ 11 - THÁNG 4 NĂM 2021.
(Từ tháng 2 đến tháng 4 / 2021)

MỤC LỤC :

THƯ TÒA SOẠN **4**
MỤC LỤC **7**
TRẦN VĂN TÍCH **9 điểm sách** Văn Học Việt Nam của Trần Bích San
HẠ QUỐC HUY **17 thơ** bạn đường tráng sĩ
CHU VƯƠNG MIỆN **18 thơ** tào thực
CHU THỤY NGUYÊN **20 thơ** đêm thuyền mơ .. / tôi lại mê ../ chia lìa ...
LÂM HẢO DŨNG **22 thơ** ngắm buôn rừng / người còn hoang tưởng ...
NGUYỄN VY KHANH **24 biên khảo** báo chí - người việt hải - ngoại 2
HOÀNG XUÂN SƠN **54 thơ** ê a
ĐỨC PHỔ **56 thơ** chia tay mùa đông / thơ tặng valentine's day
HÀ NGUYÊN DU **58 thơ** dụ ngôn../ đời sống / trăng em vẫn../ xót cơn nhớ.
NGUYỄN VĂN SÂM **67 giới thiệu tác phẩm** và phiên âm Kim Vân Kiều Ca
HUỲNH LIỄU NGẠN **78 thơ** hẹn lại mùa xuân
KHALY CHÀM **81 thơ** bầu trời / bâng khuâng / vang & chạm / chạm & vang
NGUYỄN MINH TRIẾT **85 biên khảo** đọc lại thơ HỒ XUÂN HƯƠNG với cái nhìn nữ quyền luận
QUYÊN DI **100** bánh giầy (*), bánh chưng trong cuộc thi gia chánh...
NGUYỄN LƯƠNG BA **103 thơ** cánh cửa
XUÂN THỦY **104 thơ** sống và chết cái nào hơn nhỉ!?
NGUYỄN NGỌC HẠNH **105 thơ** giấc mơ / đâu rồi giấc mơ cỏ xanh
NGÔ NGUYÊN NGHIỄM **108 nhận định** NGUYỄN MAI, ngọn gió cô đơn..
TRẦN HẠ VI **116 thơ** nợ
TRIỀU HOA ĐẠI **118 (Pv/Vh)** LÊ VĨNH TÀI**:** trò chơi "toàn chữ không có hình." / **thơ** về thôi ngày lưu lạc!
LÊ HỮU MINH TOÁN **142 thơ** xin tiếng cười nở nụ trăm năm
BT ÁO TÍM **143 thơ** mai tôi đi
LÂM CHƯƠNG **144 truyện** gió về phố biển [1]
PHAN HẠ DU **162 thơ** thương em bốn mùa / về phố hoa hồng
NGUYỄN THỊ NGỌC LAN **164 thơ** tuổi xa người / bài của Mẹ
HOÀI ZIANG DUY **167 truyện** đi với cùng tôi
SA CHI LỆ **177 thơ** một mình một ngựa

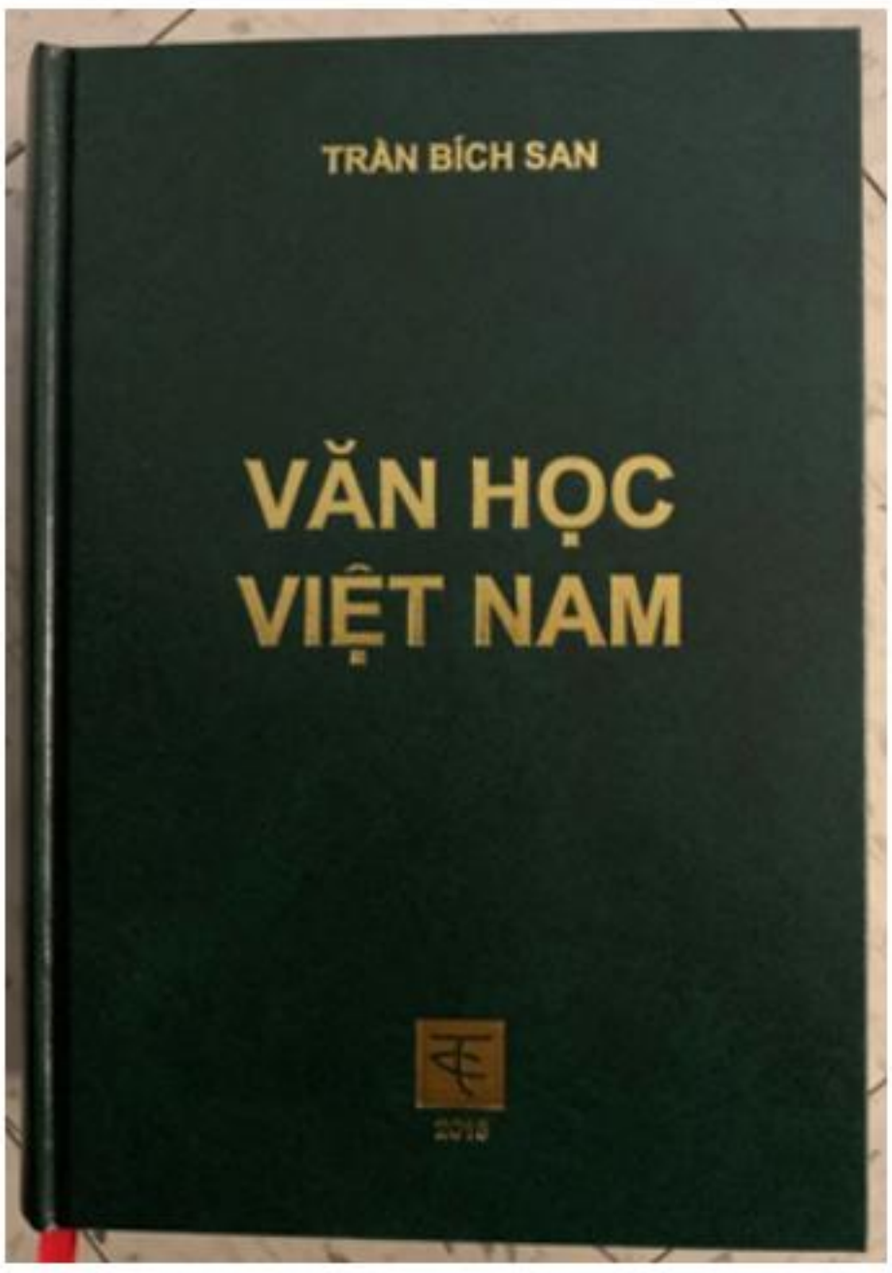
https://tieulun.hopto.org

HOÀNG CHÍNH **178** **truyện** tìm mãi đôi mắt buồn / **thơ** khóc những đời...
NGUYỄN HẢI THẢO **187** **thơ** nghiêng
HỒ XOA **188** **thơ** MẸ và những mùa xuân cũ/ cho người xa/ hải vân quan
ĐINH PHỤNG TIẾN **190** **truyện** hồi kết không có hậu
LÊ TUYẾT LAN **205** **thơ** cảm ơn vì đã còn đây / day dứt
TRẦN VIỆT HẢI **207** **nhận định** tp vòng đai xanh ...Nhà văn Ngô Thế Vinh
LÊ NGUYÊN **214** **thơ** ngày mai của tôi / người trong mơ hồi ấy
MÃ LAM **216** **thơ** ta uống ánh mắt em
TRẦN HOÀNG VY **218** **thơ** trưa nằm võng .../ tiếng phong linh trên đồi...
NGỰ THUYẾT **221** rừng sâu
VIÊN DUNG **234** **thơ** dư hương / thong dong
NGUYỄN ĐÌNH TỪ LAM **236** **truyện** ngày xưa săn heo rừng lách
LÊ CHIỀU GIANG **243** **truyện** còn trên ghế mục
THUẬN TÌNH **248** **thơ** tiếng dạ, tiếng thưa...
THÙY AN **250** **truyện** giai điệu thời gian / công thức giết chồng (dịch)
KHÁNH LAN **262** **truyện trinh thám** thám tử Lê Minh điệp vụ thứ nhất
NGUYỄN ĐÌNH PHƯỢNG UYỂN **278** **truyện** cưới hụt
NGUYỄN QUANG NHẠC **281** **thơ** sáng nay xuân đến
PV/ VNS về ngày 30 / 1975 **282 :** (Đỗ Kh, Hà Nguyên Du, NT Ngọc Nhung)
PHAN TƯỞNG NIỆM **316** **truyện** từng giọt ngậm ngùi
GIỚI THIỆU **323** Nhà văn VN/HN biên khảo Nguyễn Vy Khanh
GIỚI THIỆU **324** **108** nhà thơ nhà văn Việt giữa TK 20 Ngô Nguyên Nghiễm
GIỚI THIỆU **325** Trăm Cây Nghìn Cành (Pv Văn Học) Triều Hoa Đại
VĂN HỌC MỚI **327** chia buồn với gia đình những VNS đã khuất
GIỚI THIỆU SÁCH **328** Ngã Phương Huyền phụ trách
GIỚI THIỆU **334** sách vhm ấn hành và giá bán trên amazon
GIỚI THIỆU **336** Dr kelvin Mai
GIỚI THIỆU **337** cd nhạc thơ tht do hnd phổ nhạc
TRẢ LỜI THƯ TÍN **338**
Thể lệ gởi bài về Văn Học Mới **339**
GIÁ BIỂU 6 số / NĂM **340** BÁO DÀI HẠN

https://tieulun.hopto.org

TRẦN VĂN TÍCH

Điểm sách VĂN HỌC VIỆT NAM của Trần Bích San

Chúng ta đã có nhiều công trình biên khảo về nền văn học dân tộc của Dương Quảng Hàm, Nghiêm Toản, Phạm Thế Ngũ, Hà Như Chi, Phạm Văn Diêu v.v..Đó là chỉ nói về Miền Nam, dưới chế độ quốc gia. Ở Miền Bắc cũng có nhiều tuyển tập văn học sử, phần lớn do một tập thể biên soạn.

Các tác giả sáng tác theo tinh thần quốc gia chỉ nhắm mục đích là cung cấp cho giới đọc sách một cái nhìn tổng quát về văn học sử Việt Nam. Đến lượt mình, Trần Bích San nêu rõ tâm nguyện khi chấp bút nơi trang 25 sách Văn học Việt Nam : *"Sách này được soạn thảo với mục đích bảo tồn*

https://tieulun.hopto.org

sự trung thực của lịch sử văn học Việt Nam." Như vậy, khác hẳn các nhà nghiên cứu văn học sử tiền bối, Trần Bích San không những là một người biên khảo văn học mà còn là một người lính chống cộng.

Tác phẩm *Văn học Việt Nam* phát hành cuối năm 2018, dày 1200 trang, in chữ cỡ 12, do Nhà Xuất bản Cỏ Thơm ấn loát và tác giả cùng thân nhân phát hành. Sách gồm 31 chương, bắt đầu với Chương 1 Nguồn gốc Văn học Việt Nam rồi qua các Chương 2 Chữ Việt Thượng Cổ, 3 Chữ Hán-Chữ Nho, 4 Chữ Nôm, 5 Chữ Quốc Ngữ; kế tiếp là các Chương 6 Giáo Dục Nho Học, 7 Giáo Dục Pháp Thuộc, 8 Giáo Dục Quốc Gia, 9 Giáo Dục Cộng Sản, rồi đến các Chương 10 về Nho Giáo, 11 Quan Niệm Quân Tử-Đại Trượng Phu, 12 Mẫu Người Kẻ Sĩ, 13 Danh Vị Tam Nguyên, 14 Học Vị Phó Bảng. Từ Chương 15 Văn Khảo Khái Luận, qua các Chương 16 Phương Pháp Biên Soạn Văn Học Sử, 17 Sai Lầm, Nghi Vấn Trong Văn Học Sử, 18 Trở Ngại Biên Khảo Nho Nôm, sách trình bày cung cách và tầm nhìn văn học sử cùng với những vấn đề tồn nghi. Lịch sử văn học dân tộc được ký thác trong các Chương 19 Trương Vĩnh Ký, 20 Đông Dương Tạp Chí và Nam Phong Tạp Chí, 21 Tự Lực Văn Đoàn, 22 Các Nhà Văn Nữ Chữ Việt, 23 Trào Lưu Văn Chương Lãng Mạn, 24 Khuynh Hướng Trào Phúng, 25 Thơ Văn Yêu Nước, 26 Thi Ca Dục Ái. Phần cuối gồm những Chương 27 Câu Đối, 28 Phê Bình Văn Học, 29 Truyện Ngắn, 30 Phóng Sự-Tuỳ Bút và 31 Ca Dao. Sách chấm dứt với ba Phụ Lục: Các Nhà Văn Nữ Chữ Quốc Ngữ, Mục Lục Tác Gia, Nhân Vật và Tiểu Sử Tác Giả.

Sáng tạo

Chương 2 Chữ Việt thời Thượng cổ là một chương mới, các sách viết về văn học sử dân tộc trước kia không có. Chương này trình bày các luận cứ nhằm chứng minh là người Việt có văn tự riêng từ đời thượng cổ căn cứ vào các di tích khảo cổ học

Các chương dành riêng cho hai vấn đề Danh vị Tam nguyên và Học vị Phó bảng là những chương chỉ giáo quí báu và khoa học, chúng được trình bày một cách có hệ thống về hai học vị thời phong kiến kèm theo danh tính và tiểu sử các vị tam nguyên (Lê Quý Đôn, Trần Bích San,

https://tieulun.hopto.org

Nguyễn Khuyến, Vũ Phạm Hàm cùng với giai thoại văn học) và một số vị phó bảng (như Nguyễn Văn Siêu, Hoàng Diệu, Kiều Oánh Mậu, Phan Chu Trinh, v.v.). Riêng đối với Kiều Oánh Mậu, sách *Văn họcViệt Nam* chỉ ghi nhận ông là tác giả *Bản triều Bạn nghịch Liệt truyện*.Thực ra Kiều Oánh Mậu còn là một nhân vật văn học sử rất quan tâm đến nền văn học chữ Nôm nên đã diễn nôm các truyện *Tỳ bà, Hương sơn Quan thế âm*. Đáng nói hơn nữa, Kiều Oánh Mậu đã tiến hành chú thích rất công phu Truyện Kiều của Nguyễn Du, phân biệt rõ ràng các bản phường, bản kinh và trả lại tên gọi chính thức *Đoạn trường tân thanh* cho *Truyện Kiều*.

Chương 17 Sai lầm, Nghi vấn trong Văn học sử có thể được xem như một bản tập đại thành về những vấn đề còn tồn nghi liên quan đến thành phần chính thức của Tự lực Văn đoàn, đến năm sinh năm mất của một số nhân vật, đến hành trạng tiểu sử của một vài khuôn mặt, đến tác giả đích thực của một số tác phẩm văn học v.v.. Ca dao đã được đề cập đến ở Chương 1 nhưng Chương cuối, Chương 31 lại cũng mang tên Ca dao. Đúng ra nó phải mang tên *"Ca dao Lịch sử"* vì Chương này trình bày ca dao thời Nguyễn triều và nhất là ca dao thời hiện đại, ca dao đả kích chế độ cộng sản, gồm từ trang 997 đến trang 1023 với những tiểu mục Sau tháng Tư đen, Đổi tiền, học tập cải tạo, Hợp tác xã, Đi kinh tế mới, đào kinh, Phí phạm công quỹ, Vượt biên, vượt biển, Cuộc chiến biên giới Việt-Trung năm 1979, Việt kiều, Khối Cộng sản tan rã, Đổi mới, Chế độ, Dân biểu nghị gật, Lãnh tụ, Cán bộ cao cấp, Đường lối cai trị, Tham nhũng thối nát, Phẩm chất Việt xuống thấp, Bán nước.

Kèm theo những phần do chính tác giả phụ trách viết, có những phần gọi chung là "Bài đọc thêm", những phần này góp công vào việc giải thích chi tiết hơn, chu đáo hơn, cụ thể hơn những điều đã được ký thác trong văn bản chính.

Thiếu sót

Có những chi tiết tác giả chưa biết để nêu ra trong thành quả trí tuệ của mình. Không những chỉ có Nam Phong được chuyển toàn bộ vào sáu dĩa DVD (tr. 644) mà Bách Khoa cũng được tàng trữ nguyên vẹn tại Thư viện Quốc gia của Quốc Hội Hoa Kỳ và thư viện Đại học Yale; mới đây tạp

https://tieulun.hopto.org

chí này còn được Diễn đàn Thế kỷ bên Mỹ số hoá toàn bộ và 426 số báo đã được điện tử hoá, qua công trình của nhà nghiên cứu văn học Phạm Phú Minh.

Trần Thanh Mại đã tìm ra khuê danh của Bà Huyện Thanh Quan là Nguyễn thị Hinh. Chữ "hinh" viết với bộ "hương" trong chữ Hán nghĩa là mùi thơm lan toả mạnh và xa, như nói *hinh hương đảo chúc* nghĩa là đốt hương cầu khấn; thuỳ hinh thiên tự nghĩa là để lại tiếng thơm ngàn năm. Khi Hiệp khách hành của Kim Dung sắp chấm dứt, người đọc có dịp làm quen với nhân vật nữ tên họ là Mai Văn Hinh, Văn Hinh có thể chuyển sang Anh ngữ thành *literary perfume*, một cái tên thực đẹp.

Trong tác phẩm của mình, Tác giả Trần Bích San chỉ có thể trình bày những kiến giải tưởng chừng đã ổn định nhưng thực ra không phải hoàn toàn chính xác.

Ví dụ, đối với *Kinh Dịch*, tác giả chấp nhận là đã được "Khổng Tử giải nghĩa" (tr. 290). Đó là một phần nội dung thuyết *tác dịch tam thánh* của Trịnh Huyền đời Đông Hán, theo thuyết này, truyền thuyết cho rằng Phục Hy chế ra quẻ, Chu Văn Vương viết *Quái từ* và Không Tử viết *Thập dực*. Tuy nhiên theo khảo chứng của các tác giả gần đây, thuyết này không đáng tin vì Phục Hy là một nhân vật hư cấu, huyền thoại, không có thật; vả lại *Kinh Dịch* không phải là tác phẩm do một nhân vật viết trong một thời đại. *Chu Dịch* đã được nhiều tác giả chuyển sang Việt ngữ, như Phan Bội Châu, Ngô Tất Tố v.v.

Nơi trang 125, tác giả cho rằng *Thuyết Văn Giải Tự* của Hứa Thận soạn có 9.353 chữ. Sự thực lịch sử phức tạp hơn. Hứa Thận căn cứ vào kinh điển cổ văn cùng các sách *Sử lựu thiên* và *Thương Hiệt thiên* để biên soạn thành bộ tự điển *Thuyết Văn Giải Tự* vào năm Kiến Quang nguyên niên đời Hán An đế (121). Công trình trước tác đòi hỏi 23 năm. Nguyên bản sách này đã bị tàn khuyết, triều Nam Đường thời Ngũ Đại, Từ Huyền hiệu đính xác định văn bản thu chép được 10.516 chữ, trong đó có 1163 chữ trùng lắp, còn lại 9.353 chữ. Năm 1963 sách được Trung Hoa Thư cục xuất bản. Trong lịch sử qua các triều đại, các bản chú thích *Thuyết văn Giải tự* có rất nhiều, ảnh hưởng lớn nhất là *Thuyết văn Giải tự* chú của Đoàn Ngọc Tài đời Thanh do Thượng Hải Cổ tịch Xuất bản xã phát hành năm 1981.

https://tieulun.hopto.org

Chế độ quốc gia vốn quan tâm rất lớn đến kho tàng văn học chữ Hán nên đã có nhiều cống hiến rất đáng biểu dương và trân trọng như thành lập Uỷ ban Dịch thuật thuộc Phủ Quốc vụ khanh Đặc trách Văn hoá với người đứng đầu cơ quan là Mai Thọ Truyền, kế đó lại thành lập Trung Tâm Học Liệu với trụ sở ở đường Trần Bình Trọng. Ngoài ra còn có những tổ chức dịch thuật từ Hán sang Việt khác như Uỷ ban Phiên dịch của Viện Khảo cổ Sàigòn, Uỷ ban Phiên dịch Sử liệu Việt Nam của Viện Đại học Huế, Hội Việt Nam Nghiên cứu Liên lạc Văn hoá Á châu v.v.. Riêng Uỷ ban Dịch thuật của Phủ Quốc vụ khanh qui tụ nhiều ban ngoài ban Hán, ban Nôm còn có các ban Trung Hoa học, Anh, Pháp, Nhật, Đức v.v.. Mỗi ban lại chia ra nhiều tổ chuyên môn như ban Hán văn có các tổ Sử, tổ Địa, tổ Triết. Đội ngũ dịch giả khá đông đảo, dễ đến hơn trăm người, nhiều người có danh vọng và uy tín như Đoàn Trung Còn, Lê Xuân Giáo, Lê Mạnh Liêu, Hoàng Khôi, Lê Xuân Mai, Tạ Quang Phát. Những dịch phẩm đã hoàn tất bao trùm các lĩnh vực văn, sử, triết, luật, địa, kinh…Xin liệt kê vài tác phẩm đáng để ý vì có giá trị đặc biệt về văn học lịch sử, do từng cá nhân hoặc do Phủ Quốc vụ khanh phụ trách dịch thuật, ấn loát và phát hành: *Quốc triều Hình luật* do Cao Nãi Quang dịch, xuất bản năm 1956; *An Nam Chí lược*, do Uỷ ban Phiên dịch Sử liệu Việt Nam Viện Đại học Huế xuất bản năm 1961; *Ô Châu Cận lục* do Bùi Lương dịch, xuất bản năm 1961; *Sử ký* Tư Mã Thiên, Nhượng Tống dịch, xuất bản năm 1964; *Ức Trai tập,* Hoàng Khôi dịch, xuất bản năm 1972, v.v.

Ngoài ra Công dư Tiệp ký của Vũ Phương Đề, Vân đài loại ngữ, Kiến văn Tiểu lục của Lê Quí Đôn, Lịch triều Hiến chương loại chí của Phan Huy Chú v.v..cùng với Tứ thư Ngũ kinh của Nho giáo cũng được Trung tâm Học liệu tổ chức dịch thuật và ấn loát, phát hành trong khi Truyện Kiều bản Chiêm Vân Thị in tại Nhà in Tương Lai, đường Võ Tánh, Sàigòn cũng được đích thân Bộ Văn hoá Giáo dục và Thanh niên tái bản năm 1973 với phần chữ Nôm in rất mỹ thuật. Các tài liệu tham khảo này in và đóng thành sách với trang giấy cỡ lớn, văn bản ít lỗi ấn loát và nhất là với ưu điểm nổi bật mà chỉ có sách dịch dưới chế độ quốc gia mới làm được, đó là việc in nguyên văn chữ Hán chữ Nôm kèm theo ở phần sau hoặc xen kẽ với phần dịch. Công việc in

https://tieulun.hopto.org

nguyên văn Hán tự không những giúp phổ biến rộng rãi các tác phẩm cổ mà các nguyên bản chữ Hán đính kèm dịch phẩm còn có tác dụng giúp người đọc có phương tiện và cơ hội thẩm tra lại những chỗ còn nghi vấn khi cần thiết hoặc cung cấp thêm tài liệu cho giới nghiên cứu tiến hành khảo dị.

Bổ túc

Chúng tôi trộm nghĩ sách *Văn học Việt Nam* cần được bổ túc bằng một chương riêng liên quan đến thi loại từ trong văn học Việt Nam.

Tất cả các tài liệu văn học sử Việt Nam từ trước đến nay không có tài liệu nào trình bày về thi loại từ. Trường Đại học Văn khoa Hànội trước 1954 và Trường Đại học Văn khoa Sàigòn trước 1975, cả hai trường đều không có một giờ nào giảng về từ cho sinh viên. Thậm chí Giáo sư Văn khoa Trần Trọng San còn cho rằng "trong văn học Việt-Hán chỉ có độc nhất một bài từ: bài này làm theo điệu *Vương lang qui* do Đại sư Ngô Chân Lưu tặng sứ thần nhà Tống Lý Giác ở thời Lê Đại Hành (năm 907); trong văn chương chữ Nôm chỉ có mấy bài từ làm theo điệu Tây giang nguyệt trong truyện *Sơ kính tân trang* của Phạm Thái ở đời Hậu Lê". Đến lượt mình, tác giả Trần Bích San chỉ có một lần duy nhất đan cử thể từ nơi trang 183 một cách ngắn ngủi, nguyên văn: *"các bài từ của Phạm Thái"*.

Từ là một thể loại thi ca cổ điển của Trung Hoa. *Từ* manh nha thời Nam triều, trưởng thành vào đời Đường, thịnh hành ở thời Tống. *Từ* sản sinh sớm nhất trong dân gian, gốc gác của nó vốn là chốn thanh lâu và các chuyên viên trình diễn từ đầu tiên là giới kỹ nữ.*Từ* là tổng hoà thi và nhạc bởi vì mỗi bài từ đều được viết theo một nhạc phổ mà thuật ngữ chuyên môn gọi là *từ phổ v*à công việc đặt lời ca cho từ phổ được gọi là điền từ.

Bài ca của Đại sư Ngô Chân Lưu sáng tác để tống tiễn sứ thần Lý Giác thực ra làm theo điệu Nguyễn lang qui chứ không phải *Vương lang qui*. Nhà Trần tiếp sứ Nguyên là Trần Phu đã cho cử nhạc gồm các điệu *Trang Chu mộng điệp, Bạch Lạc Thiên, Mẫu biệt tử, Vi sinh, Ngọc tiêu, Đạp ca, Thanh ca, Giáng chân long, Nhập Hoàng đô, Yến giao trì và Nhất thanh phong*. Đó là những khúc hát đã được Lê Quí Đôn ghi lại trong

https://tieulun.hopto.org

Kiến văn Tiểu lục, dựa theo *Giao châu Thi tập* của Trần Cương Trung; rất có thể đây là những điệu từ. Điệu *Đạp ca* chẳng hạn có lẽ là điệu Đạp ca từ. Bài từ cuối cùng là của Tản Đà, đó là bài *Tống biệt* viết vào năm 1917 theo điệu *Hoa phong lạc*. Giữa hai thời điểm 907 và 1917 – hơn mười thế kỷ – thỉnh thoảng cũng có tác gia vận dụng thể từ. Về phái nữ có Liễu Hạnh tiên chúa với những bài theo các điệu *Bộ bộ thiềm, Xuân quang hảo, Cách phố liên, Nhất tiễn mai;* Trương Quỳnh Thư trong *Sơ kính tân trang* với hai điệu *Tây giang nguyệt và Nhất tiễn mai;* Hồ Xuân Hương với điệu *Xuân* đình lan.

Về nam giới có thể kể chúa Trịnh Cương với điệu *Kiều dương cách*; Ngô Thì Sĩ với điệu *Tô mộ già*; Tùng Thiện Vương với rất nhiều điệu tập hợp trong từ tập *Cổ duệ từ như Hoãn khê sa, Thanh bình lạc, Dương châu mạn, Mô ngư nhi, Giải bội lệnh, Lưỡng đồng tâm, Kim nhân bổng ngọc bàn, Pháp khúc hiến tiên âm*; Đào Tấn với gần hai mươi điệu trong *Mộng mai từ tập* : *Mãn giang hồng, Bồ tát man, Nhất lạc sách, Ngư phủ từ, Lâm giang tiên, Trường tương tư, Giá cô thiên, Ức Vương tôn, Ức Giang nam, Hậu đình hoa, Ỷ la hương, Ngu mỹ nhân, Tiểu trùng sơn, Như mộng lệnh, Điệp luyến hoa, Chuyển ứng khúc, Bốc toán tử,* v.v. Thi hào Nguyễn Du cũng có ít nhất một bài theo điệu *Hành lạc từ* và mười lăm bài theo điệu *Trúc chi* từ (mà tác giả Truyện Kiều gọi là *Trúc chi ca)*. Ngoài ra các nhân vật hư cấu truyện Nôm như Vương Thuý Kiều trong *Truyện Kiều* của Nguyễn Du, Tô Hữu Bạch trong *Ngọc Kiều Lê tân truyện* của Lý Văn Phức cũng đều có *điền từ*.

Phần "Bài Đọc Thêm" của Chương này sẽ giới thiệu vài ba bài từ kinh điển, quen thuộc chữ Hán của các tác gia Trung Hoa nổi tiếng bên cạnh các bài từ cùng điệu bằng chữ Hán hay chữ Nôm của nam nữ từ gia Việt Nam.

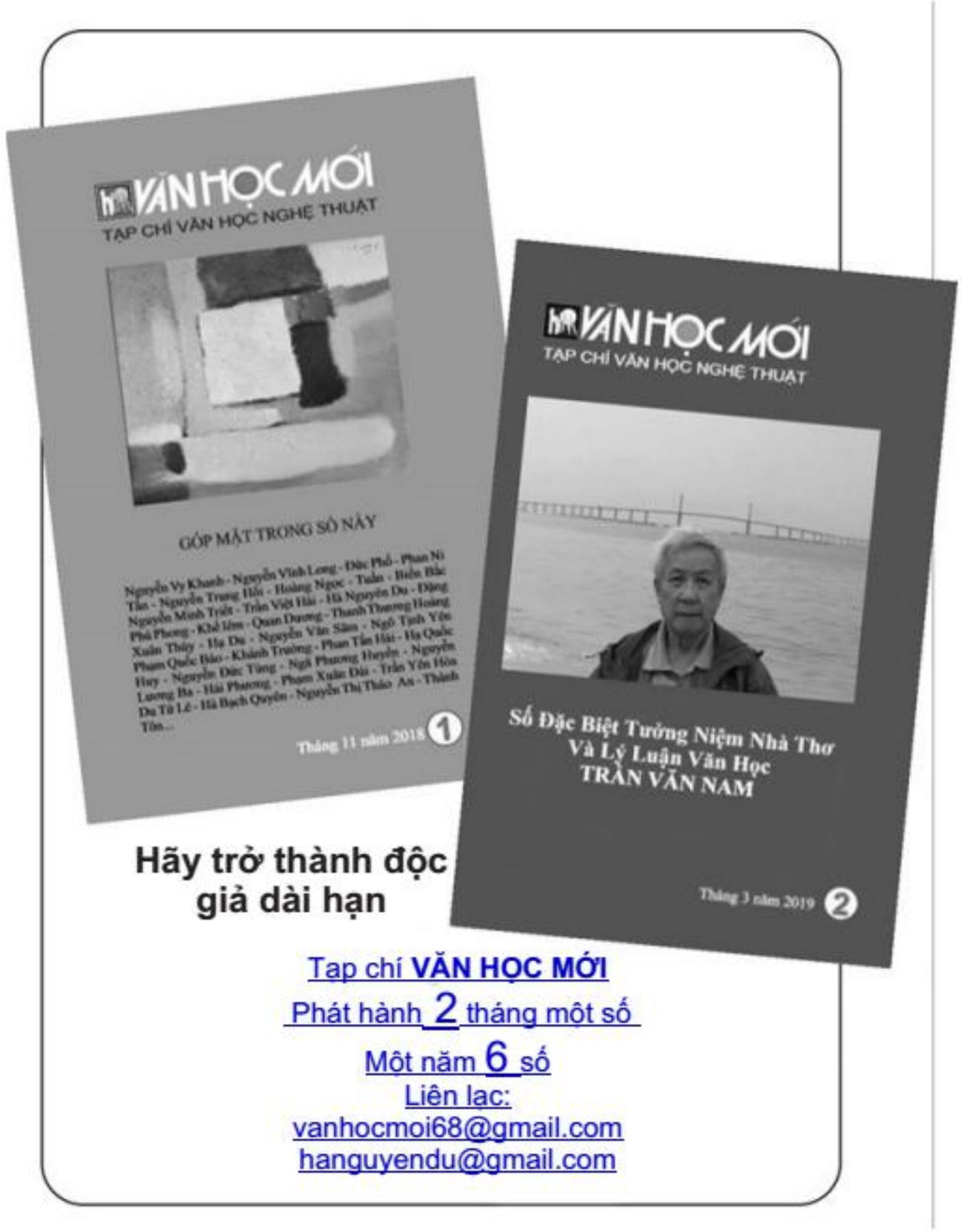
Khoa văn học sử có nhiệm vụ nghiên cứu các hiện tượng văn học, các phong trào văn học, các tác giả văn học. Văn học sử tìm hiểu quá trình phát triển của nền văn học dân tộc, khám phá những qui luật nội tại của văn học giúp áp dụng những qui luật ấy vào công việc phê bình và đính chính văn học. Văn học sử cố gắng giải thích những điều kiện lịch sử trong đó nền văn học dân tộc đã hình thành và tồn tại.

https://tieulun.hopto.org

Văn học của một dân tộc có những đặc điểm không giống với văn học của các dân tộc khác và nhiệm vụ của văn học sử là nghiên cứu những đặc điểm liên hệ; ví dụ một đặc điểm của nền văn học Việt Nam là sự phát triển song song của nền văn học viết bằng chữ Hán và nền văn học viết bằng chữ Nôm trong khung thời gian dài nhiều thế kỷ, hoặc một đặc điểm khác là sự chống đối mãnh liệt giữa hai nền văn học tạm gọi nôm na là văn học Việt quốc và văn học Việt cộng.

Ra đời trong bối cảnh lưu vong, *Văn học Việt Nam* của Trần Bích San đáp ứng được phần lớn nhiệm vụ mà văn học sử đã uỷ thác cho nó. Nó là một trân phẩm hiện đại, khoa học, nhân bản, khai phóng; nó đáng được xem là của gia bảo đối với những ai còn nặng lòng với tiếng Việt chữ Việt.

TRẦN VĂN TÍCH
(Bonn, CHLB Đức)

https://tieulun.hopto.org

HẠ QUỐC HUY

bạn đường tráng sĩ

1*

Tôi ương ngạnh với muôn ngàn thách thức
Giữa dòng đời chưa chảy hết long đong
Đò quá khứ chở đầy khoang băng giá
Tìm phương nao sưởi ấm tảng rêu phong
2*
Hoàng hôn xuống trên phận đời thất thế
Đắng lòng ai chờ giờ nhớ phút thương
Xuồng đã vỡ. Vàng son xưa đã tắt
Mạn đò nan ngập ngụa sóng tai ương
3*
Nhớ thuở vó khua. Chiến y khói súng
Những bi hùng chà xát đủ hai vai
Cổ tích em. Hồng hạc khuê các trang đài
Cổ tích tôi. Tên giang hồ nghĩa khí
Cổ tích Ngựa. Bờm tung hãn mã. Cuốn gió đường dài
Bên Thầy. Là bạn. Là con. Chở can trường sinh tử
4*
Bạn đường tráng sĩ : yên ngựa nồng lữ thứ
Quỵ sa trường không chuông mõ từ bi
Thầy ở lại, con đi. Tiếng rừng con ngựa hí
Tiếng lửa gào. Tiếng nấc. Tiếng con thủ thỉ
Hay tiếng cười buồn chào tử biệt sinh ly
5*
Tôi không nhớ gì... ngoài khóc ngất từ khi ...
Tôi không nhớ gì... ngoài khóc ngất từ khi .

HẠ QUỐC HUY

https://tieulun.hopto.org

CHU VƯƠNG MIỆN

tào thực

Là em ruột kế Tào Phi
Là con thứ của Tào A Man
Phi ra tướng võ vào tướng văn
Đông chinh tây thảo
“ văn võ song toàn “
Lúc đó là thời 3 quốc
Bắc Nguỵ - Đông Ngô _ Tây Thục
Nói tới Phi thì o ai biết ?
Mà nói tới Thực thì thiên hạ &
con nít lên 3
Đều biết ?

Tài bẩy bước mần 1 câu thơ
Đi 28 “ nhị thập bát tú “
bước mần xong 1 bài thơ
Tuyệt cú mèo
Khi Tháo còn sống Phi giữ mối hận trong lòng
Khi Tháo đi tắm suối vàng
“qua đời người”
Phi lên ngôi 9 ngũ
Việc đầu tiên là Phi mời Thực tới họp giao ban
Mở đầu Phi phán :”
Như ta đây lừng danh thiên hạ như vậy ?
Mà không ai biết tới ?
Mà ngươi ngồi xó bếp

https://tieulun.hopto.org

Ba hoa chích choè có vài chữ vài câu
Mà thiên hạ đứa nào cũng ngúc ngoắc cái
miệng ra gật gà gật gù cái đầu
Khen là tuyệt vời
Vậy bây giờ chú mày thử dở trò ra trước mặt ta
“ xem tài thiệt hay tài dổm “
Mần ngay đi
Tào Thực bèn làm 1 đường vi vút
Hoa lá cành
Bước 7 bước làm ngay :
“ củi đậu nấu đậu
Đậu trong nồi khóc than ”
Phi đỏ mặt , đập án thét :”

Đủ rồi ! Ngưng ngay !
Chú mày đúng là nhân tài
chất xám là vốn quý của dân tộc
& đất nước
Ta có bổn phận phải bảo quản
“ úm ” chú mày cho thật kỹ
Sau buổi chầu này
Gia đình chú mày sẽ đượcc Cẩm y Vệ
Dẫn giải vào thiên lao cư trú
Và trọn đời được bảo vệ bởi thị vệ
Và Kiêu kỵ doanh
Chữ “thọ “ của chú mày to tổ bố

CHU VƯƠNG MIỆN

https://tieulun.hopto.org

CHU THỤY NGUYÊN

đêm thuyền mơ đợi nắng.

1.

đây run rẩy
nỗi buồn
kia đợi nắng

ngày liệu dài
liệu đủ mặt
ba quân?

gom đủ hết
những vàng thau
mạt hạng

ngẫm cạn cùng
đêm ấy
đã thành thân

2.

đêm dung dị
câu nguyện thề
tơ liễu

mùi phôi pha
khe lạch
đã im hơi

nghe trái rụng
hẳn nhiên
đêm mở ngõ

rước tình nương
thuyền nhẹ nước
bươn khơi…

https://tieulun.hopto.org

tôi lại mê rong rêu

1.
hãy cứ là rong rêu
cho vầng trăng đỡ khát
và cho tôi yêu em.

2.
hãy cứ là rong rêu
cho thuyền đầy mật ngọt
tựa bên rêu muộn màng.

3.
hãy cứ là rong rêu
dẫu lòng em đầy gió
tôi mơ tiếng sáo diều.

4.
hãy tặng tôi rong rêu
những cuồng sóng ngất tình
tôi yêu em mê hoang.

chia lìa

song thưa
chờ
gió hé màn
....
bậu dìa miệt thứ
lỡ làng
mình ên
....

đò trưa
nô giỡn
lục bình
....

tiếng
con khướu nhớ bạn tình
buồn hiu.

CHU THỤY NGUYÊN
(02.2021)

https://tieulun.hopto.org

LÂM HẢO DŨNG

ngắm buôn rừng, con ngựa lạc chiều đông…

Khi tro bụi xiển dương buồn thân xác
Mang linh hồn trú ngụ những nơi đâu ?
Khi sự sống- dây dẫn truyền gắn chặt
Những lòng tham, biển lận, trí điên rồ.

Trong đáy tim những biểu đồ quỉ vọng
Chạy quanh co trong ma trận mê cuồng
Và con người những sinh linh bé bỏng
Vẫn mơ màng, quả táo, lát mì thơm…?

Thời nguyên thủy, em có lần ở đó
Tay trồng cây và tay nữa trao tình
Nghe khối óc- cánh rừng hoa hé nở
Bên không gian hoà nhịp sóng thời gian…

Quăng ném hết những tàng thư cổ điển
Những mưu toan, sách lược kiểm giam người
Và khẩu phần đã đi vào lịch sử
Bảo tàng kia tàng chứa hận oan ôi…?

Cho em sống hồn nhiên đời thảo mộc
Hãy cho em đi hát giữa hương đồng
Hay thả lạc tâm hồn khi xuống suối
Ngắm buôn rừng, con ngựa lạc chiều đông…

LÂM HẢO DŨNG
Dec 23-2020-12H00 Pm

https://tieulun.hopto.org

LÂM HẢO DŨNG
người còn hoang tưởng vẽ đau thương ?

Thời gian gõ nhịp không ngừng nghỉ
quẳng cái không cùng xuống khoảng không
những cánh rừng xưa loang bóng đổ
quạnh hiu làm hạnh phúc ngàn năm

thời gian chân bước trên hình bóng
nhịp thắt, vàng run những sắc màu
ánh sao bất chợt bay lơ đảng
hay rớt ơ hờ rất tự do ?

thời gian thay đổi hay ngăn giữ ?
những tiếng kêu buồn rất dã man
những trái tim đời luôn bệnh hoạn
ngỡ mình là những đấng tiên thiên

thời gian chạy nhảy cùng hoang sử ?
vết tích nằm trong cuộc chiến tàn
bên mảng dòng đời luôn biến động
người còn hoang tưởng vẽ đau thương ?

thời gian hoán chuyển máu tim người ?
chảy một dòng xuôi,máu thắm tươi
bên kia thành phố hay đồng nội
hiển lộ niềm vui của đất trời....

tôi sẽ trở về, đêm rất muộn
ngồi riêng, ôm lại trái tim mình...

LÂM HẢO DŨNG

7-2020

https://tieulun.hopto.org

NGUYỄN VY KHANH

Báo-chí người Việt hải-ngoại 2

Giai đoạn 3
từ sau biến cố bức tường Bá-Linh đến năm 2000

Bức tường Bá Linh sụp đổ từ ngày 9-11-1989 đã kéo theo sự biến dạng của chủ nghĩa cộng-sản ở nhiều quốc-gia làm nức lòng hy vọng nơi người Việt hải-ngoại. Nhiều nỗ lực chính-trị và cộng đồng đã được các tổ chức và cá nhân tham gia, nhưng nói chung thiếu sức, thiếu đồng thuận, đoàn kết, đã phải thay đổi chiến lược, chiến thuật nhiều lần với nhân sự ngày thêm lão hóa. Chính quyền trong nước cũng đã phải sử dụng nhiều chiến thuật khác (bá đạo cũng có mà tiền cũng có) để đương đầu với những chống đối của cộng đồng người Việt hải-ngoại.

Thế Kỷ 21, của công ty Người Việt Inc ở Quận Cam California; số 1 ra tháng 5-1989, số cuối cùng 233 tháng 9-2008. Trong số đầu tiên với chủ đề "Năm lưu vong thứ 15 nghĩ về quê-hương, đất nước, con người", *Thế Kỷ 21* cho biết: *"Thế kỷ trước mắt đang được mệnh danh 'Thế kỷ Thái Bình Dương'. Đất nước quê hương gấm vóc 'hình chữ S' truyền lại từ bao đời cha ông, vẫn được mệnh danh là 'Bao lơn Thái Bình Dương'. Không gian ấy, thời gian này, không thể nào còn đắm đuối trong vòng đói nghèo, bạo lực, suy đồi, tự diệt mãi. Góp lòng góp ý đưa vào cuộc chuyển đổi sinh tử cho hơn 60 triệu con người Việt ngẩng đầu lên, cùng thế giới đi vào thiên niên kỷ thứ ba đầy triển vọng xứng đáng cho con em là mục tiêu, là bầu khí, là hy vọng và là cuộc dấn thân, cuộc lên đường mà tạp chí Thế Kỷ 21 trân trọng đề nghị với quý vị"* (tr. 4). Chủ biên Vương

https://tieulun.hopto.org

Hữu Bột (ĐQT từ Canada, 1989-2001), Phạm Phú Minh (2001-8). Chủ nhiệm: Đỗ Ngọc Yến (1989-91), Lê Đình Điểu (1991-96), Phạm Phú Minh (1997-2001), Hoàng Ngọc Tuệ (2001-2004), Đỗ Việt Anh (2005-2008). Nhiều số đặc-biệt về các nhà báo và nhà văn thơ Hồ Hữu Tường (170), Võ Phiến, Thạch Lam, Phạm Quỳnh, Tự Lực Văn Đoàn,... hoặc chủ đề Nhớ Sài-Gòn, v.v.

Văn Xã số 1 ra tháng **1-1990**, Nguyên Hương và Nguyễn Hữu Nghĩa chủ trương, đình bản sau số 3 tháng 7-1990. Trong bài mở đầu số 1, chủ biên cho biết : " 'xã' *ở đây là xã-hội, khu vực. Rộng hơn nữa, là căn cứ, là tổ chức, là đoàn thể. Trong khi làng văn là văn giới, thì văn xã là một tổ-chức của văn giới, qui tụ những người chung lý tưởng, chủ trương dùng văn-chương để phụng sự tổ quốc và dân-tộc... Làng Văn mang yếu tính đại chúng, Văn Xã đào sâu chuyên môn ... chú trọng về nghiên cứu, phê-bình...*" (tr. 2-3). Số 2 đặc biệt về Tản Đà Nguyễn Khắc Hiếu, số 3 đặc biệt 15 năm văn-học lưu vong, với những tổng kết hoặc ghi nhận về văn-học lưu vong và / hoặc hải-ngoại, về thơ, về xuất-bản và phát hành sách báo ở hải-ngoại, ở Úc châu, báo Việt ở Âu châu, báo-chí ở Gia-nã-đại, phỏng vấn một số văn-nghệ sĩ Việt-Nam tại hải-ngoại, v.v.

Nhóm ***Tin Nhà*** (Nouvelles du pays/News from Home, **1990,** Antony, Paris) và nhà xuất bản Tin: lúc đầu báo 3 tháng ra 1 số, song ngữ Pháp-Việt, sau dần chỉ tiếng Việt. Ban biên tập gồm Đỗ Mạnh Tri, Lê Thị Bạch Nhựt, Hồ Đỉnh, Nguyễn-Hữu Tấn-Đức, Phạm Đán Bình và Nguyễn Văn Tánh. Lúc mới ra cốt hổ trợ cựu linh mục Nguyễn Ngọc Lan và LM Chân Tín bị cộng-sản quản thúc, phổ biến thông tin tin tức trong nước rất cập nhật nhất là về tôn giáo (Công giáo và Phật Giáo) cũng như về chính trị, kèm những bài bình luận, phỏng vấn và đăng bài những nhân vật đối kháng trong nước như Hoàng Minh Chính, Hà Sĩ Phu, Nguyễn Ngọc Lan, Lữ Phương, ... cũng như làm sáng tỏ những khúc mắc Nguyễn Văn Trung, Phật giáo-Công giáo, ...

Nhóm Văn-hóa Pháp-Việt xuất-bản tờ ***Văn-Hóa*** (France-Vietnam Culture) ở miền Bắc nước Pháp từ thập niên 1990, Võ Đức Trung tức Võ Phước Hiếu chủ NXB Lửa Thiêng trước 1975, chủ trương và chủ biên, một tạp-chí song ngữ Pháp-Việt, và cũng là nhà xuất-bản các tuyển tập truyện và thơ như *Một Phần Tư Thế Kỷ Thi Ca Việt-Nam Hải Ngoại*

https://tieulun.hopto.org

1975-2000 (8 tập, 2003 – 2008), hai tuyển tập thi ca lưu vong *Ba Mươi Năm Niềm Đau Còn Đó 1975-2005* (2006), *Tình Lính Duyên Thơ* (2008), cùng các tuyển tập hoài niệm *Phi Vân, Nỗi Buồn Hoài Niệm* (2009), *Hiếu Đệ Lão Ngoan Đồng* (2010) và *An Khê Nguyễn Bính Thinh (*2013) cùng với các tác-phẩm của Võ Đức Trung/ Võ Phước Hiếu như *Thắp Sáng Hoàng Hôn* (1989), *Le Chemin vers la mer* (1988), *Coeur de mère* (1989), *Les Sentiers de l'Exil* (Editions Feu Sacré, 2009), cũng như của Hiếu Đệ (Lưu Xứ U Minh) và vài tác giả khác.

Chân Nguyên 'tạp-chí văn-nghệ và tư tưởng triết học Tây Đông ' của Trung tâm Chân Nguyên ở Monterey Park CA, ra mắt năm 1990, chủ-nhiệm Thích Viên Lý, chủ-bút Phạm Công Thiện, phụ tá chủ-bút Vĩnh Hảo, với sự cộng tác của Nghiêm Xuân Hồng, Mai Thảo, Du Tử Lê, Cao Đông Khánh, Phan Tấn Hải, Nguyễn Tất Nhiên, Cao Xuân Huy, v.v.

Tờ ***Người Dân*** của Mặt-Trận Dân-tộc Dân-chủ Việt-Nam xuất bản ở Santa Ana CA, số 1 (1-1990), lúc đầu báo giấy, sau thêm báo mạng. Theo Thư ngỏ thì *"tạp-chí Người Dân ra đời với mục-đích tạo phương-tiện cho những người dân bình thường nói lên sự suy nghĩa của mình về nhựng mong ước, ưu tư đối với bản thân, đất nước"*.

Văn Lang tập-san nghiên cứu Việt học, nhà Văn Nghệ ở Westminster CA phát hành, số 1 ra tháng 6-1991, đình bản sau số 5 (1993). Một nỗ lực nghiên cứu và bảo tồn văn-hóa dân-tộc đáng trân quí, về những đề tài, chủ đề văn-hóa, văn minh, lịch-sử,... Bài mới hoặc in lại, thời sự và tài liệu, của Nguyễn Thế Anh, Nguyễn Mộng Giác, Nguyễn Hùng Cường, Nguyễn Hưng Quốc, Lê Thọ Giáo, Nguyễn Khắc Xuyên, Huỳnh Hữu Uy, Đinh Trọng Hiếu, Thế Uyên, Như Hạnh, Tạ Chí Đại Trường, Trần Văn Tích, Đoàn Nhật Tấn, Đoàn Khoách, Nguyễn Khắc Kham, …

Đại Học của Đại học Huế được Hội Thân Hữu Đại Học Huế ở Mission Viejo, CA tục bản tạp-chí Đại Học của thời miền Nam, chỉ ra được số 1 ra tháng 7-1991, có bài viết của các giáo-sư Nguyễn Khắc Kham, Nguyễn Thế Anh, Đoàn Khoách, Nguyễn Xuân Thu, Tôn Thất Trình, Lê Tuyên, Lê Thọ Giáo và Raymond P. Tripp, Jr.

Hợp Lưu "tập san văn học nghệ thuật biên khảo", ra mỗi 2 tháng, số 1 ra mắt đầu tháng 10-1991, do Khánh Trường chủ biên, Phan Tấn Hải phụ tá chủ biên (từ số 52 tháng 4&5-

https://tieulun.hopto.org

2000, Phạm Việt Cường thay thế) và một ban chủ trương có lúc trên 30 người trong số có Nhật Tiến, trên báo ban đầu ghi "Tân Thư & Thời Văn Publishing Group". Báo được mạnh thường quân hỗ trợ tài chánh phần quan-trọng. Nhiều số đặc biệt chủ đề nhà văn hoặc văn-học. Tạp-chí bị chụp mũ, Nguyễn Hữu Nghĩa *Làng Văn* Toronto là người gọi "Hợp Lưu là báo giao lưu văn hóa với CSVN" và là "cái đuôi xơ xác của cộng-sản" ("Về vụ 'khủng bố văn-nghệ' tại Montreal..." *Chiến Sĩ Tự Do*, 42, 8-1992, tr. 7. Số sau, 43, 9-1992, NHN vẽ chuyện "Đất Mới [báo thân Cộng] chính thức thông báo bàn giao cho HL, chuyển hồ sơ từ Montréal sang quận Cam, California, 'thủ đô tị nạn'", tr. 4). Sau 12 năm, Trần Vũ (HL 67) tổng kết rằng HL thành công hoàn toàn về giao lưu nhưng chỉ thất bại trong sáng-tác. Khánh Trường là chủ-nhiệm từ đầu đến số 83, chủ biên Khánh Trường, Phùng Nguyễn (66-69), Trần Vũ (70-83) rồi sau cùng là Đặng Hiền (84-). Sau biến động về chủ biên HL đầu năm 2005 (với số 83, Trần Vũ rút lui, Đặng Hiền thế), nhóm biên tập Mai Ninh, Nam Dao, Miêng, Phạm Trọng Luật,... ra đi kéo theo vài cây bút trẻ như Đặng Thơ Thơ, Nguyên Hương,... Sau số 116 (1-3/2012), *Hợp Lưu* tạm ngưng 1 năm, số 117 phát hành tháng 3-2013 thêm Tổng Thư Ký mới là Bùi Ngọc Khôi. HL là tờ tạp-chí có sự góp mặt của nhiều nhà văn trong và ngoài nước, của những tiếng nói một thời khai phóng và dũng mãnh khai phá những đề tài và cách diễn tả mới, sâu, nặng. Báo có những số đặc biệt về chủ đề hoặc một tác giả. Tham luận, phê bình và ng-hiên cứu nhìn chung trung thực, đa phương và triệt để. Lúc thành lập, những người chủ trương có ý muốn thoát ra khỏi vòng kiềm tỏa của văn-học miền Nam trước 1975 nhưng một phần người cộng tác và bài vở vẫn có liên hệ với nền văn-học đó hoặc nói đến như đề tài. Những năm sau cùng chủ trương hòa hợp văn-nghệ đã hết cần thiết, bài vở HL về văn-học ng-hệ-thuật bị chính-trị phe phái cực đoan thay thế và nghiêng về trong nước hơn là hải-ngoại như lúc đầu, về sáng-tác cũng như tiểu luận, mà việc chọn lọc bài vở cũng kém xưa, thiếu đa dạng và mới, có thể do vòng lẩn quẩn của việc không ra đều và tài chánh. Một số bút chiến từ và trên tờ HL: thanh và tục, 'phong trào sinh dục hóa thi ca' (từ số 31, 1996), về trí thức và phản trí thức trong văn-học Việt-Nam (HL 49 đến 55), về trí thức Việt-Nam (từ HL 61),... Khánh Trường khi trả lời

https://tieulun.hopto.org

phỏng vấn của Nguyễn Mạnh Trinh đã cho biết về lý do có mặt của *Hợp Lưu: "Ngày nay, sau mười mấy năm, chiến tranh đã kết thúc, quốc gia đã độc lập, vấn nạn bức thiết nhất là làm thế nào đưa đất nước ra khỏi cảnh u tối, lạc hậu, nghèo đói, độc tài, chuyên chế. Muốn giải quyết vấn nạn này, trước tiên phải đưa dân tộc trở về với "đại khối". Tùy tâm cơ, hoàn cảnh, sở thích, mỗi người mỗi cách. Tôi yêu văn nghệ, vì vậy tôi chọn văn nghệ như phương tiện để góp phần thực hiện ước mơ kia. Ước mơ xóa bỏ những vĩ tuyến 17 trong lòng mỗi người Việt-Nam, ước mơ hợp lưu mọi tinh hoa của giống nòi, không phân biệt vị trí quá khứ. Nói theo ngôn ngữ Tạ Duy Anh: phải "bước qua lời nguyền," cái lời nguyền hình thành trong não trạng mỗi chúng ta, khởi từ thảm kịch qua phân Nam Bắc. Nói gọn lại, phải ý thức rằng, chúng ta, không chừa ai, đều là nạn nhân của một giai đoạn lịch sử. Nếu chưa đủ tỉnh táo và can đảm vượt thoát khỏi thân phận nạn nhân, thì, mãi mãi chúng ta sẽ còn trầm luân trong vũng lầy thù hận. Vô lý, vô nghĩa và bất nhân. Bất nhân với chính bản thân, đã đành, còn bất nhân với lịch sử nữa"* (Trích từ Chung Cuộc, 1997, tr. 207-208). Dĩ nhiên, từ số 84, Đặng Hiền đưa tạp chí đi hướng có khác.

Giao Điểm từ tháng 2-1991 đến 1997, của một nhóm Phật giáo cấp tiến nhưng phê phán cực đoan chính-trị và tôn giáo.

Trăm Con, tạp-chí *"chính-trị văn-hóa văn-học nghệ -thuật"* xuất-bản ở Toronto, số 1 ra tháng 6-1992, chủ biên Trân Sa, tổng-thư-ký Tư Đồ Tuệ, trị sự Hà Vũ Trọng, nhóm chủ trương ngoài ra thêm 6 người khác trong số có Nguyễn Văn Sơn và Hồ Đình Nghiêm, có sự cộng tác của nhiều cây bút trong và ngoài nước như Hồ Sĩ Khuê, Nguyễn Thị Chân Quỳnh, Phạm Xuân Đài, Diễm Châu, Nguyễn Văn Sâm, Nhật Tiến, Trương Vũ, Thụy Khuê, Nguyễn Thị Hoàng Bắc, Cung Tích Biền, Khế Iêm, Nhật Chiêu, Hồ Đình Nghiêm, Bùi Chánh Thời, Đỗ Quyên, Đỗ Hữu Tài, Nguyễn Vy Khanh, v.v. *Trăm Con* sống không lâu nhưng một thời đã đóng vai trò vận động đổi thay văn-hóa cho thời hậu cộng-sản. Tạp-chí bị Nguyễn Hữu Nghĩa của tờ *Làng Văn* chụp mũ nằm trong chiến dịch Bông Hồng Xám của Việt Cộng (!) và tố *Trăm Con* "chối bỏ cờ vàng".

Ngày Nay bán nguyệt san, số ra mắt **1-1-1992,** xuất-bản ở Houston TX, Nguyễn Ngọc Linh chủ-nhiệm, sau

https://tieulun.hopto.org

Trọng-Kim Trương Trọng Trác thay thế cho đến ngày ông mất năm 2009. Có ấn bản Minnesota. Ngày Nay chứng tỏ tính chuyên nghiệp và là diễn đàn khá đa dạng và cởi mở về chính-trị và các vấn-đề của đất nước cũng như cộng đồng hải-ngoại, được nhiều độc giả theo dõi và các cộng tác viên thuộc nhiều thế hệ ở nhiều quốc gia như Pháp, Úc, Canada, Hoa-Kỳ và trong nước.

Việt Báo phát hành hàng ngày trong vùng Quận Cam California từ ngày 5-9-1992, sau hơn 27 năm, từ tháng 12-2019 chuyển sang tuần báo giấy tập trung vào văn hóa, văn học, nghệ thuật.... Ban Biên Tập thường trực gồm có Trần Dạ Từ, Nhã Ca, Nguyễn Xuân Nghĩa, Phan Tấn Hải, Trịnh Y Thư, Doãn Hưng, Hòa Bình, Nguyễn Thanh Huy, với sự góp mặt của các văn hữu khắp nơi – cùng nhật-báo mạng vẫn xuất hiện. Giải "Viết Về Nước Mỹ" (Writing for America Awards) do Viet Bao Foundation điều hành đã hoạt động từ năm 2000 sau in thành tuyển tập, được 20 tập vào năm 2019.

Hướng Việt của Hội Văn-hóa Khoa học Việt-Nam ở Houston TX từ 1993; chủ biên Nguyễn Tường Vũ, thư ký tòa soạn Trần Nhật Thùy, song ngữ Việt-Anh nhưng chủ yếu tiếng Việt. Tạp chí này là có liên hệ đến chính trị theo nghĩa rộng đào luyện con người trẻ.

Dòng Việt của SEACAEF (Southeast Asian Culture and Education Foundation), từ tháng 9 năm **1993** và số cuối 23 (15-2-2009), sống được 17 năm, *"chủ trương qui kết mọi hành trang khiêm tốn, chỉ nhằm mục đích rất giới hạn: hỗ trợ cho các thế hệ Việt-Nam ở hải ngoại sau 1975 tìm hiểu các nhà biên khảo, các học giả, các vị giáo sư và nhân sĩ ở Việt-Nam Cộng Hòa..."* số 1 do Hà Mai Phương chủ nhiệm kiêm chủ bút, và 2 "guest editor" là Nguyễn Đình Hòa, Nguyễn Khắc Kham. Số 2, guest editor là Nguyễn Đình Hòa và Lê Văn. Số 3, mùa Thu 1996, guest editor được đổi sang Việt ngữ là Chủ trương Biên tập gồm Nguyễn Khắc Hoạch và Lê Văn. Số 4 Chủ trương Biên tập là Lê Thanh Minh Châu và Lê Văn. Số 5, Chủ trương Biên tập là Võ Long Tê và Lê Văn. Năm 1999, Dòng Việt số 6 làm chủ đề Đại học Văn Khoa Sài Gòn, chủ trương là Trần Hồng Châu (bút hiệu của giáo sư Nguyễn Khắc Hoạch) và Lê Văn. Mỗi số là tuyển tập về một chủ đề gồm bài mới hoặc in lại: ngôn-ngữ văn tự Việt-Nam (1), ngôn-ngữ và văn-học Việt-Nam (2, 4), chữ nghĩa tiếng Việt (3), tưởng niệm GS Bùi

https://tieulun.hopto.org

Xuân Bào (5), đại học Văn khoa Sài-Gòn (6, 7, 9), đại học sư phạm Huế (8, 10), kỷ niệm 200 năm cố đô Huế (11, 12, 14), Đoạn trường tân thanh (13, 16, 18), vua Quang Trung Nguyễn Huệ (15), cuộc Nam-tiến của dân-tộc Việt (17), văn-học Nam-kỳ lục-tỉnh (19, 20), Hàn Mặc Tử thi nhân Bình Định (21), văn-học triều Nguyễn (22, 23).

Hương Văn "tập san sáng tác biên-khảo văn-học", "phát hành mỗi mùa trong năm", Westminster CA, từ **1993.** Chủ biên Trần Sĩ Lâm, ban biên-tập: Bùi Bích Hà, Nguyễn Trung Hối, Huy Phương, Huy Trâm.

Tạp-chí ***Thơ*** nhóm chủ trương ban đầu gồm 12 nhà thơ, trước sau gồm Lê Bi, Hoàng Phủ Cương, Trang Châu, Phạm Việt Cường, Phan Tấn Hải, Khế Iêm, Đỗ Kh., Trầm Phục Khắc, Nguyễn Hoàng Nam, Chân Phương, Huỳnh Mạnh Tiên, Trịnh Y Thư, Nguyễn Tiến Văn, Lê Thị Thấm Vân, Ngu Yên. Khế Iêm phụ trách bài vở. Nhắm tạo diễn đàn chuyên về Thơ và một lối đi mới cho thi-ca, đã là đất nảy mầm và cổ võ thơ Tân hình-thức từ năm 2000. Ngoài thơ đủ thể-loại còn có văn xuôi và biên-khảo, dịch thuật về thơ và văn-học của Nguyễn Thị Ngọc Nhung, Nguyễn Đăng Thường, Phan Tấn Hải, Phạm Thị Hoài,... Số 1 ra mắt mùa Thu năm **1994** ở vùng Orange County CA đến năm 2000 ra tam-cá-nguyệt, từ 2000 mỗi năm ra 2 số, ra được 27 số báo giấy (số cuối 27, Thu 2004 kỷ niệm 10 năm). Tháng 4 năm 2014, 10 năm sau, được làm sống lại với Báo Giấy Câu Lạc Bộ Tân Hình-Thức "vận động sáng tác và thảo luận" bên cạnh trang mạng thotanhinhthuc cổ võ cách tân thi ca Việt-Nam với thể-loại Tân hình-thức.

Đối Thoại, "thảo luận về những vấn-đề Việt-Nam", 1994-1996, của Hoàng Sử Mai.

Đi Tới *"tờ báo của người Việt xa xứ"*, sau thêm phụ đề "dân-tộc-nhân bản-khai phóng", số ra mắt tháng 5 năm 1994, chủ-nhiệm Đoàn Minh Hóa, chủ-bút BS Nguyễn Minh Đức, giám đốc Ngô Xuân Vinh, với ban tham vấn và cộng tác viên hùng hậu. Lời Thưa mở đầu số 1 cho biết *"tờ báo được hình thánh từ những ban khoăn, suy nghĩ của chúng tôi, những người Việt xa xứ, đã qua nhiều khó khăn , nhọc nhằn về vật chất cũng như tinh thần, để mới có thể có mặt thành bước đầu trên quãng đường dài phía trước. (...)* Tạp-chí Đi Tới *sẵn sàng và hân hạnh là diễn đàn trình bày ý kiến của những*

https://tieulun.hopto.org

người dân không có cơ hội lên tiếng, làm nhiệm vụ thông tin cho các sinh-hoạt của các hội đoàn, đảng phái, tôn giáo để phục vụ độc giả Việt-Nam xa xứ. Từ đó, trên lập trường quốc-gia dân-tộc Tạp-chí Đi Tới cố gắng đóng góp phần khả năng của mình để phục vụ khuynh hướng phát huy tinh thần dân-tộc, và chủ trương tôn trọng tự do, dân-chủ và nhân quyền". Bộ cũ ngưng với số 37 (6-6-1997). Bộ mới số 1 ra tiếp ngày 1-8-1997, Đoàn Minh Hóa chủ-nhiệm chủ-bút, Lê Quốc Uy tổng-thư-ký, Nguyễn Minh Đức chủ biên văn-nghệ, chủ biên mỹ thuật Nguyễn Tài, họa sĩ Nguyễn Quốc Tuấn phụ trách trình bày và tác-giả nhiều hình bìa. Từ số 24 bộ mới tháng 8-1999, chủ-nhiệm là Đoàn Minh Quân, chủ-bút vẫn là Đoàn Minh Hóa và vẫn tổng-thư-ký Lê Quốc Uy. Được sự cộng tác của nhiều cây viết Bắc Mỹ, nhiều số theo chủ đề. Số cuối 84 ra tháng 10 &12-2005 sau 12 năm góp mặt sinh hoạt văn-hóa và chính-trị của người Việt hải-ngoại, đã thành công gây thao thức về tương lai dân-tộc và đất nước cũng như nhìn lại một số biến cố lịch-sử với những quan điểm và tầm nhìn khác nhau.

Nghệ Thuật (số 1, 6-1994) bán nguyệt san rồi nguyệt san "văn-nghệ điện ảnh thông tin" của nhạc sĩ Lê Dinh, nội-dung văn-nghệ, lập trường chính-trị vững vàng, nay đã đình bản với số 156 (3-2007).

Thẩm Mỹ của nhạc sĩ Phạm Mạnh Cương, số 1 ra tháng 12-1994 chuyên về nghệ-thuật trình diễn; trước đó nhạc sĩ đã ra tờ Đêm Màu Hồng.

Cỏ Thơm tam cá nguyệt san, Richmond VA vùng Washington D.C., từ năm 1995 cho đến nay, chủ-nhiệm Nguyễn Thị Ngọc Dung, 2 phó chủ-nhiệm, 3 đồng chủ-bút Trần Bích San, Ngô Tằng Giao và Phạm Văn Tuấn, với sự cộng tác của nhà văn thơ trước và sau 1975. Sau này Phan Anh Dũng chủ nhiệm, Phan Khâm phó chủ nhiệm và chủ bút Trần Bích San (mất ngày 9-1-2021).

Triết "tạp-chí triết học và tư tưởng", số ra mắt tháng 10-1995, vùng San Jose CA, Nguyễn Hữu Liêm chủ-nhiệm, Như Hạnh chủ-bút triết Đông, Phan Công Chánh chủ-bút triết Tây, tổng thư ký Phạm Việt Cường, ra được 4 số thì đình bản năm 1997. Nội-dung phong phú, tác-giả trong ngành, đề tài không thiếu nhưng không nhiều độc giả ở hải-ngoại.

https://tieulun.hopto.org

Khởi Hành Viên Linh tục bản tờ báo của Hội Văn Nghệ Sĩ Quân Đội trước 1975, với bộ mới số 1, 11-**1996** (như là số 157 năm thứ sáu, để nối tiếp bộ cũ ở Sài-Gòn) với đề tài "Dạ Ký Từ Hà-Nội". "Tạp-chí sáng-tác sinh hoạt văn-học nghệ-thuật", ra hàng tháng tại Midway City CA (số 1, giá 3.50MK), đến tháng Tư 2014 ra mỗi 2 tháng. Viên Linh chủ-nhiệm chủ-bút, Nguyễn Tà Cúc thư ký toà soạn; chủ trương tiếp nối văn-học miền Nam, giới thiệu các tác-giả sinh tiền và chiêu niệm các vị đã mất, chủ yếu là văn-nghệ sĩ miền Bắc trước và sau 1954, với sự góp mặt của Mặc Đỗ, Trần Ngọc Ninh, Hà Thượng Nhân, Lê Huy Oanh, Xuân Vũ, Trần Hồng Châu, Trần Trọng San, Tuệ Sỹ, ký giả Nguyễn Tú, Thái Tuấn, Duy Thanh, Cung Trầm Tưởng, Văn Quang, Họa sĩ Chóe Nguyễn Hải Chí, Huỳnh Hữu Ủy, Trần Tuấn Kiệt, v.v. Theo nhà văn Viên Linh, với mục-đích viết lại lịch-sử văn-học miền Nam, Khởi Hành thực hiện trên mỗi số một chủ đề và "trong 13 năm đầu với 158 số báo, khoảng hơn 100 chủ đề đã được thực hiện từ văn chương tới nghệ thuật, từ sử cận đại tới các vấn đề nhân văn, thời thế, những bí mật chính trị và cuộc chiến Việt-Nam". Tạp-chí lập Giải văn chương Toàn Sự Nghiệp hai năm tổ chức một lần và tổ chức được 3 Giải: năm 2005, giải trao cho nhà văn Nguyễn Thụy Long, tác giả *Loan Mắt Nhung* và các truyện ngắn đăng trên tạp-chí Khởi Hành. Năm 2007, là nhà thơ Hữu Loan và năm 2009 giải được trao cho nhà văn Văn Quang - "tác giả *Chân Trời Tím* và 187 bài ký sự 'Lẩm cẩm Sài Gòn Thiên hạ sự'". Một số báo Chủ đề: "Chiêu niệm Nhà văn Nguyễn Mạnh Côn" (20, 6-1998); Hồ Hữu Tường (21, 7-1998); Đinh Hùng (22, 8-98); "Bùi Giáng, tiếng ca chung cuộc" (25, 11-98); Tô Thùy Yên (26, 12-98); Vũ Hoàng Chương (35, 9-99); "Ải Nam Quan không còn nữa" (số 58, 8-2001); Hoàng Trúc Ly (104, 6-2005); "Làm văn-nghệ tại Sài-Gòn, trước và sau 1975" (105, 7-2005); "Khởi Hành Bộ Cũ-Tạp chí văn chương của nhiều thế hệ nhà văn Miền Nam trước 1975 (số 155, 9-2009); Dịch thuật: Tâm Hồn và Đất Nước Người, Tác Giả (168); "Văn học Việt-Nam & Văn học Miền Nam" (số 209&210, 5-7/2014); Sài gòn Văn nghệ 1954-1975; Phan Khôi và Bản dịch Kinh thánh Tin lành; Các nhân vật nữ và các nhà văn nữ (207&208, 3&4-2014); 60 Năm Thơ Xuân Việt-Nam 1954-2014; Phê bình 3 cuốn Hồi ký tiêu biểu của văn giới Miền Nam;

https://tieulun.hopto.org

Tưởng niệm Phan Khôi (số 215-216, 12-2014 &1-2015),...

Sóng Văn "tập san văn-học nghệ-thuật" số 1 ra tháng 3 năm 1996 và số cuối 15 ra tháng 10-12 năm 1999; có thêm phần tiếng Anh, do Nguyễn Sao Mai chủ biên, cùng Hoàng Thị Bích Ti (rời ban chủ biên từ số 11 tháng 11-1997), mỗi năm 4 số, tòa soạn tại Miami FL - nơi gặp gỡ, chuyển tiếp giữa thế hệ văn-học trước và sau 1975. Đến năm 2002 (số 1, Spring 2002, số cuối 8, Spring 2006 đặc-biệt về thi ca Tân hình-thức), Nguyễn Sao Mai chủ biên thêm tập san tiếng Anh Wordbridge "the Magazine of Literature & Literature in Translation" phát hành 2 số mỗi năm, giới thiệu sáng tác nguyên bản tiếng Anh, các tác-giả và phiên dịch tác-phẩm của nhà văn Việt-Nam hải-ngoại dưới hình-thức báo giấy và liên mạng (http://www.thewriterspost.net/. Sóng Văn còn là nơi xuất-bản một số tác-phẩm văn-học.

Hải Ngoại Nhân Văn, ở Boston MA, chủ biên Hồ Công Tâm, ghi là 'tạp-chí sáng tác nghị luận chính-trị văn-học' nhưng trong thực tế là một tờ báo đấu tranh kiểu canh chừng và chống đối chính-trị ngày càng một chiều chuyên đả phá chụp mũ những nhân-vật cộng đồng, chính-trị và văn giới. Số 1 ra tháng 7-1997. Trước đó và cùng thời, Hồ Công Tâm chủ-bút các tờ tạp-chí Dân Chủ Mới và Phương Đông phát hành cũng ở vùng Boston MA.

Tạp chí ***Việt*** lúc đầu nhắm cộng đồng người Việt ở Úc Châu, sau phát hành và lan khắp các Châu khác, số 1 ra đầu năm 1998, số cuối 8 giữa năm 2001 - chủ-nhiệm Phan Việt Thủy, chủ-bút Nguyễn Hưng Quốc, phụ tá chủ-bút Hoàng-Ngọc Tuấn. *Việt* chủ xướng một nền "Cộng hòa Văn Chương Thế Kỷ 21", dùng lý của hậu-hiện-đại để đưa văn-học Việt-Nam từ "phong thái đình làng" và "tính chất tiểu nông" ra khỏi chốn lũy tre, đã xuất-bản theo chủ đề cho mỗi số: 1- Số đặc-biệt về thơ; 2- Sống và viết ở hải-ngoại; 3- Cái mới trong văn-chương; 4- Tình yêu, tình dục & phái tính trong văn học; 5- Họ đã viết văn, làm thơ như thế nào?; 6- Văn chương Việt-Nam bước vào thế kỷ 21; 7- Chủ nghĩa hậu-hiện-đại và văn học Việt-Nam và 8- Lý thuyết, phê bình & sáng tác văn học. Sau khi báo giấy đình bản, đến năm 2002 trở thành báo mạng Tiền Vệ - *như ghi trên tiêu đề nhập vào "là một trung tâm văn học và nghệ thuật trên mạng lưới thông tin toàn cầu, với hai hoạt động chính là phổ biến các tác phẩm mới và tiến hành* ...

https://tieulun.hopto.org

các cuộc tranh luận về văn học nghệ thuật. Mục đích chủ yếu của Tiền Vệ là nhằm góp phần xây dựng một khối Thịnh Vượng Chung của văn học nghệ thuật Việt-Nam, nơi, bất chấp những dị biệt về địa lý và chính trị, mọi người có thể gặp gỡ nhau trong nỗ lực tìm tòi và thử nghiệm để trả công việc sáng tác trở về đúng nguyên nghĩa của nó: làm ra cái mới".

Văn Hóa Việt-Nam *"văn hoá còn, dân tộc còn"*, tập san nghiên cứu, lý luận và văn-nghệ, Phạm Quang Tân chủ-nhiệm, Lê Cần Thơ chủ-bút, xuất-bản ở Houston TX, số 1 mùa Hè 1998 và đình bản sau số 89, Hè 2020. Còn xuất-bản ấn phẩm *Nam Quốc Sơn Hà Nam Đế Cư* tuyển tập những bài viết lịch-sử và văn-hóa dân-tộc Việt-Nam với mục-đích nhắn gởi các thế hệ trẻ ở xứ người "rằng một phần lãnh thổ của ông cha chúng ta để lại đang bị Trung Cộng chiếm cứ, phần lãnh thổ đó tức là quần đảo Hoàng Sa, đã bị thất thủ vào ngày 20 tháng 1 năm 1974", ra được 2 tập năm 2001 và 2003 - tập sau thêm "phần lãnh thổ mới bị mất từ cuối năm 1999 và năm 2000"), phát hành sau khi thông tin về hiệp ước thứ nhất nhượng đảo cho Trung Cộng.

Văn Tuyển, tạp-chí văn-học nghệ-thuật, do Phạm Ngọc, Nguyễn Phúc Sông Hương (tức Thái Luân trước 1975), Lê Quang Sinh và Vũ Thành chủ trương, Phạm Ngọc chủ biên, trị sự Hà Anh Tú, bộ mới số 1 ra tháng 9-**1998.**

Văn Phong, tạp-chí văn-học nghệ-thuật xuất-bản hàng tháng, vùng Washington D.C., từ 1999 với chủ-nhiệm Tạ Cự Hải, chủ-bút Tâm Minh Ngô Tằng Giao, phụ tá chủ-bút Lê Thuần Khương, thư ký tòa soạn Nguyễn Minh Nữu – ông còn là chủ nhiệm tuần báo ***Văn Nghệ*** vùng Washington D.C. từ năm 1997.

Việt Mercury tuần báo thuộc hệ thống San Jose Mercury, Trần Đệ chủ-bút, Nguyễn Xuân Hoàng tổng thư ký, số ra mắt ngày 19-1-1999. Viêt Mercury tuy không hẳn chuyên về văn-học nhưng vẫn có những bài viết và sáng tác văn-chương của các nhà văn nhà báo có tiếng và đặc-biệt với mục Sổ Tay Cộng Đồng (Lâm Văn Sang). Phần nào đã gây xáo trộn làng báo người Việt ở San Jose, các tờ khác hợp nhau đối phó. Đình bản 6 năm sau, số cuối ra ngày 11-11-2005. Trần Đệ sau đó ra VTimes với Lâm Văn Sang tổng thư-ký.

Quốc Dân Thời Báo xuất-bản mỗi tháng 2 số, ở vùng Houston, của Vũ Ngự Chiêu, báo chính-trị và đánh phá

https://tieulun.hopto.org

chính-trị, cá nhân. Trước/sau đó từ 1995, nhóm họ Vũ đã có tờ nguyệt san Quốc Dân "diễn đàn người Việt trầm lặng" ra thất thường và đụng độ 'văn-hóa', 'chính-trị' với nhiều nhóm và người Việt ở những tiểu bang và nước khác. Họ Vũ làm chủ-nhiệm và giám đốc chính-trị, tổng-thư-ký Bắc Giang, trong nhóm chủ biên có 1 số nhà văn thơ như Phan Nhật Nam, Long Ân, Hiếu Đệ, Mai Trung Tĩnh, Hứa Hoành và những Nguyễn Mạnh Quang, Đặng Hiền,... Trước đó ông ra tờ *Lên Đường* (1989) nhưng không thọ – chính báo của "sử gia" họ Vũ đã khởi đăng hồi-ký 'ma' của cựu đại sứ Pháp J-M Merillon trong số 4 (15-4-1989, tr. 32-45).

Thời Báo, tuần báo "văn-hóa, đời-sống, sinh hoạt Little Saigon" CA, Du Miên chủ-nhiệm chủ-bút, Từ Hoài Ngọc tổng-thư-ký. Du Miên còn chủ trương Thư Viện Việt-Nam trên mạng Internet.

Viễn Đông nhật báo từ 1993 đến nay, trụ sở ở Westminster CA.

Giai đoạn chuyển động thế kỷ và lão hóa

Năm 2001 đánh dấu một thế kỷ và một thiên niên kỷ mới cho toàn nhân loại. Sinh mệnh văn-học hải-ngoại cũng bước vào một giai đoạn mới **chuyển động thế kỷ** và **lão hóa** sau khi đã trãi qua những giai đoạn ***di tản*** và *lưu vong, t*ị nạn chính-trị, hy-vọng rồi hợp lưu và hoài niệm của 25 năm trước đó.

Trong giai đoạn mới này, văn-học người Việt hải-ngoại chuyển động theo lẽ tự nhiên lão hóa và bất ngờ – thêm nhân tố từ trong nước ra nhập cộng đồng hải-ngoại từ nay đa dạng nhưng đa số vẫn là tập thể tị nạn cùng con cháu họ và nói chung mang cùng tâm thức. Từ những năm đầu thế kỷ XXI, sinh hoạt văn-chương hải-ngoại như đã theo dòng sinh hoại mà trở nên trầm lắng, rất ít biến cố và tác-phẩm đáng kể. Các nhà văn thơ đã nổi tiếng từ trước 1975 lần lượt ngưng viết, bệnh tật và qua đời. Những nhà văn lớp tiếp theo cũng thay nhau buông bút nhưng cũng có nhiều người tiếp tục sáng-tác dù ít gây tiếng vang quan-trọng. Một số tạp chí mới ra đời ngay từ năm 2000 như để thích ứng với thời thế mới, nhân sự mới, bên cạnh các báo của giai đoạn trước tiếp tục sinh hoạt hoặc sẽ đình bản.

https://tieulun.hopto.org

Chủ Đề giai phẩm, do Nguyễn Trung Hối chủ trương, xuất-bản ở Portland (Oregon) như là tục bản tạp-chí cùng tên mới ra được 1 số trước 1975; số 1 ra vào mùa Xuân năm 2000, ngưng sau số 12 năm 2002, tục bản với số 13 (Xuân 2008) và số cuối cùng 15 (Xuân 2009). Mỗi số có một chủ đề chính: 1- Nhìn lại 100 năm văn-học; 2- Những dự phóng về thế kỷ mới; 3- Mùa Thu trong văn chương; 4- Về tiểu thuyết; 5- Họ làm thơ/viết văn cho ai?; 6-Về phê bình; 7- Về mỹ-học; 8- Thời đại phụ nữ; 9- Dục tính & Đồng tính luyến ái trong văn chương; 10- Văn chương lưu vong; 11- Sân khấu / Điện ảnh & Văn chương; 12- Chủ nghĩa & văn chương Hậu-thuộc-địa; 13- Tình Yêu & Cái Chết trong Văn chương; 14-Y học & Văn học / Bệnh tật & Văn chương và 15- Về Chiến tranh & Chiến tranh. "Mỗi số là một tuyển tập gồm những cây bút tiêu biểu ở hải ngoại có xu hướng viết mới về những vấn đề quan yếu tối cần thiết và bổ ích cho những ai yêu văn học" - một vận động văn-chương Hậu-hiện-đại và toàn cầu với sự có mặt và cộng tác của Trần Hồng Châu, Thanh Tâm Tuyền, Đặng Phùng Quân, Hoàng-Ngọc Tuấn, Nguyễn Minh Triết, Trần Văn Tích, Nguyễn Quốc Trụ, Triều Hoa Đại, Hoàng Chính, Phạm Ngọc, Luân Hoán, Nguyễn Vĩnh Long, Cổ Ngư, Nguyễn Đức Tùng, Nguyễn Trung Dũng, Thu Thuyền, Lâm Chương, Đức Phổ, Phan Xuân Sinh, Nguyễn Thị Thảo An, Nhật Nguyễn, Hoàng Xuân Sơn, Lưu Diệu Vân, Đặng Mai Lan, Khế Iêm, Nam Dao, Hải Phương, Ngự Thuyết, Tôn Thất Uẩn, Hà Nguyên Du, Nguyễn Vy Khanh,... Chủ Đề vận động, phổ dương cái-mới-thật-mới, với lý luận, phê phán và sáng tác thực-địa Hậu Hiện-đại, Hậu Thực-dân, Hậu Cấu-trúc, Tân Hình-Thức, v.v.

Phố Văn, tạp-chí văn-học nghệ-thuật ra hàng tháng, ở Garland (Texas), nhà thơ Nguyễn Xuân Thiệp chủ biên, số 1 ra mắt vào tháng 5-2000 và đình bản 9 năm sau với số 87 phát hành tháng 10-2008, sau chuyển sang Internet với trang mạng phovanblog. Tạp-chí bài vở chọn lọc và hình-thức rất nghệ-thuật với những phụ bản tranh vẽ, có số đặc-biệt về các nhà văn (Võ Hoàng, V.S. Naipul, Cao Đông Khánh, v.v.). Bài vở và cộng tác viên thuộc nhiều thế hệ.

Định Hướng, "tập san nghiên cứu và nghị luận" ra tam cá nguyệt, số 1 ra tháng 12-2000 tại Reichstett (Pháp), ban đầu là cơ quan của Công-giáo Việt-Nam Hải-ngoại sau trở thành

https://tieulun.hopto.org

cơ quan của Trung tâm Văn Hóa Nguyễn Trường Tộ, do đức ông Trần Văn Hoài chủ trương và GS Nguyễn Đình Trúc phụ trách chủ bút và trị sự, Nguyễn Bá Tùng ấn loát. Ban biên tập ở nhiều nước, ngoài đức ông TVH và NĐT còn có các LM Vũ Đình Trác, Nguyễn Thái Hợp, Phan Đình Cho,... và Đoàn Xuân Kiên, Lê Hữu Mục, Nguyễn Vy Khanh, Võ Long Tê, Vũ Quốc Thúc, Nguyễn Lý Tưởng, v.v. Trung tâm còn phát hành tờ *Liên Lạc Nhân Văn*. Đình bản sau số 40 (mùa Xuân 2012), sau 19 năm hiện diện.

Thư Quán Bản Thảo ra mắt tháng 10-2001, chủ-biên Trần Hoài Thư, lúc đầu chung với Phạm Văn Nhàn và Cao Vị Khanh, sau Trần Hoài Thư và Phạm Văn Nhàn phụ trách với sự hợp tác của thân hữu trẻ. *Thư Quán Bản Thảo* "tuyển tập văn học nghệ thuật bất định kỳ", đặc biệt đã ra các số đặc biệt về các nhà văn Y Uyên, Nguyễn Nghiệp Nhượng, Nguyễn Bắc Sơn, Võ Hồng, Dương Nghiễm Mậu, Lâm Hảo Dũng, Lâm Vị Thủy, Trần Dzạ Lữ, Doãn Dân, Nguyễn Nho Sa Mạc, Nguyễn Đức Sơn, Giang Hữu Tuyên, Khoa Hữu, Nh. Tay Ngàn, Phạm Ngọc Lư, Triều Sơn, Cao Đông Khánh, Nguyễn Kim Phượng, dịch giả Phùng Thăng, các nhà văn nữ, văn học miền Nam, GS Nguyễn Nam Châu, Trần Phong Giao, Việt Thạch Nguyễn Thụy Đan, ... và về các tạp-chí/nhóm Ý Thức, Bách Khoa, , Hiện Đại, Sáng Tạo, Văn, Giữ Thơm Quê Mẹ, Tình Thương, v.v. **Thư Ấn Quán** của Trần Hoài Thư, lập ra trước hết để in Thư Quán Bản Thảo, sau thành nhà xuất-bản theo hình-thức book-on-demand, đã xuất-bản nhiều tuyển tập, truyện và thơ mới trước hoặc sau 1975 của và của các nhà văn thơ khác – có người đã quá cố.

Truyền Thông*/Communications* của BS Phạm Hữu Trác số ra mắt tháng 11-**2001**, với chủ trương "*nhận định, trình bày những vấn đề hiện đại trên mọi lãnh vực văn hóa cũng như xã hội trong trào lưu tiến hoá hoàn cầu. Tạo lập một diễn đàn mới cho người Việt, đặc biệt là giới trẻ đang sống khắp nơi trên thế giới*", "*xuất bản một năm bốn kỳ. Bài vở trong mỗi số do một chủ biên chọn lọc. Bài viết hoặc bằng tiếng Việt hoặc bằng Anh ngữ hoặc Pháp ngữ*". Đề tài thời sự, lịch-sử hoặc liên quan đến cộng đồng người Việt cần minh định, trao đổi để định hướng, mở ra hướng đi mới, bên cạnh những cái nhìn mới về văn-chương học thuật. Từ hình-thức ấn phẩm đơn sơ

https://tieulun.hopto.org

lúc đầu, tạp-chí ngày càng dày thêm nội-dung và trình bày mỹ thuật. Đình bản sau số 41-42 (Thu-Đông 2011) chủ đề "Nhìn qua cửa sổ" và bắt đầu chuyển sang hình-thức xuất-bản tác-phẩm (*Vài Câu Chuyện Lịch Sử 2012, Công Trạng Văn Học Trong Các Xứ Đạo* Đông-Xuân 2017, ...).

Việt Tide "tờ báo của trào lưu mới", phát hành ở vùng Quận Cam, California, từ năm 2001.

Nhà Magazine "đời-sống, văn-hóa, bản sắc", tạp-chí nghệ-thuật song ngữ Anh-Việt ra mỗi 2 tháng, xuất-bản tại San Jose CA; số 1, tháng 7&8-2003, nhóm chủ trương và biên tập gồm những người trưởng thành ở hải-ngoại; chủ-nhiệm Nguyễn-Phạm Thanh-Sơn, chủ biên Nguyễn Khoa Thái Anh và Kathy Nguyễn, nhà thơ Phạm Ngọc phụ tá chủ biên. Bài vở và trình bày chọn lọc, chủ đề thay đổi theo mùa, lễ hội và biến cố, tất cả nhắm vào bản sắc văn-hóa Việt và đời-sống hiện đại mới ở Hoa-Kỳ. Số cuối năm thứ 5, số 2 tháng 3&4-2007.

Gió Văn, tạp-chí văn-học số 1 tháng 4-2003, ban chủ biên gồm Hàn Song Tường (Nguyễn Thị Minh Tâm, 2-8-1950 -), Nguyễn Thị Thanh Bình, Nguyễn Thị Ngọc Nhung và Trân Sa, từ số 2 Phan Tuyết Từ thay Trân Sa, với sự cộng tác thường xuyên của Đặng Phùng Quân, Hồ Trường An, Vũ Tiến Lập, Vương Đức Lệ, Nguyễn Thế Hoàng Linh, Trương Đình Luận, Cao Xuân Lý, Nguyễn Sao Mai, Chu Vương Miện, Cổ Ngư, Mạch Nha, Hoàng Xuân Sơn, Quỳnh Thi, Lê Thị Huệ , Khế Iêm, Hồ Đình Nghiêm, Thu Thuyền,... Tạp-chí văn-chương với những đặc điểm của những cây viết nữ và đề tài mở rộng (nữ quyền, giới tính - VTD tức Đặng Phùng Quân táo bạo trong "Valentine", ...).

Đồng Nai Cửu Long, số ra mắt tháng 11-2004 và số cuối 13, tháng 3-2012, chủ nhiệm GS Nguyễn Thanh Liêm. Mục-đích của Nhóm Nghiên Cứu Văn Hóa ĐNCL (Đồng Nai Cửu Long - thuộc Lăng Ông Lê Văn Duyệt Foundation) là "*nhóm anh em thích làm công việc nghiên cứu về các hình thức sinh hoạt của số người đến định cư ở vùng đất mới ở Nam Việt-Nam quen gọi là đất Nam Kỳ hay Lục Tĩnh (hay Đồng Nai Cửu Long). Nam Kỳ Lục Tỉnh thành hình ra sao, vào lúc nào? Những người Nam Kỳ Lục Tỉnh này là những ai, thuộc hạng người nào,và từ đâu đến? Họ mang theo với họ di sản văn hóa gì? Họ phải va chạm, thích nghi với những văn*

https://tieulun.hopto.org

hóa khác đã có từ trước trên vùng đất này như thế nào? Và kết quả của những va chạm, pha trộn, thích nghi đó là những gì? Văn-hóa Việt-Nam từ xa xưa đến giờ và từ Bắc vào Nam đã có những biến đổi gì? Tại sao có những biến đổi đó? Những biến đổi văn hóa này có những lợi hại gì cho quốc gia dân-tộc Việt-Nam? Chúng tôi chủ trương rằng sự tìm hiểu chu đáo văn hóa của mỗi địa phương là một việc làm quan trọng vì sự hiểu biết này rất cần cho những nỗ lực bảo tồn và phát triển văn hóa cũng như tinh thần xây dựng đoàn kết quốc gia. Với "Lăng Ông Bà Chiểu " là biểu tượng của văn hóa Miền Nam, tức vùng Đồng Nai Cửu Long hay Gia Định xưa kia". Và ban chủ biên xác định thêm: *"trong việc xây dựng một nền văn hóa nhân bản, tân tiến, chúng tôi chủ trương phải lấy tinh thần nhân bản, dân tộc, khai phóng làm nền tảng. Chúng tôi tin rằng người dân Đồng Nai Cửu Long đã mang trong người cái mầm của tinh thần nhân bản, dân tộc, và khai phóng đó từ lúc họ bắt đầu cuộc sống ở vùng này".*

Nguồn, "diễn đàn văn-học nghệ-thuật của Cơ sở Thi Văn Cội Nguồn", số ra mắt tháng 4-2004, San Jose CA, chủ-nhiệm Trần Anh Lan, tổng thư ký Song Nhị với sự cộng tác của Diên Nghị, Cung Diễm,... Sang năm 2005, Song Nhị làm chủ-nhiệm sau khi TAL rời ban biên-tập. Cơ sở Thi Văn Cội Nguồn khởi sự sinh hoạt tháng 4-1994 , đã tổ chức các sinh hoạt Ra mắt sách, nói chuyện về văn-chương và xuất-bản 55 ấn-phẩm (đến đầu năm 2014) gồm tác-phẩm của thành viên và các tuyển tập.

Phật Việt, tập san nghiên cứu Phật học, chủ nhiệm Nguyên Siêu, chủ-bút Phạm Công Thiện (Tuệ Sỹ chủ-bút Tập San *Nghiên Cứu Phật Học* - ấn bản trong nước của tờ này), số 1 ra năm **2004** bang California (Thầy Thanh Tuệ của NXB An Tiêm phụ trách kỹ thuật số 1).

Việt Học tập san 3 tháng ra một số, do Viện Việt Học ở Westminster CA xuất-bản, số 1 ra mắt tháng 2-2005. Đầu năm 2018 Tập San Việt Học "ngôn ngữ-văn hóa-giáo dục-tuổi trẻ gốc Việt" chuyển sang mạng lưới toàn cầu cho đến nay 2020. Viện còn xuất-bản Việt Học "Bản Tin Liên Lạc" số 1 ra tháng 6-2000.

Viet Tribune của chủ-nhiệm Trương Gia Vy, Nguyễn Xuân Hoàng phụ trách bài vở, xuất hiện từ năm 2005, với

https://tieulun.hopto.org

sự cộng tác của Hoàng Ngọc Nguyên, Giao Chỉ Vũ Văn Lộc, Tưởng Năng Tiến, Bùi Văn Phú, Nguyễn Xuân Nghĩa, v.v. Phương Trời Cao Rộng tạp-chí văn-hóa và tư tưởng Phật giáo, xuất-bản từ 2006 ở Midway City, CA, chủ-nhiệm chủ-bút Vĩnh Hảo, nhà văn nhà thơ hải-ngoại đặc thù, nên phần văn-học nghệ-thuật đáng kể.

Tân Văn thuộc hệ thống Sài-Gòn Nhỏ, chủ-bút Nguyễn Văn Lục cùng với ấn bản Montréal của tờ tuần báo Sài-Gòn Nhỏ, số ra mắt ngày 1-8-2007, đến tháng 6-2008 thì chủ-nhiệm Hoàng Dược Thảo kiêm chủ-bút thay NVL ở cả 2 tờ. Tân Văn in giấy báo, ra đều, nhưng phần lớn bài vở đã cũ hoặc lấy từ Internet.

Người Việt Montreal Canada, nguyệt san "thông tin, nghị luận văn-hóa", ra mắt tháng 4 năm **2009**, **c**hủ-nhiệm Trần Mộng Lâm và chủ-bút đầu tiên Lâm Vĩnh Bình với ban chủ-biên ngoài 2 vị trên gồm thêm các ông Trang Châu, Nguyễn Lương Tuyền, Nguyễn Vy Khanh và Nguyễn Văn Lục; từ số 5 thay đổi chủ-bút và một số thành viên Ban biên tập, sau đó Ban quản trị gồm 4 vị và Giám đốc trị sự là ông Lê Văn Trang, ban chủ-biên gồm 3 ông NL Tuyền, TM Lâm và Trang Châu. Những người cộng tác sống ở Montreal, Canada, Hoa-Kỳ và Pháp. Báo rõ rệt gồm hai phần chính-trị và văn-nghệ bên cạnh y tế, xã-hội. Đến số 44 tháng 2-2013 thì báo đổi tên ngắn hơn, *Người Việt Montreal* và trở thành "cơ quan ngôn luận của Hội Cựu Quân Nhân QLVNCH/Montréal", chủ nhiệm LV Trang, chủ-bút TM Lâm và Nguyễn Lương Tuyền phụ tá.

Từ năm 2015, văn-học hải-ngoại thêm hiện-tượng **xuất bản qua mạng lưới thương mại** amazon, lulu, barnes&noble,... có thể ghi nhận các nhà Nhân Ảnh, Người Việt Books, Văn Học Mới, Lotus Media, Văn Học Press,... - tất cả đều có địa chỉ bưu-chính ở California Hoa Kỳ. Từ sự kiện hoàn cầu này, xuất hiện các tạp chí giấy và phát hành on-line sau:

*

Văn Học Mới "tạp chí văn học nghệ thuật" số 1 ra mắt tháng 11-2018, ban đầu phát hành mỗi năm 3 số, sau đổi sang tam-cá-nguyệt và từ số 10 ra mỗi 2 tháng. Tòa soạn ở Westminster CA, nhà thơ Hà Nguyên Du chủ biên và điều hành với sự tham gia và cộng tác của nhiều nhà văn thơ hải ngoại và trong nước thuộc nhiều thế hệ.

https://tieulun.hopto.org

Thư Tòa-soạn số 1 cho biết: *"Ra báo lúc này tưởng chừng như một việc làm nghịch lý hay một sự liều mình! (...) Nhất là cái nghịch lý khiến nhiều lúc làm chúng ta tưởng đã bất lực với ngôn ngữ diễn đạt, bởi những quá đổi ngã nghiệt và oan khiên như thể tang tóc, đang từng phút diễn ra nơi quê nhà! Một quê nhà luôn thách đố với những thứ vận mệnh rất ư bất hạnh! Tạo chuỗi hệ quả khôn lường, kích mạnh bão sóng cảm xúc với mức độ vút cao, trong thể trạng mỗi người, trong và ngoài nước. Như vậy, thử hỏi trong sáng tác của chúng ta, nắm bắt, sao chụp hay thể hiện được gì cho VHNT?? (...). Việc mở Tạp Chí Văn Học Mới, rõ ràng là một cơ duyên kỳ diệu. Như một khai thông đưa máu về tim. Một thích nghi không thể lý giải… Bởi, vốn của động từ thích nghi là một sức mạnh nội lực mà Trời ban cho muôn loài! (...) Nên từ nay cơ hội có đất dụng võ, có vườn trồng hoa, hay có sân cỏ cho những đôi chân vàng, dưới mảnh đất của thế giới hiện "**THỰC**"... (Dĩ nhiên chúng ta luôn bị bao phủ bởi thế giới "**ẢO**" trùng vây). Điều thích thú nhất là có lại tờ báo Văn Học bằng giấy, trong cõi thực, được cầm đọc trên tay, còn được xếp trên kệ sách…(Làm chúng ta nhớ lại thời huy hoàng của các tạp chí văn học hải ngoại, với những sinh hoạt thật lý tưởng)"* (tr. 3,4).

Mỗi số là một tuyển tập văn chương và biên khảo, ngoài ra có các số đặc biệt: 2- Tưởng niệm nhà văn Trần Văn Nam, 6- Vinh danh nhà văn/nhạc sĩ Nguyễn Đình Toàn, 7- chủ đề Mẹ, 8- giai phẩm Chủ Đề, 10- Tưởng niệm các nhạc sĩ Nguyễn Hiền, Trầm Tử Thiêng và Lê Dinh. VHM còn là nhà xuất bản các tác phẩm văn chương, biên khảo văn học, bút ký và phát hành qua các trang mạng amazon.

Ngôn Ngữ "tạp chí văn học nghệ thuật", số 1 ra mắt ngày 1-5-2019, mỗi số trên 300 trang và ra mỗi 2 tháng. Nhóm chủ trương gồm Luân Hoán, Song Thao, Nguyễn Vy Khanh, Hồ Đình Nghiêm và Lê Hân, - kiêm điều hành tạp chí, tòa soạn ở San Jose CA. Tuyển tập thơ văn và biên khảo, điểm sách, nội dung thêm phần tưởng nhớ các văn nghệ sĩ vừa qua đời. Một số đặc biệt tưởng niệm hai nhà văn Tô Thùy Yên và Hoàng Ngọc Biên đã phát hành tháng 6-2019.

Trích Thư Tòa-soạn số ra mắt: *"Theo quyết định của nhóm chủ trương, Ngôn Ngữ khởi hành vào đầu tháng 5-2019. Bìa số thứ nhất với tranh của họa sĩ Nguyễn Trọng Khôi do*

https://tieulun.hopto.org

Trần Triết trình bày. Trên bìa có huy hiệu của tạp chí do Hồ Đình Nghiêm thực hiện.

Phần nội dung, chúng tôi hoan hỉ đón nhận khá đông cây bút thành danh góp tay, với đầy đủ bộ môn Thơ, Truyện, Nhận định, Biên khảo…Việc mới cũ của bài viết là một vấn đề chúng tôi thận trọng quyết định. Chúng tôi không kêu gọi những sáng tác phải hoàn toàn mới, chưa phổ biến bao giờ. Nhưng chúng tôi cũng mong quí bạn chọn gởi cho những bài mới nhất, hoặc vừa viết riêng cho Ngôn Ngữ càng quí.

Riêng với Thơ, chúng tôi xin phép chỉ nhận những sáng tác chưa phổ biến trên bất cứ sân chơi nào. Điều thiếu tế nhị này chỉ là giải pháp dành chỗ cho các bài thơ mới có mặt. Dĩ nhiên trong tương lai, rất có thể trên Ngôn Ngữ xuất hiện những bài thơ cũ do chúng tôi xin phép giới thiệu lại (...) Chúng tôi không dám hứa hẹn những ngoạn mục, nhưng quyết tâm sẽ làm được những gì nên làm thật tốt đẹp" (tr. 7).

*

Ngoài các báo và tạp chí nói trên phần lớn xuất bản ở Hoa-Kỳ, những quốc gia khác có cộng đồng người Việt sinh sống cũng có nhiều tạp chí và báo chợ khác, đã đánh dấu sinh hoạt văn nghệ của di dân Việt Nam. Khuôn khổ tạp chí không cho phép đi sâu vào chi tiết, chỉ xin ghi nhận tên báo.

Ở Pháp có các tờ *Nhân Bản* nguyệt san của Tổng hội sinh viên Việt-Nam tại Paris xuất-bản từ 1976, tờ *Nhân Quyền* của LM Trần Thanh Giản, *Tiếng Gọi Dân Tộc* của Võ Long Triều, báo biếu *Ép Phê* của Trần Trung Quân,...

Đức quốc có các tờ Độc Lập, Viên Giác, báo thiếu nhi và tuổi trẻ Măng Non do Ngô Nguyên Dũng làm chủ-bút, xuất-bản từ 1982 và Tập san Thi Ca xuất-bản tại Munchen từ tháng 8-1986.

Úc, tờ báo đầu tiên là *Chuông Sài-Gòn,* sống lâu là tờ *Chiêu Dương* từ 26-7-1983 -báo này còn xuất-bản nhiều tựa sách mà cuốn đầu xuất-bản ở Úc là *Màu Cỏ Úa* của Nguyễn Ngọc Ngạn năm 1984, tuần báo *Việt Luận, Dân Việt* ra tháng 7-1993, Ti-Vi Tuần San ra mắt năm 1985, Tập Hợp của Hoàng-Ngọc Tuấn, tập san *Tư Tưởng, Y Học và Đời Sống,* v.v. Ở Âu châu cũng như Úc châu, chi phí in ấn cao nên hình-thức các báo nhất là lúc đầu rất thô sơ và thường không sống lâu.

https://tieulun.hopto.org

Ở Nhật bản có tờ Tự Chủ. Tờ *Người Việt Tự Do* sống lâu hơn, của Đỗ Thông Minh.

Ở **Canada,** số tạp-chí và báo chợ cũng không kém những nơi khác, ngay sau ngày 30-4-1975 cho đến nay. Cùng với đoàn người tị nạn, các hội đoàn và báo chí tiếp nhau ra mắt theo biến thiên của thời thế chính trị và cuộc sống mới nơi xứ người, tiếp nối làm nhịp cầu thông tin và sinh hoạt tập thể. Tờ báo đầu tiên sau tháng 4-1975 là tờ ***Dân Tộc***, "cơ quan biên-khảo nghị-luận, tiếng nói của sinh viên Việt-Nam tại Canada", số 1 ra tháng 3-1976 do Phan Nguyên (Nguyễn Văn Sơn) chủ-nhiệm cùng Lã Mạnh Hùng, Đàm Quang Long thay nhau điều khiển duy trì tờ báo, mỗi số khổ tabloid giá 25 cents. Trong Thư Ngỏ số 1, dân-tộc cho biết trong hoàn cảnh mới của người Việt "*sự hiện diện của một cơ quan thông tin ngôn luận trở nên vô cùng cần thiết. Một mặt để đáp ứng với những nhu cầu tìm hiểu, theo dõi những biến chuyển liên quan đến quê-hương Việt-Nam chúng ta, mặt khác đây còn là khí-cụ giúp chúng ta góp phần hữu hiệu trong việc thực-hiện những lý tưởng ... (=vai trò mới (của người Việt): xây dựng, kiến thiết quốc-gia sau bao nhiêu năm chiến-tranh đổ vỡ; xóa bỏ mọi hiềm thù để hàn gắn vết thương chiến-tranh; đoàn kết để tranh-đấu cho một nền chính-trị tự-do dân-chủ, một xã-hội công bằng, nhân bản phù-hợp với trào lưu tiến hóa của nhân-loại...*"). Tấm ảnh Tiếc Thương của nhiếp-ảnh gia Nguyễn Ngọc Hạnh trên trang bìa số 2 đã từng là một shock khôn tả đối với người đọc! Tiếp đó có tờ Niềm Tin song ngữ Pháp-Việt, "tiếng nói cộng đồng Công-giáo Việt-Nam Montréal" số 1 ra ngày 15-8-1979, với sự góp mặt của Phạm Xuân Thu, Nguyễn Khắc Ngữ, Đỗ Quí Toàn,... Đuốc Thiêng, "tiếng nói cộng đồng người Việt tại Canada vùng Montréal", chủ-nhiệm Trịnh Vĩnh Điện, chủ-bút Nguyễn Ngọc Trọng – sau hình thành tờ Quốc Gia (số 1 tháng 12 năm 1988, thời chủ tịch Nguyễn Văn Cường) và đổi hình-thức tạp chí năm 1997.

Tập san Y Sĩ do Hội Y Sĩ Việt-Nam tại Canada chủ trương, xuất-bản từ năm 1976 với tên *Nội San Y Sĩ* hình-thức đơn sơ **khoảng 20 trang 8.5x11, đến năm 1987 thì** thay đổi hình-thức theo khổ tạp-chí cho đến nay Chủ-nhiệm thường là chủ tịch Hội đương-nhiệm. Có những số chủ đề như về "Nguyệt san Tình Thương" (184, 2010), "GS Phạm Biểu Tâm" (201, 5-2014); tập san còn tổ chức hội thảo, bàn tròn và còn là nhà

https://tieulun.hopto.org

xuất-bản cho một số tuyển tập và tác-phẩm.

Vượt Biển nguyệt san của Hội Ái hữu Người Việt-Nam Vượt Biển tại Montréal, lúc đầu là *Bản Tin* ra năm 1980 in roneo, từ đầu năm 1981 thành đặc san *Vượt Biển, "tiếng nói của người Việt tranh đấu cho tự do và nhân quyền"*. Số 59 Xuân *Vượt Biển* thành tạp-chí ***Nắng Mới*** "tạp-chí văn-nghệ thông tin nghị luận" theo hoàn cảnh đấu tranh chính-trị mới, số 1 ra tháng 2&3 năm 1988, và cuối cùng đổi khổ báo tab-loid đổi tên *Nắng Mới Thời Báo* thêm mục điện ảnh, phim bộ nhưng không tồn tại được lâu - số cuối năm 1994. Chủ-nhiệm Nguyễn Đăng, chủ-bút Vũ Ngọc Hiến, ban chủ trương ngoài ra còn thêm Lưu Nguyễn, Lê Quang Xuân, Đỗ An, Biên Cương. Nắng Mới đã có một thời là tạp-chí văn-nghệ đúng nghĩa ở vùng Montréal, với sự cộng tác của nhiều bỉnh bút chính-trị và nhà văn Bắc Mỹ cũng như Âu châu, đã thành danh từ trước hoặc mới vào nghiệp báo nghiệp văn ở hải-ngoại; tạp-chí liên hệ nhiều với Trung tâm Văn Bút Québec, từng tổ chức nhiều buổi sinh hoạt văn-nghệ và ra mắt sách thành công. Montréal còn có đặc san ***Vietnamologica,*** xuất thân từ một Trung tâm Việt-Nam học, ban chủ biên đầu tiên gồm giáo-sư Lê Hữu Mục, luật sư Ngô Văn Hoa, giáo-sư Vũ Tiến Phúc, Nguyễn Vy Khanh tổng-thư-ký. Số ra mắt năm 1994, xuất-bản hàng năm rồi bất định kỳ và đã đình bản.

Ngoài ra vùng Montréal còn có những đặc san bất định kỳ như *Thời Luận, Thời Nay, Văn Lâm Xã Tuyển tập, S.A.I.M. Đặc San, Quân Lực, Cánh Dù Viễn Xứ*, đặc san *Phụ Nữ* và tuyển tập *Nội San* của Gia-đình Cựu giáo chức Việt-Nam tại tỉnh bang Québec đều đặn mỗi 2 năm từ 1995 với sự cộng tác của nhiều thành viên văn nghệ sĩ thuộc Gia-đình.

Báo hội đoàn ở Gia-nã-đại đầu tiên là *Đất Lạnh*, kế là *Bạn Việt, Liên Hội* từ cuối năm 1982. Thời thịnh của tờ báo Liên Hội là trước sau lúc Liên Hội Người Việt Canada tham gia việc thành lập Tổng Liên Hội Người Việt Tự Do Hải Ngoại, với các chủ biên Tị nạn (Nguyễn Xuân Cung), Biên khảo (Lạp Chúc Nguyễn Huy), Xây dựng cộng đồng (Phạm Kim Thư), Chính-trị (Nguyễn Vy Khanh), Hội nhập (NVK rồi Phan Tấn Khôi), Tuổi trẻ (Đặng Đình Thịnh rồi Võ Như Mai), Thiếu nhi (Võ Như Mai rồi Ngô Thị Ngọc Lan), Thời sự (Nguyễn Phước Hùng), ... Diệp Chu Xẽ vừa trình bày, minh họa và thư ký tòa soạn nhiều năm. ViVi cũng góp nhiều trang

https://tieulun.hopto.org

bìa nghệ-thuật. Ngoài ra có các tờ Gia Vàng, Thép Súng, Hành Trình, Focus Vietnam "diễn đàn đấu tranh dân-chủ nhân bản tự do" tam ngữ Anh-Pháp-Việt, số 1 tháng 6-1990. Giới trẻ có những tờ Góp Gió, Tuổi Trẻ, Ngàn Thông (Montréal), v.v., tất cả có liên hệ đến chính trị theo nghĩa rộng đào luyện con người trẻ.

Vùng **Toronto** có tờ *Đối Lực*, tập san *Khai Thác Thị Trường*, *VietSun* Magazine, từ khi đổi tên *Culture Magazine* thiên về thời thượng và quảng cáo cho trong nước. Vùng Vancouver miền cực Tây Canada, có *Nguyệt san Việt-Nam*, "tạp chí văn học đấu tranh cho một Việt Nam tự do dân chủ", chủ-biên Hải Triều, Người Việt Hải Ngoại, tờ báo đầu tiên ở Bắc Mỹ của người Việt xuất thân/đi từ miền Bắc, xuất bản các tuyển tập biên-khảo và sáng tác văn-nghệ, chủ-nhiệm Nguyễn Tiến Lộc, ban biên tập và nhóm chủ trương còn có Đỗ Quyên, Nguyễn Đức Tùng, Trịnh Độ,... Mỗi số một chuyên đề : Nỗi nhớ hai đầu (1998), Vòng đời-vòng trăng (1999), Có một thời Xuân (2000), Gió sang mùa (2001), Gửi về bên ấy (2002), Bóng mây mẹ (2003), Độc thoại chiều Thu (2004), ... Đỗ Quyên, Nguyễn Đức Tùng gần đây tham gia hội thảo và xuất-bản ở trong nước.

Nhận định chung

Vào giai đoạn trưởng thành của văn-học hải-ngoại từ sau 1998, đã xuất hiện những **tạp-chí thuần túy văn-chương** như *Việt* ở Úc (sau thành báo mạng Tiền Vệ), *Chủ Đề* ở Hoa-Kỳ, các tạp-chí này góp phần làm trưởng thành, sống động văn-học hải-ngoại nhưng các tạp-chí này không sống lâu vì với thời-gian, tạp-chí văn-học nghị-luận bắt đầu dần chết theo đà lão hóa của cộng đồng và giới trí thức (người đọc, người viết đều lớn tuổi, bệnh tật, chết; tuổi trẻ tiếp nối rất ít hoặc hội nhập dòng chính Âu Mỹ). Cũng từ những năm đầu thế kỷ XXI, một số tạp chí hải ngoại dấn thân vào những miền đất mới, taboo, hoang, lạ, tinh thần khai phóng nhưng nhân bản, tự nhiên – vốn là kỵ tránh trước đó của văn chương, xã hội.

Các tạp-chí văn-chương thì lâm vào khủng hoảng thứ nữa vì tinh thần và phương tiện gìn giữ văn-học truyền thống, dân-tộc mất ý nghĩa và sự cấp thiết, và cuối cùng, mạng Internet lớn mạnh khiến khó có bài vở độc đáo cho báo giấy,...

https://tieulun.hopto.org

Các tạp-chí văn-học, nghị luận, tư tưởng lần lượt đình bản: *Thế Kỷ 21, Làng Văn, Văn, Văn Học, Nhân Văn, Văn Phong, Sóng Văn, Nắng Mới, Ngày Nay, Định Hướng, Truyền Thông* (chuyển hướng từ 2012), *Hồn Việt* (sau 35 năm tồn tại, số từ biệt tháng 6-2012), *Hợp Lưu* (số cuối 117 phát hành ngày 25-3-2013). Ngoài ra, đã có những cố gắng đẹp của một số đàn anh hy vọng chuyển lửa văn hóa cho thế hệ sau, với các tạp-chí như *Dòng Việt, Văn Lang, Vietnamologica, Việt Học,* v.v., nhưng theo thiển ý giữa các thế hệ này đã có sự bất cảm thông, văn hóa dị biệt giữa các thế hệ. Mục tiêu đẹp nhưng thực tế không dễ. Lý do vì thiếu trầm trọng các uy tín thật về văn hóa, giáo dục, cũng như sự khắng khít giữa các thế hệ nghiên cứu. Ngoài ra, có những chú tâm quá nặng về quá khứ nhiều khi đến câu nệ từng chữ và giải đoán.

Báo-chí cũng như người Việt hải-ngoại sống hội-nhập và theo thời đại giải phóng nhân-thân, đã có những cơ cấu cùng báo-chí thông-tin của một số nhóm khác như tờ Đối Diện của một nhóm đồng tính (Face to Face, "the voice of vietnamese lesbians and gays", Lê Nghĩa Quang Tuấn chủ biên) mà số ra mắt mùa Hè 1993 và không sống được lâu,...

Từ khoảng năm 2015, có hiện-tượng xuất-bản qua mạng lưới thương mại amazon - kỹ thuật mới giúp phát triển lối in sách theo đặt hàng (book-on-demand) và sách báo eb-ook – nhờ phương tiện dồi dào và cách gởi sách báo phổ biến, nên thành công hơn cách xuất bản từ trước. Tiến bộ kỹ thuật và tin học đã giúp việc viết và xuất-bản dễ dàng hơn, ít tốn kém hơn, nhưng cũng chính lãnh vực tiến bộ này đã khiến thị trường và sinh hoạt sách báo giấy xuống dốc thê thảm. Các tạp chí *Văn Học Mới* từ 2018, *Ngôn Ngữ* từ 2019, nhập dòng xuất bản trực tuyến phát hành rộng lớn này, tuy nhiên sự sống còn lệ thuộc rất nhiều vào người sáng tác, người đọc và văn hóa đọc!

Khoảng từ 10 trước đó đã đi sâu trong tình trạng lão hóa trầm trọng, thì khuynh hướng xuất bản hiện đại đã cứu vãn phần nào: thời đại mới phương tiện xuất bản cũng cập nhật với hệ thống bán sách giấy và số hóa qua một số công ty quốc tế như amazon.com, lulu.com, barnes&noble, ... Với cách xuất-bản này thì biên giới trong ngoài của văn học Việt Nam đã dần biến dạng và có thể hết còn biên giới dù con người có không muốn đi nữa! Trên các trang mạng mua bán

https://tieulun.hopto.org

on-line này, độc giả người Việt (và người ở các nước muốn nghiên cứu, học tập) ở bất cứ đâu nói chung cũng có thể mua dễ dàng. Người Việt Books, Lotus Media, Nhân Ảnh, Văn Học Press,... ở California là những nhà xuất bản khá năng động của thời xuất bản book-on-demand "hậu hiện đại" này!

Xin ghi lại các báo chí chính trị đáng kể của 43 năm hải-ngoại: Việt-Nam Hải Ngoại (Đinh Thạch Bích) ở giai đoạn đầu. Quan Điểm của Phạm Kim Vinh, Diễn Đàn Tự Do của nhóm Ngô Vương Toại, Hoàng Xuân Sơn, tờ Người Việt Tự Do của Tổ chức người Việt tự do và tờ Kháng Chiến cơ quan Tuyên vận của Mặt Trận Quốc-Gia Thống Nhất Giải Phóng Việt-Nam, Tờ Liên-Minh của Liên-Minh Việt-Nam Tự Do, tạp chí Cách Mạng của Đại Việt Cách-mạng Đảng, tờ Thức Tỉnh của Liên minh Hải-ngoại Phục quốc Việt-Nam tờ Tiếng Dân, Chính Khí của Liên đảng Cách-mạng Việt-Nam, Nhân Bản của Tổ-chức Quốc Tế Yểm Trợ Cao Trào Nhân Bản (Nguyễn Đan Quế), xuất bản ở Virginia. Các tờ Thông Luận, Tin Nhà (Paris), Dân Quyền cơ quan thông tin nghị luận của mỗi nhóm cùng tên. Bán nguyệt san Ngày Nay (Houston) đi sát các vận động chính trị ở hải-ngoại. *Thế Kỷ 21* (số 1, 5-1989) ra mắt vào năm lưu vong thứ 15, nhắm bước chuyển tiếp đưa Việt-Nam vào thế kỷ 21. Tuần báo *Sài Gòn Nhỏ* cũng như nguyệt san *Văn Nghệ Tiền Phong* vốn là những báo thông tin thời sự nhưng với thời gian trở thành những "đấu trường" chính trị tiêu biểu cho tình trạng thông tin, truyền thông của người Việt hải ngoại !

Đông Âu nơi tập trung những người Việt đi lao động, du học và tị nạn, phần lớn đi từ miền Bắc, đã có một thời báo-chí vận động chính-trị rất năng nổ bên cạnh những sinh hoạt chính-trị, tập hợp, đảng phái, có giai đoạn nhịp nhàng với báo-chí chính-trị của người Việt hải-ngoại ở các nơi khác. Tờ Tia Sáng "diễn đàn dân-chủ của người Việt-Nam" phát hành ở Đức, tập hợp của Đảng Xã Hội Dân Chủ Việt-Nam, chủ-nhiệm chủ-bút Nguyễn Nguyên Thanh. Cánh Én là tờ lâu đời nhất, một thời thu hút được nhiều người ưu tư về dất nước. Các tờ khác: *Thiện Chí, Điểm Tin Báo Chí và Diễn Đàn Pra-ha* (2 tờ sau ở Tiệp Khắc), Tiếng Nói (Bảo-Gia-Lợi), Thông Điệp Xanh, Thời Mới, Hy Vọng (Hội người Việt ở Đông Âu, Mainz), Đi Tới, Tự Do, Dân Chủ Cho Việt-Nam, Đàn Chim Việt, Tuổi Trẻ, Dân Việt (Liên Xô),... Đông Âu vào cao điểm

https://tieulun.hopto.org

1989-91 có cả hơn chục tờ báo đấu tranh chính trị, sau đó thì chỉ còn vài tờ như Cánh Én, Đàn Chim Việt, v.v. Đặc-biệt có tạp-chí có tính văn-chương và ý muốn tách rời ảnh-hưởng của báo-chí người Việt ở Bắc Mỹ, như *Gió Đông Giai Phẩm* của Lê Trọng Phương, tuy chỉ sống được 4 số nhưng đã để lại ít nhiều dấn ấn.

Phía thiên Cộng trước năm 1975 sinh viên miền Nam du học theo học bổng của chương trình Colombo hoặc tự túc đã có các tờ *Thế Hệ* (số đầu tháng 12-1967, đình bản năm 1974, có bài và phụ bản của Võ Đình), *Tiền Phong* (của Hội Việt kiều Yêu Nước tại Canada, số 1 ra tháng 6-1970), *Đất Việt* (số 1 ngày 15-2-1975, số cuối bộ 20 số 6&7 tháng 6&7-1989, có sự cộng tác của Nam Dao, ...) - đến cuối năm 1987 thì Hội tan vỡ, phía báo chí rẽ ra thành *Người Việt* (Lương Châu Phước, số 1 tháng 3-1989 và số cuối tháng 3-1990) rồi *Diễn Đàn Người Việt* (1992, chủ-bút Nguyễn Thị Thanh), phe thứ 2 duy trì tờ Đất Việt rồi phải đổi thành *Đất Mới* số 1 tháng 8-1989 số cuối tháng 9&10-1992. Ở Pháp, phong trào xuất-bản *Đoàn Kết* rồi *Diễn Đàn*. *Đoàn Kết* số 1 ra năm 1968 và chính thức đình bản sau số 434 tháng 5-1991. Diễn Đàn số 1 ra ngày 1-10-1991, là diễn đàn song ngữ Pháp-Việt để bàn tiếp về đất nước và cả cộng đồng hải-ngoại. Nói chung, Đoàn Kết từ khép kín với người đồng hội dần mở ra với cộng đồng người Việt ở hải-ngoại nhất là từ khi có Đổi Mới ở trong nước. Diễn Đàn tiếp nối truyền thống cũ nhưng dần dà trở thành nguồn tham khảo cho nhiều phía và trở nên trung gian phổ biến ý tưởng, văn liệu không thể xuất hiện ở trong nước! Từ thân Cộng, nhóm trở về vai trò trí thức thiên tả 'theo dõi' và phê phán những biến cố trong nước và ngoài nước, cùng phổ biến nhiều bài viết và tài liệu lịch-sử, văn-học đặc-biệt, v.v.

Thật vậy, phía chối bỏ miền Nam quốc-gia ở hải-ngoại này nói chung trước 1975, hoạt động chính trị và báo chí thân cộng mạnh thế nào thì sau 1975 lại trở thành thiểu số, một lật ngược thế cờ một cách ... tự nhiên – cũng như những năm gần đây khuynh hướng quay ngược ngoải vô trong, không phải là không có. Các cơ quan truyền thông trước thân cộng sản đa số cũng nối tiếp nhau chống đối chế độ bên nhà hoặc đình bản. Người Việt lưu vong trước 1975 một phần trung lập hay thiên tả thì nay đa phần trở thành "chống cộng". Nhưng với những người này, sự chung sống hay sinh hoạt với cộng

https://tieulun.hopto.org

đồng tị nạn luôn là một vấn nạn, một trở ngại, lớn nhỏ tùy người, tùy nhóm; do đó họ giữ khoảng cách và rồi tiếp tục làm báo với nhau và đến sau 1990 thì một số vùng lên trở lại quay về theo trong nước, ra Tâm thư, làm "thầy" cộng-sản nhưng không được như ý! Chanh đã vắt hoặc vắt chưa hết nước thì được/bị vắt đi vắt lại, nhưng luôn vẫn chỉ là miếng chanh để vắt mà thôi!

*

Trong khi đó hiện-tượng **báo chợ** bao sân, chiếm gần hết thị trường báo-chí. Báo chí cạnh tranh và chửi bới gây thành hiện-tượng Báo Chửi và Báo chợ. Định nghĩa báo chợ, báo chửi? Báo chợ vì cho không ở các tiệm tạp hóa (khác với thời đầu ngay sau 1975, các tiệm tạp hóa ít ỏi đã là nơi bắt đầu bán sách và báo tiếng Việt). Vì đăng quảng cáo nghề nail, đấm bóp, phân bón, 'trồng cỏ'. Báo chửi vì có báo nên 'độc quyền' chửi người khác hoặc ra báo để đối đáp lại, để đở bị chửi, để báo khác phải kiêng dè,... Có tờ độc 'quyền' cả 2 khía cạnh 'chợ' và 'chửi', nhiều tờ vì chửi không ra gì bị 'nạn nhân' kiện tụng phải đóng cửa hoặc tuyên bố sạt nghiệp để chạy nợ án tòa. Cái tệ là trên các báo loại này có những người tự phong là "nhà biên-khảo", "phê-bình", "văn nghệ sĩ" tấn công, xuyên tạc những cây bút đứng đắn và những tờ tạp-chí văn-học nghệ-thuật thật,... khiến làng văn trở nên một loại chợ trời hay 'garage sale'!

Phía báo chợ sống bằng quảng cáo, cách tổ chức và nội-dung có khi vô văn-hóa, còn phía người đọc càng chứng tỏ trình độ xuống cấp và dễ dãi! Cũng vì đó mà có những tiểu-thuyết lịch-sử hoặc tuyên truyền, huyền hoặc đã được các báo trích đăng lại như là những bài nghiên cứu nghiêm túc hay có tính lịch-sử, càng gây dị ứng cho người đọc, và người Việt ở hải-ngoại dần dà sẽ hiểu sai về lịch-sử văn-hóa dân-tộc ta - như người trong nước đang phải học thứ lịch-sử bị bẻ quặt của một nền giáo dục sai lầm!

Vì hết còn quốc-gia lãnh thổ cho nên người ta hết còn tôn trọng bản quyền dù tối thiểu, làm báo hết còn là việc văn-hóa mà trở thành dịch vụ thương mãi, không văn-hóa, không hề có hoặc nếu có những cái gọi là quan điểm, lập trường (editorial) thì cóp nhặt cùng bài viết từ báo khác hoặc từ Internet, tất cả đều cũng do mục-đích thương mãi, tranh ăn giành độc giả, quảng cáo. ngay cả khi chống Cộng hoặc tự

https://tieulun.hopto.org

phong hoặc tự cho là có tinh thần cộng đồng, tập thể, vấn-đề nằm ở chỗ các báo-chí loại này thường nhân danh cộng đồng, tập thể người Việt (?!), hoặc đấu tranh, chống Cộng,... để lờ di chuyện trả bản quyền và che lấp những mưu đồ cá nhân.

Về chuyện đăng *quảng cáo* thì không chỉ riêng với báo-chí Việt-Nam vả lại thời nào cũng có và nhiều lúc là nguồn lợi tức chính cho sự sống còn của tờ báo; đó cũng là lý do mà các báo giấy những năm gần đây bị khủng hoảng tài chánh và có tờ phải đóng cửa (cạnh lý do kỹ thuật báo Internet).
Nhưng phải ra đến hải-ngoại thì tính cách quảng cáo biến các báo thành báo chợ. Trang bìa trước sau hoặc trang 1 của tờ báo nay hầu như không còn là những thông tin quan-trọng như thời Hoàng Tích Chu và Đỗ Văn với tờ Đông Tây để cho tờ báo trở nên sinh động và hấp dẫn, mà nay chỉ toàn là quảng cáo vì là nơi trả giá cao nhất, nhất là báo chợ. Làm báo lúc mới đi tị nạn 1975 đa phần vì lý tưởng chống Cộng, rồi vì phục quốc, xây dựng đất nước, nhưng cũng đã trở nên phương tiện làm giàu khi mà lợi tức quảng cáo cao hơn chi phí ấn loát, phát hành. Mặt khác, quảng cáo còn có tính chính-trị: lúc đầu báo nào đăng quảng cáo du lịch, gởi thuốc gửi quà về Việt-Nam liền bị tẩy chay, phê phán nặng nề (và cả ám sát người làm báo!), nhưng đến gần đây thì việc này đã trở nên ... bình thường, cùng một tờ hay số báo vừa đăng bài chống Cộng vừa quảng cáo du lịch, chuyển tiền rồi gởi đủ thứ về Việt-Nam, bên cạnh những quảng cáo dịch vụ ở trong nước cũng như đăng quảng cáo cho những tổ chức ca nhạc ở ngoài nước cho nghệ sĩ trong nước.

*

Báo chí hải-ngoại trong suốt hơn 45 năm đã giữ một vai-trò rất quan trọng trong sinh-hoạt cộng đồng và các vận động chính trị của người Việt. Ngay sau 1975, những tờ báo đầu như *Chân Trời Mới, Văn Nghệ Tiền Phong, Hồn Việt, Trắng Đen*,... đã chính trị, về sau lý thuyết nghị luận hơn với *Quan Điểm, Việt-Nam Hải-Ngoại, Thời Luận*,... Nội dung dứt khoát chống Cộng và hừng lửa gây ấm lòng người xa xứ, mất nước. Nhan đề tên báo nào *Lửa Việt, Bút Lửa, Hồn Việt, Dòng Việt, Văn Lang, Việt-Nam Tự Do*,... và phụ đề hay mục-đích khẳng định nào là "tiếng nói của người Việt xa xứ", "tiếng nói của những tâm hồn Việt-Nam bất khuất muôn đời", v.v. Trong số là những cơ quan thông tin muốn dựng

https://tieulun.hopto.org

một Mặt Trận Văn Hóa thay cho vũ khí và chiến tranh như *Quan Điểm c*ủa Phạm Kim Vinh, *Việt-Nam Hải-Ngoại* của Đinh Thạch Bích,... Biết sức mạnh của thông tin, báo chí trong việc vận động chính trị, vận động quần chúng, một số báo của các tổ-chức chính trị, đoàn thể muốn đi xa hơn, muốn lãnh đạo dư luận, do đó từ từ nảy sinh những hiện tượng bất thường trong làng báo. Những ngọn lửa và niềm tin đó đã lên cao độ rồi xuống thấp hơn bao giờ sau một số biến cố kháng chiến, tranh đấu, ...

Xã hội tự do, dân-chủ cho nhà báo và giới truyền thông đủ thứ quyền nhưng cũng có luật lệ, đạo đức thành văn hoặc không, nhưng có người quên bổn phận và thiên chức nghề nghiệp khiến đánh mất niềm tin nơi quần chúng một thời-gian đầu đã đặt nhiều tin tưởng nơi các cơ quan và nhân sự truyền thông, báo-chí. Rồi lương tâm nghề nghiệp dần dà nhẹ hơn mối làm ăn, tranh chức tước này phần nào cũng đã xâm nhập giới truyền thông thuần chính trị. Nếu lúc đầu nhà báo chống Cộng bằng cách làm báo chống Cộng và chỉ ủng hộ báo chống Cộng *(Việt-Nam Hải Ngoại, Kháng Chiến, Làng Văn,* ...) và không nói đến, không đăng bài từ trong nước cũng như không đăng quảng cáo gửi tiền và quà cũng như du lịch về Việt-Nam. Dần dà chính các báo này đăng bài viết của người trong nước và tệ hơn nữa lại đăng lại bài của báo trong nước. Hiện nay các báo đều đăng tin sốt dẻo trong nước theo kiểu tin của tờ Công An thành phố Hồ Chí Minh và sống nhờ quảng cáo, nhất là từ khi nghề làm móng tay (nail) và văn-nghệ cuối tuần ở các casino trở thành hiện tượng kinh-tế, xã-hội của người Việt hải ngoại.

Sôi động chính-trị nhất là những năm ngay sau năm 1989 nhóm *Thông Luận* khởi từ Pháp lan sang Âu châu và Bắc Mỹ. Tháng 6-1990, bạo động chính-trị ở Hòa-Lan khi nhóm Thông Luận với chủ trương hòa hợp hòa giải đã có sự tham gia của các thành phần thân Cộng ở Pháp, Bỉ, tổ-chức buổi tham luận chính-trị ở Hòa Lan đã bị bạo động phải bỏ dở cuộc họp. Cộng-sản Hà-nội qua trung gian các báo-chí thân cộng như *Đoàn Kết* ở Pháp, *Đất Việt* ở Canada rồi báo trong nước luôn theo dõi và đánh phá, xuyên tạc các báo-chí của người Việt tị nạn ở hải-ngoại. Năm 1997, tờ *Công An* tháng 4-1997 đã lên tiếng đề cao "cảnh giác trước những hoạt động diễn biến hoà-bình đối với Việt-Nam của các phương

https://tieulun.hopto.org

tiện thông tin đại chúng nước ngoài" và liệt kê, thống kê hạ giá báo-chí người Việt hải-ngoại (là "cùn, mòn", mà phải ... cảnh giác!) so với "báo-chí cách-mạng của ta ngày càng trưởng thành và đổi mới" trong khi ai cũng biết báo trong nước 1 luận điệu bưng bít sự thật! Tiếp đó, tờ *An Ninh Thế Giới* (55, ngày 29-11) đã điểm mặt các báo-chí thông tin cũng như văn-nghệ ở hải-ngoại mà họ đếm được trên 200 tờ, kết án nào là "tất cà vì tiền", "nội-dung nấm độc sau mưa", gọi các nhà báo như Nguyễn Gia Kiểng, Võ Văn Ái,... là *"những kẻ cầm đèn chạy giữa ban ngày"*.

Ngoài ra, báo-chí hải-ngoại không thể có những ng-hiệp đoàn ký giả nhưng cũng có một số hội đoàn như Hội Ký Giả Việt-Nam Hải Ngoại (Du Miên), Hiệp Hội Truyền Thông Báo Chí Việt Ngữ Tại Hoa-Kỳ (Duy Sinh), Hội Văn nghệ sĩ Việt-Nam Tự Do (Chu Tấn, có nguyệt san Chứng Nhân nêu rõ mục-đích là chính trị) và những Đại Hội Truyền Thông Việt Ngữ Hải Ngoại ở Nam California 26-4-2003,... Và 'làng báo-chí' ở hải-ngoại cũng không tránh được những tranh chấp, đánh phá nhau, ít ra đã để lại các 'biên bản' như của Hải Triều (Vũng Lầy Văn Báo Hải-Ngoại, 2004), của Sơn Tùng (Cái Nghiệp Văn Báo, 2013), v.v. mà người quan sát muốn hiểu rõ đen trắng cần xem những bài phản đối cũng như đồng tình.

*

Về báo-chí ở hải-ngoại chúng tôi phân biệt thành 4 thời điểm của sinh hoạt chung văn học nghệ thuật hải ngoại, sau khi đã lướt qua các giai đoạn với những đặc điểm riêng của mỗi thời kỳ nhưng có thể nói đến vài điểm chính:

1- Cách làm báo vừa tiếp nối truyền thống báo-chí miền Nam trước 1975, nhất là hơn thập niên đầu, vừa hội nhập theo cách làm báo của bản xứ nhưng hội nhập nửa chừng còn với não trạng nhà báo Việt-Nam (lập công ty, lập chi nhánh và/hoặc in phó bản tại các địa phương, tiểu bang hoặc quốc-gia, v.v.).

2- Chống Cộng: mỗi giai đoạn chống Cộng cập nhật theo tình thế nhưng nói chung vẫn tinh thần không chấp nhận chủ nghĩa và con người cộng-sản, có những thiết yếu, căn bản nhưng cũng có những phong trào và con người quá đà, thiển cận – như vụ phủ nhận văn-học phản kháng của các nhà văn trong nước,...

https://tieulun.hopto.org

3- Hòa hợp và thương mại nói chung trong hiện tình chỉ có lợi cho nhóm và cá nhân người làm báo, không chút lợi nào cho tương lai dân-tộc. Cuộc chiến quốc-cộng trên báo-chí có khi thật nhưng thường là ân oán cá nhân, tập đoàn hay mục-đích bán báo, làm tiền. Không thể có hòa hợp và phi chính-trị! Và ở đâu vẫn còn độc tài chính-trị thì không có tự do ngôn luận, do đó báo-chí không thể đóng trọn vai trò !

Dẫu sao, dù có tệ, khuyết, dù chưa thật sự tạo uy tín vững bền với cộng đồng và dù chưa có cơ sở tầm cở quốc tế về truyền thông, báo chí người Việt trong hơn 45 năm qua vai trò quả quan trọng và có công đầu là gìn giữ, duy trì một nếp sống văn-hoá và bảo tồn văn-hoá dân-tộc với tiếng Việt thống nhất và thuần Việt - không bị Hán hóa theo Trung Cộng như ở miền Bắc cộng-sản và cả nước sau 1975, nhưng tương lai sau ra sao khó đoán đúng được!

NGUYỄN VY KHANH

---

* **Danh ngôn sưu tầm:**

Không có văn hóa và thứ tự do tương đối nó gợi lên, xã hội ngay cả khi hoàn hảo cũng chỉ là rừng rậm. Vì vậy *mọi sáng tạo đích thực đều là món quà gửi tới tương lai.*

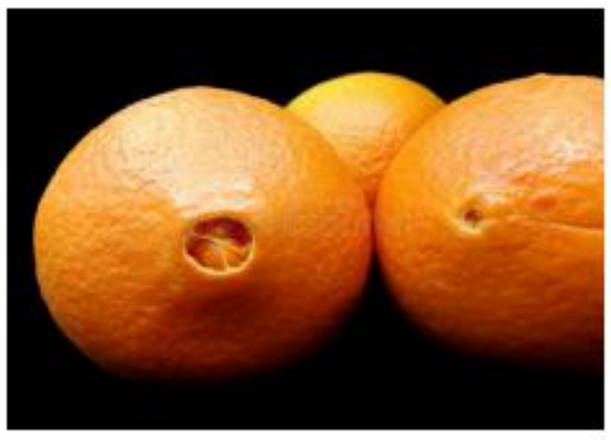
Without culture, and the relative freedom it implies, society, even when perfect, is but a jungle. This is why any authentic creation is a gift to the future.

Albert Camus

https://tieulun.hopto.org

HOÀNG XUÂN SƠN

ê a

Phe nhóm như những chiếc rốn lồi
có khi tự thụt
những não trạng bất an

Cây đa cây đề mọc um tùm lá lách
phổi sưng bén
chẳng biết cơn ho lặn phía nào

Có hai chân ta hãy chạy
vào những đồng bằng không tên
ở đó văn bản hiện diện trước những con đường lạch bạch

nới loãng ra
dọn dẹp bãi sinh tồn
mọc lên tráng lệ

https://tieulun.hopto.org

Ta cô đơn
vẫy vùng
như bui

Hãy tự do chiếc bông vụ
xoay tròn luống mưu sinh
khi máu xương không còn là xa xỉ phẩm

Từ thứ bảy trở đi
con chuồn chuồn biến mất
vào chủ nhật
hồi sinh những chiếc rốn

Sau mỗi tháng giêng ống đu đủ
hút hết chất ngọt trên bàn thờ
tờ xướng danh chuồi xuống

những cái tên
ê a

HOÀNG XUÂN SƠN
9 tháng hai năm 2021

https://tieulun.hopto.org

ĐỨC PHỔ
chia tay mùa đông

Chỉ còn vài hôm là hết năm rồi
sao em về chi quá vội?
Hãy nấn ná cho tròn với tuổi
cho tròn vòng con giáp cho vui!

Chỉ còn vài hôm những chuyện ở đời
sẽ chấm hết như mùa đông giẫy chết.
Hãy đừng vội nói lời từ biệt
khi hương xuân ngấp nghé chụm môi cười.

Hãy ở lại đừng đi thêm bước nữa
(một bước thôi cũng đủ xé lòng!)
Anh vẫn sợ giọt xuân tình còn đọng
giữa đôi bờ lá nõn sẽ òa mưa.

Sao mà em vẫn muốn chia tay
khi còn vài hôm là hết năm rồi.
Anh làm thơ chỉ cốt vui đời
cho ngày Tết tô hồng đôi má đỏ.

https://tieulun.hopto.org

(Cho má thắm sẽ hồng thêm chút nắng
ngày Xuân vui con giáp lại vui vầy!)
Chỉ còn vài năm là hết năm này
đừng chia tay giữa mùa đông sắp cạn!

Sẽ hối tiếc khi tàn cơn giá lạnh
nắng ngày xuân ấm áp đắp chung tình.
Em có về nên lựa buổi bình minh
cho cuộc tiễn dài thêm lời bin rin..

thơ tặng valentine's day

Đừng trách đầu xanh yêu vội vã
đôi khi bạc tóc cũng say cuồng.
Dẫu biết tình nhân già nhân ngãi
mà non trăm sự vẫn nhân tình.

Đừng trách cây rừng chen chúc mọc
sinh tồn là lý tự nhiên thôi.
Cây cối còn ơn nhờ mưa móc
cớ gì trai gái chịu đơn côi!

Đừng trách ngày hồng hoa cao giá
nên vui như thuở biết yêu người.
Hãy gởi tặng nhau lòng nhân ái
như đôi tim thuở máu giao hòa…

ĐỨC PHỔ

https://tieulun.hopto.org

HÀ NGUYÊN DU
dụ ngôn mùa đông (1)

1.

Mở nhạc đồng dao
mừng măng non
khúc xạ chùm sáng choang
nụ ngây thơ cuốn hút tre già
tưởng thời lửa bén gót chân
nhớ thuở dựng ót lạnh gáy
trăm ải nghìn truông chưa lúc ấm
chạy vạy bong gân nào nhếch môi
mắt trừng ngó miệng hồng thủy!!
em ít vạ lây cũng gườm vuốt nanh...
đến kiểng cá chim tuồng quen phút chạnh?

2.

nữ thần tự do...
xoay mặt về tây...
nghe khắp vỡ đê ào ào nước thoát!!
Tóc á đông rối tung vành lệ
em yêu mặt tối mái chiều?
ta qụy mòn song sắt !
quần thảo thân nhừ đến phút phóng sinh
nay nào đâu hết vạ cơn !!
xuất huyết đến cạn xám
từ ván chưa tàn canh... đà cao bay ?!

https://tieulun.hopto.org

3.
dù sao dù sao...
tạ ơn qua sông
nhớ từng sóng đưa bồng lai
thốn thấu hồi ức đọa ngục...
lo ơi chim non đường bay!
xót lá cội cây già kẻ bứng
lỗi bước đi trái hạt luân hồi
thẹn lắm sắc hoa ngày nở..!

4.
và riêng em riêng em
dụ ngôn ta thấm mật bông quỳ
lúc đời là mùa đông ngã âm
mùa đông đóa hồng hết rộ
le the cúc héo vô thường
chút ráng em pha vòm cây cuối ngõ
núi đứng u tình sợ bóng đi qua
thơ cứu rỗi trên từng nhịp đập
như thiền sư tiếp ngộ phút giây

HÀ NGUYÊN DU

(1) Đăng bài thơ " dụ ngôn mùa đông" có câu "dụ ngôn ta thấm mật bông quỳ". Bông Quỳ chính là Hoa Hương Dương... nên tôi dùng 1 lần nữa tranh bìa VHM số 11 của Nhà thơ/ họa sĩ PHD, vẽ cô gái với những đoá hoa hướng dương, thật thích hợp với nội dung bài thơ trên...

https://tieulun.hopto.org

HÀ NGUYÊN DU
đời sống

dâng lên hương hồn nhạc sĩ
Ngô Mạnh Thu ... luôn nhớ anh.

Đời tôi như đời của sóng, như một đời sóng với muôn trùng ngọn sóng, sóng đánh sóng dập, sóng vùi. Đời tôi như đời của sông, như một đời sông có

một đời sống. Một đời sống của một đời sông có vô vàn liên tu đợt sóng gầm thét xô giạt ...Sóng như sóng thần, sóng ma sóng bão. Sống bị sóng

vồ chụp. Sống thường với sóng nhỏ lăn tăn, sóng vừa gờn gợn như tóc em trong gió chiều nắng hanh, như tóc anh bềnh bồng bềnh bồng đời cát bụi. Ngọn

sóng nổi khi cuộc chiến nổi, cuộc chiến nổi cho bao cuộc tình đổi. Bao cuộc tình đổi gây bao cuộc sống tội. Tội nước tội tình tội huynh tội đệ. Từ

https://tieulun.hopto.org

bể trầm kha từ sóng luân hồi.Từ
lúc quen A, từ khi yêu B. Từ
buổi xa C , từ lần gặp D. “B
nhớ thề nguyền C khóc hận tình.” D

mở thiên đàng E choàng địa ngục. F
ghen hằn học. G thù không dung. H
tình cuối cùng. I chung phận bạc. J
biến ngọc ta thành ra rơm rác. K

hát vang trời. L rơi dầm lệ. M
buồn hưng phế. N héo tàn canh.
O ép nhục hình. P khinh đốn mạt. Q
cam mất mát. R khát tình người. S

khơi quá vãng. T say chếnh choáng. U
mãi u hoài. V cay ngã nghiệt. X
ngồi rên xiết. Y tiếc ngày xanh. Z
đành chia biệt mất tiệt đời sóng xô !!!

https://tieulun.hopto.org

HÀ NGUYÊN DU

trăng em vẫn lên đúng hẹn với rằm

thơ haiku theo
tân hình thức (tiếp)

1/

Lá nắng cành
Mưa thơm đóa trăng khuya môi
Gần chờ môi xa tin yêu.!!

2/
Mai mốt dẫu còn mai một ơi
Một mai cây đời tôi có
Nở một cành mai.!?

3/
Gắng sức đến đứt
Dây ... cũng chỉ để lại
Đời bao câu chuyển kể ơi Nhà thơ.!!

4/
Mùa màng hay thời tiết
Nào gieo hơn thiên tai
hỡi dã tâm nhuộm đỏ lương tri.!?

5/
Vũ trụ rú rừng
Rắn rích đàn hặc màn
Kịch âm phủ ngộp sức hút black hole.!!

https://tieulun.hopto.org

6/
Sấm ngữ mật ngôn là
Ẩn dụ tận thế khi thế
Giới duy chỉ có hận thù.!!

6/
Trăng em vẫn lên
Đúng hẹn với rằm
Soi bước chân anh kẻo sụp hố đen.!!

7/
Xã tang mẹ đến
Rồi mắt tôi vẫn như màn
Sương đọng trĩu cành lá yêu thương.!!

8/
Thì thầm giấc mơ cỏn
Con thổn thức hạt bụi nhỏ
Nhoi khóc trời không rạng đông .!!

9/
Em đừng như chim
Én đến xuân mới lũ
Lượt mà *"đúng giờ hoa nở"* [1] chờ anh...

10/
Quên sao ngày vắt giò
Lên cổ dưới chân cung kiếm
Lẫn xác người phân mảnh ơi.!!

https://tieulun.hopto.org

11/
Nụ hôn ghế đá còn
Say khiến chim như lạc bầy và
Hoa chừng đua nhau nở…

12/
Ta như con ếch
"Nằm mà" chờ mưa hồng reo
Ca trên hoa lá cành yêu dấu

13/
Đảo điên ơi cơn địa
Chấn sa tăng nhân gian
Hấp hối trong lời kinh cầu nguyện.!!

14/
Thế thời thế nên
Đôi ta là chiếc phao và bến
Bờ thi ca thành huyền thoại…

15/
Loài sâu trên cây cứ
Chờ ăn lá nõn lũ ma
Dương đợi hút nhựa thanh tân.!!

16/
Kim yêu chỉ tơ mềm kim
Ngoan đời kim may vá thêu
Thùa nhung lụa nhân sinh…

HÀ NGUYÊN DU

(1) *tên bài thơ THT của tôi do tôi phổ nhạc trong CD nhạc thơ THT*

https://tieulun.hopto.org

HÀ NGUYÊN DU

xót cơn nhớ Mẹ - thi ca bật nguồn ..!!

1.
Lũng, đồi sương vẫn phủ
Nắng không màng bỏng rát
Bão vẫn là bi kịch thương tâm

2.
Chờ nhau cuối năm
Đồng nghĩa trắng kiếp bạc
Hoa tình em ngát suốt vườn tim anh…

3.
Thời khắc trôi
Nhịp tim thổn thức hương vị môi nàng
Bài nhạc la thứ nhớ ngất.

4.
Tám tiếng cày bừa
Vẫn nhớ Mẹ thấu xanh
Em vẫn len vào rung nhịp cảm xúc

5.
Bóp cò một thuở
Bị bóp nghẹt một đời
Ngưng điêu đứng Bởi ông trời nhỏ ân!!

https://tieulun.hopto.org

6.
Lẫn lộn nhiều giống bò
An nhiên nằm dưới bóng mát cổ thụ
Nhai nhai lại cỏ

7.
La đà mây bay
Tưởng khói bếp quê nhà
Xót cơn nhớ Mẹ Thi ca bật nguồn.!!

8.
Không gì lớn hơn nỗi buồn
Như biến thành đại bàng
Với tiếng thét động tiền kiếp.!!

9.
Thu đến rồi ư??
Hồn thơ bắt đầu vàng
Mưa ngôn ngữ rớt Mưa loang khóe tình…

10.
Cao nguyên em
Xõa tóc buồn…
Chim thiên di Hót vang động cả thác nguồn tâm linh.!!

11.
Hồn hòa bàn phím nhỏ
Bay bốn phương trời
Trăng thi ca tỏ ru hời trái tim?

HÀ NGUYÊN DU

https://tieulun.hopto.org

NGUYỄN VĂN SÂM
(giới thiệu và phiên âm lần đầu)

Kim Vân Kiều Ca

oOo

Phó phẩm Đoạn Trường Tân Thanh thế kỷ 19 ở vùng Nam Kỳ Lục Tỉnh.

Bản *Kim Vân Kiều Ca* nầy (Thư Viện Quốc Gia HN ký hiệu R560, trang 1-4) và bản *Túy Kiều Phú* (tài liệu chép tay NVS sưu tầm) cùng nhiều bài văn ngắn khác liên quan đến đề tài Thúy Kiều thể hiện ảnh hưởng sâu đậm của Đoạn Trường Tân Thanh (ĐTTT) tới dân chúng miền Nam cuối thế kỷ 19 và đầu thế kỷ 20. Tôi gọi loại nầy là *phó phẩm/phó sản* của Truyện Kiều. Kiều là tác phẩm có quá nhiều phó phẩm, *Vịnh Kiều Tập Tự* của Chu Mạnh Trinh, (chép chung trong sách Sãi Vãi, ký hiệu AB. 383) là một thí dụ nhỏ. Căn cứ trên số phó phẩm đó ta thấy rõ ràng giá trị của ĐTTT và thấy ngay ảnh hưởng vô vàng sâu đậm trong dân gian cũng như học giới của miến đất mới phía Nam. Về sau nầy mặc dầu có những phó phẩm bằng quốc ngữ như thơ *Hoạn Thư Bắt Thúy Kiều Vịnh Tích* của Lê Hoằng Mưu hay *Án Túy Kiều* của Nguyễn Liên Phong và những *thơ vịnh Kiều* khác nhưng ảnh hưởng không bằng hai bài văn Nôm nói ở đầu bài.

Giải thích chuyện nầy tôi cho rằng những từ ngữ Nam Kỳ Lục Tỉnh đã gây cảm giác trong lòng người đọc như sự bàng hoàng xúc động của đứa con đi xa lâu ngày nay trở lại làng

https://tieulun.hopto.org

quê, bồi hồi xúc động trước bụi tre đầu ngõ có lúc mình đã sợ ma, con đường đê gập ghềnh vẫn như xưa thấp thoáng những ngôi mộ ông bà làng nước, con rạch nhỏ từng tắm sông quậy nước khi chưa biết mắc cở, cái giếng làng tụ hội khi mới lớn… Tất cả hình ảnh trên nhờ những từ ngữ đặc thù kia mà hoạt cảnh của quá khứ kéo trở về trong trí: *nhà trò, một đò, mà tế Đạm Tiên, còn đương ngần ngại, trên quan dưới lại, dọc đàng, phối hợp cùng chàng, vơi tát, khát mặt thung huyên, phản trá, dắt díu nhau...* không thể kể hết.

Bóc đại cầu âu một câu nào đó như:

Bạc tiền đâm lẽ phải có là bao!

hoặc: *Tóc da coi yểu điệu cũng nên dường.*

hay:

Chàng có quyết cương thường đại đạo,
Trình song thân định liệu nhơn duyên.
Giao phím đàn với mảnh gương nguyền,
Bỗng nghe tiếng đỗ quyên gáy giục.

Người đọc sẽ thấy những từ ngữ rặc ròng Nam kỳ hoặc ngay cả tiếng dùng chung cho cả nước đi nữa nhưng cấu trúc câu theo thế cách nào đó mà hương vị Miền Nam vẫn hiện diện, tuy thấp thoáng nhưng in vào trí não ta một cảm giác mông lung nhè nhẹ liên quan đến khung cảnh đồng quê mọc mạc. Tìm hiểu kỷ lưỡng cấu trúc đặc biệt đó thì nhiêu khê như phân tích một mùi hương. Khó dàng trời biển!

Quí cụ, thường là nhà Nho bất đạt ngày xưa, chép tay bản Nôm nào đó thường là chép từ bản trong trí nhớ mà xưa kia mình được học thuộc lòng, nên nhiều khi có những bất cập. Thí dụ của trường hợp Kim Vân Kiều Ca dư câu 208, dư chữ [tiền] ở câu 206, người đời sau đọc có thể tự ý sửa hay cẩn thận hơn chỉ là ghi nhận.

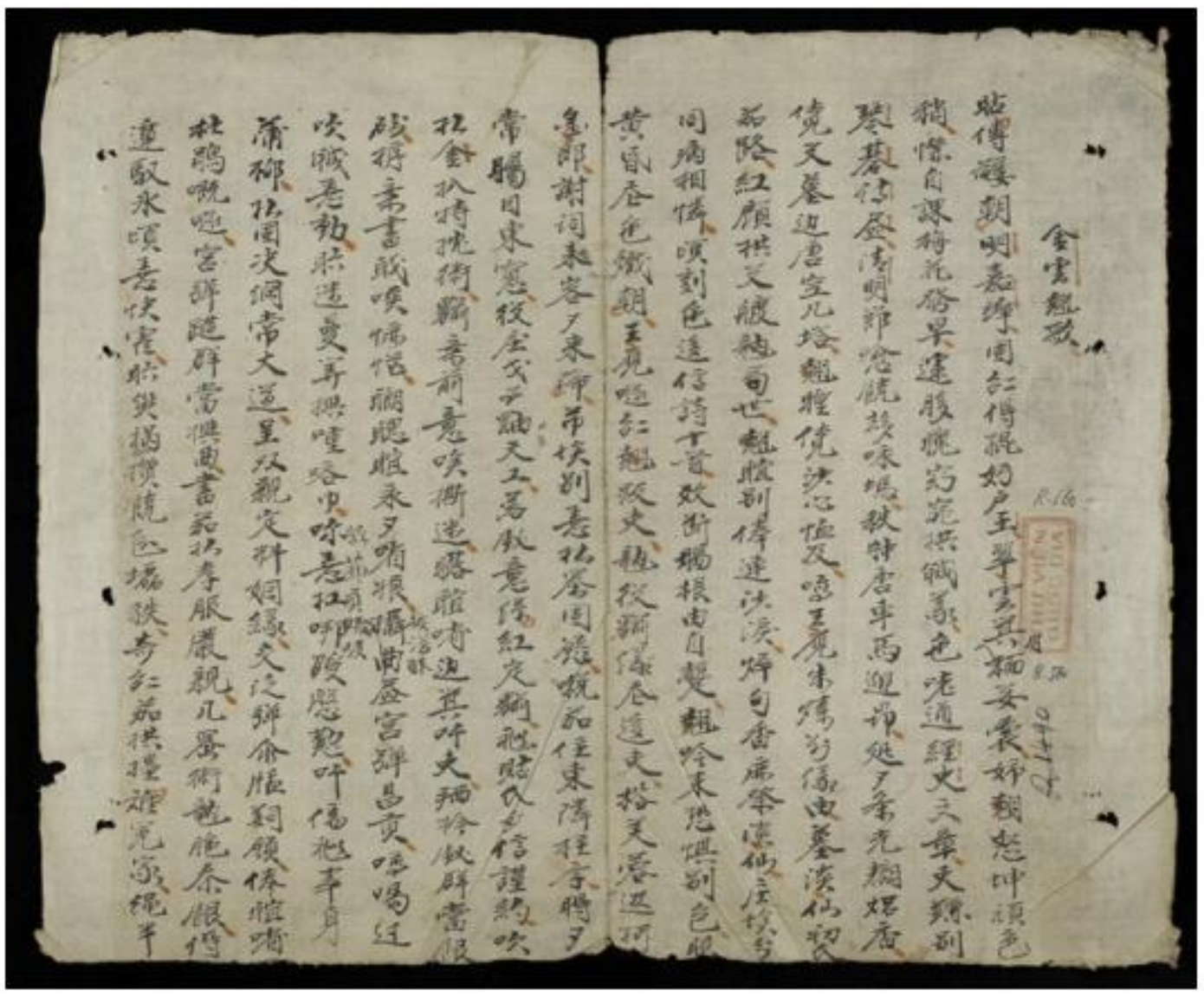
Sau bài Kim Vân Kiều Ca nầy chúng tôi sẽ giới thiệu bài Túy Kiều Phú hay hơn, dài hơi hơn mà tôi ngờ là Kim Vân Kiều Ca xuất hiện trước, người đời sau nhân đó có hứng khởi viết Túy Kiều Phú.

Xin mời đọc bản phiên âm quốc ngữ …

Ghi chú: *Án Tuý Kiều* của Nguyễn Liên Phong là tác

https://tieulun.hopto.org

phẩm quốc ngữ trong khi trước đó xuất hiện tác phẩm Kim Vân Kiều Tập Án của Nguyễn Văn Thắng viết bằng chữ Nôm. Nguyễn Liên Phong dựa theo ý của Nguyễn Văn Thắng mà viết lại, văn gãy gọn hơn, đơn giản hơn và dùng nhiều từ ngữ Nam Bộ, toàn bộ đọc dễ hiểu và gây xúc cảm cho người đọc nhiều hơn. tiếc rằng quyển sách đồ sộ Kiều học tinh hoa của nhóm Mai quốc Liên. Văn học, Sàigòn, 1916 không biết đến để giới thiệu.

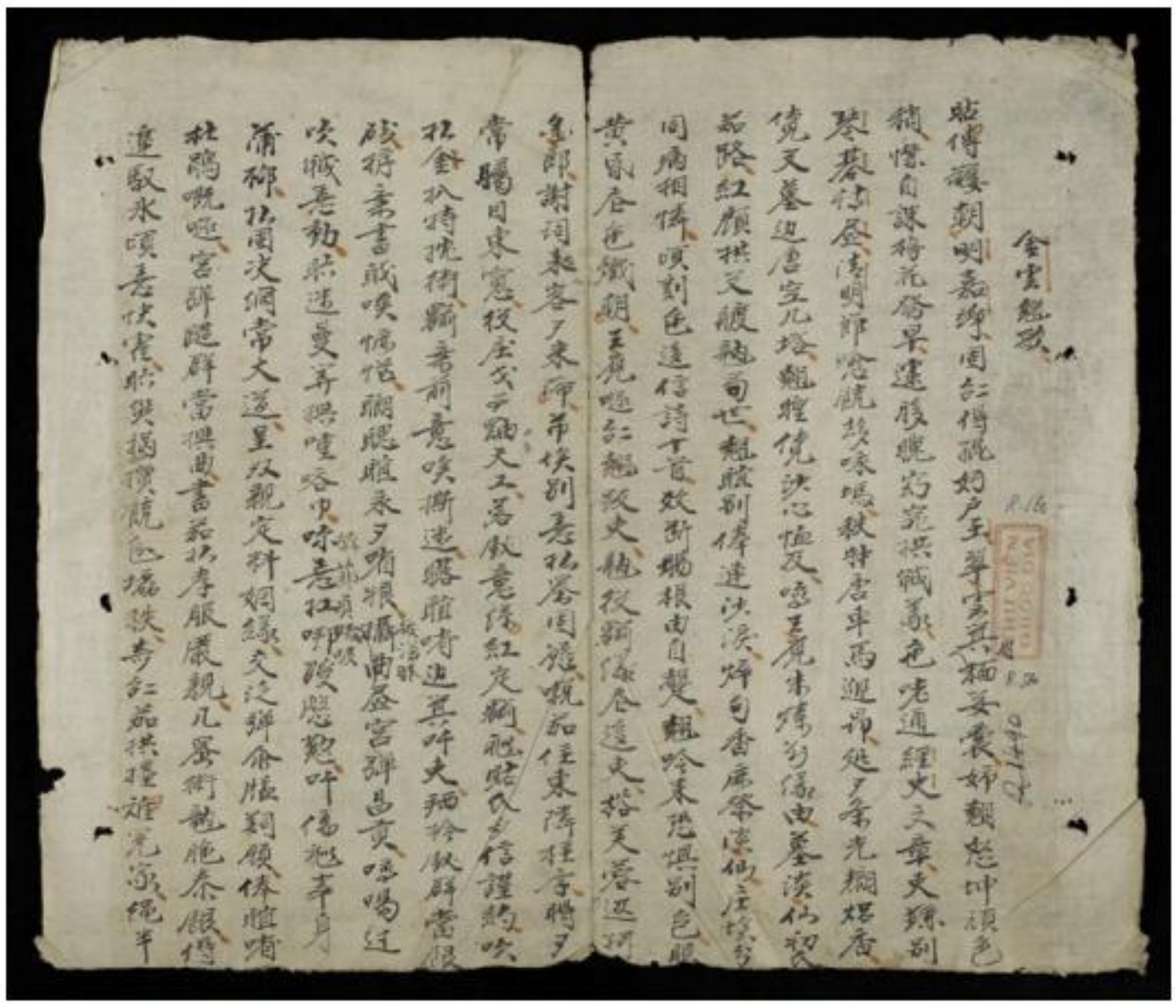
(1a) Xem truyện cũ trào Minh Gia Tĩnh, **01**

Có hai người con gái họ Vương.
Thúy Vân kia mày mặt nở nang,
Chị Kiều nọ khôn ngoan sắc sảo.
Gẫm từ thuở mai hoa phát tảo,
Tóc da coi yểu điệu cũng nên dường.
Đã lãu thông Kinh, Sử văn chương,
Lại gồm biết cầm kỳ thi họa.
Thanh Minh tiết rủ nhau đi viếng mả,
Chật giữa đường xa mã nghinh ngang.
Xứ xứ đều quang rạng lửa hương.
Thấy một mộ bên đường không kẻ đắp.
Kiều trông thấy sa tâm tuất cập[1],
Hỏi Vương Quan cho tỏ sự duyên do.
Mồ Đạm Tiên xưa ấy nhà trò,

https://tieulun.hopto.org

Hồng nhan cũng một đò trong cuộc thế.
Kiều nghe biết bỗng liền sa lệ,
Đốt tuần hương mà tế Đạm Tiên.
Chẳng ai ngờ đồng bịnh tương liên,
Khoảnh khắc đã đưa tin thi thập thủ.
Sổ đoạn trường căn do tự đủ,
Kiều ngâm rồi khủng cụ biết bao.
Buổi hoàng hôn trời đã xế chiều,
Vương Quan giục hai Kiều trở lại.
Trong việc trước duyên trời đưa lại,
(1b) Gốc phù dung gặp gã Trọng lang,
Tạ từ rồi khách khách lai hàng,
Nào ai biết lòng chàng ra có dục.
Thuê nhà chỗ đông lân trọ học,
Ngày ngày thường chúc mục đông song.
Việc chẳng qua sự bởi Thiên Công,
Lạc thoa ấy tơ hồng định trước.
Lấy của ấy làm tin cẩn ước,
Xui chàng Kim bắt được đem về.
Trước án tiền ý hỡi tê mê,
Nhác nghe tiếng bên kia xin lại.
Tay cầm thoa còn đương ngần ngại,
Dựa án thơ giấc hỡi mơ màng.
Lắng tai nghe vẳng vẳng tiếng nàng,
Xếp khúc họa cung đàn xang cống.
Hỏi hát quá xui nên lòng động,
Lúc mê man toan giở giọng lần khân.
Giữ tiết trinh vâng chịu ân cần,
Xin thương lấy chút thân bồ liễu.
Chàng có quyết cương thường đại đạo,
Trình song thân định liệu nhơn duyên.
Giao phím đàn với mảnh gương nguyền,
Bỗng nghe tiếng đỗ quyên gáy giục.
Cung đờn dạo còn đương dở khúc,
Thơ nhà chàng, hiếu phục nghiêm thân.
Kẻ ra về trong dạ tần ngần,
Người lên ngựa bâng khuâng lòng khoải khoắc.
Lúc tai họa dắt nhau vào lối chật,
Cả hai nhà cùng mắc nạn oan gia.
(2a)Thằng bán tơ vu cáo gian tà,

https://tieulun.hopto.org

Cho đến nỗi ông già mắc nạn.
Đáo tụng đình cửa nhà muôn vạn,
Lúc sai nha vơ vét[2] cũng như không,
Chữ hiếu trung trông thấy đau lòng,
Hai tay trắng sao xong lẽ phải[3].
Việc chẳng qua trên quan dưới lại,
Bạc tiền đâm[4], lẽ phải có là bao!
Đạo làm con để thế trông vào[5],
Cơ tạo hóa khiến sao vâng vậy.
Bán mình đã tờ giao phút lấy[6],
Đem đầu vào trát chú Đề Chung.
Tội oan gia rửa sạch như không,
Việc nhà lại thong dong như trước.
Ngoảnh ra thấy Giám sanh đàng trước,
Chường song thân sau trước cụ trần[7].
Duyên chàng Kim giao lại em Vân,
Khách địa mặc mưa Tần gió Sở,
Ngoảnh ra thấy Giám sanh lên ngựa,
Đỗ xe loan đi trả nợ bồng tang,
Đến dọc đàng phối hợp cùng chàng,
Sáng mai thấy cửa hàng sai đón rước.
Thấy hai ả cài trâm giắt lược,
Đứng đôi bên hữu tước Bạch Mi Thần.
Thấy cơ đồ[8] trong dạ tần ngần,
Lại một mụ vắt chưn ngồi ghế chéo[9].

https://tieulun.hopto.org

Phận ti tiểu đã đành cam chịu,
Lại làm ra cách điệu xuân huyên[10].
(2b) Khi sa cơ mới phải tòng quyền,
Tiểu đao đấy nàng liền tự tiện.
Trong mê thấy Đạm Tiên ứng hiện,
Bảo[11] hồng nhan còn vướng nạn sông Tiền.
Hễ bao giờ chị xuống giang biên,
Mới sạch nợ trần duyên từ đó.
Tú bà mới nhỏ to khuyên nhủ,
Khóa buồng xuân cho bỏ lúc phong trần.
Khi cô mình ngâm bức thơ thần,
Chẳng may gặp bất nhân thằng họ Sở.
Thơ tích việt an ngày chạy ngựa,
Thượng sách đem làm nhở hồng nhan.
Vì Sở Khanh nên đóa hoa tàn,
Mà Mã Giám là gian rồi mới biết.
Gặp Thúc sanh cửa nhà lẫm liệt,
Đủ nghề chơi, nghe biết tiếng nàng.
Bốc lên làm ra mặt giàu sang,
Hỏi giá cũ bạc vàng đem chuộc lại.
Tú bà tính cũng đà có lãi,
Dọn hoàn nàng giao lại cho chàng.
Chẳng ai ngờ nhân quả dở dang,
Nghiêm phụ lại chẳng thương đi kiện cáo.
Nhờ Lịnh Doãn quảng khai đại đạo,
Xin Thúc ông kiện cáo ích gì.
Xử hòa cho bái tạ đi về,
Còn một nỗi chánh thê bất tháo[12],
Đêm ngày giục Thúc sanh qui cáo,
Phận tiểu tinh ngại có tương lai?
Chẳng ai ngờ nỗi ếch bưng tai,
(3a) Cho đến nỗi lâu đài tan tác,
Thây vô chủ đem vào thay khác,
Thuốc mê đâu bắt uống mơ màng.
Như đàn bà thế ấy mới gan,
Rồi mới biết nhân gian địa ngục.
Một năm nữa, lại về, chàng Thúc,
Chàng nói rằng hiếu phục vừa xong.
Hoạn Thư khen chí hiếu rất lòng,
Truyền lấy rượu luận công gia tưởng[13].

https://tieulun.hopto.org

Đuổi nàng xuống thị hầu dưới trướng,
Hoạn Thư ngồi tiệc thượng cười thầm.
Tính làm cho bỏ lúc đau ngầm,
Chén rượu chuốc phải cầm uống gượng.
Giả say quá làm điều gục xuống,
Hoạn Thư liền thét mắng con hoa.
Diệu Thiền kia còn muốn chồng ta,
Khuyên chẳng cạn, khôn qua tiến trượng[14].
Thương mà sợ phải ngồi uống gượng,
Trông mặt chàng hình trạng ủ ê.
Hoạn Thư ngồi trướng rũ màn che,
Thấy hai mặt e dè khắc túc.
Giao quyền bính lại cho chàng Thúc,

Toan làm cho sỉ nhục cả hai người.
Có lẽ đâu dưới đất trên trời,
Thôi cũng nghĩ cho ra ngoài Quan Âm Các.
Cũng rắp chí ra tu hành lạc,
Chẳng ai ngờ chàng thoái thác liền ra,
Còn đương than thở gần xa,
(3b) Chợt[15] trông thấy giày bà bước lại.
Đêm nằm nghĩ biết bao sợ hãi,
Cửu lưu thần ắt hại lâm thân.
Sẵn mọi đồ chuông khánh kim ngân,
Thầm dắt để hộ thân chóng tựu.
Nửa đêm thấy chúng tăng an ngủ,
Cất mình đi tầm thú phương xa.

https://tieulun.hopto.org

Đem đầu vào lạy Tam Hợp sư già,
Nộp chuông khánh để mà ký thác.
Chẳng may ra gặp con mụ Bạc,
Chánh nó là một tổ bợm già.

Bảo Sư rằng chuông khánh Hoạn gia,
Sư dung túng ắt là tai họa.
Ai ngờ nó dụng tâm phản trá,
Đem về nhà ép gả Bạc sanh.
Dắt díu nhau đem bán Lâm Thanh,

Hay đâu cũng lầu xanh một tổ.
May lại gặp anh hùng cứng cổ,
Nghiêng góc trời cờ mở trống giong.
Vả Từ công lẫm lẫm oai phong,
Sức thao lược xương đồng da sắt.

Nghe thấy tiếng Thúy Kiều tài sắc,
Thoắt nhìn qua nét mặt quá ưa.
Hỏi trước sau Kiều phải trình thưa,
Sai bộ tốt phất cờ đến rước.
May gặp hội duyên ưa cá nước,

Nợ hồng nhan từ trước sạch sanh.
Xuống khấu đầu nhờ cậy oai linh,
(4a) Giả ân oán bất bình phen lưu lạc.
Khi ân oán bể hồ vơi tát,
Phút động lòng khát mặt thung huyên[16],

Muốn sao cho trung hiếu vẹn tuyền,
Cho phỉ chí thiền quyên sở nguyện,
Xem chàng giở những đồ chinh chiến,
Như Hoàng Sào, Ô Viện có ai khen!
Đứng Thánh quân lẫm lẫm oai quyền,

Ai ai cũng đội trời trên cả.
Sao bằng chịu từ bi hỷ xả,
Hội hoàng triều chức cả có ai đương.
Tính thiệt hơn quyết chí hồi đường,
Cho đến nỗi chiến trường bỏ lại.

https://tieulun.hopto.org

Hồ Tôn Hiến chướng vô sở ngại
Lập gian mưu sát hại Từ công,
Thâu linh tiền, một tiếng súng đồng,
Ai ai chẳng hãi hùng quan Đổng?
Mê binh hiển để nàng vọng hống,

Tiếng Hồ công nhứt thống mỗi danh.
Đến hạ công[17] tướng sĩ trong thành,
Giả say tỉnh ép tình mỹ nữ.
Rạng ngày mai tỉnh ra biết sợ,
Ép nàng vào làm vợ thổ quan.

Sẵn xe loan rước thẳng xuống thoàn,
Hỏi mới biết sông Tiền là đấy.
Hỏi Đạm Tiên có chờ ta đấy,
Hẹn cùng ta rước lấy ta về.
Nói dứt lời nàng quyết một bề,

(4b) Theo dòng nước trở về quê trước.
Như thế ấy mới gan thao lược[18],
Rửa sạch mùi ô trược[19] mới xong,
Dưới dòng sông ghi chữ tình thâm,
Ai ai nghĩ hương chìm đáy bể, BN: **cũng**

Thổ quan sợ biết sao mà kể.
May gặp người hiếu để tiên tri.
Sư rằng song chẳng hề chi,
Thuê thuyền trực dòng sông đến rước.
Thúy Kiều hỡi còn lòa bóng nước,

Vãi Giác Duyên bái tạ Phật đường.
Vợ chồng Vân với cả chàng Vương,
[Đem nhau đến sông tiền Đường nải hối] **bỏ, dư**
Bên kia sông lập đàn tràng sám hối,
Bài vị đề hương khói ngạt ngào.

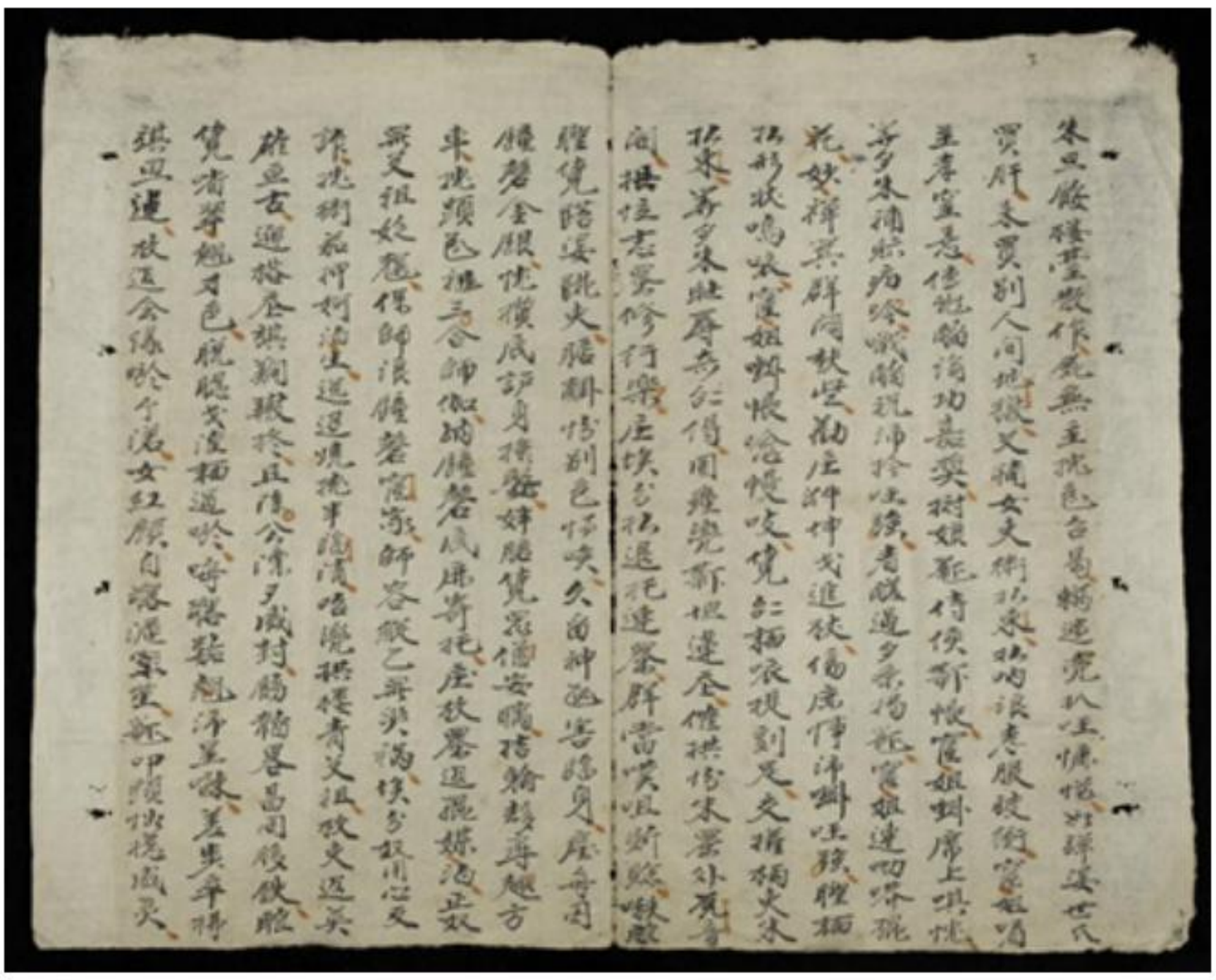
May gặp khi vãi Giác đi vào,
Nói một tiếng cả nhà mừng rỡ.
Ai ai cũng quá vui mất sợ,
Mừng cho nàng sạch nợ bồng tang.

https://tieulun.hopto.org

Dắt díu nhau đến lạy Phật đường,

Tạ Giác Duyên, cố hương trở lại
Như nàng đủ nhân trung hiếu ngãi,
Nỗi chàng Kim nghĩ lại tình xưa.

Chẳng quản chi hoa thải hương thừa,
Sum hợp lại một nhà vinh hiển.
Như thế ấy lấy trong cổ truyện,
Dẫu dở hay lấy đấy làm ghi.

Kiều lục chung (Hết)
Nguyễn Văn Sâm phiên âm
tại Victorville, CA xong10 Aug. 2015. Dò lại Giao thừa Canh Tý 2020
孫賢被瘖 (愴過)空体讀錀 卷冊局裳 (隈斷膞)妝 孖
“愴”...

https://tieulun.hopto.org

[1] *Sa tâm tuất cập* **沙心 恤及:** Đem lòng thương xót.
[2] *Vơ vét* **遊覺:** tom góp cướp giật tới đồng tiền cuối cùng. Bản Nôm viết dơ giéc, giọng Nam Kỳ đặc.
[3] Không tiền thì cũng chẳng có lẽ phải.
[4] Diễn ý câu: Nén bạc đánh toạt tờ giấy!
[5] Làm con sao cho người đời (thế) không chê cười.
[6] Thân nàng Kiều lúc nầy như món hàng, khi bán rồi thì phải giao.
[7] *Cụ trần* **具陳:** Giải thích, trình bày.
[8] Thấy cơ đồ: Thấy sự việc.
[9] *Ghế chéo:* Có thể hiểu là *ghế xếp*, từ ghế xếp thấy trong tự điển của HTC. Cũng có thể hiểu *ngồi ghế chéo* là ngồi chéo ghế, ngồi trên một phần nhỏ của ghế.
[10] Làm bộ mẹ.
[11] Trong truyện Kiều, Đạm Tiên báo mộng biểu rằng… Bản Nôm câu nầy thiếu chữ, người đọc trước thêm chữ *người* 得 có lẽ lầm với chữ *bảo* 保.
[12] *Chánh thê bất tháo* **正妻不造:** Chưa thô0ng đạt/tri cho vợ lớn.
[13] *Gia tưởng* 嘉奬: Khen thưởng.
[14] *Không qua tiến trượng* **坤戈進杖:** Không khỏi bị đòn.
[15] Trong câu nầy thì dùng *chợt* đứng *trước động từ*. Khi nói '*chợt mưa chợt nắng bởi vì đâu…*' cũng là dùng nắng mưa như động từ'.
[16] *Khát mặt thung huyên* 渴 椿 椿愃: Nhớ đến cha mẹ.
[17] *Đến hạ công* 旦賀功: Tới lúc ban thường. Chữ *đến* 旦 đã viết lầm thành vả 且.
[18] Chữ *thao lược* 韜畧 đây như là không được ổn.
[19] BN viết *ô thước* 烏鵲. Nghĩ là *ô trược*. Xin chất chính.

NGUYỄN VĂN SÂM

https://tieulun.hopto.org

HUỲNH LIỄU NGẠN

hẹn lại mùa xuân

khi ngọn gió lọt qua cửa sổ
phòng tôi
tôi lại nghe tiếng ho của loài côn trùng
ngoài vườn sáng nay
khi hạt sương vừa tan trên ngọn cỏ
một vài bông hoa nở
dù trời lạnh như bàn tay đan kẻ
tôi nắm chặt chốt cửa
muốn mở ra
để nhìn bầu trời xanh mây trắng
mà ngại
lệnh giới nghiêm
mới ban hành hồi đêm
giới hạn đi ra đường

thì cũng như bầu trời kia
cũng như tàn lá thấp cựa mình
nhưng chồi non thì vẫn vươn lên
tôi thảng thốt tự nhốt con tim vào bóng tối
cho qua ngày đoạn tháng

https://tieulun.hopto.org

cho qua thêm một năm nữa
để nhìn thấy từng chiếc lá mới lìa cành
và lề đường có tiếng xe đổ rác
tôi bịt miệng lại bằng chiếc khẩu trang mua ngoài chợ
muốn đi một vòng hư không đời mình
ngoài trời có thể mưa đang rơi
tôi thích làm bài thơ cho mùa xuân đang tới
và cơn mưa rơi nhẹ
nhưng sợ bước ra đường

bên kia nhà có tiếng xe nổ
có tiếng cười chào nhau buổi sáng
người làm vườn sáng nay không vội vã như mọi ngày
bụi bay đầy vào những cơn mơ
đầu tháng mười hai
một năm nữa trôi
tôi lắng tâm tư mình
vào cô đơn gió cát
nghe chân tay nhức mỏi
khi bước lên từng bậc thang
mà lòng tràn đầy chật hẹp
tôi vẫn thấy bầu trời kia không cao
có thể với tay lên
để thảng thốt vứt qua đó
vứt qua cuộc đời mình

https://tieulun.hopto.org

lại vẫn mơ tiếng gõ cửa
tiếng gõ vào từng mạch máu
tôi thả bàn tay xuống lòng ghế tìm chiếc tăm xỉa răng vừa rớt xuống
sao tay tôi không với được
để lấy hạt cơm còn mắc kẹt trong kẻ răng
tôi mừng thầm vì biết mình còn thở
dù hơi thở không thơm tho gì
vẫn cứ mỉm cười với thời gian đang lầm lì trôi
tôi muốn thôi miên cho ngừng lại
để vui đùa cùng nắng mai

xa xôi rồi mây của tuổi
ai còn về mùa xuân cứ đợi
tôi hỏi tiếng pháo nổ của ngàn vạn năm xưa
có bay lên nóc nhà cho cháy xém vầng trăng
non nửa đời người giữa bụi đời xuôi ngược
thèm níu áo mẹ qua đồng

mẹ ơi
lòng sông không cạn nước
cuối cùng thì cũng lượm được một màu nắng đang trôi.

9/12/2020

HUỲNH LIỄU NGẠN

https://tieulun.hopto.org

KHALY CHÀM
bầu trời tỏa
xuống mùi hương

Trí tưởng tôi đóng khung bầu trời nhìn thấy con mắt ẩn dụ
ngổn ngang ảo giác chảy tràn xuống tận cùng âm vực giọng nói
lô nhô sinh vật phát hiện được mầm sáng chỉ là một mệnh đề
ám tượng
ký sinh
dường như thời khắc những ngọn đèn nở ra loài bướm đêm
vỗ cánh bay
gọi thức mặt người

mùi hương của bầu trời tỏa xuống tháng giêng
dịu dàng ánh sáng trong bài thơ hiện thể những đóa hoa lấp
lánh sắc màu
niền tin & giấc mơ tôi đã thuộc về em
chùm khói sương huyễn hoặc tượng hình chiếc bóng già nua
lẩn khuất vào khái niệm

có vẻ như ban mai chúng ta nắm tay nhau đếm bước nhẹ tênh
trên đường biên cảm giác
xác tín chiếc lá mùa xanh tự do rơi để hồi sinh miền ký ức
hình dung khuôn mặt thời gian mẫn cảm mở ra tiếng chim
hót
không thể ngờ vực một điều gì bí ẩn
có phải từng ngày trôi qua đã thuộc về quá khứ?
chúng ta đừng lầm tưởng hương thơm thời gian đồng thuận
với sự lãng quên sẽ cháy tàn trong hơi thở.

https://tieulun.hopto.org

bâng khuâng
rồi cũng hết ngày

bên kia nắng rộng khung trời tưởng tượng
vi âm rơi bí nhiệm hóa khôn cùng
tìm dăm phút khoảng ngày xanh tái hiện
thoáng dịu dàng xưa cũ giữa mông lung

hư ảo gió chẳng thể nào giữ được
tuổi thơ bay tay với chạm tầng không
diềm mây lụa viền quanh căng sợi chỉ
chao cánh diều ký ức trắng đường cong

cất lời chứ, bóng cùng ta trải nghiệm
hát ru đời chuyện sinh tử như nhiên
cái chớp mắt mộng phù du sương khói
đảo điên chưa khi bạc tóc muộn phiền

chiều cạn nắng ngậm mặt trời tứa máu
vịn thần hồn… sợ lạc chốn mê cung
phiếm ái chăng lưới tình giăng ma trận
thủy chung ơi, sao ta mãi chạnh lòng!

bên kia đêm có điểm nào để tựa
rụng vô thanh vụt tắt ngóm sao trời
vốc cát bụi xát bôi trơn vòm ngực
thơ trong tim theo máu chuyển luân hồi

đêm txbinhlong 1/2021

https://tieulun.hopto.org

vang & chạm

ta dọn thơ đổi lấy rượu giang hồ
bạn bè say ngủ vùi theo màu nắng
giá có được trong tay vòng lục lạc
tiếng khua vang chạm vỡ bốn phương trời

cười hiền lành, Phật hỏi ai đang chơi
sao lại dám phất cờ rồi nói phướng?
xin thưa ngài: ta là con gà trống
hóa kiếp làm người cao hứng gáy thơ

chữ nghĩa cuồng tâm khuấy động bến bờ
ngộ hay mê đến bao giờ tỉnh giấc
nếu đá cuội trong nắm tay hóa ngọc
ta an nhiên mài dũa để siêu phàm

đường nào về lửa chạy theo dung nham
đem thơ trả nhập vào hồn dế chó
nào ai hiểu âm buồn từ cánh gió
hồn ta run giữa ma trận đen ngòm

ngày đảo điên rình trộm mõ chùa thiêng
ngồi giữa chợ gõ nhịp tìm ngạ quỷ
nhìn bồ tát choàng áo vàng mỹ nữ
thơ một dòng huyết lạnh chảy về đâu?

txtayninh 9/2008

https://tieulun.hopto.org

chạm & vang

lòng cũng muốn chân chạm bờ bỉ ngạn
bát nhã thuyền đáy rỗng sợ hồn kinh
ta treo áo giang hồ trên cành liễu
a di đà… hẹn lại kiếp lai sinh

mười phương Phật sao quá dài con số
đếm ngất ngư chưa giáp hết chỗ ngồi
có vị nào còn giấu hồ lô tửu
rót ta xin vài cốc uống cho vui ?

nếu phạm giới kẻ phàm phu chịu tội
đã còng lưng thêm nữa có sao đâu
mấy mươi năm hít thở bằng thơ, rượu
luyện "sơ gan thần chưởng" bạc mái đầu

lòng cũng muốn vào chùa nghe hoằng pháp
sợ nhà sư phát hoảng miệng ta cười
lạ lùng gì hơn triệu năm có thể
thiên niên kỷ này vẫn kiếp đười ươi

có những lúc thèm cạo đầu xuống tóc
choàng cà sa khất thực sống cầm hơi
nhưng nghiệp chướng lục căn nào cho phép
say ngả nghiêng cóc cần biết đất trời

không còn giọt… ta ném vèo chai rượu
theo dòng đời trôi ngược phía thượng lưu
chợt bắt gặp Thích Ca ngồi nhắm mắt
ta quay về chờ chạm mặt thiên thu!

txtayninh3/2011

KHALY CHÀM

https://tieulun.hopto.org

NGUYỄN MINH TRIẾT

đọc lại thơ HỒ XUÂN HƯƠNG với cái nhìn nữ quyền luận

Hồ Xuân Hương là một độc đáo của nền văn học Việt Nam. Bao nhiêu giấy mực đã nói về bà. *Hồ Xuân Hương* một nhà thơ dâm tục thấp hèn, một xúc phạm đến phẩm giá người phụ nữ, một thất vọng cho văn chương Việt Nam. *Hồ Xuân Hương* một nữ sĩ tài ba đã tiên phong và táo bạo làm những bài thơ vừa thanh vừa tục, những bài thơ dám đề cập đến một vấn đề cấm kỵ là tình yêu nhục thể. Tùy theo quan niệm về đạo đức xã hội mà *Hồ Xuân Hương* là người này hoặc người kia. Tuy nhiên, theo thời gian *Hồ Xuân Hương đã trở thành một người đi trước thời đại mình*, là người đã biết dùng thi tài một cách thông minh bằng những bài thơ độc đáo luôn luôn ẩn chứa hai nghĩa để chế diễu một giai cấp đạo đức giả, để vạch trần những vô lý của một xã hội phong kiến, cũng như táo bạo chống lại những tập tục phi lý đã cấm đoán và ràng buộc người phụ nữ Việt Nam về vật chất cũng như tinh thần vào cuối thế kỷ 18.

Theo Đào Duy Anh xã hội trong giai đoạn đó rất ư là bất công với người phụ nữ vì "trong gia đình, chủ quyền ở trong tay gia trưởng thì đàn bà tất là không có quyền gì cả. Khổng giáo chủ trương nam tôn nữ ty, trọng nam khinh nữ, lại vun đắp thêm quyền uy của gia trưởng mà đè nén địa vị của đàn bà." (1). Nền văn học của chế độ phong kiến Việt Nam chịu ảnh hưởng nặng nề của tư tưởng Khổng giáo nên các truyền thống về giá trị và chuẩn mực văn hóa đều được đặt ra để phục vụ cho phái nam. Nền văn học đó đồng thời cũng được dùng để khuyến dụ và cưỡng chế đàn bà phải chấp nhận vai trò thua kém đàn ông vì trời đã đặt định như vậy.

https://tieulun.hopto.org

Các áng văn chương nổi tiếng của Việt Nam trong thời phong kiến đầy dẫy những tư tưởng tiêu cực về đàn bà như: *"Đau đớn thay phận đàn bà / lời rằng bạc mệnh cũng là lời chung"* (Kiều), hoặc *"Thuở trời đất nổi cơn gió bụi / khách má hồng nhiều nổi truân chuyên"* (Chinh Phụ Ngâm), hoặc *"Oán chi những khách tiêu phòng / mà xui phận bạc nằm trong má đào"* (Cung Oán Ngâm Khúc). Ngoài ra còn nào Gia huấn ca, rồi tam cương, ngũ thường nữa cũng đều dạy cho đàn bà, con gái biết an phận với vai trò thứ yếu và phụ thuộc trong xã hội.

Trước một xã hội đầy những tư tưởng và nề nếp trọng nam khinh nữ do các nhà nho dựng lên đó, trước một xã hội bị bóp méo trong đó người nữ đã phải bị bắt buộc suy tư, và hành động *Hồ Xuân Hương* đã khôn khéo dùng văn chương như một thứ vũ khí để chống lại những trật tự áp chế đó. Vũ khí bà dùng là những bài thơ vừa *thanh vừa tục*. Đề cập đến một vấn đề hết sức cấm kỵ trong văn chương là vấn đề tính dục là một chuyện rất khó nói một cách có thẩm mỹ kể cả đối với các nhà văn nam giới, nhưng *Hồ Xuân Hương* đã tài tình và khéo léo dùng những cảnh hoặc hình ảnh rất bình thường như đền *Trấn quốc, chùa Hương, đèo Ba dội, hang Cắc cớ, động Kẽm trống, ốc nhồi, con cua, trái mít, bánh trôi, đồng tiền, cái quạt*... và những sinh hoạt hằng ngày như cảnh *dệt vải, tát nước, đánh đu, đánh cờ*... để tả những chuyện tình dục cấm kỵ một cách rất thoái mái với những ngôn từ rất đơn giản nhưng lại rất sống động và gợi hình.

Đọc thơ của *Hồ Xuân Hương* xin hãy đọc như những văn bản thuần túy. Và trong lãnh vực văn bản thuần túy không có vấn đề luân lý. Theo quan điểm của các học thuyết phê bình hậu cấu trúc mà đặc biệt là *thuyết hủy tạo (deconstruction) của Derrida* thì trong ngôn ngữ không có sự phân biệt giữa nghĩa đen và nghĩa bóng hay nghĩa thanh và nghĩa tục. Derrida nhìn thế giới chỉ gồm toàn văn bản được cấu tạo bởi những cặp biểu hiệu hệ cấp đối kháng như văn hóa và thiên nhiên, hành động và thụ động, mặt trời và mặt trăng, ngày và đêm, nói và viết, cha và mẹ... Những cặp từ tố đối kháng này đã cấu tạo nên những hệ thống tư tưởng và chi phối các đường lối chánh trị của các xã hội phương tây.Trong các cặp từ tố này từ tố đầu bao giờ cũng được gắn cho vị trí trội yếu so với từ tố sau. Và trong mỗi cặp từ tố một sự tranh đấu nội tại thường

https://tieulun.hopto.org

diễn ra không ngừng để dành ưu thế, nhưng bao giờ phía "hành động" cũng thắng phía "thụ động", dương bao giờ cũng hơn âm. Trong việc tìm hiểu tác phẩm, theo Derrida chỉ có văn bản mới là đối tượng của nghiên cứu và trong văn bản chỉ có các biểu hiệu (signifiers) và các ý nghĩa được biểu hiện (signifieds). Ý nghĩa của ngôn ngữ nói riêng và ý nghĩa của văn bản nói chung tùy thuộc vào sự giải mã của người đọc. Trên quan điểm đó, *Hồ Xuân Hương* một cách kỳ lạ đã đi trước phong trào nữ quyền ở phương tây hàng trăm năm. Nhưng bà còn oanh liệt hơn các nữ lưu phương tây vì bà đã đơn thương độc mã đối đầu với cả một xã hội phong kiến đầy những nhà nho lúc nào cũng mang nặng trong đầu những ý tưởng về tam cương, ngũ thường và tam tòng, tứ đức rất bất lợi cho đàn bà.

Tại phương tây mãi đến giữa thế kỷ 20, Virginia Woolf một nhà tranh đấu nữ quyền Mỹ mới bắt đầu cổ võ phụ nữ hãy nói lên tiếng nói chống lại sự bất bình đẳng giữa nam và nữ. Và tại Pháp một tác giả nữ quyền khác là Helene Cixous cũng cổ võ phụ nữ hãy viết văn, không những chỉ viết mà còn phải viết thật nhiều về phụ nữ, viết để đưa người phụ nữ bị xa cách, bị quên lãng, bị đứng ngoài rìa văn học trở lại với văn chương. Trong tiểu luận "Le Rire de la Meduse" Cixous đã nồng nàn tha thiết mời gọi phụ nữ "phải viết để đặt người nữ vào văn bản, đồng thời cũng để đặt người nữ vào thế giới và lịch sử" [(2)]. Hơn một trăm năm trước *Hồ Xuân Hương* của Việt Nam đã biết dùng văn chương để nói lên tiếng nói chống đối lại cái xã hội đã dành mọi đặc quyền cho nam giới. Không những chỉ viết mà *Hồ Xuân Hương* còn nói lên tiếng nói của phụ nữ một cách táo bạo và hiện thực. Giữa khi các văn thi sĩ nam giới mộng mơ lên thăm cung Hằng, mơ gặp tiên nữ ở Thiên thai hoặc tả những cảnh non nước hữu tình nhưng vô thưởng vô phạt thì *Hồ Xuân Hương* đã dùng chánh sự hiện thực của cuộc sống làm vũ khí để đả phá xã hội phụ quyền đương thời. Cuộc sống hiện thực là một sự phối hợp của hai yếu tố âm dương, tại sao lại chối bỏ hiện thực.Tình dục là một khía cạnh hiện thực thân thiết của con người và cuộc đời từ lâu đã bị bỏ quên trong văn chương. *Hồ Xuân Hương* bằng những bước chân táo bạo đã đem phô bày ra giữa ánh nắng khuyến nho các hành động và bộ phận có nhiệm vụ truyền giống của nam và nữ đã giúp cho nhân loại trường tồn.

https://tieulun.hopto.org

Trước hết, *Hồ Xuân Hương* không chấp nhận sự coi trọng dương và khinh thường âm. Do đâu mà những gì liên quan đến dương thì được coi là đúng, là thanh, còn những gì dính dáng đến nữ là tục, là dơ bẩn. Cho nên, để chống lại quan niệm thanh/tục không chánh đáng đó Hồ Xuân Hương đã tuyên xưng các hình ảnh bị cấm kỵ trong các bài thơ của bà như một thách thức đối với nam giới. Trong hầu hết các bài thơ của *Hồ Xuân Hương* đều có ngụ ý tả cảnh làm tình, nói về cơ quan sinh dục nữ hoặc nam, đó là chưa kể đến những nhóm chữ nói lái cũng hàm ý nghĩa tính dục. Vậy thì chủ đề chánh của các bài thơ của *Hồ Xuân Hương* nằm ở nghĩa thanh hay nằm nơi nghĩa tục? Thanh hay tục là do nơi lòng người. Tục hay thanh cũng do nơi sự thanh lặng của tâm hồn. "Chuông sầu chẳng đánh cớ sao om?". *Hồ Xuân Hương* đã khéo léo dùng sự tục thanh như một bức màn thưa để che mắt các nhà nho thủ cựu. *Hồ Xuân Hương* đã đánh lên một tiếng trống làm nhiều người bừng tỉnh cơn mê ngủ trong nền văn chương Hán Đường. *Hồ Xuân Hương* đã đem ngọn lửa thi ca thắp sáng cho nền văn học chữ Nôm. Nhưng cái tục của *Hồ Xuân Hương* không phải là cái dung tục hạ cấp mà là cái tục rất thanh, rất mỹ học, tuy nôm na nhưng không mách qué. Tất cả cái tục đó đều được bà hướng đến một mục tiêu rõ rệt là tôn vinh vai trò và vị trí người nữ trong xã hội để chống lại địa vị độc tôn của người nam đã được xã hội phong kiến thừa nhận một cách bất công.

Dù nhìn thơ của *Hồ Xuân Hương* theo ý hướng tục hay thanh đa số mọi người đều công nhận giống như Đào Duy Anh là văn chương của *Hồ Xuân Hương* rất "khinh bạc mà tài tình" [3]. Chỉ cần đọc lại bài thơ Đèo Ba Dội của *Hồ Xuân Hương* cũng đủ thấy tài làm thơ của bà. Nếu đứng về phương diện ý nghĩa thanh nhã mà so sánh bài thơ này với bài Qua Đèo Ngang của Bà Huyện Thanh Quan vẫn được người đời ngợi khen thì bài thơ của Bà Huyện Thanh Quan như là một bức hình đen trắng bằng phẳng còn bài Đèo Ba Dội như là một bức tranh nổi ba chiều sống động đầy màu sắc và âm thanh.

Qua thơ văn của Hồ Xuân Hương ta thấy bà đã cho chuyện tính dục cũng bình thường và tự nhiên không có gì là cấm kỵ và xấu xa. Nếu xấu tại sao *"hiền nhân quân tử ai mà chẳng / mỏi gối chồn chân vẫn muốn trèo"*. *Hồ Xuân*

https://tieulun.hopto.org

Hương với những câu thơ nôm mầu nhiệm, với một trái tim rực lửa đã đốt cháy mọi hành động giả đạo đức của xã hội phụ quyền, gia trưởng. Nếu xấu tại sao những cảnh *"cửa son đỏ loét tùm hum nóc"* và cảnh *"cầu trắng phau phau đôi ván ghép"* lại có sức mạnh "lâm tuyền quyến cả phồn hoa lại" và không những thứ dân mà cả vua chúa cũng "chúa dấu vua yêu một cái này". Giáo sư Nguyễn Văn Hanh từ những thập niên 1930 đã đề cập đến "cái này" của *Hồ Xuân Hương* như sau: "cái mà người vô bịnh ưa hơn hết, phụng thờ hơn hết, phải nói rõ ưa và phụng thờ trong những lúc không có con mắt người thứ ba nào trông vào, trong những lúc "cấm ngoại thủy không ai được biết".., nhưng nơi chỗ đông người, người ta vừa nghe nói đến thì đã vội vàng kêu la "bất nhã", "tục", vì thành kiến luân lý." (4)

Đúng là vì thành kiến mà xã hội phụ quyền đông cũng như tây đã chèn ép phụ nữ để phục vụ cho những lợi ích của nam giới.Ở phương tây Kate Millett với tác phẩm Sexual Politics ấn hành năm 1970 đã kịch liệt đả phá chế độ phụ quyền (patriarchy).Theo Millett ngoại trừ sự khác biệt nơi bộ phận sinh dục, đàn bà và đàn ông không khác gì nhau. Millet đã giận dữ đòi phải xóa bỏ định chế gia đình vì nó là một dụng cụ và là một đơn vị nền tảng của cơ chế phụ quyền. Millett còn kết án cơ chế phụ quyền đã dùng hình thức chánh trị phái tính (sexual politics) để duy trì sự thống trị đối với phụ nữ. Phụ quyền không chỉ là những phép tắc của người nam gia trưởng chi phối tất cả con cái trong gia đình mà còn là một định chế chánh trị của đàn ông dùng để đàn áp đàn bà. Theo Millett, cơ chế đàn áp phụ nữ có rễ thâm sâu trong xã hội loài người không phải là cơ chế tư bản mà là cơ chế phụ quyền dành ưu quyền cho đàn ông. Qua cơ chế phụ quyền phụ nữ bị thích nghi hóa với ý hệ nữ tính và phải chấp nhận vai trò thua kém đàn ông(5).

Trước Kate Millett rất lâu Hồ Xuân Hương ở trời đông cũng đã phẫn nộ với cơ chế phụ quyền và đã tỏ ra khinh bạc phái nam. Bà đã gọi họ bằng đủ thứ danh xưng đầy vẻ miệt thị như *"phường lòi tói"*, *"lũ ngẩn ngơ"*, *"ong non ngứa nọc"*, *"dê cỏn buồn sừng"*, ... Qua kinh nghiệm thực tiễn bà biết có nhiều đấng *"quân tử"* rất dễ bị mê hoặc bởi *"đôi gò Bồng đảo"* hoặc *"một lạch Đào nguyên"* đến nỗi phải *"mỏi mắt dòm "* rồi *"dùng dằng đi chẳng dứt"*. Cho nên trong mắt bà nhiều

https://tieulun.hopto.org

"quân tử" rất là nhỏ nhoi nên đối với hạng người này bà đã không ngại ngùng lên mặt xưng là "chị" với họ: "này này chị bảo cho mà biết...", hoặc "lại đây cho chị dạy làm thơ...". Trước mắt *Hồ Xuân Hương* cái giai cấp *"quân tử"* mà xã hội Khổng giáo ưu ái dành cho nhiều ưu quyền so với phụ nữ thật ra không xứng đáng được có những thứ quyền như vậy. Giữa một xã hội phong kiến theo tư tưởng nho giáo phân biệt rõ rệt giữa quân tử và tiểu nhân mà bà dám lớn tiếng ngạo mạn như vậy bà đúng là một nữ lưu tranh đấu đầy can trường. John Balaban, người đã dịch thơ bà ra Anh ngữ, trong một bài viết về Hồ Xuân Hương đăng trên The American Review đã nhận xét là những bài thơ chống đối phụ quyền của Hồ Xuân Hương đối với người phương tây cuối thế kỷ 20 có vẻ rất bình thường nhưng trong thời đại của bà là chuyện làm nguy hiểm và đã gây nên nhiều khích động lớn [(6)].

Nguy hiểm hay không Hồ Xuân Hương vẫn không nương tay với cái xã hội đạo đức giả đó. Hồ Xuân Hương đã dùng chánh ngay "cái này" mà xã hội phụ quyền cho là "tục" tức là "cái đó" (the other) theo như Simone de Beauvoir đã gọi về sau này để làm vũ khí đánh vào cái thành trì luân lý trọng nam khinh nữ. Simone de Beauvoir hơn một trăm năm sau cũng nhận định phái nam là chủ thể trong xã hội phụ quyền, phái nam là tuyệt đối còn phụ nữ chỉ là một phái tính khác, một cái Đó (the Other) của đàn ông. Phụ nữ bị chối từ quyền làm chủ bản thể, và quyền ý thức trách nhiệm về hành động của mình.Theo Simone de Beauvoir nữ tánh đã ngăn trở phụ nữ được trở thành một bản thể độc lập. Do đó, bà kêu gọi phụ nữ phải biết giải phóng mình khỏi nữ tánh [(7)]. Hơn một trăm năm trước Hồ Xuân Hương qua những bài thơ táo bạo đã kêu gọi và đã tự giải phóng mình khỏi nữ tánh rồi.

Khi nói về nữ tánh nhà phân tâm học Freud cũng cho đàn bà là một thế giới huyền bí. Để trả lời người phụ nữ là gì Freud cho là phải căn cứ vào sự khác biệt tính dục và sự khác biệt tính dục được xác định bằng sự thấy (visibility). Sự thấy rõ ràng hiện thực là dương vật lồ lộ nơi người nam trong khi nơi người nữ thì cái hiện thực đó vắng bóng. Về phương diện tâm linh Freud nhận định sự khác biệt này là sự thiếu vắng, là sự mất mát của người nữ. Dù không biết gì về Freud nhưng một cách vô thức Hồ Xuân Hương đã biết chứng minh sự hiện hữu bằng cách đem trưng bày ngay cái cơ quan sinh dục

https://tieulun.hopto.org

"hơi thiếu" đó trước mắt các ông để nói lên sự hiện hữu của mình và của phái nữ. Giống như cụ Đoàn Quan Tấn trong lời tựa cho quyển sách của giáo sư Nguyễn Văn Hanh có nhận xét là "xã hội An nam, do theo văn minh Tàu, mãi chủ ý trao dồi tâm trí, nên thuở giờ ít biết cái đẹp thân xác của người như Âu Mỹ. Tại vậy mà luôn luôn phải che giấu, vì là xấu, dơ...". (8). Ở phương tây từ xa xưa thân thể con người nói chung và thân hình phụ nữ nói riêng đã là đối tương cho nghệ thuật, đặc biệt là trong nghệ thuật tạc tượng, và là một biểu trưng cho cái đẹp vĩnh cửu. Sự hiện hữu của nét đẹp phái nữ qua các hình tượng điêu khắc và tranh vẻ được trưng bày đầy dẫy khắp nơi.Các viện bảo tàng, các công viên và dinh thự phương tây chứa đầy những tranh và tượng vệ nữ khỏa thân. Những bức tượng và tranh đã từng làm cho thi sĩ Bích Khê phải ca ngợi: *"Đến triển lãm cả tấm thân kiều diễm, / Nàng là tuyết hay da nàng tuyết điểm? / Nàng là hương hay nhan sắc lên hương? / Mắt ngời châu rung ánh sóng nghê thường..."*.

Hồ Xuân Hương biết được giá trị của thân xác và *"cái này"* nên bà đã không ngần ngại đem vũ khí của phái nữ ra làm độc chiêu. Giống như các phong trào tranh đấu nữ quyền tại Mỹ, trong nhiều cuộc xuống đường các bà nhiều lúc đã đem phô trương vẻ đẹp của thân thể họ như một vũ khí tranh đấu, thì *Hồ Xuân Hương* đã không ngần ngại khoe rằng *"thân em vừa trắng lại vừa tròn"*, bà còn cho biết *"da nó xù xì, múi nó dầy"* hoặc tả một cách tỉ mỉ rõ ràng hơn *"Cầu trắng phau phau đôi ván ghép / Nước trong leo lẻo một dòng thông / Cỏ gà lún phún leo quanh mép / Cá giếc le te lách giữa dòng..."* hoặc "*Chành ra ba góc da còn thiếu / Khép lại đôi bên thịt vẫn thừa*"... So với các phụ nữ tranh đấu cho nữ quyền ở phương tây, Hồ Xuân Hương đã táo bạo hơn nhiều.

Theo nhà văn nữ kiêm triết gia Pháp là Helen Cixous thì sự tương quan giữa phụ nữ và thân xác của họ đã ăn sâu trong văn hóa từ lâu đời. Ở người phụ nữ viết và nói luôn đan kết với nhau thành một nên những sáng tạo của họ thường có liên hệ với thân xác vì khi viết cũng như nói phụ nữ vật thể hóa những điều suy nghĩ trong đầu, và biểu hiện nó với cả thân xác mình (9). Điều nhận định này của triết gia Cixous cho thấy là Hồ Xuân Hương không phải là một trường hợp ngoại lệ.

Trước những lời thơ tả cảnh rất thẩm mỹ nhưng quá hiện thực của *Hồ Xuân Hương* làm sao mà những nhà nho

https://tieulun.hopto.org

đạo mạo không lớn tiếng kêu là phạm thuần phong mỹ tục. Nhưng khi *"ngoại thủy không ai được biết"* chắc không ít người trong bọn họ lại không lén lút thưởng thức những dòng thơ "mỹ miều" của *Hồ Xuân Hương*. Khi tả âm vật của nữ giới *Hồ Xuân Hương* đã dùng những lời đẹp đẽ mỹ miều bao nhiêu thì khi tả dương vật của nam giới bà lại dùng những lời kém văn hoa hơn, hoặc đầy mai mỉa như *"một chút tẻo tèo teo"*, *"nào nón tu lờ, nào mũ thâm"*, *"đầu thì trọc lốc, áo không tà"*, *"đầu đội mũ da loe chóp đỏ / lưng đeo bị đạn rủ thao đen"*... thì rõ rệt thâm ý của bà là muốn tôn vinh âm vật hơn dương vật cũng như trong sáng và đẹp đẽ hơn vì "quân thiếp trắng" nõn nà, còn "quân chàng đen" đúa, xấu xí.

Giống như Hồ Xuân Hương gần hai trăm năm sau một nữ triết gia người Pháp là Luce Irigaray cũng đã dùng hình tượng âm vật trong việc nghiên cứu học thuyết nữ quyền. Irigaray so sánh diễn trình ngôn ngữ nữ giới với sự cấu trúc của bộ phận sinh dục phụ nữ. Bộ phận sinh dục này gồm có hai mép môi ôm liền nhau thể hiện sự liên tục và sự chối bỏ sự phân chia.Irigaray cho phụ nữ là sự nối tiếp với nhịp điệu của vũ trụ và thân xác của họ có sự liên hệ không thể chối cãi được với vạn vật [10]. Ngoài ra, trong khi đề cập đến vai trò của chiếc gương của Lacan trong việc nghiên cứu sự hình thành chủ thể tánh của người nữ, Irigaray cũng cho là không nên dùng chiếc gương phẳng vì chiếc gương phẳng chỉ phản chiếu được cơ quan sinh dục của phụ nữ như chỉ là một cái lỗ, hay nói cách khác chiếc gương phẳng không phản chiếu được những nét đặc trưng tính dục của phụ nữ. Theo Irigaray thay vì gương phẳng bà cho là nên dùng gương lõm vì gương lõm cho ta thấy sự vật dường như đảo lộn, gương lõm hội tụ ánh sáng vào một điểm và nhờ đó mà ánh sáng được chiếu rọi vào các bí mật của các hốc hố và xuyên thấu qua được những huyền bí của phụ nữ [11].

Hồ Xuân Hương cũng nói về sự huyền bí của âm vật và của phụ nữ nhưng thay vì dùng những ý tưởng có tánh cách khoa học bà gọi nó một cách bình dân là *"hang cắc cớ"* và dùng lối gieo vần *"om"* độc hiểm và tối mò trong nhiều bài thơ của bà như: *"Nứt làm hai mảnh hỏm hòm hom"* hoặc *"Con đường vô ngạn tối om om"*... để nói lên sự huyền bí đó.

Ngoài ra, theo Hồ Xuân Hương vai trò của phụ nữ trong việc tạo nên âm dương hòa hợp theo đúng lẻ đạo của

https://tieulun.hopto.org

tạo hóa là một việc đáng tôn vinh. Chuyện chăn gối là chuyện tự nhiên của mọi giai từng xã hội, từ vua chúa đến dân gian ai mà không muốn "*cho ta yếu dấu chẳng rời tay*", ai mà chẳng mong được "*yêu đêm chưa phỉ lại yêu ngày*" cho nên dầu "*chồn chân mỏi gối hãy còn ham*". Sự trân trọng đó của phái nam đã một lần nữa xác nhận sự hiện hữu của phái nữ. Chuyện gối chăn là một hiện hữu phổ quát trong hầu hết các bài thơ của bà. Còn hiện hữu nào đẹp đẽ bằng cảnh trai thanh gái lịch "đánh đu" vui sướng ngày lễ hội: "*Trai đu gối hạc khom khom cật / Gái uốn lưng ong ngửa ngửa lòng / Bốn mảnh quần hồng bay phấp phới / Hai hàng chân ngọc duỗi song song...*". Còn hiện hữu nào hấp dẫn cho bằng cảnh người lao động "dệt vải" miệt mài đêm hôm khuya khoắt: "*Hai chân đạp xuống năng năng nhắc / Một suốt đâm ngang thích thích mau...*". Còn hiện hữu nào sống động bằng cảnh người nông dân "tát nước khe" với nét đẹp "nước lộn trời" giữa thiên nhiên: "*Xì xòm đáy nước mình nghiêng ngửa / Nhấp nhỏm bên bờ đít vắt ve...*". Còn hiện hữu nào nóng bỏng bằng cảnh tao nhân mặc khách tìm vui trong những cuộc "đánh cờ" nơi thâm cung: "*Thoạt mới vào, chàng liền nhảy ngựa / Thiếp vội vàng vén phứa tịnh lên / Hai xe hà, chàng gác hai bên / Thiếp sợ bí, thiếp liền ghểnh sĩ...*" và còn nhiều hiện hữu ở các từng lớp khác nữa, từ cô hàng bán sách, bà lang đến các quan thị và các nhà sư hổ mang còn nặng lòng trần cũng không thoát khỏi nhu cầu tìm ***"cực lạc là đây, chín rõ mười"*** đó. Sự thực đó hiển nhiên như cơm để ăn, không khí để thở có gì đâu mà phải cấm kỵ đến nỗi văn chương không được phép đề cập đến. Những bước chân táo bạo của *Hồ Xuân Hương* vào cuối thế kỷ 18 mãi đến đầu thế kỷ 20 các nhà văn phương tây như D.H. Lawrence chẳng hạn mới dám diễn tả đến trong một tác phẩm rất được truyền tụng là Lady Chatterley's Lover.

Chuyện chăn gối theo *Hồ Xuân Hương* không những giúp cho *âm dương hòa hợp mà còn là một nghĩa vụ nặng nề* của người nữ giúp người nam vượt qua những khó khăn của cuộc đời như chiếc quạt đã làm "*mát mặt anh hùng khi tắt gió*", hoặc giúp "che đầu quân tử lúc sa mưa". Nghĩa vụ đó đáng được trọng vọng ngang hàng nghĩa vụ của phái nam. Đó là nghĩa vụ vừa làm vợ vừa làm mẹ "*thân cò lặn lội bờ sông*", vừa thỏa mãn chồng vừa ru dỗ con thơ: "*bố cu lổm ngổm bò trên bụng / thằng bé hu hơ khóc dưới hông*". Còn

https://tieulun.hopto.org

hình ảnh nào sống động hơn để vẻ nên vai trò nặng nề đó của người đàn bà.

Nhưng có thể còn hơn thế nữa, Hồ Xuân Hương qua bài thơ Kẽm Trống đã một cách tinh tế tả cảnh "vượt cạn" của phụ nữ đồng thời nói lên nghĩa vụ cao cả của đàn bà là sanh ra trẻ con, một nghĩa vụ hơn hẳn đàn ông vì đàn ông không thể làm được. Bài thơ Kẽm Trống mới đọc qua chỉ như là một bài thơ tả cảnh nhưng với một người khinh bạc và hay dùng chữ hai nghĩa cũng như thường hay nói lái như Hồ Xuân Hương, ta phải tìm hiểu ý nghĩa bài thơ này một cách cặn kẽ hơn [(12)]

Trước hết, trong bài thơ này có rất nhiều từ liên quan đến nước như: "sông", "sóng", "sóng dồn", "nước", "vỗ", "nước vỗ", "long bong", "thùng" ... Trong chỉ có 56 chữ của bài thơ mà Hồ Xuân Hương đã dùng đến 9 từ liên quan đến nước. Có phải chăng bà đã nghĩ đến cái mà sau này Helene Cixous thường nhắc tới trong Le Rire de la Meduse là hình ảnh nước đại dương. Có phải chăng Hồ Xuân Hương cũng giống như Cixous đã dùng đến hình ảnh nước để ám chỉ nước trong bào thai bụng mẹ [(13)].

Ngoài ra, trong bài thơ Kẽm Trống còn có một số các từ đáng chú ý khác là: "trống", "hang", "hẹp", "ra khỏi", "rộng thùng", "qua cửa mình (ơi)", "nỗi bưng bồng"... Chữ trống cho ta liên tưởng đến bụng bầu của người đàn bà sắp đến ngày sanh nở và ngay câu mở đầu "hai bên thì núi, giữa thì sông" cho ta thấy cảnh người sản phụ đang nằm trong tư thế sẵn sàng sanh con. Các nhóm từ khác như qua cửa mình, hang, hẹp, ra khỏi, rộng thùng cộng với ý tưởng nước trong bào thai bụng mẹ vừa dẫn giải ở trên cho ta hình dung đến cảnh tượng như sau: đứa bé từ trong bụng to như cái trống xuôi theo đường âm hộ nhỏ hẹp nhờ nước tràn ra từ bào thai để rồi sau đó vượt ra khỏi cửa mình của mẹ để vào một thế giới không gian rộng thùng và được tiếp nhận bồng ẩm bởi người thân..

Hồ Xuân Hương qua ẩn ý của bài thơ này muốn cho người đàn ông thấy là đàn bà có một nhiệm vụ rất là thiêng liêng, cao cả hơn hẳn đàn ông là nhiệm vụ sanh con và sanh ra sự sống. Thêm vào đó, trong hai câu kết *"qua cửa mình ơi, nên ngắm lại / nào ai có biết nỗi bưng bồng" Hồ Xuân Hương* còn muốn nhắn gởi chung phái nam hãy "ngắm lại" mình để nhớ là tất cả đàn ông đều đã đi qua "cái cửa đó" cũng như

https://tieulun.hopto.org

đừng quên ”nỗi bưng bồng” khổ nhọc của mẹ hay người nữ. Khi chống lại trật tự xã hội phụ quyền, *Hồ Xuân Hương* muốn kêu gọi thiết lập một trật tư xã hội mới trong đó không còn những cảnh phân biệt đối xử: *“kém cạnh cho nên mang tiếng hoẻn / đủ đồng ắt hẳn đóng nên quan”*. Đặc biệt bà đã ngang nhiên chống lại thành kiến xã hội ruồng bỏ người phụ nữ chửa hoang: “quản bao miệng thế lời chênh lệch / những kẻ không mà có mới ngoan”. Trật tự xã hội mới mà bà mong muốn là một trật tự trong đó phụ nữ nói riêng và mọi người nói chung phải được bình đẳng, không còn phải chịu cảnh “cầm bằng làm mướn, mướn không công” nữa.

Hồ Xuân Hương đã đặc biệt chống đối kịch liệt chế độ đa thê của xã hội đương thời. Với kinh nghiệm bản thân sau hai lần lập gia đình với Tổng Cóc và ông phủ Vĩnh Tường bà thấy rõ chế độ đa thê rất phổ biến trong xã hội phong kiến là một sự bất công của xã hội phụ quyền. Đàn ông thì năm thê, bảy thiếp trong khi đó đàn bà phải chính chuyên một chồng. Cho nên thân phận người đàn bà, đặc biệt là các tì thiếp thì thật đáng thương chẳng khác gì một thứ nô lệ hay một thứ dụng cụ tình dục cho đàn ông. Tuy mang tiếng là vợ nhưng về phương diện sinh lý bình thường người làm thiếp cũng không được quyền đòi hỏi: *“kẻ đắp chăn bông, kẻ lạnh lùng / năm khi mười họa, nên chăng chớ / một tháng đôi lần, có cũng không”*. Tuy vậy, làm thiếp vẫn còn đỡ hơn các phụ nữ chẳng may phải lâm vào cảnh: “cán cân tạo hóa rơi đâu mất” khiến cho “cọc nhổ đi rồi lỗ bỏ không” thì ô hô “miệng túi càn khôn” đành phải khép lại cả đời vì xã hội phụ quyền không chấp nhận cho người đàn bà được đi bước nữa.

Sự chống đối của *Hồ Xuân Hương* có vẻ như không tích cực như các thế hệ phụ nữ của phương tây sau này đã đòi hỏi phụ nữ phải được giải phóng sinh lý.Nhưng giữa một xã hội phong kiến của nho gia với bao nhiêu là chèn ép về tinh thần lẫn vật thể thì chỉ một sự chỉ trích một cách táo bạo như ta vừa thấy đã là một hành động quá tích cực rồi.

Trước những trói buộc của xã hội, nhiều lúc bà cũng mơ được thoát ra khỏi các tập tục, các lễ giáo, và các ý hệ phong kiến khắc nghiệt để làm nên nhiều sự nghiệp lẫy lừng hơn: *“ví đây đổi phận làm trai được / thì sự anh hùng há bấy nhiêu”* và có lúc bà cũng muốn “dơ tay với thử trời cao thấp / xoạc cẳng đo xem đất ngắn dài”. Nhưng sức người có hạn mà

https://tieulun.hopto.org

ước lệ xã hội khắc khe đã có từ ngàn đời nên bà chỉ đành trăn trở trong đêm khuya mà than cho thân phận: *"canh khuya văng vẳng trống canh dồn/ trơ cái hồng nhan với nước non"*. Tuy cũng than vãn khi lẻ loi cô độc lúc đêm khuya thanh vắng, nhưng bên ngoài bà là một người nhiều nghị lực: "thân này đâu đã chịu già tom" và bà thường hay kêu gọi phụ nữ khác (hay bà tự nhũ mình) là chớ có khóc than mà phải luôn vùng lên tranh đấu: *"nín đi kẻo thẹn với non sông"*.

Đúng là không thẹn với non sông, tên tuổi Hồ Xuân Hương và thơ của bà đã vượt thời gian và không gian nhỏ hẹp của Việt Nam đi vào thế giới văn chương toàn cầu. John Balaban là một giáo sư tại Viện Đại học North Carolina và là một nhà thơ nổi tiếng đã từng đoạt các giải thưởng về thơ xuất sắc của Viện Hàn Lâm Các Thi sĩ Hoa Kỳ có một lần lạc đến Việt Nam và lạc vào vườn thơ của Hồ Xuân Hương. Khách lãng du đã bị mê hoặc bởi "hương xuân" đến nỗi phải bỏ ra bao công sức trong nhiều năm trời để dịch thơ Hồ Xuân Hương ra tiếng Mỹ và xuất bản thành sách với nhan đề là Spring Essence: The Poetry of Ho Xuan Huong để giới thiệu với độc giả phương Tây (14).

Nhờ đó mà "hương xuân" của nền văn chương Đại Việt đã bay tỏa ngào ngạt nơi trời tây khiến nguyên Tổng thống Hoa kỳ Bill Clinton trong bữa quốc tiệc tại Hà-nội nhân chuyến viếng thăm Việt Nam vào tháng 11 năm 2000 đã phải nhận xét là "Sự toàn cầu hóa đang đem thế giới lại gần Việt Nam cũng như đem Việt Nam lại gần với thế giới... Những bài thơ từ 200 năm trước của Hồ Xuân Hương đã được ấn hành tại Mỹ—bằng tiếng Anh, bằng tiếng Việt, và cả bằng chữ Nôm nữa, đây là lần đầu tiên lối chữ cổ của Việt Nam đã được thực hiện bằng in ấn. ("Globalization is bringing the world to Vietnam and also bringing Vietnam to the world... The 200-year-old poems of Ho Xuan Huong are published in America--in English, in Vietnamese, and even in the original Nôm, the first time ancient Vietnamese script has come off a printing press.") (15).

Hai tờ báo Mỹ chuyên về thơ là The American Poetry Review số ra tháng 9 và 10 năm 2000 (volume 29, số 5) (16) và Poetry Daily Review cũng có đăng bài viết về bà và ý kiến của đọc giả về thơ của Hồ Xuân Hương sau khi đọc quyển sách của John Balaban (17). Hãy nghe một đọc giả của Poetry

https://tieulun.hopto.org

Daily Review là G. Merritt đã say mê thơ Hồ Xuân Hương ra sao: "Bộ sưu tập (thơ) đầy gợi cảm này làm tôi hi vọng còn thêm nữa. Điều thất vọng duy nhứt của tôi là khi biết rằng mấy trăm trang sách này đã thể hiện gần hết thơ của Hồ Xuân Hương. Quyển sách mỏng này thật là sáng chói". ("This sensually-rich collection left me hoping for more. My only disappointment was learning that these hundred pages represent "most of Xuan Huong's extant poetry". This thin book shines brightly.") (18).

Không những đọc giả mà cả các tác giả tăm tiếng cũng ca ngợi thơ của bà. Neil Sheehan, tác giả quyển sách nói về Việt Nam A Bright Shining Lie, đã nhận xét "Bà là người đàn bà, ngoài tài ba về văn chương còn có được đức tánh can trường VietNam, và dám thách thức các ước lệ đương thời". ("She was a woman who possessed, along with her literary talent, that great Vietnamese virtue of courage, and dared to defy the conventions of her time"). Frances Fitzgerald, tác giả một quyển sách viết về Việt Nam khác là Fire in the Lake cũng đã ghi nhận: "Qua cách dịch của John Balaban, thơ của Hồ Xuân Hương vừa dí dỏm, vừa chua cay, và sâu sắc đáng được có một chỗ đứng trong nền văn chương thế giới. Tôi thích tưởng tượng cảnh tác giả các bài thơ đó, cô gái hư của thế kỷ 18 ở Việt Nam, phóng những mũi tên đầy khiêu gợi vào thái độ đạo đức giả về giới tánh của mọi lứa tuổi và mọi nhóm văn hóa" ("In John Balaban's translation, the poetry of Ho Xuan Huong—witty, caustic, and profound should find its place in world literature. I like to imagine its author, the brilliant bad girl of eighteenth century Vietnam, throwing her erotically charged darts into the sexual hypocrisy of all ages and cultures"). Tập chí Utne Reader thì quả quyết hơn cho: "Hồ Xuân Hương rõ rệt là một thi sĩ xuất sắc nhứt từ trước tới nay" ("Ho Xuan Huong was, simply, one of the most remarkable poets who ever lived") (19). Còn đối với Philip Gambone của tạp chí New York Times Book Review thì Hồ Xuân Hương là một trong những thi sĩ vĩ đại của Việt Nam (20).

Hồ Xuân Hương không những được sách vở và báo chí phương tây tôn vinh mà cả các đài phát thanh cũng góp lời ca ngợi. Cơ sở phát thanh National Public Radio ở Washignton DC (NPR), một đài nổi tiếng về các chương trình thông tin văn hóa phục vụ 16 triệu thính giả với 640 đài và hệ thống

https://tieulun.hopto.org

internet đã giới thiệu thơ của Hồ Xuân Hương trong buổi phát thanh ngày 12 tháng 11 năm 2000 (21). Đài phát thanh New Hampshire Public Radio (NHPR) trong buổi phát thanh ngày 8 tháng 7 năm 2001, phóng viên Kevin Gardner cho "bà đã thành công như là một thi sĩ phái nữ trong một thời đại văn học ngự trị bởi phái nam. Bà đã làm thơ bằng ngôn ngữ thông thường của quần chúng thay vì dùng chữ Hán thông thái của giai cấp trí thức Việt Nam, nhưng lại được cả hai giới nông dân và quan lại mê thích.Thơ bà thách thức những ước lệ xã hội và tính dục trong một thời đại mà sự phản kháng như vậy bị coi là cấm kỵ, tuy nhiên thơ bà không những được khoan hồng mà còn được tán dương bởi những người cầm quyền. Địa vị trí thức như một thi sĩ hàng đầu của bà được truyền tụng như huyền thoại..." (She triumphed as a female poet in a literary age overwhelmingly dominated by men. She wrote in the language of the common people rather than the scholarly Chinese of Vietnam's elite class, yet appealed equally to peasants and mandarins. Her poetry defied social and sexual convention at a time when such dissent was taboo, yet she was not only tolerated, but celebrated, by those in power. Her intellectual standing as a poet of the first rank was legendary...) [(22)].

Tóm lại, Hồ Xuân Hương là một nữ lưu tiền phong, là một thiên tài có cá tánh độc đáo có một không hai trong nền văn học Việt Nam. Bà đã tiên phong nói lên tiếng nói của phụ nữ chống lại sự áp bức của cơ chế phụ quyền. Hồ Xuân Hương người đầu tiên dám dùng thơ văn để tôn vinh một vấn đề hết sức cấm kỵ trong văn chương là tính dục một cách đầy mỹ học. Lịch sử đã chứng tỏ sự phản kháng và cảm thông của bà về thân phận của phụ nữ là con đường chánh đáng. Bà đã đi những bước thật dài trước thời đại của bà và tiếng nói của bà đã làm bao nhiêu tâm hồn phải thổn thức.

Tiếng nói thơ văn của *Hồ Xuân Hương* đã vượt không gian và thời gian để nối kết nền văn học Việt Nam với toàn cầu và làm hãnh diện cho văn thơ Việt.

NGUYỄN MINH TRIẾT

https://tieulun.hopto.org

TÀI LIỆU THAM KHẢO.

1/- Đào Duy Anh, Việt Nam Văn Hóa Sử Cương, Houston: Xuân Thu, trang 109.
2/- Trích dẫn bởi Mary Eagleton, Feminist Literary Theory, A Reader (UK, Oxford: Basil Blackwell, 1986, tr. 225.
3/- Đào Duy Anh, sđd, tr. 274.
4/- Nguyễn Văn Hanh, Hồ Xuân Hương-Tác Phẩm. Thân Thế và Văn Tài. In lần thứ ba, California: Cơ sở xuất bản Đại Nam, tr. 13.
5/- Sue Thornham, Feminist Theory and Cultural Studies, London: Arnold, 2000, tr. 50-51.
6/-John Balaban, "About Ho Xuan Huong", The American Poetry Review, Sept/Oct 2000, vol.29, no.5.
7/-Eva Martin Sartoti, Editor-in-Chief, The Feminist Encyclopedia of French Literature, Westport, Conn.:Greenwood Press, 1999.
8/- Nguyễn Văn Hanh, sđd, tr. 8.
9/- Toril Moi, Sexual/Textual Politics, London and New York: Methuen, 1985, tr. 114.
10/- Janet Todd, Feminist Literary History, New York: Rouledge, 1988, tr. 58.
11/- Madan Sarup, An Introductory Guide to Post-Structuralism and Post-Modernism, Athens: The University of Georgia Press, 2nd ed., 1993, tr. 28-29.
12/- Kẽm Trống: Hai bên thì núi giữa thì sông, / Có phải đây là Kẽm Trống không?

Gió đập cành cây khua lắc cắc, / Sóng dồn mặt nước vỗ long bong.
Ở trong hang đá hơi còn hẹp, / Ra khỏi đầu non đã rộng thùng.
Qua cửa mình ơi, nên ngắm lại, / Nào ai có biết nỗi bưng bồng.

13/- Toril Moi, sđd, tr. 116,117.
14/- John Balaban, Spring Essence: The Poetry of Ho Xuan Huong, Port Townsend.WA: Copper Canyon, 2000.
15/-www.bhny.com
16/- www.aprweb.org/issues/sept00/huong.html
17/- www.poems.com/sprinbal.html
18/- & 19/- shop.barnesandnoble.com
20/- Philip Gambone, "Poet and Concubine", in New York Times Book Review, www.nytimes.com
21/- Search.npr.org/cf/cmn/cmnps05fm.cfm
22/- www.nhpr.org

NGUYỄN MINH TRIẾT

https://tieulun.hopto.org

QUYÊN DI

bánh giầy (*), bánh chưng trong cuộc thi gia chánh của vua Hùng - khôi phục tục lệ ăn cả hai thứ bánh giầy, bánh chưng trong ngày TẾT

Truyền thuyết kể rằng: vua Hùng Vương thứ Sáu muốn truyền ngôi cho con, bèn tổ chức một cuộc thi cho các hoàng tử: ai có được món ăn nào ngon miệng và ý nghĩa nhất dâng lên vua cha sẽ được truyền ngôi.

Các hoàng tử vội sai người đi khắp nơi tìm các của ngon vật lạ. Chỉ có hoàng tử thứ 18 là Lang Liêu, mồ côi mẹ, không ai giúp đỡ nên rất lo buồn. Một đêm Lang Liêu ngủ mơ thấy có vị tiên hiện ra, dạy cho làm hai món bánh, là bánh giầy và bánh chưng.

Đến ngày thi, vua Hùng nếm các món ăn đều khen ngon nhưng có vẻ chưa ưng ý. Khi nhìn đến hai món bánh của Lang Liêu, thấy lạ mắt bèn hỏi xuất xứ và ý nghĩa. Lang Liêu tâu với vua cha là được tiên chỉ cho làm, đồng thời cho biết ý nghĩa của hai thứ bánh ấy. Vua cha nếm thử, thấy bánh rất ngon, lại có ý nghĩa sâu xa nên đã chọn Lang Liêu để truyền ngôi. Lang Liêu trở thành Hùng Vương thứ Bảy. Cũng từ đấy, dân ta có tục lệ ăn bánh giầy và bánh chưng trong ngày Tết.
Có mấy vấn đề được đặt ra:

1/ Chọn người để truyền ngôi là việc rất quan trọng, sao lại được quyết định chỉ bằng cuộc thi gia chánh?

2/ Ý nghĩa của hai thứ bánh ấy như thế nào?

3/ Tại sao bây giờ đến Tết, người ta chỉ ăn bánh chưng mà không ăn bánh giầy? Có nên khôi phục lại truyền thống ăn cả hai thứ bánh giầy, bánh chưng trong ngày Tết không?
Những vấn đề này có liên quan với nhau. Xin được trình bày như sau:

https://tieulun.hopto.org

Khi Hùng Vương thứ Sáu nảy ra ý kiến mở "cuộc thi gia chánh" là đã có chủ ý tìm người kế vị biết đặt chuyện nuôi dân làm mục đích quan trọng nhất của người trị dân. Có lẽ lúc ấy nhà vua cũng không nghĩ ngay ra chuyện lấy gì nuôi dân. Nhưng khi Lang Liêu dâng hai món bánh làm bằng lúa gạo thì ngài vỡ lẽ. Người Việt mình là dân tộc trọng nông, tức là lấy nghề nông làm chính. Lúa gạo là thức ăn chính nuôi người dân. Lang Liêu chọn đúng loại thực phẩm nuôi dân, chàng được 1 điểm hơn các hoàng tử khác. Vua một nước trọng nông phải biết quý lúa gạo.

Bánh giầy hình tròn, tượng trưng cho trời. Bánh chưng hình vuông, tượng trưng cho đất. Hai thứ bánh nhỏ nhoi mà bao gồm được cả vũ trụ, nhân sinh. Lang Liêu được 2 điểm hơn các hoàng tử khác.

Trời thuộc dương. Đất thuộc âm. Ăn bánh giầy (bánh trời) cùng với bánh chưng (bánh đất) là hành động "âm dương hoà hợp." Lang Liêu được 3 điểm hơn các hoàng tử khác.
Trời thuộc tâm linh. Đất thuộc vật chất. Ăn bánh giầy (bánh trời) cùng với bánh chưng (bánh đất) là hành động nói lên sự quân bình tâm linh - vật chất của cuộc sống con người. Lang Liêu được 4 điểm hơn các hoàng tử khác.

Dương chỉ người Cha. Âm chỉ người Mẹ. Ăn bánh giầy (dương) cùng với bánh chưng (âm) là hành động nói lên sự tôn kính cả Cha lẫn Mẹ. Lang Liêu được 5 điểm hơn các hoàng tử khác.

Ngần đó điểm Lang Liêu hơn các hoàng tử khác hỏi sao Hùng Vương thứ Sáu không thể không chọn chàng làm người kế vị?

Ý nghĩa hai món bánh giầy, bánh chưng thâm thuý như vậy. Và, hai thứ bánh ấy phải đi đôi với nhau, ý nghĩa thâm sâu ấy mới trọn vẹn (vuông tròn.)

Bây giờ, ngày Tết chúng ta chỉ ăn bánh chưng mà không ăn bánh giầy. Việc này có nguyên do. Đó là, bánh chưng có nhân đậu, thịt mỡ màng, bùi béo, ăn là thấy ngon miệng ngay. Trong khi đó bánh giầy (nguyên thuỷ) chỉ là một thứ bánh làm bằng bột gạo nếp, đặc ruột, không ăn kèm với gì khác. Khi ăn, người ta lấy dao, xẻo từng miếng mỏng, hong trên lửa cho dẻo ra, ăn, nhai, ngẫm nghĩ một lúc thì mới thấy vị ngọt thanh và hương thơm ngan ngát của đồng lúa chín tan trong miệng. Chúng ta đã không để thì giờ để thưởng thức miếng

https://tieulun.hopto.org

ăn thanh nhã như thế.

Tuy nhiên, cái nguy là ở chỗ đó. Vật chất (điển hình là bánh chưng) bao giờ cũng dễ để hưởng thụ hơn là tâm linh (điển hình là bánh giầy) nên người ta dễ bỏ tâm linh mà chạy theo vật chất. Rồi cũng từ đó, cái thế hoà hợp, quân bình giữa trời và đất, âm và dương, Cha và Mẹ bị phá vỡ. Hỏi có nguy không?

Vì thế tôi có chút đề nghị: ngày Tết, chúng ta ăn cả hai thứ bánh: bánh giầy và bánh chưng, để tạo lại sự quân bình, trọn vẹn giữa tâm linh và vật chất, trời và đất, âm và dương, Cha và Mẹ. Mà như thế thì việc giữ gìn truyền thống của chúng ta mới không bị khập khiễng.

Bánh giầy, có thêm miếng chả, khoanh giò cũng không sao. Nên chăng?

(*) Nên viết là bánh "giầy" thay vì bánh "dầy." Việt Nam Tự Điển của nhóm Lê Văn Đức, giáo sư ngữ học Lê Ngọc Trụ hiệu đính, nhà sách Khai Trí xuất bản tại Sài Gòn năm 1970 định nghĩa chữ GIẦY:

1/ Đặc ruột, vừa ăn, trạng thái trái cau giữa non và già. Cau giầy.

2/ Thứ bánh bằng bột nếp. Bánh giầy.

Và biết đâu, tiếng "giầy" do tiếng "giời" (trời) đọc trại ra.

QUYÊN DI

*** Danh ngôn sưu tầm:**

Văn học là thứ cổ xưa và có sức sống hơn bất cứ hình thức xã hội hay nhà nước nào. Và cũng như nhà nước can thiệp vào văn học, văn học có quyền can thiệp vào những vấn đề của nhà nước.

Literature is a far more ancient and viable thing than any social formation or state. And just as the state interferes in literature, literature has the right to interfere in the affairs of state.

Joseph Brodsky
(1940 - 1966)

https://tieulun.hopto.org

NGUYỄN LƯƠNG BA
cánh cửa

Cánh cửa như cánh hoa
mười giờ trước cửa luôn
mở em ạ ! giờ yên
vui hớn hở có thấy

gì căn nhà hình như
vừa sáng nay hoa mười
giờ trong trái tim anh
em dưới hiên nhà chùm

cúc vàng là em đó
em đi xa có thấy gì
cánh cửa vẫn mở những
sớm mai trầm lặng tôi

nói yêu em yêu em
một ngày nào đó (vầng
trăng làm chứng) ? để bây
giờ … vẫn rơi vẫn rơi

đi qua ngõ chung cư
nhà nàng còn nhớ không
gã đàn ông lang thang
huýt sáo nói lời xưa

tưởng rằng tưởng đã quên
còn nhớ không nơi đó
khẻ quay về cánh cửa
như cánh hoa mười giờ

nhớ em bên góc cà
phê thơm hoàng hôn đã
mù tan

NGUYỄN LƯƠNG BA

https://tieulun.hopto.org

XUÂN THỦY
sống và chết cái nào hơn nhỉ!?

Anh ngủ thiếp đi
Quên nỗi sầu em
Trao anh từ thuở

Anh tỉnh dậy chào
Nỗi buồn đầy vơi
Trong em dậy sóng

Vết thương chưa lành
Lại sưng lên mỗi
Lần anh tỉnh dậy

Vậy mà anh nghĩ
Sống là để tìm
Người biết yêu mình

XUÂN THỦY
(Gửi HQ)

https://tieulun.hopto.org

NGUYỄN NGỌC HẠNH

giấc mơ

Khi ánh trăng sắp tan ra trong đêm nguyệt thực
Bầy chim ngủ yên trên cành cũng hối tiếc, bay đi
Bay về phía bầu trời vô định, bay về đâu trong đêm mịt mù!
Mùi hoa sữa sau vườn cũng bay đi, bay mất ánh trăng
Một chút tàn phai còn lại với mình tôi, giá lạnh

Giấc ngủ vẫn từng đêm chập chờn không còn mơ thấy gì
Không còn biết ai đã đạp vào cơn mơ hạnh phúc
Đêm cứ thế tan ra, ngày cứ thế trôi qua, tẻ nhạt
Ánh trăng ngày xưa từ đó cũng tan dần...

Khi ngồi nhớ, lại quên ngày mong nhớ
Khi nỗi buồn lấn hết những ngày vui
Không còn biết tiếng chim lạc bầy kêu khản giọng
Bay về đâu khi trăng vỡ tan rồi

Khi em cầm ngọn gió cuối thu
Chiếc lá vàng rơi vào bài thơ tình phai nhạt
Em đừng chạm hồn tôi, một nỗi niềm ẩn khuất
Đâu phải là nơi dừng chân mà chỗ cuối của con đường

https://tieulun.hopto.org

Xin cũng đừng bội ước với dòng sông
Nơi ấy vẫn là nơi em đến
Vẫn là suối nguồn chảy ra biển lớn
Là bến sông xưa em neo đậu mưa chiều

Xin đừng vấp tiếng chim kêu
Vỡ tan giai điệu mùa thu mượt mà trong trẻo
Đừng để khi trở về nơi vườn hương cũ
Tiếng chim lạ rồi, mất giọng thơ xưa.

đâu rồi
giấc mơ cỏ xanh

Đấy là khi bầu trời không còn bình yên
Khi gót chân em
dẫm lên chiếc bóng hạnh phúc
nhỏ nhoi dưới chân mình
Đâu rồi giấc mơ cỏ xanh

Đâu rồi tiếng chim trong vườn địa đàng
Một chút nắng thu, một trời thơ mộng
Đâu rồi ngày em, như là ảo vọng
Bây giờ còn đâu, mình tôi một bóng

https://tieulun.hopto.org

Đấy là vườn xưa, nơi gieo hạt tình yêu
Xin gửi đời tôi vào đất đai, cỏ cây, hoa lá
Gửi vào đời em đại dương một thời sóng cả
Biển đâu bến bờ, vô tận giữa trùng khơi

Biển ấy là tất cả đời tôi
Xin rót hết ngày mưa, chở che hết
những chiều giông bão
Một chút nắng vàng, một chiều mây phủ
Đâu phải hoàng hôn mờ mịt chốn địa đàng

Nơi ấy là cát bụi trần gian
Là tất cả của gừng cay muối mặn
Là nửa gánh nỗi niềm, một đời sâu nặng
Đâu phải vô tình lạc vào chốn thiên thai

Khi tiếng chim không còn hót giữa tinh mai
Mới biết vườn địa đàng kia chỉ là cổ tích
Ký ức một thời trong đêm trừ tịch
Còn lại gì đây ngoài trái tim thơ

NGUYỄN NGỌC HẠNH

https://tieulun.hopto.org

NGÔ NGUYÊN NGHIỄM

NGUYỄN MAI, **ngọn gió cô đơn không ngừng thổi giữa đời**

Những cơn gió man dại tràn qua, lan rộng trên một vùng không gian đồi núi loáng thoáng những giọt cà phê đen ngập ngừng rót nhẹ vào hồn, vỗ về sự tỉnh thức của một tiềm thức đầy rẫy chông gai trên đoạn đường đời vừa bước qua.

Nguyễn Mai ngồi tâm sự cùng tôi tại một quán cóc gần Lăng Ông Lê Văn Duyệt, giữa buổi trưa cuối năm 1997, trước sự biến đổi của đời mình. Anh cho biết đã lập dựng gia đình trên Buôn Mê Thuột và cai quản một vài mẫu cà phê, sống đạm bạc giữa gió núi cây ngàn. *Nguyễn Mai* cho rằng định số chắc đã an bài cho anh một giai đoạn hòa lắng tâm hồn trong bối cảnh thiên nhiên. Xa xa là bạt ngàn cây cỏ, và tiếng chim rừng le lói tận bản sóc, lại là nơi ổn định thân tâm thanh tịnh, bù đắp những ngày lang bạt phá phách suốt khoảng đường cơ cực tuổi thanh niên. Về thành phố Sài Gòn gần một tuần lễ, *Nguyễn Mai* bộc lộ dự tính qua tôi để gởi một số bản thảo mà anh cật lực làm việc trong sự lắng đọng tột cùng giữa không gian mênh mông, khiến lòng người hòa quyện vào cõi tịch mịch bình yên hơn.

Nguyễn Mai là một trong nhiều bằng hữu văn nghệ, hầu như cùng khổ bon chen suốt quãng đường cuộc sống. Có những giây phút yên lành dành cho anh, là sau những cơn say lúy túy đã dìm hồn vào sự vô thức của cơn mê. Lướt thướt trên chiếc xe đạp, nếp áo sơ mi phong phanh sờn cũ, nhưng

https://tieulun.hopto.org

tôi chưa hề nghe Nguyễn Mai than thở về cuộc sống bi ai của mình. Có lúc tỉnh táo trong cơn tiếp xúc, giai đoạn đầu giữa những giây phút chia sẻ cùng anh em là nụ cười nhẹ hẫng vương vấn một cách trẻ thơ. Hôm nay, gặp nhau tình cờ khi tôi từ giã Ngu Cốc của Nguyễn Tôn Nhan, *Nguyễn Mai* quăng chiếc xe đạp lộc cộc bên lề đường Lăng Ông Bà Chiểu vội vàng ngoắc tôi và nắm tay vào quán nhỏ bên đường. Thần trí có vẻ ổn định và thư thái trong ngày tháng ẩn mình trên thư trang tận xứ sở Tây Nguyên. *Nguyễn Mai* dự định ngày mai trở lại bản làng, nên gặp tôi tại đây là một định số, mà anh đã bẵng đi một thời gian lưu lạc định vị tại Buôn Mê Thuột một cánh lặng lẽ. Tác phẩm bề bộn, không ngăn nắp được anh lấy ra từ chiếc cặp nhàu nát, dùng nhiều loại giấy mà anh cười bảo lúc này sáng tác hăng say, nên không kịp ghi lại đầy đủ những tuôn trào ngàn năm một thuở.

Nguyễn Mai đem tác phẩm về Sài Gòn kỳ này, một là ghé thăm bằng hữu thân tín, hai là ký thác tác phẩm của mình, mà điều *Nguyễn Mai* tâm tình rằng sợ nhất là sự thất lạc nên cầm bằng giao trọn lại cho anh em. Tôi không hiểu lúc này trong đãy sách, anh chứa đựng bao nhiêu tâm huyết được hoàn thành trong những năm tháng lập nghiệp phương xa. Trước khi rủ rê tôi sang một quán rượu trên đường Phan Đăng Lưu, anh vội rút trong đãy sách chọn lựa và giao tôi 3 truyện ngắn, 1 tập thơ và 1 tập truyện vừa. Vì anh sợ trong cơn túy tửu vô chừng lại quên bẵng điều dự tính gởi gấm anh em.

*Nguyễn Mai b*ình thản với nụ cười nhẹ ru một cách lãng bạt, nhưng trong cơn say thì quên hết đất trời, ngông nghênh cực đoan vô tả. Chính vây, sự phân cách trong con người *Nguyễn Mai* hình như chìm đắm trong sự phản kháng cô độc cho chính mình. Sự phản kháng chỉ bừng hiện trong giấc mê say, thần trí lãng đãng như bão lửa, như để bù đắp giây phút đời thường nhu nhược của cuộc sống cơ khổ gian truân. Cả hơn 40 năm nay, tôi giao tiếp thân tình với *Nguyễn Mai*, nên dù trạng thái bản ngã của anh lưu lạc ở phương hướng nào, lành dữ, vẫn không là điều khiến tôi lưu tâm hơn là tình bạn.

Anh em văn nghệ thời trước 1975, đều xây dựng cho nghiệp dĩ văn chương bằng sự dấn thân cùng cực, vận động kỳ diệu cho bản thể một hướng sáng tác, mà mỗi người đều lập dựng riêng cho mình một khung trời ngôn ngữ thăng hoa

https://tieulun.hopto.org

riêng biệt, không ai nhầm lẫn vào ai. Muốn đi trong phương hướng vĩnh cữu, là phải tài hoa với một quan niệm sáng hóa phát huy cho thế giới riêng. *Nguyễn Mai* cũng có sự cật lực như vậy, tân lập hẳn cho mình một ngôi vị bằng một hướng viết đặc biệt Nguyễn Mai. Lúc anh cộng tác Tuổi Ngọc với tư cách thư ký tòa soạn, tuổi trưởng thành và mộng ước chan hòa trong tác phẩm đậm nét tình yêu, đó là sự trôi chảy trên nếp sống thanh tú của đời người. *Nguyễn Mai* vừa viết truyện ngắn, mà hướng đi sáng chói của Duyên Anh đã ít nhiều ảnh hưởng trong tầm nhìn của anh. Sự can đảm của tuổi trẻ là dám thách thức ngôn ngữ và đánh cược đầu đời, bằng cách cho xuất bản quyển tiểu thuyết đầu tay Mù Sương, trong khi phần đông anh em văn nghệ đồng lứa thì tác phẩm thường là thi ca được giới thiệu như sự rộ nở ban đầu. Giai đoạn này khá nhiều nhân tài xuất hiện trong một không gian văn chương đầy màu sắc. Qua năm 1974, *Nguyễn Mai* chuyển hướng về cộng tác với tập san Thời Tập của nhà văn Viên Linh, trên góc đường Nguyễn Trãi - Nguyễn Biểu, Quận 5. Sự trầm lặng làm việc của *Nguyễn Mai,* ngoài chủ động một phương thế lập thân, anh còn quan tâm tìm hướng đi sâu sắc nhất cho sáng tác. Chính vậy, bên cạnh những nhà văn nhà thơ đã có những vóc dáng tác phẩm lừng lẫy, phải chăng cũng là một cách học hỏi và hòa nhập của kẻ sĩ?

Tôi thường qua lại với *Nguyễn Mai* trong giai đoạn trực diện ở Thời Tập. Trong một không khí văn hóa sinh động mãnh liệt, một phần do giá trị nghệ thuật của tập san, một phần để trả lễ những dịp Nguyễn Mai lui tới tệ xá thăm tôi, thường xuyên hòa nhập vào không khí bạn bè tứ xứ quy tụ giang hồ. Thời gian này, *Nguyễn Mai* nỗ lực trong sáng tác nhiều nhất là văn xuôi, thỉnh thoảng tôi cùng anh trao đổi văn chương trong những cuộc rượu đầy vơi. Đời sống Nguyễn Mai hình như phải luân lạc một cách chật vật, tinh thần hoang tưởng không ổn định, đến nếp sống cô độc chan hòa trên một thân thể bất cần. Chính vậy, ngoài tập Mù Sương ấn hành 1973, đến ngày xuôi tay nhắm mắt đằng đẵng hơn 30 năm, anh vẫn không có tác phẩm riêng nào khác, ngoại trừ 2 tuyển tập thơ in chung là Ngàn Trùng và Hành Trình Thơ. Dù rằng sức sáng tạo của anh tài hoa và mãnh liệt như nhiều bạn văn nghệ đồng hành. *Nguyễn Mai* không dưới vài trăm bài thơ, truyện dài, truyện ngắn,… nhất là thời gian hòa mình ở Buôn

https://tieulun.hopto.org

Mê Thuột. Sự cô đơn mênh mang bay tận cùng không gian hoang dại, giữa rừng và vườn cà phê bạt ngàn của xứ thượng ngàn. Giai đoạn 1996-2006, có lẽ là một sự bừng phát dữ dội giữa ngày tháng quạnh hiu khiến thơ văn trải dài vỗ về cuộc đời sau cùng của anh. Lúc ở vùng cao, anh thường thư từ với tôi, nhắc lại những kỷ niệm thời chung sống với bạn bè và bày tỏ vẫn không ngưng nghỉ với văn chương. Sự tha thiết đến đau lòng như vậy nhưng biết làm sao bây giờ để hoàn thành ước vọng của *Nguyễn Mai* như thư anh viết tại Buôn Mê Thuột ngày 11/08/1998:

"Tôi xa ông sau ngày 13/10/1996, luôn có Phạm Trích Tiên, Minh Nguyễn, bia lon. Hiện giờ tôi đã lấy vợ, tháng 10 có con trai. Tôi gửi ông, một bản thảo thơ mà tác giả đắc ý và một bản thảo truyện vừa. Ông xem thơ có thể giúp tôi để in không?.....Ông giữ hai bản thảo này thật kỹ cho tôi nghe ông Nghiễm. Về Sài Gòn tôi sẽ gặp ông và mong trước sau vẫn thế, thậm chí đậm đà hơn. Thân ái. Nguyễn Mai".

Dù bàn thảo với vài bằng hữu văn nghệ, nhưng vẫn chưa hình thành cho anh được thêm một tác phẩm riêng nào. Sự nỗ lực quy tụ một số vốn khá lớn để ấn hành những tác phẩm đồ sộ của *Nguyễn Mai*, chắc chắn vượt ngoài công sức của anh em. Ở đất nước này, có những cái không đáng làm, nhưng vẫn là cái đích vinh danh khiến người ta nhẹ nhàng làm được, nhưng cũng có cái đáng làm thì cứ bon chen chăm biếm với tư lợi và sự vô tâm, khiến tâm huyết bị hờ hững mà chẳng làm được gì cả.

Trong cuộc sống mới chan hòa giữa gió rừng, hoa cỏ miền cao, có lẽ thanh khí trời đất mênh mang mở rộng trong tâm hồn thanh thản hướng sâu vào đạo vị, nên Nguyễn Mai chống tay vươn mình hòa nhập vào cái tiên thiên vô cùng hiu quạnh, để chiêm nghiệm tình yêu và cuộc hóa thân. Trong thi tập Lá Và Gió, *Nguyễn Mai* dặn dò anh thích nhất bài Cám Ơn Gió Lớn, là một bước đầu nhập vai vào thiên địa, đem tất cả lẽ thường hằng và tình yêu, hoa, lá, anh và em, mây ngàn và gió lớn, không trung và nấm mồ...là những bất tuyệt trong giây phút chìm ngập xuất thần giữa lồng lộng đất trời. Cám Ơn Gió Lớn, như một kết thúc thiêng liêng mà chính Nguyễn Mai nương thanh khí đi lạc vào nẻo hư vô, mong lung cùng

https://tieulun.hopto.org

tình yêu vậy: Và gió/ Gió lớn, gió lớn, toàn khung cảnh cành lá chung quanh giạt theo chiều gió/ Gió chập chùng/ Gió vô cùng/ Mông lung, anh, hồn bay cùng em, theo gió. (02/01/1997)…. (*)

NGÔ NGUYÊN NGHIỄM
Viết tại Thư trang Quang Hạnh
(23/08/2011 ngày giỗ Nguyễn Mai)

CẢM ƠN GIÓ LỚN (*)

Những cành muồng khô đen im lìm dưới nền trời đầy mây xô giạt, mây xô giạt, gió lộng thổi, những cành cà phê dưới thấp nối tiếp hoa trắng trên cành trải rộng ra khắp chung quanh, như một vùng ở nơi xứ tuyết.
Và ở nơi đây, anh và em ở bên màu xanh lá cỏ, anh và em chậm bước giữa tiếng gió lộng thổi không ngừng, anh nói với em: "trời ơi", anh không kịp thở.
Và "trời ơi", anh tưởng như anh sắp được bay xa, cùng em, theo gió

Gió,
Anh đứng trước khung cảnh hiện thực cuồng gió ng-hiêng rạp
Những chiếc lá kề bên vẫy mừng chúng ta lặng ở bên nhau, sau nhiều năm không ngờ có thể.
Và những tiếng gió lấp vào những vết thương riêng.
Và có thể rất thiêng liêng, được thấy
Gió đẩy xa biệt
Những gì cần thiết được xa

Dưới thành phố nào ồn hỗn tạp
Anh từ đó tìm lên
Và ở đây, anh cùng gió đến
Với em
Đổi được những nỗi niềm vắng xa, hiu quạnh
Xóa đi quá khứ giập bầm

Gió,
Chúng ta đã đứng trước gió

https://tieulun.hopto.org

Gió lông bay đi
Những chi u uất, của ảnh, buồn phiền,
Xóa mờ những bối cảnh xưa

Bay biến, tan đi như gió
Bay biến, dù có cũng thành như không
Và, với ngày thứ nhất mênh mông
Đột ngột vượt qua xa lạ
Anh đã thảng thốt nắm chặt tay em
Chúng ta đắm chìm, lênh đênh, ngây ngất
Ngây nhất đến tưởng mình biến mất giữa gió ngập tràn

Gió và gió, gió vô hình mênh mang
Không thấy gió
Chỉ thấy có khi gió va đập vào lá cây
Và ở đây, đêm nay, tràn gió
Gió thổi giật khốn khó
Đêm tôi trở thành rực đỏ như son.

Nối theo, buổi trưa nghĩa trang u buồn cỏ mộ héo kho
Trước những nấm mồ, anh đã từng thấy
Những người đàn bà trong khăn xô
Với áo tang ma kỳ lạ
Đàn bà giữa tang mà
Xác thịt và cái chết
Bất tuyệt
Như ở bên em
Đắm đuối khát thèm
Khát thèm bội phần giữa những nấm mồ xa vắng

Giữa gió,
Anh và em, lênh đênh, khát thèm
Chỉ có hai người
Rồi buổi trưa gió chót ngừng lộng thổi
Và trong gió buổi tối
Sau những
bối rối
Giữa những cành cà phê chung quanh
Nơi lán tranh, dưới trăng xanh
Giữa cảnh như thơ

https://tieulun.hopto.org

Ôi ngực trần em
Ngực trần em,
Và khát thèm
Anh thấy êm mềm, hoang dại, vĩ đại
Áp đầy môi khô

Và gió,
Gió lớn, gió lớn, toàn khung cảnh cành lá chung quanh giạt theo chiều gió
Gió chập chùng.
Gió vô cùng
Mông lung, anh, hồn bay cùng em theo gió.

NGUYỄN MAI
02/01/1997

NGUYỄN MAI
(1946-2006)

A. TIỂU SỬ VĂN HỌC

1/ Tiểu sử

Nhà văn Nguyễn Mai sinh ngày 15/01/1946 tại Vĩnh Phúc.
Sinh hoạt văn nghệ từ thập niên 1960.
Thư ký báo Tuổi Ngọc (1973)
Thư ký tập san Thời Tập (1973 - 1975)
Thư ký báo Văn Nghệ Đồng Nai (1992)
Nguyễn Mai mất ngày 23/08/2006 tại Buôn Mê Thuột, Đaklak

B. TÁC PHẨM TIÊU BIỂU

a) Tác phẩm đã in

https://tieulun.hopto.org

Mù Sương (tiểu thuyết, 1973)
Ngàn Trùng (in chung Nguyễn Văn Thức, NX B Đồng Nai, 1996)
Hành Trình Thơ (in chung 9 tác giả, NX B Thanh Niên, 2007)

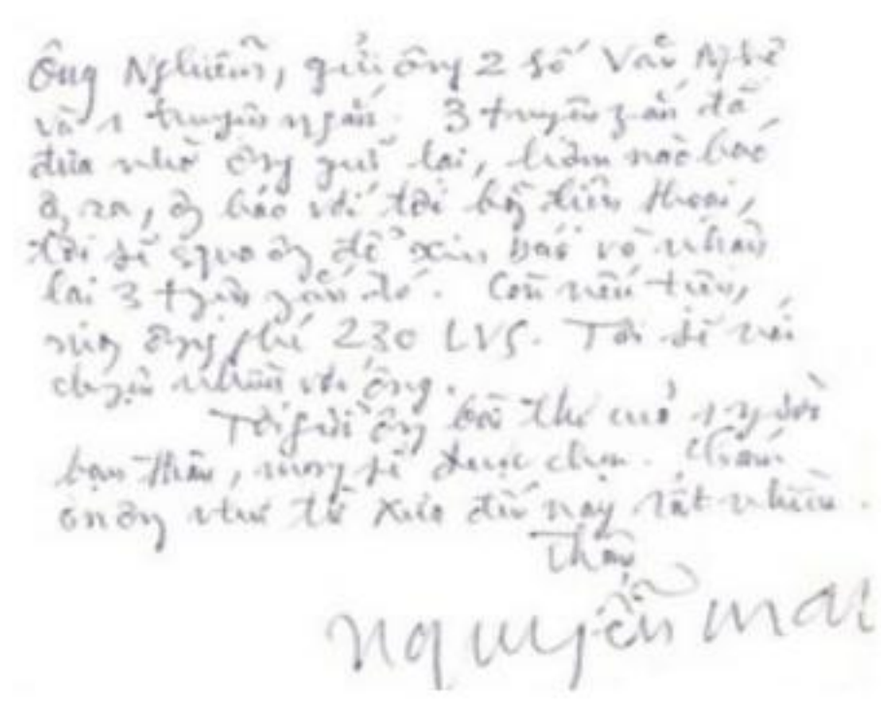
b) Tác phẩm di cảo

1/ Bừng Hiện (Thi Phẩm)
2/ Lá Và Gió (Thi phẩm)
3/ Vượt Qua Màu Xám (Truyện Vừa)

Hiện nay Nguyễn Mai còn để lại hơn 40 truyện ngắn và 200 bài thơ rời
2/ Thủ bút chữ ký

C. THỦ BÚT CHỮ KÝ VÀ KÝ HỌA
1/ Thủ bút chữ ký

Ông Nghiêm, gửi ông 2 số Văn Nghệ và 1 truyện ngắn. 3 truyện ngắn đã đưa nhờ ông gửi lại, hiện nào báo ở xa, ở báo với tôi bị kiểm duyệt, tôi sẽ qua ông để xin bài về nhận lại 3 truyện ngắn đó. Còn nếu tiện, xin ông gửi 230 LVS. Tôi đi vắng chuyến nhiều về ông.
Tôi gửi ông bài thơ mới + tự đời bạn thân, mong sẽ được chọn. Chúc ông và ông như tờ Xuân đến này rất nhiều.
Thân
Nguyễn Mai

NGÔ NGUYÊN NGHIỄM

https://tieulun.hopto.org

TRẦN HẠ VI

nợ

Có một vùng đất nằm ở triền sông
cái eo thon thon chữ S
vĩ tuyến 17 chia đôi đất nước
nợ nước non mình
em gởi lại cho anh

vùng đất em chưa bao giờ ghé thăm
sáng nay oằn mình trong bão
chiếc đèn. pha lê mảnh vỡ.
lạo xạo
chân em. chân trần
đẫm máu dấu chân anh

họng súng ngày nào rét căm
thở ra những luồng tử khí
cơn bão chập chờn ma mị
căn hầm. khói thuốc. ba lô
và chúng ta sẽ không có bây giờ
nếu không có sự mủi lòng của một người xa lạ

https://tieulun.hopto.org

hai mươi năm. hai con người chung âm vực
giọng nặng
trọ trẹ tre trúc cắt da
cắt vào lòng em. vết sâu.
một lần
thêm lần nữa

họng súng ngày xưa. người dắt nhau chạy loạn
người chôn dầu vượt biển
mất rừng ngày nay. chống thuyền cứu trợ hiểm nguy
người quyên góp từ gofundme
có cô Thủy Tiên
không phát tiền cho người đeo vàng sơn móng

chúng ta viết về vùng đất cũ. âm vọng
từ một chỗ an toàn
hay chưa hẳn là an toàn
giữa đại dịch covid
vùng đất em chưa một lần về thăm
dẫu mang hơn một phần nợ

hai món nợ.
tròn hai mươi năm

bao nhiêu. món nợ
nhân gian. dụm dành...

TRẦN HẠ VI
17.11.2020/THV
#thotranhavi

https://tieulun.hopto.org

Nhà thơ Triều Hoa Đại

"Phỏng Vấn Văn Học"

(Trích trong cuốn "Trăm Cây Nghìn Cành" do NXB Văn Học Mới ấn hành)

LÊ VĨNH TÀI: trò chơi "toàn chữ không có hình."

Nhà thơ Lê Vĩnh Tài

Đọc thơ của anh đã lâu hôm nay mới có dịp trò chuyện vậy thì trước tiên anh có thể giúp tôi giới thiệu về mình để người đọc biết đôi chút được chăng?

Dạ thưa anh, mẹ sinh tôi, nuôi tôi lớn lên và cho đi học ở Ban Mê Thuột, một thành phố nhỏ vùng cao nguyên trung phần Việt nam. Xứ sở ấy từng có một ngôi trường cổ tích cho trẻ em mẫu giáo của một ông giáo già, ông quan đốc học ấy còn ám ảnh bao nhiêu thế hệ, dù sau này lớn lên và bay muôn hướng. Học trường làng và làm thơ, xin cám ơn internet đã làm cầu nối cho tôi đến với người đọc ở khắp nơi.

Hãy nói để mọi người được biết Lê Vĩnh Tài bắt đầu làm thơ từ khi nào, bài thơ ấy tên gì và đã đăng ở đâu?

https://tieulun.hopto.org

Tôi làm thơ từ khi còn là cậu học trò, những bài thơ về ngày khai giảng, về thầy cô, bạn bè… Chúng được in hồn nhiên ở một tờ báo địa phương. Gần như tờ báo ấy không được phát hành, nhưng đó là niềm vui để tôi còn viết đến tận bây giờ.

Văn học có thể tương quan với chính trị nhưng tuyệt đối không bị bó buộc phải phục vụ chính trị, ở Việt Nam ngày nay giữa chính trị và văn học thì thế nào?

Cũng tùy người tùy chọn lựa và tùy tài năng, anh. Tư cách người viết là chuyện muôn đời của văn chương mà. Hiện tượng dị ứng chính trị với văn chương là cái cớ cho văn chương đang đi đến chỗ bi đát. Tuy nhiên không hoàn toàn là thế. Từ cực đoan này đến cực đoan kia cũng là một cách giết chết văn chương. Những người viết háo danh thì vấp hết trò này đến trò khác, và cũng bào chữa nó hết cách này đến cách khác. Nhà văn bẩm sinh đã có thiên chức chính trị trong suy nghĩ của mình mà, anh. Còn dĩ nhiên, tội ác của chính trị với văn chương là có.

Mai Văn Phấn đã viết về anh như thế này: "… Để làm nên một Lê Vĩnh Tài khác với những thi sĩ đương thời, ông đã tìm đi một con đường khác" và vì vậy mà "gợi cho bạn đọc liên tưởng tới một con đường đèo, chỉ thoảng hiện một khúc quanh trong sương mù". Con đường khác mà Mai Văn Phấn muốn nói ở đây về Lê Vĩnh Tài là con đường nào vậy, anh có thể giúp diễn nghĩa rõ hơn một chút được chăng?

Cũng do cách viết thôi, anh. Có lẽ sự giàu có về thời sự trong thơ, dùng thơ để nói về thơ, để tôn vinh hay đùa vui các nhà thơ của cả một giai đoạn sáng tác của tôi làm anh Mai Văn Phấn có ý nghĩ đó. Ẩn dụ của tôi luôn cố sáng rõ, nhằm miêu tả chân dung của các nhà thơ trong xã hội đương thời, đủ hỷ nộ ái ố. Nhà thơ loay hoay và ngập chìm/ngoi lên từ đó. Thạch Sanh Lý Thông gì thì cũng phải hiện ra, để vui mà, anh. Khi cái sự "giản dị" theo kiểu lối nói hàng ngày lên ngôi, thì "con đường khác" của một nhà thơ là không đầu hàng cái phổ cập bình dân và cả cái định hướng của những người quen ra lệnh.

https://tieulun.hopto.org

Đọc thơ anh nhiều người có cảm tưởng như là anh vẫn còn "cất dấu" một điều gì đó mà trong lúc này, giai đoạn này vẫn chưa thể nói ra, đúng vậy không nào?

Dạ, cũng đúng mà cũng không đó, anh. Bây giờ sự tự do sẽ làm bất an cho những người hay tự kiểm duyệt mình. Họ sẽ nhanh chóng nhận ra sự khác biệt giữa không khí tự do sáng tạo với bầu trời tù túng. Họ sẽ tìm mọi cách nới rộng sáng tác của mình. Còn công bố thì không nhất thiết phải đến ngay lập tức. Cần "lạnh" để viết, đó là quan niệm sáng tác của tôi. Cũng không phải thời sự trong thơ là không cần thiết, nhưng cái cuối cùng là sự suy tư bình tĩnh của thi sĩ, tiếng khóc tiếng thét tiếng kêu rất thật. Thật người và cũng thật đời.

Cách chọn và đặt tên cho những bài thơ của anh quả là có khác, khác với mọi người ấy thế nên có những suy diễn trái chiều có người thì cho là đầy sáng tạo nhưng cũng có lắm kẻ thì lại bảo là lập dị đấy anh nghĩ thế nào?

Dạ, anh Mai Văn Phấn còn nói thơ tôi như một đại công trường với nhiều tòa nhà cao tầng còn đang thi công dang dở mà. Nhưng khi anh muốn phơi bày mọi thứ khi nó còn đang cố tù mù thì có ý kiến khác nhau là bình thường thôi, anh. Sự "vô hồn" hay "văn mẫu" của chúng ta đang không chỉ làm khổ học trò mà làm khổ cả các nhà văn.

Vừa đọc được bài thơ của anh: " Một nhà thơ cách tân, than thở với bạn:

-"Tao phải đổi mới. Đổi mới hay là chết.
Thằng bạn bùi ngùi
Mày chết được thì hay quá…"

Đọc xong mấy câu thơ này của anh làm tôi liên tưởng tới cái thời kỳ CỞI TRÓI và ĐỔI MỚI của Nguyễn Văn Linh trước đây thế thì theo anh thơ, văn cần đổi mới còn đất nước, xã hội có cần phải đổi mới không?

Hỏi là trả lời, thưa anh.

Đố mọi người đọc được suy nghĩ của mình trong một bài thơ mới đây của anh theo tôi đấy là một câu đố khó tuy vậy

https://tieulun.hopto.org

mà vẫn có người đã đoán được "mấy cái hình vuông, tròn, chữ nhật, trời ơi…" muốn được giải thích thì họ nói với tôi rằng: Chuyện bí mật quốc gia, là tác giả của câu thơ ấy chắc anh hiểu rõ cái bí mật ấy phải thế không?

Nếu bạn có thể đọc
được suy nghĩ của tôi
bạn sẽ thấy khoảng một nghìn hình vuông
đó là những bài thơ bị hỏng

bạn đừng nguyền rủa
đó có thể là những câu thơ hóm hỉnh
về câu chuyện buồn của dân tộc này
những câu chuyện chưa được viết
và cũng không thể kể lại

nếu bạn có thể đọc được suy nghĩ của tôi
bạn sẽ nghe thấy những tiếng thét kinh khủng
từ một nghìn hình tam giác
và những âm thanh cuồng nộ
từ những giấc mơ tan vỡ
trong một nghìn hình tròn
viết nguệch ngoạc trên đầu giường
những lời đầy máu
đổ chuông trong đầu tôi

nếu bạn có thể đọc được suy nghĩ của tôi
bạn sẽ thấy những cái bóng
của một nghìn hình chữ nhật
ẩn nấp trong tim tôi

bạn sẽ nghe tiếng gió thổi
kêu vang những từ:

"Tôi sợ hãi
Tôi mệt mỏi,"
"Tôi là một người thất bại,"

bạn biết bài thơ có vẻ ngu ngốc
và có nhiều rác rưởi
trên bức tường vẫn còn nhiều hình vẽ bậy

https://tieulun.hopto.org

bên cạnh những vết đạn
nếu bạn có thể đọc được suy nghĩ của tôi
bạn sẽ cảm thấy những giọt nước mắt
mà tôi đã từng khóc

bạn sẽ thấy những con quái vật
la hét vì chưa được giải phóng
bạn sẽ thấy trái tim
vẫn còn chảy máu

và khi chảy máu
nếu như bạn có thể đọc được suy nghĩ của tôi
bạn sẽ thấy một khuôn mặt
tôi không thể tái hiện lại
còn bạn cứ phải giả vờ
như những cái hình bạn hay vẽ mấy con chó

nếu bạn có thể đọc được suy nghĩ của tôi
bạn sẽ thấy một nhân vật
làm ban bi điên
bạn có thể đọc
một cuốn sách mà bạn không bao giờ muốn
đọc

thật khó nhọc
nhưng đôi khi tôi vẫn muốn
ai đó có thể đọc được suy nghĩ của tôi
bằng mấy cái hình vuông, tròn, chữ nhật, trời ơi..

Cám ơn anh.

Tác phẩm

ĐÊM VÀ NHỮNG KHÚC RỜI BÓNG TỐI

những ngày này
tháng 4 làm nhớ
những người anh
thường trở về trong chiếc hộp dài dán kín

https://tieulun.hopto.org

bạn bè đứng nhìn
bịn rịn

để Mẹ biết
người ta đã dán chiếc hộp ấy cẩu thả như thế nào
cho thiên đường bay cao
máu trào
lên mắt...

1.

tháng 4
đất nước nằm trên một băng ghế dài
ngủ
mớ
đã gần một thế kỷ...

2.
tháng 4
buổi trưa không có nắng
mọi thứ mù sương...
nhân dân
như đàn cừu trên cánh đồng
đầy đường
trôi...

3.
tháng 4
đất nước vỡ đôi
giữa hai bầu trời
cuộc đi dạo tình cờ
theo những chiếc tăng
về đích...

4.
tháng 4
ngày xưa
buông rèm, váy ngủ màu trắng
đứa trẻ làm bài tập về nhà sau bữa ăn
ánh sáng ngoài đường phố

https://tieulun.hopto.org

có thể ồn ào hay im lặng

tháng 4
ngày xa
quyển vở màu xanh
vạt áo hở rốn
bé con đu qua hàng rào mỗi khi tan học

tháng 4
ngày mưa
cô giáo trong chiếc mũ màu hồng
trở lại lớp học để giảng bài từ nhà nghỉ
với cả hai chân

tháng 4
ngày nhớ
một gác xép mưa bay
hay hay
chiếc lông mi lẫn trên mái tóc
bà ba màu đen
trên móc quần áo
của dây phơi từ tháng ba

từ đó tháng 4
chúng ta được giải phóng
củ khoai ấm nóng
chuyến xe than chỏng gọng
khu kinh tế mới ấm lòng
người...

và theo đó tháng 4
những xác người không chạy kịp
còn lại trên bãi biển
trên tay còn nhẫn vàng
như nữ trang của gió...
những người được vớt lên
sau những lềnh bềnh
where are you from?
xin lỗi, tôi chỉ biết nói tiếng Việt....

https://tieulun.hopto.org

5.
tháng 4
những con chim ăn đêm báo động
chúng ta đang trú ẩn
dưới vòm cây...
ô những cái cây
với chiếc lá khổng lồ trong cổ tích
kế hoạch 5 năm 10 năm
vi mô vĩ mô
sao khu rừng của chúng ta cứ nắng?

không ai nghĩ đến chuyện tự hỏi
tại sao chúng ta lại sinh ra ở đây
quá nhiều rủi ro khi chúng ta đóng của khu rừng này
nhốt nhân dân sau cơn bão

sẽ có người kiểm tra từng thân cây
thiệt hại, cành bị gãy
mỗi gia đình là một vết nứt theo chiều dọc
bắt đầu từ ngọn chạy suốt đến gốc cây
một triệu người say
một triệu người buồn...

như các uốn cong của thân cây trong gió
còn sót lại một vết nứt gãy của độc lập
tự do
hạnh phúc ọp ẹp
đất nước nằm dài
như người bệnh nằm co bên bờ biển

tất cả thân cây phải dồn nén trong sự đốn hạ này
sự nguy hiểm của tiếng cưa máy
nghe như tiếng súng
ngẫu nhiên tất cả chúng ta cùng đồng ý
với tờ giấy chứng tử

như anh chàng tiều phu
tưởng rằng mình đã giết được quái vật mù
cứu nàng công chúa...

https://tieulun.hopto.org

6.

tháng 4
người còn sống đã kịp trở về
người chết không còn tăng lên vô cớ
tao không gọi mày là mày
tất cả chúng ta là anh em
đồng chí...

những câu trả lời không mong muốn
niềm vui thở dài
ai cũng phải khao khát
không thì sẽ khát khao...

nhưng người ta đã quên người nghèo
dù máu của họ vẫn chảy đến tháng 4
mới vừa được ngợi ca thơm như hoa huệ
họ trở về
tiếp tục làm vô sản
còn được các nhà thơ khen là lãng mạn...

còn người ta
trừ việc buôn thuốc phiện
không gì là không làm
sự khôn ngoan của những người trở về
khi trả lời thay cho người đã chết...

7.

tháng 4
chúng ta nhắm mắt lại
và cố gắng suy nghĩ về chứng đau nửa đầu
vì tiếng ồn và mùi khói súng ...

ở nơi nào đó câu ngạn ngữ
có lẽ là một câu cách ngôn
có thể là một câu châm chích
đồng khởi vùng lên mất tự do...

các nhà thơ thu mình vào vỏ
tìm cách hòa nhập
mà không hòa tan

https://tieulun.hopto.org

tan hàng
cố gắng...

các viện nghiên cứu thơ ca
mọc lên như nấm
các nhà thơ lầm bầm
khi ngôn ngữ cũng làm chiến sĩ

giữa da thịt mềm mại của chính mình
ngôn ngữ tha hồ say rượu trong trại giam
uống xong khỏi về nhà
nên không lo bị té ngã
vỡ cả
mũ bảo hiểm
và trái tim
hay
thổn thức...

8.
tháng 4
tôi mười tuổi chưa? mười rồi
tôi chạy đi đâu? chạy rồi
tôi có hôi của không? hôi rồi

tháng 4
tôi đội viên chưa? đội rồi
tôi lượm rác làm kế hoạch nhỏ chưa? lượm rồi
tôi theo mẹ cha làm rẫy ở đâu? rẫy rồi
tôi thức đêm đi mít-tinh không? mít rồi

tháng 4
tôi ăn bo-bo chưa? ăn rồi
ỉa ra bo-bo chưa? ỉa rồi
tôi lượm thuốc lá hút chưa? lượm rồi

tháng 4
tôi làm thơ ca ngợi quê hương giải phóng chưa? làm rồi
tôi vui hát trên đường phố chưa? vui rồi
cậu tôi học tập cải tạo chưa? học rồi
mợ tôi buồn quá bỏ đi đâu chưa? đi rồi

https://tieulun.hopto.org

dượng tôi vượt biên chết chưa? chết rồi
dì tôi buôn chuyến nuôi con bị bắt mất hết vốn chưa? hết rồi

tháng 4
tôi vét mương làm thủy lợi chưa? vét rồi
tôi sốt rét chưa? sốt rồi
em trai tôi chết đuối chưa? chết rồi
mẹ tôi ngã quỵ xuống bên xác em chưa? quỵ rồi

tháng 4
tôi già đi chưa? già rồi
lục tìm trong ký ức tro than chưa? lục rồi
em cười lấp lánh chưa? lấp rồi
ta sẽ thành những giọt nước mắt
rơi xuống đời nhau chưa? rơi rồi
một đời người

theo tháng 4
ai rồi cũng thế mà thôi...

9.
tháng 4
lựa chọn chúng ta ra thành những thứ:
ở rừng ra
ở bắc vô
dân tại chỗ...
nó không vui
và hồn nhiên
như giờ ta vẫn đang lựa chọn bạn bè
trên facebook...

10.
tháng 4
nỗi đau không hòa tan
aspirin làm dạ dày mẹ chảy máu
những mạch máu mỏng trên bàn tay mẹ...
sự im lặng vô tình của bác sĩ
khi không được dùng paracetamol và codein
mọi người không ai được biết

https://tieulun.hopto.org

tháng 4
như một phương trình
bạn giải không biết bao nhiêu lần
delta âm
vô nghiệm

tháng 4
nỗi đau im lìm chuyển động
những đêm mẹ thức trắng
để ngày mai bạn có chén cơm ăn
để cô giáo còn gọi đi lên bảng
tiếp tục giải phương trình...

mặt trời phải đi bao nhiêu vòng trước khi mẹ mất
bao nhiêu vòng hoa
chỉ còn con giun đất
làm câu trả lời

11.
tháng 4
một tuyên bố
đơn giản
như bây giờ ta vẫn gói nhiều thứ trong tờ báo cũ...

không bao giờ nhìn thấy ghềnh đá
không bao giờ hàn mặc tử
dốc mộng cầm không còn nụ hôn
các nhà thơ thu nhỏ
nhỏ nhỏ nhỏ
như con thỏ
bên dưới một mặt trời và tự hỏi
tất cả moi thứ đã sai?

và màu da vàng chỉ còn là màu của dải tro than
sau khi đất nước này tơi bời
cháy

màu da
hay màu nhút nhát
hát trên những cái xác

https://tieulun.hopto.org

vô hồn...
che giấu tâm thế cố công tìm kiếm
lối nhỏ đi qua cỏ
trong vũ trụ nghiêm
trang của họ
yếu vẫn phải lần mò
cố tìm đường ra gió...

sau bao nhiêu giải tán và hòa tan
để tạo nên một chất rắn ngọt ngào
thiêng liêng thì thầm
màu đỏ

bây giờ
họ thả ra
với một chiếc lá diêu bông cho mọi người tìm lại nhịp điệu
khi lòng bàn tay mở ra
và bạn không còn gì trong tay cả...
không bao giờ nhìn thấy ghềnh đá
không bao giờ hàn mặc tử

dốc mộng cầm không còn nụ hôn
các nhà thơ thu nhỏ
nhỏ nhỏ nhỏ
như con thỏ
bên dưới một mặt trời và tự hỏi
tất cả mọi thứ đã sai?

và màu da vàng chỉ còn là màu của dải tro than
sau khi đất nước này tơi bời
cháy

màu da
hay màu nhút nhát
hát trên những cái xác
vô hồn...

che giấu tâm thế cố công tìm kiếm
lối nhỏ đi qua cỏ
trong vũ trụ nghiêm

https://tieulun.hopto.org

trang của họ
yếu vẫn phải lần mò
cố tìm đường ra gió...

sau bao nhiêu giải tán và hòa tan
để tạo nên một chất rắn ngọt ngào
thiêng liêng thì thầm
màu đỏ

bây giờ
họ thả ra
với một chiếc lá diêu bông cho mọi người tìm lại nhịp điệu
khi lòng bàn tay mở ra
và bạn không còn gì trong tay cả...

12.
tháng 4
bạn là anh hùng trong đôi mắt buồn thảm của nhân dân
sau bao lần mậu thân
suýt chết
bạn tạo ra dáng đi dịu dàng
hông lắc lư
dù cơ thể bạn hơi cồng kềnh
tăng T54
một chút
ai cũng tưởng bạn có đôi môi mềm như nàng
ngày cưới...
tất cả những gì bạn nói
và mọi người cùng mỉm cười
như đười ươi
lời hứa như hàm răng của bạn
sứt mẻ theo thời gian
gian nan
cải tạo...
ngày mọi người hoạn nạn
mới biết
đó không phải là gương mặt của bạn
nó bất động như vết nứt của viên ngói
một vẻ đẹp bị uốn cong
im lặng. Chỉ ngay lập tức

https://tieulun.hopto.org

cầu vồng có thể chui vào
hàng rào
làm ai cũng như đang trên bờ vực
khám phá bí mật
tâm trí của mọi người di chuyển
vì bị hố quá nhanh. Giấc mơ bị mất phanh
trong bụi mờ ảo giác...

13.
tháng 4
khi tăng vào thành phố
bạn vẫn còn chìm trong cơn mơ
co giật
một cảm giác thoáng qua
người chỉ huy với danh sách những việc cần làm
khi ông ta đã ra khỏi đường mòn
trên đường về thành phố...

và những người bị ra rìa
sau cuộc chơi quá nhiều lần phạm luật
ai cũng muốn quên
luật chơi gian dối

nhưng cảm hứng mà người ta mang đến cho bạn
vẫn vang dội
như tiếng đại bác 105 ly
nã vào phía sau nhà bạn
không biết khi nào mới im?

bạn đã một lần yêu
nhưng tình yêu bị ăn mòn
bây giờ mọi người chỉ có nhu cầu chết đuối
khi cắm đầu ra khơi
chiếc thuyền mong manh chứa những phận người
nông nổi...
trong khi người ta nói rằng bạn đã được tự do
không còn lo ma quỷ...

tháng 4
những người phụ nữ trong tà áo trắng

https://tieulun.hopto.org

trưa nắng
cam kết
tự do
khỏi lo
như tết...
ngưỡng cửa của thiên đường
nhiều chuyện như chiếc lưỡi của trẻ con...

và cuối cùng
không ai dám viết xuống bất cứ điều gì
cho đến khi
ôsin thắng cuộc...

14.
tháng 4
ai đó viết tên mình lên hộp muối
hộp ruốc khô
như từng viết lên nỗi buồn
đêm tối...

như nguyễn đức sơn
đụ mẹ cây bông mày không lao động sao mày trổ bông?

tháng 4
mọi người sẽ làm việc chăm chỉ hơn
chỉ khẩu súng là ở không và hay gầm gừ quát nạt:
- thành phố này quá nhiều gã đàn ông hippie
ham chơi và lười biếng...

những tòa nhà cao tầng
nước mắt lấp lánh ngày về
mọi người đã ôm nhau
và khóc

câu hát đã lãng quên
tiến về sài gòn ta có nhà mặt tiền
những hang động nằm sâu quá khứ
chiếc ô tô chạy trốn khỏi thói quen
trong khi chúng ta chỉ còn lo viết tên mình lên hộp muối
lúc đó

https://tieulun.hopto.org

nó là ý tưởng tốt nhất chúng ta có thể nghĩ ra
mọi thứ thành bất tiện
kể cả tình yêu
và sự quyến rũ
nó phá vỡ sự đơn điệu của cuộc sống
họ không cần hít thở nhẹ nhàng khi yêu
họ chỉ muốn đưa vào hay rút ra, một chút
thêm một chút
ấn sâu một chút...
họ muốn tất cả
không có gì hạnh phúc hơn vì kiệt sức
và đó là thế giới phục tùng họ đến sững sờ

yêu cũng như chiến tranh
giờ nó được cấp bằng sáng chế và bản quyền
trên nhiều trò chơi của công ty
họ mới vừa thành lập

bạn đừng nghĩ rằng mọi thứ đều vô tri vô giác
bao giờ nỗi đau cho tất cả
và tiếng ồn chạy xung quanh một chuyến xe đông lạnh
khi ngoài đường không còn xe ba bánh
xe lam và xe than...

ô làm thế nào mà lòng bàn tay bạn phồng lên
không như họ chỉ tay cổ phiếu
bao nhiêu năm qua?

không có gì có thể xuyên qua ngôn ngữ của trái tim
nó được nói lên bởi các tĩnh mạch
mà một dàn trống đi kèm
đập muốn vỡ tung lồng ngực

với mỗi bước đi chúng ta đang chông chênh trong cuộc sống
nhiều dốc đèo bất chợt
phổi là bộ gõ
và mạch hay nhịp tim là hơi thở
chỉ trừ bộ phận sinh dục
là tiu nghỉu im lặng
buồn thiu...

https://tieulun.hopto.org

tháng 4
của một sự thật
cho tháng 5 tháng 6
tháng 7 tháng 8
tháng 9 tháng 10...
còn những tháng ngày nào chưa đến nữa
trời ơi...

15.
tháng 4
trọng tài thổi còi kết thúc trận đấu
bỏ bóng đá người
bạn cúi đầu khi người ta
cười khúc khích và trao huy chương cho bạn
một rừng khán giả cùng cười và chào đón
cuộc diễu hành của lá úa màu nâu
quả bóng tròn lăn trong một túp lều
và bị đá vào một lỗ mới khoét sâu
như hầm mộ trong lòng đất...

16.
tháng 4
lòng bàn tay ê ẩm
các vết phồng sưng đỏ
cơ thể đang tuổi ăn tuổi lớn...
sao lúc đó
không nghe về bệnh béo phì
chỉ toàn bệnh ghẻ...

mềm mại dịu dàng
tiếng la hét của người chưa chết
đòi được sống

những chiếc bè gỗ
trôi đâu mất
ngơ ngác
để lại sự vắng mặt

ở đây hay bỏ đi
ai cũng nhớ

https://tieulun.hopto.org

những phận người những bè gỗ...
có khi vớt lên từ lơ ngơ
mảnh vỡ
where are you from?
- xin lỗi, tôi chỉ biết nói tiếng Việt
nhớ
mỗi chiều
ở nhà
mắt Mẹ nhìn ra biển
trống không...

17.
tháng 4
đêm tối
gió biển ấm áp vừa kịp đến bờ
như tay mẹ vuốt ve
hơi thở
chiếc thuyền đánh cá nhẹ nhàng
trên đường chân trời đang dần mờ tối
đèn pin nhấp nháy từ trên tàu
như một phi hành đoàn
như biển
không bao giờ chết
như chúng ta còn sống
dù có thể tính tình thay đổi
cả sự ham chơi
lời hứa của cuộc phiêu lưu
cuộn trong âm thanh của sóng vỗ
đừng bỏ tôi
không có lý do chính đáng
một đứa trẻ con chìm khỏi biển
tất cả mọi gì bạn muốn
tình yêu lớn nhất của bạn
cả hai
sự sống và cái chết
sóng tràn lên cánh tay mẹ
muốn giữ
chúng ta mãi mãi...
bóng ai ướt trượt qua bãi cát
không ai có thể quay trở lại

https://tieulun.hopto.org

như những người yêu chết đuối...

18.
tháng 4
ngôn ngữ thì thầm
như thằng phản động
phía sau bìa da mỏng
những cái tên thành cái gai
dẫm phải ở gót chân
cần nhổ bỏ

duyên anh du tử lê
cung tích biền phan nhật nam
bùi giáng phạm công thiện...
những quyển sách bây giờ tính bằng ký
giấy
và những suy nghĩ tính bằng ẩn
ý
phía sau...

văn chương chỉ là trò chơi
biện chứng nằm ngay trên kệ sách

tôi nghe bóng ma của ngôn từ
trong giấc ngủ đông này
lặp lại trần dần
một thời sổ bụi

một mình lúi húi
không dám để lại dấu vân tay
chủ nghĩa cá nhân bây giờ đáng khinh bỉ
như quá khứ chỉ còn làm nếp nhăn trên trán

bạn phải gián đoạn
nhưng bạn chỉ tạm gián đoạn
bạn may mắn còn lại
trong chợ trời của biến cố
trong sự hoan nghênh im lặng
của thơ...

https://tieulun.hopto.org

nghênh im lặng

19.
tháng 4
bạn méo mó, lẫn lộn
cuộc sống của mình
trong một mớ chân tay lùng nhùng

mọi người về nhà
tự moi ra cuộc đời
mình
khai quật

nóng
lạnh
vướng
đổ nát
bụi, cát, tro tàn...
bối rối cả nụ cười hình thoi
như cái cùi loi
của bạn...

20.
tháng 4
âm thanh của những chiếc trực thăng
như bây giờ rung
túi quần điện thoại
tia nắng trưa
như mũi tên
bắn
nó không mờ
như vết roi
ngày xưa trốn học...

https://tieulun.hopto.org

21.

tháng 4
màu sắc kỳ diệu của ánh nắng
lý tưởng chiếu trên các ngọn cây
như ngôi nhà mới vừa được sơn lại

tháng 4
nắng ra sức quyến rũ trong
một giấc mơ lý tưởng
không có gió
cuối cùng lý tưởng là một đam mê
với bóng đêm
như một hơi thở duy nhất
ngay cả dưới bóng trăng
là mọi người đang moi móc mọi thứ để kiếm ăn
hăng
và sôi như nổi...

LÊ VĨNH TÀI / TRIỀU HOA ĐẠI

https://tieulun.hopto.org

TRIỀU HOA ĐẠI
về thôi ngày lưu lạc!

Ô kìa buổi sáng vẫn chứa chan
hỏi nhau tìm gặp đá muôn vàn
ta về sau vẫn chưa hề gặp
dẫu có vô cùng cũng nếp nhăn

về thôi. Về dẫu ngày chưa cạn
chân đi sỏi, đá ngại vô chừng
chắc nghe chim hót trên cành mỏi
có một lần thôi. Một trách thầm

cứ mở cửa ra. Ngày đã lên
chắc chi đá lấp cũng vùi quên
mai này ai nữa. về đâu nữa
nắng có reo vui những hạt phiền

nữa sau. em có còn ta nhớ
nhọc nỗi muôn trùng chuyện nước non
thấy trăm năm có người tuyệt vọng
bỏ rồi chuyện cũ một ngày quên

https://tieulun.hopto.org

cứ thế mà vào cửa tử, sinh
trăm năm ai có gọi tên mình
nhận ra lau lách bên bờ bụi
hẳn có vui cùng với nước non

trăm năm. ừ nhỉ ai còn mất
ở chốn mơ hồ. kiếp lẻ loi
hát lên một chiều phai nô nức
rồi sẽ soi tràn một kiếp mai

lòng ta một buổi chiều khô nắng
lầm lũi mà đi đá chẳng vui
hỏi ai người ở bên đời ấy
có thấy cạn không một kiếp. Rời!

mai kia dẫu là thời nghi hoặc
nhặt trái thông khô nhớ lại rừng
đốt lên sưởi ấm bàn tay rét
thấy gì lửa cháy tận hư không?

về thôi đời đã đầy lưu lạc
giữa phố đông người. giữa phố quen
sau này hoa biết là mai rụng
tìm giữa lao xao những tiếng. Buồn!

TRIỀU HOA ĐẠI

https://tieulun.hopto.org

LÊ HỮU MINH TOÁN

xin tiếng cười nở nụ trăm năm

Buồn treo buồn
trên nóc đèn khuya
Ta treo ta cuối nẽo trời mù
Ai nhốt gió trong từng hang động
Buồn theo ta dòng chảy ngu ngơ

Buồn vẫn thế mà vui vẫn thế
Pha nước mắt sơn phết môi cười
Đêm trầm uất côn trùng kễ lễ
Chuyện nhân tình đen trắng đải bôi

Xin đối mặt tang thương vỡ nát
Ném oan khiên soi nửa mặt trời
Gom vốn liếng một đời gạn đục
Đốt hư hao bày biện cuộc chơi

Mây vần vũ đèn dầu sắp cạn
Soi bóng đêm thấu suốt tim người
Hồn thao thức nát nhàu tâm cảm
Chuyện trên đời khoảnh khắc thế thôi !

Cơn sóng vổ men đời ủ kín
Góc thời gian khép mở từng ngăn
Giây phút cuối bao điều bịn rịn
Xin tiếng cười nở nụ trăm năm

LÊ HỮU MINH TOÁN

https://tieulun.hopto.org

BT ÁO TÍM
mai tôi đi

Mai tôi đi
phố có buồn không?
Mai tôi đi
Mưa trắng ướt lòng
Hàng cây hun hút
vàng kỷ niệm
Có chiếc lá nào
rụng cuối đông.

Người đứng bên bờ
vọng tiếng xưa
Đừng giơ tay vẫy
đừng tiễn đưa
Để hồn tôi lắng
Không thổn thức
Biệt ly
da diết mấy cho vừa.

Mai tôi đi
biết buồn hay vui
Vạt nắng nào
rơi xuống ngậm ngùi
Người về
thắp lại
mùa trăng cũ

Mình lạc
Nhau rồi
cố nhân ơi!...

BT ÁO TÍM

https://tieulun.hopto.org

LÂM CHƯƠNG

gió về phố biển

1•

Tôi vừa về đến nhà. Ba tôi ngồi nơi chiếc bàn, đang trầm tư điều gì đó. Ông ít nói đến lạnh lùng. Tôi khó biết được những ý nghĩ thầm kín của ông.

Thấy mặt tôi, ông nói như đã chuẩn bị từ trước: "Thôi, con đi luôn đi. Về làm gì nữa?"

Nguy rồi. Ông nói một cách thản nhiên, không có vẻ gì hằn học. Sao tôi nghe nặng nề như đá tảng. Bình thường, ông hay "mày tao" với đám con cái. Những khi giận dữ, ông lại nói giọng nhẹ nhàng. Đó là thời tiết nhẹ nhàng êm ả nhưng đầy ngột ngạt báo hiệu cơn giông lớn.

Tôi rụt rè hỏi lại: "Ba nói chơi hay nói thiệt vậy?"

Lời vừa thốt, tôi biết đã lỡ. Thật là một câu ngu muội, vô tình như khiêu khích.

"Hừ!" Ông khịt mũi, "Ba đâu thể nói chơi với mày."

Tôi đứng tần ngần, đo lường thái độ ba tôi.

Ông tiếp, giọng trầm trầm: "Hôm qua, thầy hiệu trưởng cho người gọi ba lên văn phòng, báo tin con vắng mặt trong lớp đã ba ngày rồi. Đây là lần thứ hai, ba gặp thầy hiệu trưởng. Lần trước, con hứa sẽ học hành đàng hoàng tử tế. Nhưng rồi con lại trốn học nữa. Con đi đâu, làm gì không ai biết. Nếu con không thích học thì nghỉ. Đi chơi cho sướng. Nhưng cũng đừng về nhà nữa. Ba không muốn nuôi tốn cơm một thằng lêu lổng."

Ba tôi đứng dậy, vào nhà trong. Tôi không có cơ hội giải thích hay bào chữa cho mình. Tôi nghĩ, như vậy là ổng đuổi mình rồi. Đuổi thì đi. Mấy thằng nhỏ lang thang bụi đời, nó vẫn có cách sống của nó. Trời sinh voi sinh cỏ. Lo gì! Tôi vào buồng, gói hai bộ đồ, cẩn thận nhét luôn cái thẻ học sinh vào túi. Có cái thẻ này làm tôi yên tâm hơn. Nếu có ai hỏi, mày

https://tieulun.hopto.org

làm gì? Tôi sẽ nói, tôi là học sinh. Hai tiếng học sinh cũng đủ chứng minh tôi là người lương thiện. Nhưng lại nghĩ, tiền đâu mà đi? Lấy gì ăn? Ba tôi đã cạn tàu ráo máng. Tôi ở vào cái thế không lùi được. Thôi thì cứ đi. Mọi chuyện tính sau.
Tôi bước ra cửa buồng, chợt thấy một xấp tiền dằn dưới tách nước trà, nơi chiếc bàn ba tôi ngồi khi nãy. Thoáng trong đầu tôi ý nghĩ ăn cắp. Tôi đi vơ vẩn qua lại. Mặc cảm phạm tội làm tôi sợ.

Dì tôi từ nhà trong đi ra: "Nhìn gì nữa? Ổng để cho mày đấy. Lấy đi."

Dì gom bình trà và ly tách đem rửa, không nói thêm lời gì.

Dễ dàng vậy sao? Tôi ngó dáo dác, nghi ngờ. Có thể ba tôi giăng một cái bẫy, khi tôi vừa thò tay cầm xấp tiền thì chiếc roi bất ngờ quất xuống. Tôi chấp nhận bị đuổi đi vì lý do bê tha chuyện học hành, chứ không muốn mang tiếng là thằng ăn cắp vặt. Tôi kín đáo quan sát vào nhà trong lần nữa. Không có ai đang rình rập. Tôi chộp lấy, thoát nhanh ra khỏi nhà. Đi đến một ngõ khuất, tôi dừng lại đếm xấp tiền. Đúng bốn trăm đồng. Đó là tiền một tháng ăn ở nhà trọ, khi tôi học trên tỉnh.

Đi đâu? Nhất thời tôi chưa nghĩ được nơi nào sẽ tới. Tôi đi vô định, lòng hoang mang. Nhà cửa, đường sá, cây cối, sao có vẻ buồn hơn? Không dưng mà cảm thấy mệt mỏi. Nỗi mệt mỏi bắt nguồn từ trong tâm hồn. Lúc ngang qua ngôi đình Tàu của bang hội Triều Châu, tôi nghĩ, hãy vào đây nghỉ tạm. Việc gì, từ từ cũng có cách giải quyết của nó.
Phía trước sân đình có cái hồ sen thả cá. Những con cá nhỏ lội tung tăng. Lâu lâu, lại có con rùa to như cái thúng, lờ đờ nổi lên mặt nước. Trông nó rất chậm chạp, đần độn và an phận. Nếu đời người cũng trồi lên lặn xuống một chỗ như con rùa trong chiếc hồ này thì biết đâu là sông dài biển rộng? Tôi sợ một đời sống ao tù chật hẹp như thế.

Tôi đi quanh đình dưới bóng những cây sao già cao ngất. Không thấy ai. Buổi trưa buồn vắng đến não lòng. Nhìn vào khe cửa, bên trong âm u. Bàn thờ chính có màn che, không biết thờ thần gì. Ảo vọng về thần linh là những cánh cửa bí mật luôn luôn đóng kín. Gần vách, trên cái bệ thấp có bức tượng ông thần mặt đỏ. Tôi đoán là tượng Quan Công. Thầm vái ông phù hộ cho tôi trên bước đường lưu lạc. Chân

https://tieulun.hopto.org

còn lẩn quẩn nơi xó đình, tôi đã tự nhận mình là giang hồ lưu lạc. Từ một người con có gia đình, tôi bỗng thành đứa bơ vơ mất nơi nương tựa. Không có nơi chốn trở về thì đúng giang hồ lưu lạc rồi. Hai tiếng giang hồ nghe có vẻ thơ mộng phong trần đầy cám dỗ. Nghĩ thế, rồi lại nghĩ đến ngày mai. Nghĩ đến xã hội, đến người đời. Tôi có cảm tưởng như mình bị xô giạt ra ngoài, đứng bên lề cuộc sống. Mọi người đều thờ ơ. Có tôi hay không, đời này vẫn vậy.

Tôi ngồi trên thềm hiên trước mái đình. Từ ngoài ngõ có người đàn ông đi vào. Ống quần ông ta dài tới gối, lưng quần vận như người Ấn Độ quấn xà rông. Ngang hông thắt sợi dây nịt da to bản. Áo ngắn cũn cỡn như dế non chưa đủ cánh. Hai vạt áo được gài lại bởi những khuy nút bằng vải. Một người Tàu.

Ông ta hỏi: "Thằng nhỏ, mày làm gì ở đây?"
Tôi nói: "Ngồi chơi."
"Muốn câu cá hả?"
"Không."
"Mày câu cá, tao quánh gãy giò." Ông ta chỉ gói đồ, "Mày ăn cắp cái gì kia?"
"Quần áo của tôi. Tối nay, tôi ngủ ở đây được không?"
"Ngủ ở đây? Coi chừng có ma."

Nói thế, rồi ông ta đi ra sau đình, mở cửa chui vào căn phòng nhỏ hậu liêu. Tôi nghe tiếng va chạm của những đồ vật bằng kim loại.

Tôi nằm xuống thềm hiên, gối đầu lên gói quần áo. Mắt mở lớn, nhìn lên mái đình. Trên thanh xà ngang, hai con thằn lằn đuổi nhau. Lại có tiếng tắc kè trên tàng cây cổ thụ. Tiếng kêu khô khốc như tiếng gõ dội vào tịch mịch cô liêu, giữa trưa thanh vắng.

2•

Má tôi mất, để lại một khoảng trống lớn trong nhà. Nhìn vật gì, tôi cũng liên tưởng đến má. Hình bóng má tôi vẫn chập chờn đâu đây. Phía sau ót, đầu tôi bị lép một bên. Má nói, hồi tôi còn bú, hay nằm nghiêng gối đầu lên cánh tay má. Lúc đó, xương sọ tôi còn mềm nên đầu bị lép. Mỗi khi sờ lên chỗ lép, tôi nhớ má tôi. Cùng với nỗi tiếc thương mất mát, tôi thấy căn nhà bỗng rộng ra, trống trải lạ lùng. Vậy mà trước kia,

https://tieulun.hopto.org

khi còn má, tôi không thấy được điều này. Thiếu má, tôi mới cảm thấy trên đời cần thiết có một người mẹ biết bao. Ba tôi vốn ít nói. Từ ngày má tôi mất, ông càng khép kín hơn. Tôi không hiểu ba tôi. Giữa ông và tôi có một khoảng cách. Khoảng cách đo bằng sự im lặng. Rồi ba tôi đi thêm bước nữa, với người đàn bà khác. Tôi gọi mẹ kế bằng dì. Tôi hy vọng sẽ tìm được hơi ấm khi nép mình nương tựa bên bóng dáng của người đàn bà thay thế má tôi. Nhưng dì cũng là người ít nói đến ghẻ lạnh. Trước sau, dì vẫn là người dưng nước lã. Tôi không thương, cũng không ghét dì. Ngày trước, ba tôi răn dạy con cái bằng roi vọt. Bây giờ, ông bảo dạy dỗ nặng tay với tụi bây thì miệng đời kêu rêu ác độc. Tôi có lỗi, ông chỉ trừng mắt ném cho tôi cái nhìn sắc lạnh làm tôi rét tận xương, đồng thời hồn tôi rát bỏng còn hơn cả đòn roi. Sợi dây ràng buộc gia đình lỏng lẻo đến nỗi tôi nghĩ, nếu đi xa cũng không làm tôi thương nhớ.

Cuối năm tiểu học, tôi lên tỉnh học trung học, ở nhà trọ. Tôi mang dáng dấp của đứa học trò miền quê. Tôi không mặc cảm. Chính tôi cũng không hề muốn thay da đổi lốt. Tôi sống tự nhiên với những thói quen đã có ở quê nhà. Mỗi ngày, tôi vẫn cắp sách đến trường. Hay ngáp trong giờ học. Cố gắng theo dõi bài giảng một cách khó khăn. Gần ba năm kiên nhẫn, tôi khám phá ra rằng tôi đần độn hơn những đứa bạn cùng lớp. Và tôi cũng biết, tôi không có năng khiếu về bất cứ môn học nào. Những bài học khô khan làm tôi chán ngán. Tôi thường la cà đi chơi, hoặc nằm dài đọc sách. Tôi chỉ đọc loại sách nào tôi thích. Đọc truyện phiêu lưu đường rừng, yêu cảnh sắc thiên nhiên. Mơ ước thực hiện những chuyến đi dài. Đường phố lao xao của tỉnh thành, không thích hợp với tôi. Tôi lớn lên từ đồng nội. Gần gũi với những luống cày, gốc rạ. Quen nghe chim kêu, dế gáy, tiếng côn trùng trong bờ lau, bụi dứa. Bạn thiết của tôi là những đứa chăn trâu, chăn bò ngoài đồng ruộng. Những đứa này không có trong lớp học. Tôi yêu mến kẻ chân lấm tay bùn, muốn cận kề bên những nông dân chất phác, hòa mình sống với thiên nhiên. Vì thế, tôi hay nghỉ học. Càng về sau, càng nghỉ học nhiều hơn. Thầy hiệu trưởng gọi ba tôi lên văn phòng. Trước mặt hai người ấy, tôi hứa những điều không muốn hứa. Rồi cũng không giữ được lời hứa của mình. Tôi lại nghêu ngao ở những nơi có đám dân cày, thợ gặt với những cây cỏ màu xanh. Và cái hậu

https://tieulun.hopto.org

quả là ôm gói đi luôn.

Đó là năm tôi mười sáu tuổi.

3•

Chiều xuống rất chậm. Màu chiều thê thiết đổ vàng trên sân đình. Mông lung, huyền hoặc. Hồn tôi lơ ngơ buồn bã nơi chân trời viễn mộng đâu đâu. Trong khoảnh khắc, thời gian như dừng lại, cảnh vật im lìm như bức tranh bất động. Từ sau đình, người đàn ông vác cái thùng gỗ đi qua, khuấy rộn cả không gian yên tĩnh.

Thấy tôi vẫn còn đó, ông hỏi: "Mày tính ngủ ở đây thiệt hả? Coi chừng có ma."

Tôi hỏi lại: "Ông có ngủ ở đây không?"

"Ai dám? Ngủ để con ma nó khiêng đi à?" Ông đi luôn ra cổng.

Hai lần ông bảo, coi cùng có ma. Tôi biết ông ta dọa vì không muốn tôi ngủ ở đình. Biết thế, nhưng vẫn sợ. Sự sợ hãi một hình bóng hoang tưởng, bao giờ cũng khác thường rùng rợn.

Người đàn ông đi khỏi, tôi cũng có ngay một quyết định. Đi xa. Chẳng lẽ cứ lẩn quẩn nơi xó đình này mà sống được sao? Tôi đi lên bến xe. Mua ổ bánh mì, ngồi xe đò đi Sài Gòn. Tôi ăn bánh mì, ngủ gật trên đoạn đường dài sáu mươi cây số từ quê tôi đến Sài Gòn.

Mấy năm trước. Ba tôi chơi bài, thắng lớn. Ông dẫn tôi đi Sài Gòn, mua cho quần áo mới và đôi giày hàm ếch. Chẳng hiểu tại sao gọi là giày hàm ếch. Có lẽ vì đôi giày bao bọc kín bàn chân trông như cái hàm con ếch chăng? Ông đưa tôi đi dạo nhiều nơi. Nơi nào cũng đèn điện sáng trưng, tôi không biết đâu là đâu. Quần áo mới và đôi giày hàm ếch, chỉ dùng được một lần vào dịp Tết, rồi cất lại trong tủ. Thời gian sau, tất cả đều chật. Lâu lâu, lấy ra ngắm nghía săm soi món đồ kỷ niệm. Bây giờ, tôi đi Sài Gòn một mình, không ai hướng dẫn. Tôi phải tự lo liệu cho mình. Thành phố lớn quá. Người ta đông quá. Ai cũng là người lạ và khôn lanh quá. Tất cả đều làm tôi sợ. Cái sợ của một đứa miền quê ngờ nghệch trước sự ồn ào tấp nập nơi đô thị. Tôi tự hỏi, không biết người ta làm gì mà ngày đêm lúc nào cũng ngược xuôi tất bật trên đường phố?

Bến xe Sài Gòn - Tây Ninh nằm kề ga xe lửa. Chếch phía bên kia là chợ Bến Thành. Tôi không dám đi đâu xa. Ngày, quanh quẩn khu chợ Bến Thành. Đêm, ngủ trên băng

https://tieulun.hopto.org

ghế dài, trong phòng đợi ở nhà ga. Đói, ăn bánh mì với đường. Khát, uống nước máy công cộng. Dù rất dè xẻn, số tiền trong túi cũng vơi dần. Tôi lo những ngày sắp tới. Sống vất vưởng ngoài đời không dễ như tôi tưởng. Về ư? Tôi không nghĩ sẽ quay về. Tôi như con diều đứt dây, chấp nhận sa xuống ở một nơi nào xa lạ, chứ nhất định không sa xuống ở nơi mà từ đó đã bay đi.

Chiều chiều, tôi thường đứng trước nhà ga, nhìn những cuộc đưa tiễn chia ly. Tình huống nào rồi có lúc cũng phải chia ly. Đời người là một chuỗi dài những đưa tiễn chia ly. Lòng tôi buồn vời vợi. Rồi một chiều, tôi thấy một cụ già xách hai cái va li nặng. Cụ đi không người đưa tiễn.

Tôi đỡ tay giúp cụ và hỏi: "Xe lửa này chạy về đâu?"

Cụ nói giọng trọ trẹ khó nghe: "Tàu suột Huệ."

Tôi hỏi: "Tàu đâu?"

Cụ chỉ vào sân ga: "Trong tê."

Tôi chợt hiểu. Cụ gọi xe lửa là tàu. Đối với tôi, thứ nào chạy trên mặt đất là xe, dưới nước là tàu, trên không là máy bay.

Huế mơ hồ ở góc biển chân trời nào, tôi không biết. Qua sách vở, tôi nghĩ Huế với thành vua cung điện lâu ngày hoang phế. Thời gian phủ lên triều xưa một lớp bụi mờ mờ u ẩn. Sông Hương núi Ngự mơ màng như tranh vẽ. Những con vua cháu chúa, dù đã hết thời, cũng không làm gì cực nhọc động đến tay chân. Đàn bà con gái Huế toàn là những thục nữ vô cùng yểu điệu. Các cụ người Huế để móng tay dài, làm thơ vịnh nguyệt, bình luận văn chương ở Phú Văn Lâu. Trong tâm tưởng của tôi, Huế như một hoài niệm chiêm bao. Cụ già tôi gặp chiều nay, mặc âu phục bình thường. Tôi nghĩ cụ không là người Huế. Người Huế ai lại vất vả xách cái va li nặng nề như hàng dân dã? Chắc cụ là người ở nơi khác đi Huế mà thôi. Tôi cũng quyết định đi Huế. Ở đây, Sài Gòn tôi không quen với ai. Không có gì lưu luyến giữ lại chân tôi. Nơi nào rồi cũng thế, cũng vẫn là người dưng. Đi xa, may ra xứ Huế với những tấm lòng độ lượng của con cháu hoàng triều, tôi còn có chỗ dung thân.

Tôi nghĩ được cách đi Huế, khỏi mua vé xe lửa. Phải tiết kiệm tối đa. Chỉ mấy ngày lang thang bụi đời, tôi hiểu được giá trị của đồng tiền. Không thể phung phí khi có thể tránh được tốn hao. Tôi mang cái va li theo cụ già qua cửa soát vé, như một người thân đưa tiễn. Vào sân ga, cụ cho tôi

https://tieulun.hopto.org

một đồng. Tôi lắc đầu, không lấy. Tưởng tôi chê ít, cụ thêm một đồng nữa. Số tiền đủ mua một ổ bánh mì, tại sao từ chối? Tôi đưa hai tay đỡ lấy số tiền, miệng lí nhí nói lời cám ơn. Lần đầu tiên trong đời, tôi làm ra hai đồng bằng công sức của mình. Cụ già cười nói điều gì đó, tôi không hiểu. Giọng cụ có quá nhiều âm dấu nặng, và những tiếng lạ đời mô tê răng rựa. Cụ lên toa. Tôi quay đi, chen chân lên một toa khác. Hai bên hông xe lữa là hai hàng băng ghế dài, hàng hóa chất ngổn ngang ở giữa.

Bảy giờ năm phút, xe lửa khởi hành. Tôi nhìn qua cửa sổ, thành phố đã lên đèn. Nhà nhà san sát, tiếp nối chạy giật lùi. Sài Gòn phồn tạp ồn ào. Nếu ở lại đây, tôi sẽ bị cuốn hút mất tiêu trong dòng cuồng lưu hỗn độn. Tôi đang ra khỏi thành phố. Ngờ ngợ cảm giác như bị đuổi xua, trốn chạy.

Về khuya. Ánh đèn vàng trong toa như cũng vàng vọt thêm. Màu của ủ ê lười biếng. Hành khách mỏi mê, ngả nghiêng ngủ gục. Bên ngoài, cảnh vật mờ mờ. Tôi chập chờn thiếp đi. Bồng bềnh nửa thực nửa hư. Cảm tưởng như xe đang lao vào cõi đêm sâu vô cùng tận. Không biết thời gian đã qua bao lâu. Có ai đó, lay tôi dậy.

Người đàn ông mặc đồ trắng, đội kết trắng, một tay cầm đèn pin, một tay chìa ra trước mặt tôi, hỏi một tiếng cộc lốc: "Vé?"

Trời ơi, tưởng lọt qua cửa nhà ga là ăn gian được cái vé. Ai ngờ, trên đường đi còn kiểm soát.

Tôi ấp úng: "Tôi chưa mua vé. Tôi nghĩ lên xe lửa rồi trả tiền như đi xe hơi."

"Thằng xạo! Mày muốn gì?"

"Tôi muốn mua vé."

"Mày giỡn mặt với tao hả?" Muốn vé phạt không?"

Tôi lễ phép một cách thảm não: "Dạ thưa, không."

"Mày đi đâu?"

"Đến chỗ nào cuối đường xe lửa."

"Đi Huế hả? Không được. Đoạn đường này, tao tha. Sáng mai, tới ga Nha Trang mày phải xuống. Muốn đi Huế thì mua vé đi tiếp tục."

Tôi nói: "Dạ."

Ông ta chuyển hướng ngọn đèn pin qua người khác. Tôi thoát được một đoạn đường khỏi mua vé. Kinh nghiệm này cho tôi biết, tạo bộ mặt thảm não sẽ có lợi hơn là bộ mặt

https://tieulun.hopto.org

bình thường. Bộ mặt bình thường của tôi vốn đã thảm não, chỉ cần tạo thêm giọng nói buồn rầu khốn khổ là có thể gợi được lòng thương hại của người khác.

4•

Tôi xuống ga Nha Trang vào buổi sáng. Màu trời xám đục. Lất phất mưa. Tôi ôm gói quần áo, co ro đứng dưới hiên ga. Bên kia sân ga, công viên có những cây me già sầu rũ trong mưa. Mưa ở đây rất lạ. Mưa nhẹ như sương. Mưa mù mù như bụi. Mưa hoài không tạnh. Mưa như có, như không. Mưa rỉ rả buồn héo ruột gan. Tôi đứng chờ thật lâu. Đồng hồ trong ga chỉ mười giờ. Trời vẫn còn mưa. Lòng tôi nôn nao muốn đi coi biển. Tôi nghĩ, biển lạ lùng như một kỳ quan vĩ đại của trần gian. Tôi vào phòng đợi, lượm được tấm nylon che đậy hàng hóa của ai đó bỏ lại. Tôi choàng lên vai, ôm gói quần áo, đầu trần ra đi.

Tôi đi trên đường phố. Hai bên nhà cửa cũ kỹ. Mái ngói âm dương rêu xám. Tường vôi trắng cũ mốc. Cảm giác buồn thiu như màu bệnh viện. Những hiệu buôn lớn, không ồn ào tấp nập. Người ở đây không vội vã. Họ bình lặng với một chút thờ ơ trong mắt. Không ai biết tôi là kẻ lạ. Tôi vừa đi vừa nhìn. Sau này, tôi biết con đường tôi đi lần đầu tiên ấy là đường Độc Lập, nối dài Phan Bội Châu. Tôi đến một khu chợ. Chợ rất rộng, nhưng che bằng những mái tôn thấp lè tè, lụp xụp. Trong chợ ẩm thấp, lối đi nhớp nháp đen sì. Cũng sau này, tôi biết đó là Chợ Đầm.

Tôi hỏi thăm đường ra biển. Tôi đi với nỗi háo hức của người đi tìm một ước mơ kỳ thú. Khi tôi nhìn thấy tấm bảng đề Bưu Điện, đồng thời cũng nghe tiếng ì ào. Đoán chừng là tiếng của đoàn xe đang chạy phía trước. Tôi dừng ở Bưu Điện, chờ đoàn xe qua. Chờ mãi. Tiếng ì ào vẫn tiếp nối. Tôi bước tới, coi đoàn xe dài thế nào mà chạy hoài không dứt. Tôi bước tới và bất ngờ, tôi thấy biển. Biển rộng mù khơi, ngoài sức tưởng tượng của tôi. Mưa bụi bay đầy trời. Biển và trời cùng một màu xám đục liền nhau. Hồn tôi lao đao choáng ngộp trước cảnh bao la trời nước. Nhớ lại lần đầu nhìn thấy con sông Vàm Cỏ Đông. Tôi ngạc nhiên, không ngờ trên mặt đất lại có một nơi chứa nhiều nước đến thế. Bây giờ đột ngột thấy biển, tôi chưa kịp ngạc nhiên, sự sợ hãi đã ùa chụp lấy tôi. Mùa biển động, từng đợt sóng lớn nhô lên từ ngoài khơi chạy vào như con quái vật khổng lồ há miệng táp xuống một cách

https://tieulun.hopto.org

kinh dị. Hóa ra tiếng ì ào mà tôi tưởng tiếng động của đoàn xe là tiếng sóng đập vào bờ. Thiên nhiên dữ dội và mênh mông quá. Tôi cảm thấy mình nhỏ nhoi yếu đuối. Tôi nép vào gốc cây tra, run rẩy xác xơ vì gió. Bờ biển vắng tanh. Tôi bơ vơ, nghĩ đến thân phận tứ cố vô thân của mình. Mưa bay tràn lên mặt. Trong phút chốc, cảnh vật nhòa đi. Dường như có chút nước mắt hòa cùng nước mưa.

Trở lại khu Chợ Đầm, tôi ăn hai gói xôi bắp vào chiều tối. Ở đây có nhiều món ăn, nhưng tôi chọn thứ rẻ tiền nhất. Đêm đó, tôi ngủ trên sạp vải chợ Đầm, gối đầu lên gói quần áo, đắp mình bằng tấm nylon. Nửa đêm lạnh quá, tôi trở dậy mặc thêm hai bộ đồ nữa.

Vì ngủ sạp vải, tôi quen với người đàn ông quét chợ và trông coi khu vực hàng hóa còn để lại qua đêm trong những cái thùng có khóa dưới sạp. Mới đầu, ông ta không cho tôi ngủ ở đây. Tôi năn nỉ, bịa chuyện rằng tôi mồ côi cha mẹ, phải bỏ quê lên tỉnh thành kiếm ăn. Chuyện bịa làm ông động lòng, chấp nhận cho tôi ngủ trên sạp vải mà không làm khó dễ. Để lấy cảm tình, tôi phụ việc với ông sau khi tan buổi chợ chiều. Công việc chẳng có gì nặng nhọc. Quét dọn rác rến trong chợ, cho lên cái xe hai càng và mang đi đổ. Có khi ông tặng tôi cái bánh, hoặc bao tôi ly nước đá, gọi là trả công. Do gần gũi, tôi biết ông tên là Bốn Cọp, quê Bình Định. Ông vào Nha Trang đạp xích lô, chiều tối còn làm thêm công việc như tôi đã phụ. Ông nói, bọn nhà giàu và quyền thế đều bất nhân. Tôi không nghĩ thế, tôi chỉ thấy họ ích kỷ. Ông lại nói, chế độ này là độc tài thối nát. Tôi không hiểu ý nghĩa độc tài thối nát ra sao, chỉ thấy nhân viên công lực giữ gìn an ninh trật tự xã hội. Ông bảo, cần phải làm cách mạng, san bằng mọi bất công, đem lại cơm no áo ấm cho mọi người, bản thân tôi cũng được hưởng điều đó. Tôi hỏi, làm cách mạng là làm sao? Ông giải thích, kháng chiến chống lại bọn cầm quyền. Tôi hỏi, người ta có sức mạnh của súng đạn, kẻ tay không, chống sao được? Ông bảo, kháng chiến cũng có súng đạn, và đề nghị dẫn tôi về Bình Định làm cách mạng. Tôi nói, tôi không biết bắn súng. Ông nói, người ta sẽ phân công tác nào thích hợp với tôi. Tôi hỏi, làm công tác cho cách mạng rồi cơm đâu ăn? Ông bảo, khỏi lo điều đó. Và ông chờ tôi quyết định. Tôi phân vân mãi. Mấy ngày sau, tôi từ chối đi Bình Định. Ông hỏi tôi có yêu tổ quốc không? Tổ quốc là điều gì trừu tượng, không

https://tieulun.hopto.org

gợi trong tôi một tha thiết nào cả. Tôi trả lời, không. Ông hỏi tôi có thương nhân dân không? Nhân dân là người đời, mà người đời ai cũng thờ ơ lạnh nhạt với tôi. Làm sao tôi thương được những người như thế. Tôi cũng trả lời, không. Thế là ông Bốn Cọp chửi tôi là đứa trôi sông lạc chợ. Lòng dạ gỗ đá, chẳng biết thương ai. Lớn lên chỉ làm sâu mọt đục khoét xã hội mà thôi. Và ông thẳng thừng tuyên bố dứt khoát, không cho tôi tiếp tục ngủ trên sạp vải. Sự xua đuổi của ông cũng vừa đúng lúc tôi có một nơi khác trú ngụ an toàn.

Trong những ngày quen ông Bốn Cọp, tôi cũng quen với những thằng bụi đời. Tụi nó bán cà rem, và rủ tôi cùng bán cà rem. Tôi nghĩ, cà rem rất khó bán vào mùa mưa. Vì thế, tôi bán bong bóng và đồ chơi trẻ em. Khỏi cạnh tranh nghề nghiệp. Tôi không rành đường ở Nha Trang, nên chọn một thằng hiền lành nhất, đi chung với nó. Nó bán cà rem, tôi bán đồ chơi. Tôi mua thêm cây kèn bằng nhựa có những nút bấm, thổi tò tí te gây sự chú ý. Tiếng kèn có cái ma lực làm trẻ con gióng lỗ tai nghe ngóng, giương đôi mắt kiếm tìm nơi phát xuất. Tiếng kèn dụ chúng bu lại. Có đứa muốn mua cây "kèn thần" của tôi. Gặp trường hợp này, tôi bán rất được giá. Tiền lời bán đồ chơi, đủ ăn một ngày hai bữa ở quán cơm xã hội. Số tiền có được khi rời khỏi gia đình, tôi giấu rất kỹ, phòng khi bất trắc ốm đau.

Những buổi trưa, mấy thằng bụi đời tụ lại bên hông Chợ Đầm, hút thuốc lá, chơi bài và đánh bi ăn tiền. Cùng một hoàn cảnh lây lất trên hè phố, nhưng tụi nó sát phạt nhau rất dữ. Có thằng cháy túi, phải vay nợ của thằng khác để thế chân mượn bình cà rem. Dù sao, tôi cũng không thể là bạn thân của những thằng này được. Lắm lúc tụi nó tỏ ra tinh ranh, chửi thề không ngượng miệng. Hầu hết đều có tính ăn cắp vặt. Vài thằng còn kiêm cái nghề móc túi ở những chỗ chen lấn đông người. Tôi nhớ những thằng bạn chăn trâu chăn bò ở quê nhà. Bạn tôi hiền lành chất phác, chứ đâu tinh quái như tụi này. Khi chúng chơi bài, tôi lân la vào sạp vải, nơi tôi ngủ hàng đêm. Tôi quen với bà chủ sạp, bởi mỗi sáng tôi hay giúp bà sắp vải lên sạp. Bà là người Huế. Tôi gọi là bác Huế. Đôi khi, bà mời tôi cùng ăn cơm trưa, do một đứa bé gái đem tới. Bà cho biết nó là con của bà. Con bé có đôi mắt lúc nào cũng như ngạc nhiên, cái miệng cười mim mím như chế nhạo. Tôi kể với bà về những buồn vui trong nghề

https://tieulun.hopto.org

bán dạo đồ chơi. Tôi nói, kèn của thầy Ấn Độ dụ rắn, kèn của tôi dụ con nít. Chuyện tầm phào như thế, cũng làm bà cười thú vị. Ăn xong, tôi mau mắn đem cặp cà mèng đi rửa. Không quên để lại gói quần áo làm vật thế chân, như một bảo đảm rằng tôi sẽ trở lại.

Một hôm bà hỏi: "Quê con ở mô?"

Tôi nói: "Tây Ninh."

"Tây Ninh là ở mô?"

"Con cũng không biết. Chỉ biết từ đây đi Sài Gòn, từ Sài Gòn phải đi thêm sáu mươi cây số là tới quê con."

"Xa dữ rứa à? Răng con không ở với gia đình?"

Tôi đâu ngu dại gì mà nói thật lý do của sự ra đi. Tôi bịa ra một hoàn cảnh thương tâm, gợi lòng trắc ẩn. Đó là kinh nghiệm sống sau những ngày rời khỏi gia đình. Kinh nghiệm nói dối. Trong thâm sâu của sự khổ nhục dối trá, nó thể hiện sự ăn mày tình thương xã hội.

Tôi nói: "Má con mất. Ba con lấy vợ kế. Nghe lời vợ kế, đánh đuổi con đi."

Bà chắc lưỡi xót xa: "Đàn ông thời mô cũng tệ bạc! Khi còn mẹ, con có đi học không?"

"Dạ, có."

"Lớp mấy?"

"Đang học đệ ngũ thì bỏ dở nửa chừng."

Hôm sau, bà gọi tôi lại. Bà nói đã bàn với chồng về trường hợp của tôi. Vợ chồng bà đều đồng ý đùm bọc, nuôi cho tôi đi học. Bù lại, tôi sẽ kiểm soát bài vở, dạy kèm thêm cho hai con bé của bà.

5•

Nếu bác Huế không ngỏ lời đùm bọc, chắc tôi sẽ theo ông Bốn Cọp về Bình Định làm cách mạng. Dù không tha thiết với những từ mang ý nghĩa tổ quốc nhân dân, nhưng tôi cần một chỗ dựa. Tôi không có lý tưởng nào để theo đuổi, cũng không có định hướng gì về tương lai. Tôi sống cho hiện tại, và chụp bắt ngay những gì xảy đến. Tôi đi bằng những bước chân mù lòa, không hề dò dẫm đắn đo. Bàn tay vô hình của định mệnh không cho ai nhìn thấy một cách rõ ràng những bí mật của bến bờ sẽ đến.

Chồng bác Huế là người Quảng Nam, làm công chức tòa án. Bác hỏi tôi, Tây Ninh có gì đặc biệt? Tôi nói, có núi

https://tieulun.hopto.org

Bà Đen. Bác cười, tưởng gì chứ núi thì quê bác có rất nhiều. Tôi nói, núi Bà Đen cao tám trăm tám mươi bốn mét, Quảng Nam có ngọn núi nào cao như thế không? Bác lắc đầu, rằng bác không để ý tới chiều cao, nhưng cao mà hoang dã thì cũng chẳng ích chi. Tôi nói, có nhiều núi mà thập lè tè, chỉ choán đất đồng bằng, mất diện tích canh tác mà thôi. Sau nhiều lần nói chuyện, bác kết luận tôi là người nặng đầu óc địa phương. Ngược lại, tôi thấy bác còn nặng tính địa phương hơn tôi nữa. Đối với bác, cùng một loại cá nhưng con cá bắt lên từ sông Thu, sông Hàn ngon hơn ở địa phương khác. Tôi nói rất nhẹ, có lẽ muối lấy từ Quảng Nam vị cũng đậm đà hơn các nơi khác. Bác biết ý tôi, cười rằng tôi nói ra điều gì cũng gợi sự tranh cãi. Tôi nói, tôi ảnh hưởng đặc tính đó từ bác.

Mỗi tháng, đến kỳ lương bác dẫn tôi và hai con bé của bác đi ăn phở. Ăn phở, nhưng bác lại ca tụng mì Quảng. Bác tả tỉ mỉ tô mì Quảng bằng những hương vị màu sắc đậm đà hấp dẫn. Tôi nói, tôi đã thử qua mì Quảng rồi, thấy cũng không có gì đặc sắc. Bác nói, mì tôi ăn là mì Quảng lai Nha Trang. Đã là Quảng lai thì không còn nguyên chất Quảng thật. Cũng như cà ri cay Ấn Độ, khi vào Việt Nam thì hết cay, mà biến thành cà ri nước cốt dừa. Tôi hỏi, bác thích mì Quảng, sao không bảo bác Huế nấu cho bác? Bác xua tay, mụ ấy nấu sẽ thành mì Quảng lai Huế.

Hai bác Huế Quảng đóng tiền cho tôi học trường tư thục Văn Hóa, Nha Trang. Đáng lẽ, tôi học đệ ngũ, nhưng nóng lòng muốn đạt thành quả sớm hơn, tôi ghi danh vào đệ tứ. Tôi nhảy một bước hụt. Mất căn bản. Vào lớp, tôi ngóng chứ không học được gì. Đêm tôi thức khuya, bù đầu với những định luật công thức như lạc vào khu rừng bí ẩn, đầy những gai góc dây leo chằng chịt. Nhìn bề ngoài, bác Quảng khen tôi là người hiếu học. Bác đâu biết cái đầu tôi đóng kín bưng, mù mờ tăm tối.

Tôi ở trên tầng gác. Phòng học cũng là chỗ ngủ của tôi. Những đêm trăng sáng lung linh, nhìn trăng xuyên qua cây dương lả ngọn vào hành lang hẹp. Nhớ trăng quê nhà. Nhớ ruộng đồng quen thuộc nơi tôi lớn lên. Những rẻo đất hoang mọc đầy cỏ dại và hoa mua tím ngắt. Màu hoa mua buồn buồn lúc chiều tàn đắm đuối mộng mơ. Nhớ những thằng bạn nhỏ cùng tôi ngụp lặn nơi con rạch bùn sình ngầu đục. Những buổi trưa mùa hè, rong chơi trên những cánh đồng

https://tieulun.hopto.org

chói chang. Có thằng bạn nào còn nhắc đến tôi? Có thắc mắc, sao tôi đi mà không lời từ giã? Bây giờ, tất cả đều đã xa, đã quá khứ hết rồi. Tôi muốn đi lang thang hồi tưởng. Giờ này, nhà đã đóng cửa, ngủ yên rồi. Tôi chuyền qua cây dương, tuột xuống đất. Tôi đi, và nghĩ về những ngày đã qua. Tôi đi như kẻ mộng du trôi trong quá khứ bồng bềnh hư ảo. Nhiều lần như thế. Cây dương trở thành cái thang quen thuộc lên xuống tầng gác vào những đêm trăng. Tôi tưởng không ai biết chuyện này. Một lần trong bữa cơm, bác Huế nói, giữa khuya con không nên dầm mình trong sương đêm, coi chừng bị nhiễm lạnh. Vậy là bác đã biết hành động của tôi trong những đêm khuya. Tôi nói, con đi một lúc cho tỉnh ngủ. Sau đó, một lần bất chợt tôi nghe bác Quảng nói riêng với vợ, hắn buồn, hãy để hắn làm theo ý thích.

Hai bác Huế Quảng coi tôi như đứa con trong gia đình. Tôi cũng đón nhận tình thương của bác Huế như người mẹ dịu dàng thay thế má tôi. Tuy nhiên, lúc nào tôi cũng giữ một khoảng cách để ý thức rằng, dù bác có thương tôi đến cỡ nào cũng không thể nuông chìu tôi như một đứa con ruột. Tôi tự giới hạn hành động và lời nói để giữ gìn tình cảm của hai bác Huế Quảng đối với tôi.

Mỗi tối, hai con bé lò dò ôm cặp sách leo lên tầng gác. Tôi kiểm soát bài vở, và dạy thêm những điều nó chưa thông suốt. Bé Đông học lớp nhất, thông minh tò mò liến láu. Bé Hà học lớp ba. Nó còn quá nhỏ mà trong đôi mắt ngây thơ đã phảng phất nét sầu Công Tằng Tôn Nữ nhớ cố đô của mẹ. Phần lớn thì giờ, tôi kể chuyện cổ tích hoang đường. Tâm hồn bé thơ chắp cánh bay bổng lên cõi thần tiên. Trí óc non nớt vẻ ra những cảnh trời thơ mộng không có thực ở trần gian. Tôi cũng hay kể chuyện đồng quê, những trò chơi ngày tôi thơ ấu. Chúng tôi thường cười vang trên tầng gác. Đó là kỷ niệm đẹp, nhớ đời.

Bé Hà hay hỏi những câu vớ vẩn buồn cười.

"Anh Hiên nì. Em đố anh, anh mạnh hay con chuột mạnh?"

Tôi nói: "Dĩ nhiên là anh mạnh hơn."

"Con chuột dùng răng khoét gỗ được. Anh dùng răng khoét gỗ được không?"

Tôi nói: "Không."

"Rứa là anh không mạnh bằng con chuột."

Lần khác, nó chỉ chiếc máy bay tít trên cao xanh, vạch

https://tieulun.hopto.org

ngang bầu trời một làn mây trắng.
"Anh có thấy cái đuôi khói dài đằng sau tê không?"
Tôi nói: "Thấy."
"Răng máy bay đó có khói?"
Tôi nói: "Máy bay cũng giống như chiếc xe hơi xịt khói."
"Răng những máy bay khác không xịt khói?"
Tôi ngần ngừ: "Ờ... ờ... Để anh suy nghĩ..."
"Chiu thua chưa?"
Tôi nói: "Thua. Em trả lời đi."
"Ông lái máy bay đang hút thuốc."
Chuyện của bé Hà thì vụn vặt ngồ ngộ như thế. Nhưng chuyện bé Đông, không đơn giản. Nó làm tôi điên đầu với những câu hỏi rất bình thường.
"Anh Hiên nì. Vì răng ăn muối khát nước?"
Tôi nói: "Vì muối mặn."
"Răng mặn làm khát nước?"
Tôi nói: "Vì nước làm trung hòa chất mặn trong cơ thể."
"Trung hòa là răng?"
Tôi nói: "Là phân tán đều nhau."
"Răng chất mặn phải phân tán đều nhau trong cơ thể?"
Tôi ôm đầu: "Trời ơi, em cứ răng rứa hoài. Anh điên mất."
Nó vẫn chưa chịu tha. Suy nghĩ một hồi, nó hỏi nữa:
"Ăn nhiều đường, chất ngọt có cần phân tán đều nhau trong cơ thể không?"
Tôi nói: "Có."
"Răng muối cần nước để trung hòa, mà đường thì không cần nước?"
Tôi nói: "Cũng cần chứ."
"Răng ăn đường không khát nước như ăn muối?"
Tôi chạy trốn câu hỏi của nó, bằng cách trả lời: "Trời sinh như vậy."
Nó đăm chiêu: "Răng trời sinh như vậy hỉ?"
Tôi nói: "Cái này phải hỏi ông trời."
Những câu hỏi ấy, tưởng chừng một kiến thức sơ đẳng có thể trả lời được. Nhưng với lối truy bức tận cùng của bé Đông, tôi mới thấy có rất nhiều vấn đề mình không giải thích được.

6•

Tôi đón cái Tết đầu tiên ở Nha Trang trong không khí

https://tieulun.hopto.org

đầm ấm gia đình bác Huế. Xuân mới, nhiều màu sắc tươi vui rộn ràng. Sức sống chảy tràn trên đường phố. Mọi người hân hoan yêu đời. Tôi bước vào tuổi mười bảy. Không nôn nao chờ đợi một điều gì. Mười bảy tuổi, đánh dấu một giai đoạn trưởng thành. Sao lòng mình vẫn thế? Có chút dửng dưng với cuộc đời. Tôi nằm co trên gác. Nghe tiếng pháo lốp bốp ngoài kia, hồn lãng đãng như đi trong sương mù của một thời cổ tích xa xa. Bác Huế hỏi, răng con không đi chơi? Tôi nói, chẳng biết đi đâu. Bác nói, ngày mai con dẫn hai em Đông, Hà đi du xuân với thiên hạ.

Trưa ngày mồng một, chuyện bất ngờ xảy đến. Tâm hồn tôi chợt dao động vì một đứa con gái. Con nhỏ này theo mẹ đến chơi nhà bác Huế. Khi người lớn đang nói chuyện, hai con bé dẫn nó leo lên tầng gác, đem theo cái không khí mùa xuân e ấp. Tôi bỡ ngỡ không biết lời gì gợi chuyện. Nó thì rụt rè mắc cở. Chúng tôi ngồi cắn hạt dưa. Thỉnh thoảng liếc nhìn nhau. Lòng tôi xao xuyến. Có lẽ cả hai đều cùng tâm trạng ấy. Nó cắn hạt dưa liên tục như để che giấu nụ cười, hoặc điều gì bối rối. Cái miệng con gái quen nhóp nhép ăn quà vặt, nó cắn hạt dưa rất giỏi. Cứ nghe tiếng lách tách là hai mảnh vỏ bung ra dễ dàng. Môi nó lem màu phẩm đỏ nhuộm hạt dưa như màu son thoa vụng. Trông lại càng dễ ưa. Tôi cắn hạt dưa bị nát. Nó đưa tôi một nhúm hạt đã tách vỏ. Tôi sung sướng, nghĩ đây là cử chỉ thân mật nó dành cho tôi.

Tôi hỏi trống không: "Tên gì?"

Bé Đông hớt lời: "Chị Phương Nghi."

Nó lườm bé Đông: "Lanh chanh dữ."

Tôi hỏi: "Họ gì?"

Nó nói: "Đoàn Thị Phương Nghi."

"Mấy tuổi?"

"Mười bảy." Nó hỏi lại tôi, "Anh Hiên mấy tuổi?"

Tôi nói: "Cũng mười bảy. Sao biết tên tôi?"

Nó ngó bé Đông, như ngầm bảo chính con bé này cho nó biết.

"Anh sinh tháng mấy?"

"Không biết."

Nó đoán: "Cùng tuổi, nhưng có thể nhỏ tháng hơn Nghi."

Tôi hỏi: "Muốn làm chị tôi hả?"

Nó cười: "Gọi bằng tên được rồi."

https://tieulun.hopto.org

đầm ấm gia đình bác Huế. Xuân mới, nhiều màu sắc tươi vui rộn ràng. Sức sống chảy tràn trên đường phố. Mọi người hân hoan yêu đời. Tôi bước vào tuổi mười bảy. Không nôn nao chờ đợi một điều gì. Mười bảy tuổi, đánh dấu một giai đoạn trưởng thành. Sao lòng mình vẫn thế? Có chút dửng dưng với cuộc đời. Tôi nằm co trên gác. Nghe tiếng pháo lốp bốp ngoài kia, hồn lãng đãng như đi trong sương mù của một thời cổ tích xa xa. Bác Huế hỏi, răng con không đi chơi? Tôi nói, chẳng biết đi đâu. Bác nói, ngày mai con dẫn hai em Đông, Hà đi du xuân với thiên hạ.

Trưa ngày mồng một, chuyện bất ngờ xảy đến. Tâm hồn tôi chợt dao động vì một đứa con gái. Con nhỏ này theo mẹ đến chơi nhà bác Huế. Khi người lớn đang nói chuyện, hai con bé dẫn nó leo lên tầng gác, đem theo cái không khí mùa xuân e ấp. Tôi bỡ ngỡ không biết lời gì gợi chuyện. Nó thì rụt rè mắc cở. Chúng tôi ngồi cắn hạt dưa. Thỉnh thoảng liếc nhìn nhau. Lòng tôi xao xuyến. Có lẽ cả hai đều cùng tâm trạng ấy. Nó cắn hạt dưa liên tục như để che giấu nụ cười, hoặc điều gì bối rối. Cái miệng con gái quen nhóp nhép ăn quà vặt, nó cắn hạt dưa rất giỏi. Cứ nghe tiếng lách tách là hai mảnh vỏ bung ra dễ dàng. Môi nó lem màu phẩm đỏ nhuộm hạt dưa như màu son thoa vụng. Trông lại càng dễ ưa. Tôi cắn hạt dưa bị nát. Nó đưa tôi một nhúm hạt đã tách vỏ. Tôi sung sướng, nghĩ đây là cử chỉ thân mật nó dành cho tôi.

Tôi hỏi trống không: "Tên gì?"

Bé Đông hớt lời: "Chị Phương Nghi."

Nó lườm bé Đông: "Lanh chanh dữ."

Tôi hỏi: "Họ gì?"

Nó nói: "Đoàn Thị Phương Nghi."

"Mấy tuổi?"

"Mười bảy." Nó hỏi lại tôi, "Anh Hiên mấy tuổi?"

Tôi nói: "Cũng mười bảy. Sao biết tên tôi?"

Nó ngó bé Đông, như ngầm bảo chính con bé này cho nó biết.

"Anh sinh tháng mấy?"

"Không biết."

Nó đoán: "Cùng tuổi, nhưng có thể nhỏ tháng hơn Nghi."

Tôi hỏi: "Muốn làm chị tôi hả?"

Nó cười: "Gọi bằng tên được rồi."

https://tieulun.hopto.org

"Gọi em được không?"

"Xí... Cho gọi tên là bình đẳng rồi. Còn muốn hạ phẩm giá người ta nữa hả?"

Tôi kêu: "Làm gì có chuyện phẩm giá chen vô đây nữa?"

Chúng tôi bạo dạn dần. Tôi nói, ngày mồng hai tôi đưa hai con bé đi chơi Hòn Chồng. Tôi rủ nó cùng đi. Nó bảo, để hỏi mẹ. Khi mọi người quây quần trong bữa ăn chiều, mẹ nó cho phép đi chơi với chúng tôi.

Đêm đó, tôi nằm trăn trở. Không gian mù đặc. Khuôn mặt nó hiện ra trong bóng tối. Chưa bao giờ tôi hình dung ai rõ ràng như hình dung nó. Tóc thề buông xoã trên vai. Khuôn mặt sáng ngời thanh thoát. Khi nghiêng đầu, những sợi tóc vương bên má vô cùng gợi cảm. Tiếng nói nụ cười của nó, có sức thẩm thấu vào tận ngõ ngách sâu kín nhất của lòng tôi. Tôi sẽ không cho ai biết điều này. Kiểm lại cuộc nói chuyện trưa nay, tôi thấy mình quá vụng, thậm chí còn vô duyên nữa. Tôi biết tôi không có khả năng chinh phục cảm tình con gái bằng những lời đường mật. Vì thế, tôi sắp đặt trước trong đầu những câu sẽ nói vào ngày mai. Tôi sẽ chủ động trong mọi tình huống, và chụp ngay cơ hội nào có thể tỏ bày tình cảm một cách nhẹ nhàng. Tôi lan man nghĩ ngợi, thiếp đi trong mê hoặc. Phương Nghi như cánh bướm bay bay chập chờn trên đồi xanh. Mặt trời chiếu vào nó những tia nắng rực rỡ. Tôi cố gắng đuổi theo, cánh tay khát khao vươn về phía trước. Nó ở ngoài tầm tay. Luôn luôn ở ngoài tầm tay như một ảo vọng.

Sáng ra, giấc mơ còn đọng lại nỗi bồi hồi. Tôi, thân phận kẻ ăn nhờ ở đậu, nhìn điều gì cũng mơ ước. Phương Nghi là đối tượng ước mơ hạnh phúc ngoài tầm. Dự định chưa bắt đầu, đã thấy mình thất bại. Mọi toan tính đều dấn sâu vào bất trắc.

7•

Hai đứa ngồi trên tảng đá lớn ở Hòn Chồng, nhìn xuống bãi biển. Đông và Hà đang đi sát mé nước, nhặt những vỏ sò. Một hồi, chúng lẫn trong những quần áo mới của nhiều đứa khác, khó phân biệt.

Tôi nhìn Phương Nghi. Mặt nó ửng hồng trong nắng. Tự nhiên tôi bối rối, bao nhiêu lời dự định sẽ nói, ngượng không nói được.

"Anh kể về quê anh đi." Nó gợi chuyện.

https://tieulun.hopto.org

"Quê tôi hả? Rừng rú, núi non, sông rạch. Không có gì đặc biệt."

Nó nhận xét: "Anh đi chơi có vẻ không hào hứng."

Có lẽ nó thấy cái mặt sượng trơ vì ngượng ngập của tôi mà đoán thế. Nó đâu biết lòng tôi đang rộn ràng với bao nhiêu ý nghĩ, và mong thời gian chậm lại để tôi được ngồi cận kề bên nó lâu hơn.

Tôi nói: "Cũng thích đấy chứ."

Nó lãng sang chuyện khác: "Anh thích câu gì nhất, trong truyện Kiều?"

"Tôi thích hai câu qua một bức tranh hài hước. Trong đó, vẽ một anh đang bước trên đường, trước mặt là cái hố. Nhưng anh ta lại ngoái về phía sau nhìn người đẹp, ướm lời: Người đâu gặp gỡ làm chi. Trăm năm biết có duyên gì hay không?"

Nó bật cười: "Và anh ta sụp ngay xuống hố? Đầu óc anh tếu thật!"

Tôi nói: "Tôi cũng sớn sát giống anh ta."

"Anh cũng đã bị sụp hố?"

"Chưa. Tôi kịp thời dừng lại."

"Thử sụp xuống coi sao."

"Để làm trò cười hả?"

"Chưa chắc. Đôi khi ngờ nghệch làm người ta thương."

Nói xong, nó quay nhìn hướng khác. Bất ngờ tôi cầm tay nó. Một hành động liều lĩnh, nhưng nếu không bạo gan thì không bao giờ còn dịp khác. Bàn tay nó trơn tru dịu dàng mềm mại. Tôi hồi hộp run rẩy sợ hãi. Cả người tôi lạnh toát. Bàn tay nó cũng run. Tôi vội buông ra. Cắt đứt ngay dòng điện truyền sang tôi. Giữ tay nó lâu hơn, chắc tim tôi nhảy ra khỏi lồng ngực. Chỉ khoảnh khắc ấy thôi, tôi cảm thấy cũng là một cố gắng can đảm phi thường.

Mặt nó đỏ bừng bối rối. Có lẽ mặt tôi xanh lè, cắt không còn giọt máu.

Nó lí nhí: "Anh kỳ quá à."

Tôi lặng thinh, cố lấy lại thần hồn. Có phải cầm tay là tình yêu, hay là hành động của một thứ quỷ quái gì khác? Tôi không tưởng tượng tình yêu khủng khiếp đến thế. Lòng tôi bấn loạn, không nghĩ ra lời nào để nói.

LÂM CHƯƠNG

(còn tiếp theo kỳ tới)

https://tieulun.hopto.org

PHAN HẠ DU

thương em bốn mùa

Hạ du ơi trời cuối hè ly biệt
Buồn như thu và giá rét như đông
Xuân chẳng đến trong môi thầm em ngọt
Anh lang thang trên cánh vạc muôn chiều !

Dẫu biết rằng nếu có nụ hôn liều
Em chẳng đón nên không hề có
Và như thế trần gian còn mắc cỡ
Nụ hôn dại khờ anh chẳng phải ngoan

Anh bây giờ gởi tấm áo đa đoan
Cành lãng tử thêu trên nền xuân chín
Chiều hoang hoải bóng em dài nỗi nhớ
Ngủ nhành mơ khuya khoắt những ngọt bùi

Em bây giờ biết đi tới hay lui
Anh khúc khuỷu trong hành trình thương nhớ
Tình trãi rộng mà lòng em bé nhỏ
Ghét nụ hôn liều nên anh chẳng dám yêu !

Em hững hờ nên ngọn gió liêu xiêu
Tình mắc kẹt giữa lưng chừng heo hút nhớ
Đà Lạt mịn màng trên từng ngọn cỏ
Dấu chân chim lặng lẽ tiếng mơ hồ

Em bây giờ có còn ở trong thơ
Anh lang thang trên từng ngõ đợi chờ

https://tieulun.hopto.org

Và con chữ đôi khi buồn cũng khóc
Hoá thành thơ ngủ ở quán dại khờ

về phố hoa hồng

Anh ơi về phố hoa hồng
Bao kỷ niệm giữ tiếng lòng xa xôi
Sáng nay mưa ướt đẫm trời
Nhớ ngày hai đứa dạo chơi nắng mờ

Trăng rằm sáng mãi tuổi thơ
Đêm nay rã rích mưa, mơ nắng hồng
Sáng mai hoa vẫn thắm đồng
Phố trăng anh biết em mong em chờ

Ngày xa anh đến bây giờ
Hoa hồng thắm mỗi đợi chờ chưa quên
Long lanh từng giọt sương đêm
Hồ Than Thở vẫn ngủ quên giấc thiền

Prenn lặng lẽ bên em
Nhớ anh ngóng trọn những đêm thẩn thờ
Hoa còn thức cả trong mơ
Như con dốc nhỏ câu thơ cũng buồn

Ngồi nhìn bảng lảng khói sương
Hoa hồng thắm nỗi , mình thương đến giờ

PHAN HẠ DU

https://tieulun.hopto.org

NGUYỄN THỊ NGỌC LAN

tuổi xa người

Hoen úa một bờ môi,
tình cũ.
Người xa xôi,
tóc lộng
gió tơi bời.
Đời trăm nhánh,
anh đi,
biền biệt gió.
Thổi đời em,
rơi rụng,
trái tương tư.

Hoen úa một bờ mi,
nước mắt.
Khóc tình em,
trôi dạt, những bến bờ.
Anh đi mãi,
tháng ngày xanh héo úa
Tuổi xa người,
xa mãi nụ cười xinh.

Hoen úa một màu xanh,
tóc rối.
Nằm khóc người,
gối lẽ, rối đường tơ.
Tuổi thanh xuân,
phai nhụy,
úa màu hoa.
Anh gần gủi,
cũng là anh biền biệt.

Hoen úa một màu tang,
tình củ.
Chôn tình em,
vừa đủ,
lạnh lòng xuân.
Dáng ai về,
thăm thẳm ,
giấc mơ đêm.
Cho em hỏi,
có còn câu hẹn ước.

Hoen úa một mùa trăng,
huyền thoại.
Ủ tình nhau,
đêm mặn,
ấm,
môi mềm.
Trăng mùa cũ,
trôi theo,
ngày tháng cũ.
Dư âm người,
vọng mãi, úa đời hoa.

https://tieulun.hopto.org

Bài của mẹ

Căn phòng của mẹ,
như một con thuyền
chở đầy lá rụng
từng chiếc lá, từng chiếc lá,
rơi vu vơ, rơi thản nhiên,
rơi tan tác
vào căn phòng đời mẹ.

Bao nhiêu là năm
cùng tháng,
bao nhiêu lá vàng,
lá úa, lá hư hao.
có vẽ như đã quá tải,
nhưng lá ...
vẫn thản nhiên rơi...

Này chiếc lá tình nhân,
mẹ nhặt từ những lần
 hò hẹn.
ép vào trang sách.
ướp thêm chút tình yêu
chút mật đắng,
chôn chặt
dưới lòng thuyền,

dày đặc
mịt mù nước chảy,
nhưng nó vẫn trồi lên,
những lúc thuyền mẹ
lao đao sóng gió,
hoặc quá lặng yên.

Và chiếc lá nào,
bé như chiếc cúc áo, rơi.
ngày ai đó, mở chiếc áo
bước vào đời mẹ,
bằng bàn chân dã thú.
Này, nữa
chiếc lá nằm nghiêng.
cho cuộc người, gãy đổ.

Và chiếc lá thuôn dài,
như màu môi
con ướt đẫm,
ngậm ngấu nghiến
bầu vú mẹ căng sữa,
ngày con bé xinh,
như một con chó cún.

Này, là chiếc lá,
xòe ra như bàn tay
con bé bỏng,
níu tóc mẹ nũng nịu,
ngày lên một, lên hai.
Và chiếc lá nào
bay lượn,
như bờ môi con tròn o,
nói hát không ngừng
với mẹ,
để mẹ tưởng,
con là một
trong năm ngón tay,
không bao giờ
rời thân mẹ.

https://tieulun.hopto.org

Rồi chiếc lá nào,
mẹ nhặt ở sân trường,
ngày đầu con xa mẹ,
đến trường học chữ.
mẹ ngồi nhặt lá rơi,

và cầu nguyện
cho con thôi khóc,
vì chưa một ngày rời mẹ.
Rồi chiếc lá nào,
mẹ tuốt ra, từ cành cây,
để đánh con

roi đầu tiên,
và cuối cùng,
vì đau lắm, lòng mẹ.
(để rồi, suốt đời con,
cứ tưởng mẹ
là chiếc ghế để con ngồi,
cái áo để con mặc
khi rét mướt,

cái thùng đựng tiền,
để khi cần,
thì chỉ nhón hai ngón tay
vào lấy.)
và như thế.
con đi bằng hai bàn chân
của mẹ,
quét nhà, rửa chén,
nuôi con,
bằng bàn tay của mẹ.
Và, chiếc lá hoa hồng khô.
mẹ cất dùm con,
ngày đầu tiên con hò hẹn.
mẹ đã thoáng nhìn thấy,

mùi dã man quen thuộc
trên cành hoa gai sắc,
nhưng không thể
làm gì hơn.
để rồi từ đó.
mẹ cứ mãi tìm tòi,

những đỗ vỡ, tan nát,
mà con dấu kín
để dọn dẹp, hàn gắn.
Người ta hướng về phía,
có những màu sắc rực rỡ,

của cuộc đời,
mẹ chỉ có một hướng,
là nhìn con
và níu bắt lấy
chiếc bóng mình, đổ xuống.
để tìm bóng dáng người,
tưởng là trăm năm,
nhưng không phải.

NGUYỄN THỊ NGỌC LAN

https://tieulun.hopto.org

HOÀI ZIANG DUY
đi với cùng tôi

Người là ai mà đi với tôi? Người là ai mà kề cận tôi như một tình nhân không rời. Là em, là cô bạn gái đầu đời tôi đã quen? Hay vẩn vơ trong giấc mơ xưa hẹn ước quay về. Người đã sống chung cùng, như một phần đời chở che bên hiểm nguy không rời. Người là ai? Tôi cần có người như một hạnh phúc ngọt ngào đang có mặt. Như một tình yêu lẫn trong tình người.

Những ngày cuối năm. Tháng 11 năm 69. Đã lâu. Thời gian lần đầu bị thương trong chiến trận. Sau khi xuất viện, từ quân y viện Phan thanh Giản Cần Thơ. Tôi trở về nhà. Nhà tôi không có bên chiếc cầu biên giới, không có cây đa che bóng mát, như trong bài hát đằm thắm thiết tha, nói về người thương binh. Nhà tôi ở khu phố chợ và chỉ có ba tôi trong ngôi nhà cũ. Ở đó cũng là nơi tôi chào đời và lớn lên trong mái ấm gia đình, và người cuối cùng theo thứ tự rời khỏi, cũng là tôi, đứa con út. Ba một mình ở lại, đời sống của nhà giáo về hưu. Mấy chục năm qua Ba đã quen sống cô độc, từ ngày mẹ tôi mất lúc tôi lên sáu. Tôi đi rồi lại về. Ba tôi vẫn còn đó với khung cảnh cũ. Ba không sợ tôi hiểm nguy, cực khổ. Không hỏi han chuyện lính tráng, hành quân. Tôi cũng không kể những gì tôi sống ở đơn vị, xa nhà. Cha con gặp nhau, chỉ là chuyện tình cảm gia đình, sống lại ngày tháng cũ. Đâu ai biết ngày mai. Hiện tại như từ trước, ba vẫn ngày hai lần đọc kinh sáng chiều. Ba sống với tuổi thơ tôi.

https://tieulun.hopto.org

Về với gia đình đêm nằm yên giấc, không phải lắng nghe động tĩnh để có phản ứng tức thời. Hình như ở thành phố, mọi sự đều yên bình. Không ai cần biết đến thân phận những người ở tuyến đầu lửa đạn. Chuyện chiến tranh ai cũng thường tình dửng dưng khi nói đến ở chỗ yên thân, trong bàn tiệc, trên đường phố. Nhưng nếu ở đơn vị tác chiến, không có ngày nào không lặn lội hành quân lùng địch, tiếp viện, giải toả, trực thăng vận, thì lại khác. Đêm nay ở chiến trường vùng nầy. Sáng mai chờ lệnh hành quân chuyển xuống, mới biết đổ quân xuống đâu. Không ngày nào không nhìn thấy xác chết, bị thương ở đụng trận, ở mìn bẩy bủa vây. Tâm trạng lúc đó mới biết chính mình, trước sự sợ hãi. (Có lẽ cũng giống như những người vượt biên sau nầy với bão tố, chìm tàu, trôi lênh đênh trên biển. Lúc đó ai là người bạn cần có, để cầu xin, cứu giúp). Sự việc xảy ra, yên ổn ngồi kể lại, nó hoàn toàn bình tâm, khác với tâm trạng hoảng loạn trước đó.

Ở chiến trường cũng vậy. Nếu có sống qua trong hoàn cảnh nhiều tháng, nhiều năm dài chịu đựng, chấp nhận. Bạn mới thấy cái số phận Nhiu của người lính, người chỉ huy từ cấp tiểu đoàn trở xuống, như cùng chung một định mệnh. Sống và đối diện với cái chết, không ai dám thách thức mình giỏi hơn ai. Tâm trạng đó là tâm trạng của người chấp nhận thực tế, không biết làm sao hơn, bản năng sinh tồn ở mỗi cá nhân phải sống trước đã. Tất cả họp lại thành một khối thống nhất, dưới hình thức đơn vị tự bảo vệ để sinh tồn. Giản dị một điều lựa chọn còn hay mất, thắng hay thua. Theo thời gian lâu ngày rồi thành quen thuộc, trong tình đồng đội, cùng chung sống chết, biết thương nhớ những ngày cực khổ, hiểm nguy không nở bỏ nhau, để sau mấy ngày phép rồi lại quay về. Cái niềm vui đó trong cuộc, như một số kiếp sống cùng hoàn cảnh. Đó là ý thức của tinh thần bảo vệ dân tộc đất nước, mục tiêu đến cùng không ngoài sự hy sinh, cái chết.

Đã biết không có tương lai bên cái chết không rời, trong nỗi buồn lặng câm không thể thở than. Trong nỗi thầm lặng đó, mỗi con người hầu như ai cũng có ơn trên, để cầu xin che chở bình an. Tin hay không tin khi trước mặt là hiển hiện sự thật. Chính sự việc xảy ra thoáng chốc trong may rủi, còn mất. Không thể giải thích những huyền diệu riêng cho mỗi người. Ngẫm lại cũng không hiểu do đâu và từ

https://tieulun.hopto.org

đâu. Tôi cũng sống với hoàn cảnh chung nầy. Không ai dám thách thức thần thánh, dè bĩu bùa ngải ở mỗi người có được. Bạn có thấy những chiếc khăn vẽ bùa ở người lính lót trong nón, đội trên đầu. Dây cà tha nhiều khúc quấn ngang lưng quần. Nanh heo rừng mang trước ngực. Những cẩm thạch, kim khí, tượng Phật được "tom", được "xên" bùa. Tất cả những trang bị mang trên người hay có trong người, được coi như những thần vật hộ thân trước tên bay đạn lạc, mìn bẩy pháo dập ở chiến trường. Nó là yếu tố, là niềm tin hộ thể, là sức sống có được trong đầu, trong tim để an tâm ở cuộc sống hành quân.

Tôi đã thấy qua người lính gác đêm ở rừng, nghe tiếng động lạ xào xạc, khác thường, không phát hiện được người. Họ đã lấy đạn lăn vào cơm nguội để bắn trừ tà ma, oan hồn hay là người. Hay tự họ ngậm mấy hạt đậu là một thứ bùa ẩn thân khi đi kích, để địch không thấy. Đa số những người lính Miên họ dùng các loại trên. Còn người Việt mình thì cũng đủ loại hộ thân riêng khác. Từ quan chí quân ai cũng có phần, có điều không thể khoe ra, nhắc đến. Có điểm đặc biệt đáng nói là ở quê hương Việt Nam mình, những ông thầy bùa Lỗ Ban, thầy ngải cho những việc hộ thân nầy, họ không hành nghề, rêu rao quảng cáo, sinh sống bằng tiền bạc. Họ là những người âm thầm, tin hay không tin, do duyên gặp gỡ hay chính người tìm đến họ.

Tháng 11 năm đó. Trong thời gian dưỡng thương ở nhà. Tôi gặp người khách không biết từ trước. Chuyện về ông thầy gặp gỡ nầy, tôi đã nghe qua từ hai người cùng đơn vị kể lại. Họ chỉ nói về ông với lòng kính trọng, chứ không muốn cho tôi biết nhiều. Nghe qua tôi chỉ nhớ chừng ấy. Bây giờ không dưng đúng lúc tôi có mặt. Tôi gặp ông từ nhà một gia đình quen rước ông về. Hôm đó tôi đến tình cờ, lúc người thân có mặt đông đủ, ngồi dưới chiếu ở phòng khách. Thấy tôi bị thương, nên chủ nhà đề nghị tôi lên tiếng trước. Tôi không biết gọi danh xưng với ông thế nào, nên chỉ gọi bằng thầy như người trong nhà gọi. Ông Thầy nói không phải ai cũng có phần thọ nhận được. Tùy theo đức độ, mệnh số của mỗi người.

Ông hỏi tôi tên tuổi rồi nhắm mắt lại. Một lát sau ông gật đầu cho câu trả lời. Ông vén áo lên, bàn tay nằm nghiêng đập vào bụng. Một tượng bằng đồng đen cở một lóng ngón

https://tieulun.hopto.org

tay út nhảy ra. Ông để trên diã đưa qua cho mọi người cùng xem, rồi gói lại trong giấy vấn thuốc (loại giấy mỏng vấn thuốc rê ở người già bên VN). Ông đứng sau lưng tôi, cầm nhang đọc bùa, và bảo tôi nuốt. Vật thể chạy xuống êm ái, rất nhanh như khi mình uống nuóc. Chỉ có vậy rồi thôi, ông không dạy câu chú nào để niệm, không bảo tôi thờ cúng, vái van. Ông dặn dò tôi giử lấy đạo đức làm người, có vậy mới linh ứng.

Đến phần gia đình, gia chủ bắt đầu lên tiếng cho người thân trong nhà, sau phần tôi. Ông Thầy xin lỗi và cho biết trong người ông có luyện vào 3 ông, một ông trắng, vàng, một ông bằng đồng đen. Hôm nay ông đen lớn hơn hết đã xuất ra rồi, thì mấy ông còn lại không thể, nên việc hôm nay coi như dừng lại và chờ hôm khác. Đến lúc nầy tôi thấy áy náy, khi mình chiếm đi cái phần ưu tiên gia đình tổ chức rước về. Tôi nhớ hình dáng ông Thầy rất to người. Ông không chịu nói danh xưng. Ông hỏi mọi người ở đây đoán ông là người Miên hay người Ấn, người Chiêm Thành, mặc dầu ông nói tiếng Việt rất sành. Tôi chỉ gặp ông một lần đó cho mãi đến về sau, chưa bao giờ gặp lại.

Tôi không có câu khấn nguyện nào khi cần, lúc gian nguy, ngoài câu thần chú của Đức Quán Thế Âm Bồ Tát, từ thuở thiếu thời tôi sinh hoạt trong gia đình phật tử Chánh Hạnh. Nhưng sau khi được Ông giúp cho, như có thêm niềm tin mới vào. Tôi thấy yên tâm hơn, có thêm sức mạnh phù trợ, khi trở lại đơn vị. Thời gian sau đó qua mấy lần thoát chết, cho dù nói mệnh số mình chưa tới. Tôi vẫn tin có một sự linh thiêng dẫn dắt, thúc dục tôi phải hành động tức thời trái với nguyên tắc, để tránh cái chết theo lệ thường đáng lý phải vậy. Hoặc bất chợt trong đầu, linh cảm nghĩ tới, cứ làm theo đừng đắn đo thay đổi. Diễn biến sẽ an lành khi tình huống xấu đưa tới. Thực tế cho tôi thấy như hằng bao năm qua, tôi vẫn tin trong người mình còn đó.

Trong đời binh nghiệp, lang bạt hành quân đó đây, và cả về sau nầy với cuộc sống đời thường. Không biết sao tôi có duyên gặp nhiều ngườI ở lãnh vực nầy. Không phải chỉ có phép lành bảo vệ mạng sống trong chiến tranh, cho người ở chiến trận, còn có ở nhiều lãnh vực khác. Cuộc sống quê nhà thời đó, có nhiều điều không thể giải thích được. Nói là mê tín cũng không đúng, vì họ có rủ rê người nào tham gia đâu?

https://tieulun.hopto.org

Họ cũng không mở trường hay dạy người khác để hành nghề. ất cả là ở cá nhân ẩn trong đời sống thường nhật. Tôi chỉ nhắc lại những câu chuyện thật đi cùng với tôi, mắt thấy tai nghe.

Khoảng cuối năm 70 qua 71, đất nước Kampuchia biến động, tin tức rộ lên các cuộc giết người VIệt tập thể, chôn sống, thả trôi sông (cáp duồn), trên đất nước Kampuchia và lần đầu tiên quân đội miền Nam đưa quân sang chiến đấu ngoài lãnh thổ, nhằm giảm áp lực, tiêu diệt hậu cần lớn của địch, nằm sâu trong lãnh thổ nước bạn. Sau mấy tháng hành quân giải quyết chiến trường từ rừng núi, giải tỏa chiếm lại thành phố. Bộ chỉ huy trung đoàn tôi đóng tại bến phà Neak Lương, cách thủ đô Nam Vang 60 km đường bộ.

Một lần, buổi chiều tôi lang thang, thăm dò tình hình trong làng. Không biết sao tôi đi vào ngôi chùa bỏ hoang đã lâu. Trên bàn Phật không nhang khói, tôi thấy cuốn sách mỏng chữ Việt đã cũ te tua. Tôi đọc tựa sách "Hồi Dương Nhân Quả" nói về quả báo nhãn tiền đời nầy, đời sau. Tôi đọc một lát coi như xong. Trả sách lại quay về, lòng tôi thấy bâng khuâng, như có một điều gì nhắc nhỡ răn đe đạo đức làm người ở hoàn cảnh nầy.

Phải nói thật một điều, trong chiến tranh khi đơn vị đánh chiếm lại các thành phố, người dân đã bỏ chạy, đồ vật tiền vàng của vô thừa nhận bỏ lại. Tiếng đồn lính tráng cướp của, mang theo. Các đơn vị ngành nào thì tôi không biết, chứ người lính bộ binh một thân mang ba lô nặng nề với đạn dược, thực phẩm đồ hộp, hành quân ngày nầy qua ngày khác, đâu biết sống chết ngày nào trở về dưỡng quân. Thử hỏi đồ vật gì để trong ba lô hay cầm tay bên ngoài, có thể che mắt đồng đội hay cấp chỉ huy? Chúng tôi hoạt động trên đất Miên hơn một năm trời, yểm trợ cho chính phủ mới, sau khi lật đổ Shianouk. Chuyện cá nhân cướp bóc, tai tiếng từ người lính nói chung nếu có đâu đó, trách nhiệm vẫn phải là từ người chỉ huy. May mắn là riêng với đơn vị dưới quyền tôi, không gặp phải sự không tốt lành nầy, trong suốt thời gian với cuộc hành quân cấp sư đoàn trên nước Kampuchia.

Ở vùng đóng quân nầy, tôi có cơ hội gặp một gia đình người Việt, là ông thầy thuốc Bắc đầu tiên lập nghiệp mấy chục năm trước ở đây. Qua ông tôi mới hiểu hiện tình người Việt, họ sống quanh quẩn trong làng, các nghề lao động tay chân gồm có 7 nghề bị cấm, như hớt tóc, thợ hồ, nề... Nhưng

https://tieulun.hopto.org

vì sinh kế, dù có bị cấm đoán đóng phạt, người dân Việt (sống lâu đời trên đất Miên) vẫn làm chui bất hợp pháp, để mưu sinh. Dân làng Miên Việt sống chung trong cuộc sống nghèo. Nhà trong làng hầu như tất cả đều không có phòng vệ sinh, tắm rửa đều choàng xà rong, tắm sông hết. Suốt thời gian ở đất địa nầy không thấy họ nuôi vịt, chỉ thấy gà nuôi ăn thịt, và thú vui của họ là đá gà. Đây cũng là lần đâu tôi biết con gà Tử mị (người ta có tiếng chê gọi là gà chết, chỉ sự nhút nhát). Quả thật nhìn nó thật nản trước khi so tài. Dáng điệu tầm thường, con mắt rủ ra như còn muốn ngủ. Vậy mà khi nhập cuộc, chỉ cần một cú vỗ cánh, xông vào chém một phát là đối thủ gà kia nằm thẳng cẳng. Đàn ông Miên họ rất thích uống rượu, đi rong chơi. Đôi khi họ chỉ đốn một cây tre, vác trên vai tàng tàng đi bán chỉ một cây, rồi quay về, chứ không thích đốn nhiều cây chở cùng một lúc có nhiều tiền hơn. Đời sống có vẽ bình dị phóng khoáng, không cần biết ngày mai. Còn phần buôn bán ở chợ búa, vẫn do người Miên gốc Hoa nắm giữ.

Ở đây có lần một người lính trong đơn vị tôi mắc bệnh. Anh ta lên cơn, kêu rống như thú hoang, bò lòng vòng dưới đất. Mấy người lính mách tôi đến Chùa gặp ông Lục Cả (ở Miên các sư tu chung ở một chùa trong vùng, chứ không phải mỗi ông một chùa) giống như dân tộc Lào, sư nào thâm niên, lớn tuổi, được trọng vọng thì gọi là ông Lục Cả. Tôi đến gặp ông ta với người lính đi theo thông dịch. Ông bảo đưa người lính bị bệnh tới và mời tôi ra ngoài. Qua khe cửa tôi thấy ông đọc bùa, làm phép phun nước vào mặt người bị hành xác. Lát sau hắn ngơ ngác hồi tỉnh. Ông Lục Cả nói với tôi, hắn ta cũng có vô bùa và ngạo mạn ăn nói sao đó, nên bị người ở đây cao tay hơn trừng trị. Tôi chỉ nhìn thấy trước mắt và biết vậy. Cũng không biết giải thích sao.

Chúng tôi đóng quân ở khu vực nầy, nhiệm vụ an dân, hành quân bình định giúp quân đội Miên còn thô thiển ở buổi đầu, và xuống tàu nhỏ PCF (khinh tốc đỉnh) làm lực lượng xung kích đổ bộ, bảo vệ các hạm chở chiến xa trọng pháo đến Nam Vang. Ở lại qua đêm rồi trở lại khu vực trọng trách, hai tuần đi một chuyến. Phi cơ Hoa Kỳ và người Mỹ không có mặt trên lãnh thổ Kampuchia theo hiệp ước.

Từ ngày chúng tôi chịu trách nhiệm khu vực nầy, đời sống người dân yên ổn, nhưng không có nghĩa là an ninh tuyệt đối. Thỉnh thoảng vẫn còn có thêm lính bị thủ tiêu, mất

https://tieulun.hopto.org

tích. Điều đó cho thấy địch vẫn sống lẫn với người dân. Hận thù giữa hai dân tộc vẫn ngấm ngầm theo chiều dài lịch sử. Cứ nhìn thấy những nơi hố lấp chôn người Việt tập thể, xác người Việt bị giết, trói thả trôi sông, mới thấy đau xót tội nghiệp. Cho dù quân đội chúng ta không khó khăn trong những trận đánh giành lại thành phố, đất đai đã mất. Thêm bộ phận riêng huấn luyện, trang bị cho quân đội họ chống lại Khemer đỏ, nhìn chung họ vẫn không thích chiến tranh xảy ra. Phần chúng tôi chỉ biết giải quyết chiến trường, hành quân theo lệnh, trong lúc chính phủ tổ chức đưa người Việt hồi hương về Việt nam. Hơn một năm trên đất Kampuchia, đánh sâu vào hậu cần địch, áp lực hoàn toàn giảm hẳn trong việc quân xâm nhập vào biên giới, trải dài 16 tỉnh lãnh thổ miền Tây nam bộ. Chúng tôi rút về Việt Nam sau hơn một năm hoạt động trên đất nước xứ ChùaTháp. Trở lại chuyện gần nhất là đầu năm 1974, BCH hành quân đóng ở Long Định). Tiếng đồn ở vùng nầy có ông Tám Hoà Khánh, ông thầy Lỗ Ban rất giỏi, có nhiều bùa phép, nhất là trị con nít khóc đêm. Lúc bấy giờ tôi mới có đứa con đầu lòng, nên cũng có ý. Tôi cho lính sang xin phép được gặp ông, vì ở gần đó không xa. Lát sau khi tôi đến, ông đã trong bộ áo dài khăn đóng đón tôi, và mời trà. Tôi nghĩ quả là ông trịnh trọng theo cách thức người xưa. Ông cho biết ông trong ban hội cố vấn Lăng Ông Bà Chiểu Gia Định và là ông già nuôi của ông Nguyễn Bá Cẩn, Dân biểu Hạ Viện. Đưa tôi ra sau nhà, ông chỉ tay và bảo hướng nầy có con đường dẫn đến Tân Thành Cái Cái, có mộ ông Nguyễn Chánh Sắt (thân phụ ông Hồ chí Minh chôn ở đó). Nghe để mà nghe, tôi không quan tâm đến hiểu biết nầy. Một lát sau khi biết ý định của tôi. Ông vẽ chữ bùa gói trong mảnh vải nhỏ xếp hình tam giác, và bảo để trong áo gối ngủ trẻ sơ sinh nằm. Quả thật vậy, suốt thời gian ở tuổi nhỏ, con gái tôi ngủ một giấc tới sáng, không phiền.

Ông còn bảo tôi ra ngoài hiên trước sân có cây trồng, hái mấy lá cây. Không hiểu dụng ý ông. Tôi hỏi bao nhiêu lá? Ông nói tuỳ mình. Tôi đem vào mấy lá tôi vừa hái. Ông cầm coi bề mặt, trái một lát, rồi nói với tôi, sau nầy dời đổi muốn nói gì để cho người dễ nghe, thì cứ nuốt nước miếng ba lần rồi hãy nói. Ông còn khoe, ông mới đi coi cho ông trung tá H tỉnh trưởng Vĩnh Bình, mới nhậm chức. Ông ta trước là quận trưởng Cái Bè. Hỏi tôi biết ông ta không? Tôi nói biết.

https://tieulun.hopto.org

Ông nói ông ta làm tỉnh trưởng không lâu đâu, cũng vì ông ấy cho lính thọc phá cái ổ của bầy Vạc lâu năm trên nóc dinh (một loại chim lớn đi ăn đêm), các vị trước không ai dám phá nó.

Cho đến ngày mất nước, vùng 4 chiến thuật vẫn chưa mất một tỉnh, quận lỵ nào. Ba sư đoàn bộ binh 7, 9, 21 còn đầy đủ, cho đến ngày tan hàng 30 tháng 4 năm 1975. Tôi đã viết bài thơ chỉ có 2 câu, cho mỗi mùa tháng tư, như một định mệnh.

Đâu ai nghĩ một ngày ta mất nước
Lá cờ thiêng hồn sông núi đứng ngậm lời (HZD)

Tôi như bắt đầu cuộc đời mình qua một thế giới khác. Tình cảm lãng mạn mộng mơ đổi thay trước một thực tế không tưởng được. Tất cả như biến thành trẻ thơ ngây ngô, vụng dại trong ngôn ngữ, không tưởng là mình khi nhìn nhau, mỗi người mang trong lòng nỗi buồn lặng lẽ, nín câm tủi nhục. Tôi đi vào trại tập trung như rừng bao nhiêu lá. Muốn quên tất cả đời qua, trong thiếu thốn chung, kể cả thuốc men bệnh tật. Chúng tôi không có gì ở trong, cũng như ở ngoài không còn gì để mang đến. Tất cả mất hết. Còn đây là thân phận con người. Trong hoàn cảnh chung kiếp nạn, tình thân gần lại, đùm bọc sống cùng nhau. Thời gian đầu nầy, tôi bị cái chứng đau lói sau lưng thật trầm trọng. Không phải là do lao động cực khổ, ăn uống thiếu thốn sinh ra. Tôi biết nguyên do từ vết thương cũ, thỉnh thoảng làm tôi khổ sở, chỉ muốn nằm thư giản như trước đây. Hoàn cảnh bấy giờ hoàn toàn không có thuốc trị liệu. Bác sĩ có nhiều ở đây, nhưng không có thuốc men, cũng chịu thua. Thời may tôi có người bạn ở khác phòng, thấy tôi bị vậy. Anh hỏi tôi tin không? Tin gì? Tôi hỏi lại. Thì qua đây có ông thầy hay lắm, thử đi.

Tôi sang phòng bạn. Ông ta là người Miên có tuổi, chắc đi lính đã lâu, sĩ quan tiếp liệu. Ông nhờ múc cho chén nước, ngồi trước cửa, đọc bùa một lát, bảo tôi vén áo. Hỏi nhức lói chỗ nào? Ông dùng tay nhúng trong chén, vổ nước vào chỗ đau, miệng kêu "hết nghen, hết nghen" liên tục. Chứng vài phút sau ông ngưng lại, bảo tôi vươn vai thử, đứng lên coi còn đau không? Tôi đứng lên làm mấy động tác. Thật là thần diệu, không còn cảm giác đau lói gì cả. Tôi phục ông ta thật, vì lúc đó cho đến về sau, chứng đau lói không còn tái phát. Theo lời anh em trong phòng nói, ông ta có nhiều nghề lắm,

https://tieulun.hopto.org

không ai dám nói giỡn lấy đồ của ông. Chưa đến hai năm, một hôm buổi sáng, ông thay quần áo sẵn, ngồi trước cửa phòng nói." Hôm nay tao về ".Quả thật ngày đó nhà trại có lệnh thả ông về. Chuyện ông được về, không biết ông có thân nhân cách mạng bảo lãnh không? Nhưng chuyện ông làm cho tôi hết đau nhức, thật tình mang ơn ông và nhớ đến trong câu chuyện kể nầy.

Cho đến lần thứ 5 chuyển trại đến Xuyên Mộc (khu A), do Công An từ ngoài Bắc vào quản lý. Nửa năm đầu tôi còn đi lao động, sau đó nhà trại gọi tôi lên làm ở bệnh xá. Bệnh xá nầy là bệnh xá làm mẫu, có hai mươi giường, để phòng khi có phái đoàn quốc tế cần thăm viếng thì đưa vào đây. Nhưng suốt thời ở đây, luôn luôn họ ngăn chận không có phái đoàn nào vào được. Thuốc men ở đây nhận lãnh từ Cục trại giam ở Bộ, thuốc vừa đủ cho cấp cứu, vì trại Xuyên Mộc có ba khu A, B,C phối trí hình tam giác, nhưng chỉ có môt bệnh xá là khu A, chung cho hai khu kia chuyển bệnh đến nằm, thuốc men lại lãnh bằng nhau. Việc điều trị ngoài thuốc men chỉ có Châm Cứu để trị tất cả các bệnh, kể cả việc cấp cứu nửa đêm ở nhà đá (bị cùm riêng). Nhà trại đưa tôi lên làm ở Bệnh xá cũng từ tiếng đồn của anh em tù qua các trại trước, tôi đã giúp trị bệnh anh em. Buổi sáng khi tất cả đi lao động, là lúc tôi lên Bệnh xá, chiều thì về phòng nhốt chung như anh em. Tôi làm ở bệnh xá dễ gần gũi với anh em sĩ quan tù cải tạo. Mấy ngày đầu tiên, tôi được kể cho nghe, trong bệnh xá nầy có một ông nằm đó, bệnh nặng cần chuyển đi bệnh viện, cán bộ khó khăn không cho đi, thì chỉ cần ông đó vẽ bùa để dưới gối người bệnh, mở miệng xin cán bộ y tế là được đồi ý, đề nghị cho đi.

Nghe qua cũng thấy thú vị, và mừng giùm cho anh em. Ở đây việc chuyển bệnh đi bệnh viện không phải dễ, vấn đề lý lịch cá nhân, quan điểm chính trị, xe cộ không có (trại thiết lập trong rừng, không có đường xe khách) Tôi biết ông không phải là thành phần sĩ quan, ông thuộc dạng tù chính trị từ Chí Hoà chuyển lên, hiện tại nằm bệnh xá với bệnh bao tử loét nặng. Tôi là người điều trị cho ông mỗi ngày, nên được ông cho biết danh xưng, ông là Ông thầy Ngã Sáu. Anh em nằm bệnh ở đây thường hỏi chuyện ông nầy nọ. Tôi có thử ông hỏi chuyện nhà chị tôi ở Sàigòn, mộ ba tôi chôn cất lúc tôi còn đang ở trong tù. Ông gỏ tay vào vách, một tai lắng nghe một lúc, rồi mở miệng kể chi tiết đường đi vào nhà thế nào, nơi mộ Ba tôi có gì đặc biệt. Ông nói như thấy trước mặt. Có người nói

https://tieulun.hopto.org

ông nhờ vào thiên linh cái. Nhưng tôi biết ông nói đúng về điều tôi muốn hỏi.

Có thể do tình cảm mỗi ngày tôi trị liệu ở đây. Một hôm ông ngỏ ý muốn dạy tôi một món, coi như để trả ơn. Tôi từ chối, thật tâm không thích, và nói tôi "có" trong người rồi. Ông bảo tôi xoay lưng lại, miệng ông đọc câu chú rồi chỉ cho hai người nằm giường bên, thấy hình dạng nổi lên ở da thịt tôi. Ông nói "còn theo" ở đây. Ông nói rất nhiều lần, bảo là chỉ học để tránh người hại mình và phản lại, có ý nguyện gì thì kêu để được giúp.Thấy ông có ý tốt, nên tôi nhận lời. Ông viết xuống mỗi ngày một chữ, bảo tôi tập viết ra và học thuộc câu ngắn đó. Được một tuần, đêm đó người tôi lạnh run, trước mắt tôi hình ông sư áo vàng đứng co ro bên chân đèn cầy đang cháy. Sáng hôm sau lên bệnh xá gặp ông tôi kể lại. Ông vui mừng nói vậy là được rồi. Ông viết tiếp cho tôi học khoảng ba tuần sau, để thành nguyên bài chú niệm. Đó là kỷ niệm với ông thầy Ngã Sáu. Sau nầy tôi có ứng dụng một lần, rồi thôi.

Về chuyện tôi đi đâu cũng gặp sư phụ. Phải chăng trong đất nước chiến tranh, mới có hiện tượng nầy. Những mảnh đời ghép lại chỉ là khía cạnh tâm linh về đời sống cá nhân người lính ở chiến trường, không mấy ai đề cập. Tin hay không tin cũng là điều bình thường. Tôi vẫn vui dưới niềm tin chở che, qua bao hung hiểm. Phần còn lại ở đời sống thực, chúng ta nên sống với khoa học hiện đại, bởi đó là con đường đi lên phía trước.

Cuối cùng tôi cũng trở về. Trở về từ nơi chốn ra đi. Căn nhà xưa còn đó, nhưng ba tôi đã không còn. Từ ngày đổi đời, Ba đã phải về Sàigòn nương náu với gia đình chị tôi, và mất ở đó, các đứa con tù cải tạo chưa ai về. Ngôi nhà ở đây trống vắng lạnh lẽo, chỉ có vợ con tôi đón đợi. Cuộc đời đã khác. Tôi không còn là tôi của ngày nào. Không ai nhận ra tôi của ngày xưa. Những người năm cũ kẻ còn người mất, theo thời gian dời đổi. Tôi không phải bận lòng với người là ai trong tôi. Giấc ngủ không còn nghe tiếng khóc trẻ thơ ở đêm. Nhưng những tiếng khóc bên tai giữa ban ngày, nghe rất nhiều, lại làm cuộc đời nầy thao thức quanh năm.

HOÀI ZIANG DUY

https://tieulun.hopto.org

SA CHI LỆ
một mình một ngựa

Uống rượu nhìn trăng thượng tuần hỏi gió
Có luồn qua khe hở tử sinh không?
Sau tiếng đập con đại bàng muốn gáy
Ta vung gươm hào khí rực phương đông

Chiến lũy trùng trùng ta say nổi giận
Trống từ đâu dồn dập thúc bên lưng
Ta đứng lên ôm bầu trời thật thấp
Chiến trường kia còn ai để tranh hùng

Sương vây hãm ta một mình một ngựa
Phá tan tành rừng giặc chốn u minh
Ta tức tối xua hồn ra trăm nẻo
Nằm chực chờ quyết trừ diệt yêu tinh!

Cúi thật gần hỏi đồng bào bè bạn
Hãnh diện không khi giấc ngủ vội vàng?
Máu xương ơi! Núi sông này ấp ủ
Tiếng hát ngàn sau rỏ lệ vô cùng…

Thả lỏng cương ngựa hí dài khoái trá
Nhè nhẹ đi vào lịch sử thơm nồng
Ta ngã người ôm bềnh bồng quá khứ
Bốn phía trời âm vọng tiệc liên hoan!

SA CHI LỆ

https://tieulun.hopto.org

HOÀNG CHÍNH

tìm mãi đôi mắt buồn

Cánh cổng mở ra, bàn tay nào đó đẩy mạnh tôi ra ngoài. Cánh cổng rin rít cọ trên nền xi măng lở lói. Hai khung sắt giộng vào nhau. Âm thanh chát chúa vọng ra, lẫn ngay vào tiếng lao xao.

Tôi chùn chân.

Tôi đứng lớ ngớ bên ngoài cánh cổng. Những con mắt mở lớn. Những con mắt dán chặt vào tôi. Những cái nhìn săm soi từ gót chân tới đỉnh đầu. Tôi co người lại như những lúc co ro vì lạnh phía sau cánh cổng vừa đóng kín kia. Cái nhìn như những ngón tay có móng dài xới ngược tóc tôi. Tôi rùng mình. Mới hôm trước, không còn chịu nổi những cơn ngứa ngáy của lũ chí rận, tôi liều mạng đưa mái tóc chấm vai cho tên bạn tù hành nghề cắt tóc. Nó khoe ở ngoài đời nó là thợ hớt tóc thiện nghệ. Tôi tin nó, đến khi cắt xong, lũ bạn tù nhìn tôi, ngớ ra vài giây rồi lăn ra cười. Từ phút giây ấy, tôi không tin thằng bạn tù kia là thợ hớt tóc lành nghề nữa.

Bây giờ những người này đang nhìn tôi. Vài cái mép nhếch lên. Những khóe cười dúm dó. Tôi co người cố tránh những cái nhìn săm soi. Những cái nhìn xới tóc tôi lên, rờ rẫm chỗ rách buộc túm lại trên vai áo, mầy mò lỗ thủng ở đầu gối chiếc quần ống cao ống thấp. Những cái nhìn thả xuống chân tôi. Đôi giầy đã bị tịch thu. Chỉ còn lại hai bàn chân trần có những móng dài cong lại, đen xỉn. Tôi bất thần co những ngón chân lại như cố bám lấy mặt đường trần trụi, lở lói những mảng xi măng tróc lở. Để giấu đi cái bần cùng tanh tưởi.

Tôi đứng chết trân như thế không biết bao lâu. Tôi nhìn những mặt người chung quanh. Đông quá. Hai mắt tôi hoa

https://tieulun.hopto.org

lên. Những mặt người nhòe đi. Cơn đói quặn lên trong bao tử. Những sợi rễ nhùng nhằng mọc từ mười đầu ngón chân, bám cứng xuống mặt đường. Tôi ngước nhìn bầu trời. Nắng vướng trên ngọn cây. Những chiếc lá nhỏ li ti. Cây gì đây nhỉ. Tôi cố nhớ tên loài cây có những chiếc lá nhỏ như bàn tay đứa trẻ. Lâu rồi tôi tập quên. Quên cái cõi sống nhàu nhò trước mặt; quên cái hành hạ, tra tấn chung quanh. Và quên luôn cả những thứ hiền hòa, chung quanh cuộc sống. Như những chiếc lá xanh thẫm nhỏ bằng bàn tay đứa trẻ, đang vẫy gọi, chờn vờn như hỏi han, như chia sẻ một cơn vui bất ngờ.

Đám đông lao xao. Những câu nói lẫn vào nhau, nhốn nháo. Tôi nhìn những mặt người. Gian nan, khắc khổ. Tôi nhìn những bọc hành lý, những gói thức ăn, những túm áo quần nhùng nhằng trên vai họ.

"Mới được thả phải không?" Câu nói nào đó bật lên trên cái nền âm thanh nhốn nháo.

Tôi nhìn những mặt người. Câu hỏi ấy phát ra từ cái miệng nào đó trong vô số những cái miệng đang mấp máy. Tôi gật đầu hai ba lần.

"Còn ai được thả nữa không?" Thêm một câu hỏi nữa.

Tôi lắc đầu hai ba lần. Tôi không thấy rõ cái miệng nào vừa phát ra câu hỏi ấy. Nên tôi gật đầu hai ba lần để người hỏi kịp bắt được câu trả lời.

Một giọng nói khác ném ra từ đám đông, "Trong đó có bị đánh đập tra tấn không con?"

Giọng khàn đục của một người đàn bà.

Tôi ngẩn người ra suy nghĩ. Tôi đã bị dằn mặt, bị đe dọa, bị viết tờ tự khai, gom lại hẳn những tờ tự khai ấy chồng lên thành cuốn sách. Nhưng lâu quá rồi, tôi không còn nhớ mình có bị đánh đập tra tấn gì không. Thành ra tôi ngúc ngoắc cái đầu như thể nửa bên này muốn gật nửa bên kia muốn lắc.

Đám người nhích sát đến bên tôi. Vẽ thành vòng tròn, vây tôi lại, che chở, bảo bọc.

"Ở tù lâu chưa vậy?" Một giọng thiếu nữ. Tôi đoán vậy. Bởi câu hỏi ném ra từ phía sau lưng tôi và âm thanh trong vắt. Tôi gật đầu hai ba cái.

"Bao lâu?"

Tôi nhăn mặt cố trải cuốn lịch thời gian lên mặt bàn trí tưởng. Tôi nheo mắt vén những con số bện vào nhau trong óc.

"Ở tù lâu chưa vậy?" Ai đó lập lại câu hỏi vừa rồi của

https://tieulun.hopto.org

thiếu nữ. Cái nôn nóng ướp trong giọng nói.

Tôi vội vã lắc đầu, "Lâu quá rồi, không nhớ..."

Cơn đói ại dấy lên trong bụng. Nước bọt ứa ra những kẽ răng. Tôi muốn thoát nhanh khỏi chốn này. Cánh cổng sắt bề thế sau lưng đã đóng chặt nhưng cánh cổng ấy cũng có thể mở ra bất cứ lúc nào, và những cánh tay bạch tuộc có thể quấn lấy tôi, kéo tôi vào, đẩy giúi tôi vào một xó góc nào đó. Thằng bạn tự khai có nghề hớt tóc đã bị như thế. Người ta trả tự do cho nó. Trước khi qua khung sắt của chiếc cổng ma quái, nó đứng sựng lại đòi những thứ mà khi bắt giam, người ta tạm giữ của nó. Giấy chứng minh nhân dân, bằng tốt nghiệp đại học, giấy phép đi đường, cái ví có hình cô bạn gái và vài trăm bạc để ăn uống dọc đường trên đường đi công tác. Người ta bảo để người ta tìm. Nó kiên nhẫn đứng chờ bên khung sắt. Cả tiếng đồng hồ sau nó vẫn kiên nhẫn chờ, cái miệng léo xéo kể tên từng món đồ bị tịch thu. Người ta giận quá, kéo nó lại, đẩy nó vào một xó đẫm mùi nước tiểu, bảo nó ở tạm đó đi khi nào tìm được thì người ta sẽ hoàn lại cho nó.

Và nó ở lại nơi này với bọn chúng tôi. Hai trăm bốn mươi tám đứa chen chúc trong cái chuồng chật hẹp. Cứ vài hôm nó lại hỏi đã tìm thấy chưa. Người ta bảo vẫn đang tìm. Và nó kiên nhẫn chờ. Đến lúc không còn kiên nhẫn nữa, nó khai là có nghề cắt tóc để được ra sân, cầm cái kéo và cái lược, chăm sóc những cái đầu loi nhoi những con chấy của bầy thú hai chân.

Tôi cũng kiên nhẫn nuôi mái tóc chấm vai như tóc con gái cả năm trời, đến khi bọn chấy đầy ắp trong tóc, mỗi cái vuốt tay, lại kéo xuống vài ba con chấy thì tôi bỏ cuộc. Tôi đưa cái đầu cho nó hành nghề thợ cạo. Bởi tôi không biết người ta còn giữ tôi lại chốn ấy bao lâu nữa.

Vậy mà tôi vừa xuống tóc xong thì người ta gọi tôi lên bảo tôi được trả tự do.

"Có được thăm nuôi không?" Ai đó hỏi. Tôi gật đầu. Chuyện này thì tôi biết chắc là có. Đôi khi. Gói muối mè. Gói thịt nạc kho mặn khô cháy. Những miếng kẹo đậu phụng. Tôi nhớ rõ từng miếng. Câu hỏi làm nước miếng ứa ra ở những chân răng, đầy ứ trong miệng. Tôi nuốt vội cơn thèm.

"Trong ấy có đông không?"

"Hai trăm bốn mươi tám người." Tôi mau mắn trả lời. Tôi chắc chắn như thế. Hai trăm bốn mươi tám con thú đực

https://tieulun.hopto.org

hai chân. Bầy thú hừng hực cái khát khao của những kẻ đói ăn, xôn xao cái thèm muốn của bầy thú đực thèm hơi con vật cái.

Rồi tôi chợt nhớ ra, và tôi nhanh chóng sửa, "Đúng ra là hai trăm bốn mươi bảy."

Những con mắt mở lớn nhìn tôi.

"Sao nhớ hay vậy?"

"Mới điểm danh tối qua, trước khi đi ngủ."

"Lúc thì tám lúc thì bảy là sao?"

Tôi chỉ vào ngực mình, "Một người được tha."

Những ngón tay chỉ vào ngực, chạm vào mảnh giấy nhét trong túi áo. Tôi sực nhớ ban nãy, người ta có đưa cho tôi mảnh giấy và dặn đi đâu cũng phải mang trong người. Lúc ấy, mừng quá tôi cũng chẳng còn tâm trí đâu để nhìn xem người ta viết gì trong mảnh giấy vàng ố ấy.

Bây giờ tôi mới nhớ ra rằng mình cũng nên biết những điều kiện mình phải làm theo cho đúng, nếu không lại mang họa vào thân. Cái vòng người xoay quanh tôi. Những khuôn mặt đổi chỗ cho nhau như những chiếc bóng trên vách chiếc đèn kéo quân.

Tôi rút mảnh giấy gấp làm tư trong túi ra, thận trọng mở ra. Làn gió hây hẩy lay nhẹ mép giấy. Tôi lẩm nhẩm đọc. Và mắt tôi mờ đi. Những con chữ lạ lùng. Những từ ngữ không quen. Bắt đầu từ danh xưng của cái đất nước tôi đang sống. Tội danh lạ lùng. Và tôi nhìn chăm chú cái tên của phạm nhân. Tên ai thế này. Khác cả họ lẫn tên. Người ta trả tự do cho tù nhân thật bất ngờ. Giờ giấc không bao giờ báo trước. Cửa phòng giam hé mở bất ngờ. Cái cổ dài ngoẳng thò qua cái khung hẹp. Họ và tên ném ra cùng với tràng tiếng sủa cộc cằn, "Thu dọn hành lý, trình diện trong vòng năm phút." Người ta gọi tôi như thế. Có thể là chuyển trại, hay cũng có thể được tha. Bất ngờ để không kịp nhắn gửi ai điều gì. Và người ta dúi mảnh giấy vào tay tôi, hầm hừ bảo đi đâu cũng phải mang trong người.

Rồi bàn tay sắt nguội đẩy mạnh cái lưng gầy ra khỏi cái khung ngục tù.

"Hôm nay có cho thăm nuôi không mà giờ này vẫn êm ru vậy?"

Ai đó cằn nhằn.

Tôi nhanh nhảu trả lời thay cho cái trại giam lù lù gỗ đá sau lưng. "Thứ Bảy, mười hai giờ trưa. Tuần nào cũng vậy."

https://tieulun.hopto.org

Câu trả lời ngắn ngủn cũng làm tôi hụt hơi.

Tôi thấy mình run bần bật. Tôi cố kềm chặt tờ lệnh tha trong những ngón tay đói ăn. Bây giờ phải làm sao đây. Tên tôi nằm trong danh sách tạm tha mà tờ lệnh tạm tha lại không ghi tên tôi. Phải làm sao đây. Trở lại yêu cầu người ta sửa lại cái tên. Để người ta bảo chờ vì cái máy chữ bị hư, vì nhân viên đánh máy đi công tác xa chưa về, vì giấy trong kho đã cạn. Tôi đã ở chốn này bao nhiêu lần Chủ Nhật, bao nhiêu lần thăm nuôi không dám nhìn phần lương khô lũ bạn tù được người nhà tiếp tế. Tờ giấy phù phép này đủ sức cứu mạng tôi. Việc gì phải thắc mắc.

"Bây giờ cậu về đâu?" Giọng một người đàn bà.

Tôi nói tên cái thành phố đã mất tên.

"Giờ này đâu còn kịp đón xe về thành phố." Ai đó phụ họa.

Tôi đứng trơ ra đó. Giấy tạm tha trong tay. Cơn gió dịu dàng lay nhẹ mép giấy. Nắng nhảy múa trên trang giấy, bò lan cả sang bàn tay tôi.

Một cái mặt ghé sát mặt tôi, nhìn vào tờ giấy, "Tội gì thế?" Hắn ta lớn tiếng hỏi.

Tôi mở rộng tờ giấy bằng cả hai tay. Cái mặt người ấy lẩm nhẩm đọc, rồi cái miệng lởm chởm râu ấy oang oang, "Có ý đồ lật đổ chính quyền cách mạng à?"

Gào lên cái câu độc địa ấy xong, hắn ta tròn mắt nhìn tôi. Những tia máu đỏ uốn lượn trên tròng trắng con mắt như những con lươn bện vào nhau trong vũng lầy. Mọi người ồ lên đồng loạt.

Vòng người chợt dãn ra, mỏng hẳn đi. Những cái lưng vội vã quay về phía tôi. Những cái lưng đeo ba lô đồ tiếp tế thăm nuôi. Những bọc thức ăn gói kín nhưng vẫn không giam được cái mùi thơm tho quyến rũ. Giọng ai đó thì thào, "Coi chừng mấy ổng gài bẫy theo dõi, bắt luôn bọn mình đó..."

Trong thoáng giây tôi còn trơ lại một mình. Đám người tản mát như lũ kiến động tổ. Tôi run run gấp gờ giấy lại làm tư, đúng theo những nếp gấp cũ. Tờ giấy này là bùa hộ mạng. Tôi sẽ đeo dính lấy nó dù cái tên trong tờ giấy không phải tên tôi. Từ giây phút này tôi thành kẻ khác. Tôi đã mất tên. Nhưng đến cả cái thành phố tội tình của tôi cũng đâu còn giữ được cái tên. Tôi mất tên. Có sao đâu. Điều quan trọng là tôi

https://tieulun.hopto.org

vừa được trả tự do. Tôi phải tìm cách về cái thành phố vừa mất tên của tôi. Tôi sẽ phải về nhà. Bố mẹ và lũ em đang chờ. Vấn đề là về bằng cách nào. Những đồng tiền nằm trong cái ví da người ta tạm giữ đến khi trả tự do - có cho thêm tiền - tôi cũng không dám trở lại đòi.

Chợt kẻ nào đó chạm nhẹ vào người tôi, tôi giật mình xoay lại nhìn. Một người đàn bà. Tóc rối trên vừng trán xanh xao với hai con mắt buồn. Chị giúi nhanh vật gì đó vào tay tôi. Những ngón tay tôi khẽ nắm lại như phản xạ. Đầu óc tôi rối bù. Người lạ. Tôi cố nhớ xem người đàn bà này là ai. Nhưng tôi không nhớ nổi. Người đàn bà nhét một mảnh giấy vào tay tôi. "Để mua vé xe về Sài Gòn." Chị nói nhanh. Giọng mềm và ấm.

Tôi nhìn xuống mảnh giấy trong tay. Tờ giấy bạc năm chục. Tôi nhớ ra ngay rằng tôi mới ra trường, lương tháng chỉ có bốn mươi tám đồng. Và tôi nhận ra tờ giấy bạc người đàn bà nhét vào tay tôi là tờ năm chục. Khuôn mặt lạ hoắc. Nét buồn trong mắt. Cái dịu dàng trong giọng nói. Tôi thấy môi tôi mấp máy nhưng không lời nào thoát ra. Bởi tôi biết rõ người đàn bà này chẳng phải bà con họ hàng, chẳng phải bạn bè, chẳng phải người quen.

Như đoán được những điều tôi muốn nói, chị nhìn vào mắt tôi, "Đừng lo, chừng nào trả cũng được."

Rồi chị quay lưng thoăn thoắt biến vào đám đông.

Tôi đứng thừ người ra trước cổng trại giam không biết bao lâu, cho tới khi người ta mở hé cánh cổng, nhận đồ thăm nuôi.

Về đến Xa Cảng Miền Tây thì trời đã tối mịt. Xe lam, xe khách, xe đò, xe ôm gì cũng hết sạch. Khuya quá rồi. Tôi lủi thủi đi bộ mười hai cây số về nhà, lưng đeo cái túi đựng đầy khoai lang, qua những khúc đường quanh co, nhấp nhổm những ổ gà nhơ nhớp, men bờ những ruộng rau muống sâm sấp nước, xuyên qua những nghĩa trang lập lòe đom đóm và chập chờn nhang khuya.

Từ hôm ấy tôi luôn mang trong người tờ lệnh tha và luôn để sẵn trong túi áo tờ giấy bạc năm chục đồng tiền nhà nước mới đổi. Đi bộ hay đạp xe trên đường phố, thấy người đàn bà nào có vóc dáng nhỏ bé tôi cũng cố gắng bước nhanh và làm như tình cờ quay lại nhìn xem có bắt gặp một đôi mắt buồn. *Chừng nào trả cũng được*. Giọng nói ấm và mềm lẫn

https://tieulun.hopto.org

vào cả những giấc chiêm bao dịu dàng. Dù tôi không còn hình dung ra được hình ảnh người thiếu phụ năm xưa đã cho tôi tiền ăn vội đĩa cơm trắng chan nước mắm cay xé miệng môi ở bến xe, tiền mua đôi dép đen đúa làm bằng vỏ xe sần sùi, tiền mua vé chợ đen chen chúc hụt hơi trên chiếc xe than giằn xóc mềm người, và còn đủ để mua cho bố mẹ tôi một rổ đầy khoai lang ăn mấy ngày chưa hết.

Nhưng tôi vẫn cố tìm.

Ấy là chuyện mấy mươi năm về trước. Cái thời tôi rời giảng đường, khăn gói đi nhận nhiệm sở ở một nơi xa lơ lắc, và tình cờ ngồi chung chuyến xe và chuyện trò với một thanh niên khao khát vực dậy một quê nhà.

Tôi vẫn tin trong cõi sống này còn thấp thoáng những bà tiên cổ tích; những bà tiên lam lũ, những bà tiên đi lạc giữa nhân gian khốn cùng. Và bao nhiêu năm trời nay tôi vẫn dõi mắt tìm lại bà tiên nhân hậu. Bởi tôi nhớ thật rõ rằng ngày thứ Bảy thăm nuôi ấy, tôi chưa kịp nói với bà tiên lam lũ kia một lời cảm ơn vội vàng.

HOÀNG CHÍNH
Nov. 05, 2020.

*** Danh ngôn sưu tầm**

Mục đích của người viết văn là giữ cho nền văn minh không tự hủy diệt.

The purpose of a writer is to keep civilization from destroying itself.

Albert Camus

https://tieulun.hopto.org

HOÀNG CHÍNH

khóc những đời xưa mộng bất thành

Ngõ lạnh, đêm cuồng trăng dõi theo
vai nghiêng tóc thả bóng đìu hiu
trời ơi, tiểu muội mềm như gió
cuốn mất trong ta vạn tín điều

*

dốc nhỏ quanh co lũ ước thề
eo sèo hạnh phúc hứa đem chia
trời ơi, tiểu muội thơm như nắng
vắt vẻo trong lòng lũng vắng kia

*

ta vớt sương sa quyện đóa hồng
cái chiều mưa ngập dốc mù sương
trời ơi, tiểu muội chuồi gai nhọn
lưỡi mặn môi mềm máu càn khôn

https://tieulun.hopto.org

tháng bảy ơ hờ mưa rất ngâu,
lòng ta lấm tấm giọt cơ cầu
trời ơi, tiểu muội làm mưa lũ
dìm chết lòng này dưới vực sâu

*

dốc đứng, triền sâu, lũng ngặt nghèo
lũ mùa cô quạnh lết lê theo
trời ơi, tiểu muội như lòng suối
ta tự trầm theo bóng đổ xiêu

*

mưa rất ơ hờ, mưa rất xanh
tàn cơn mộng mị chốn loanh quanh
thì thôi tiểu muội cùng ta nhé
khóc những đời xưa mộng bất thành

HOÀNG CHÍNH

https://tieulun.hopto.org

NGUYỄN HẢI THẢO

nghiêng

Em nghiêng
chiều xuống thật gần
Tôi nghiêng xuống ngắm
tôi - trần - trụi - tôi

Nghiêng tình
trăng gió lên ngôi
Nghiêng đêm lơi lã
gọi mời gối chăn

Nghiêng thơm hương
chỗ em nằm
Nghiêng tôi
ru lại
giấc trầm miên du

Nghiêng ban mai
đón ý thơ
Nghiêng hoa cỏ
dệt mộng mơ
xanh đời...

NGUYỄN HẢI THẢO

https://tieulun.hopto.org

HỒ XOÁ

MẸ và những mùa xuân cũ

(nhớ hương hồn mẹ)

Qua dăm bữa tết người ngồi giặt
Phơi những màu Xuân tôi dưới hiên
Và bóng ngày đi mờ dáng mẹ
Vai nhỏ người cong dưới ưu phiền

Từng đêm cặm cụi người khâu vá
Những mảnh Xuân tôi dưới ánh đèn
Biết mấy lần Xuân không trở lại
Tôi về côi cút lối chiều quen

Hồn tôi rách nát từ năm cũ
Là lúc Người xa tuyệt bến bờ
Tôi gom tất cả màu hoa mộng
Mãi lấp không đầy nỗi bơ vơ !

https://tieulun.hopto.org

cho người xa

Rồi mai gió tạt về bến cũ
Em nhớ người xa khuất lối về
Ai đi về phía đời lận đận
Ngày buồn sông hát khúc xa quê

Để chạnh lòng nhau buổi tiễn đưa
Rừng xưa lá rụng tiếng giao mùa
Non sông như vẽ màu phai nhạt
Thì để ngày xưa trôi bến xưa .

hải vân quan

Một đời dừng Hải Vân Quan
Đã đi qua hết gian nan kiếp người?
Mênh mông mây khói biển trời
Như còn nghe nợ những lời non sông!

HỒ XOA

https://tieulun.hopto.org

ĐINH PHỤNG TIẾN

hồi kết không có hậu

Cuối cùng thì chúng tôi quyết định đến ngôi nhà Thi đang ở, dù sao cũng chỉ một lần trước khi ra đi, để Xuân có thể biết tin tức về đứa con của mình. Theo địa chỉ mà chị Ba cho, tôi đưa Xuân đến ngôi nhà ấy trên đường Trương Minh Giảng, sau 1975 là đường Lê Văn Sỹ.

Đó là một ngôi nhà mặt tiền mới xây sau này, với bốn tầng lầu khang trang, cửa đóng kín. Chúng tôi đứng ở trước cửa một hồi rất lâu. Tôi hiểu về sự bối rối của Xuân. Tôi bấm chuông. Bấm nhiều lần thì mới nghe tiếng dép lê từ trong nhà đi ra. Cánh cửa sắt bị đẩy qúa đà, mở rộng. Và như một luồng gió hút, Xuân trờ tới đứng ngay giữa căn phòng. Tôi nhanh chân bước vào theo. Người đàn bà kéo nhanh cánh cửa khép lại. Trước mặt chúng tôi là người phụ nữ xinh đẹp. Tôi đoán chừng là người vợ mà Xuân đã nói. Cho đến mãi sau này, tôi vẫn không thể nào quên những nét cảm xúc bộc lộ trên khuôn mặt bầu bĩnh ấy. Cho đến mãi sau này, tôi vẫn không thể nào quên những cảm xúc bộc lộ trên khuôn mặt người đàn ông, chồng chị, anh Xuân.

Hai người đứng cách nhau khoảng hơn hai thước. Người đàn bà đứng đó, tay chân run rẩy, mắt mở to. Trên khuôn mặt bầu bĩnh đang hiện rõ tất cả những cảm xúc trái nghịch một cách kỳ lạ: Mừng vui, kinh ngạc đến đau đớn và sợ hãi. Đôi môi người đàn bà ấy rung mạnh, miệng hé ngập ngừng như muốn nói to mà không nói được. Một tiếng "anh" vừa vang lên, hút vào không gian, tợ hồ như hòn đá vừa ném xuống mặt nước hồ yên tĩnh. Âm thanh ngắn gọn ấy chìm khuất đâu đó, nhưng dư âm vẫn quanh quẩn như những làn sóng trên mặt nước. Và Xuân đứng đó bất động.

https://tieulun.hopto.org

Khuôn mặt người đàn ông hết sức lạnh băng. Những đường nhăn chợt hằn rõ, như những vết dao khắc trên đá. Thoảng bên tai, tôi nghe có tiếng "em", mà âm thanh bất ngờ rền rĩ, tợ hồ như tiếng đàn vang lên từ nơi rất xa. Âm thanh ấy bơ vơ và lạc lõng. Bầu không khí yên tĩnh và hoàn toàn yên tĩnh. Những con chim tự phương trời xa xôi đang kéo nhau về. Những vùng mây nhẹ mỏng, những cánh hoa đã héo tàn cùng những lời ái ân đang trôi trên những cánh gió ở một chốn nào. Nhưng bất chợt, cánh cửa sắt mở rộng một lần nữa. Tiếng kim khí cọ sát làm tan hẳn những đám mây và bầy chim vỗ cánh bay xa. Một người đàn ông bước vào. Chúng tôi vội chào nhau. Và bất ngờ, nhanh chóng như một cánh chim đảo lộn trên bầu trời, người đàn bà ấy thay đổi hẳn nét mặt. Một cách hết sức bình tĩnh, chị giới thiệu người đàn ông ấy với chúng tôi: Nhà tôi mới đi làm về. Đoạn, chị quay lại để giới thiệu chúng tôi với người đàn ông ấy: Anh, đây là anh Xuân, ba của bé Vân đấy, cả bạn anh ấy nữa... Các anh ấy đi cải tạo đã được tha về.

Người đàn ông mới bước vào, đứng sững trước mặt chúng tôi như pho tượng đá. Xuân đứng bất động, nét mặt trơ nhẵn mất hết cảm xúc. Tôi bàng hoàng như bị ném vào cơn mê sảng. Cái thực tế này làm tất cả chúng tôi đều tê dại, điên cuồng. Tất cả chúng tôi dường như cùng đang bước vào vùng trời giông bão. Không thể có một nghịch cảnh nào trên đời có thể khắc nghiệt hơn lúc này. Giông tố đang tới, sấm sét nổ bùng dưới bầu trời đen tối. Rồi chợt không gian tĩnh lặng. Tôi nghe rõ tiếng bước của thời gian đang lê đi từng giây, từng phút. Khoảnh khắc ấy, cái khoảnh khắc hết sức phù du của đời người làm chúng tôi điên loạn. Rồi thời gian bỗng khô quắt. Không gian bỗng khô quắt. Tất cả chúng tôi cùng bừng tỉnh. Sự bừng tỉnh làm chúng tôi trở nên lạnh lùng, sáng suốt một cách tàn nhẫn. Và, đúng như một người xa lạ, người đàn ông chìa bàn tay bắt tay chúng tôi, lịch sự và khách sáo. Chúng tôi đáp lễ, cũng lịch sự và khách sáo. Ông ta nói: Mời các anh ngồi, chúng ta sẽ nói chuyện nhiều hơn.

Tôi nói "cám ơn" và kéo Xuân ngồi xuống bộ ghế gần đó. Lúc này, chúng tôi trở nên xa lạ với nhau. Thật là khó cho Xuân vì cho đến giây phút ấy, sự thật mới được phơi bầy. Người đàn ông ấy vào trong nhà nói nhỏ với vợ điều gì đó rồi trở ra với dáng vẻ bình tĩnh và vui vẻ: Các anh dùng với tôi

https://tieulun.hopto.org

chai bia nhé. Chúng tôi từ chối uống bia nhưng nhận lời uống trà bắc thái với ông ta. Vấn đề cụ thể là như thế này... ông ta ngừng lại ít giây rồi chậm rãi nói tiếp: Trước khi chung sống với nhau, tôi biết Thi đã có chồng và thậm chí có con. Bây giờ Thi và tôi đã là vợ chồng. Thời gian mà Thi sống với tôi có lẽ cũng bằng hoặc có khi còn lâu hơn cả thời gian mà Thi đã sống với anh. Khác một điều, Thi đã có với anh một mặt con, còn chúng tôi thì chưa. Tất cả đều minh bạch, rõ ràng. Chỉ có một điều mà không ai có thể nghĩ tới, là anh trở về. Anh trở về trong hoàn cảnh như thế này. Chúng ta thật vô tình, không ai biết gì cả, nên có sự bất ngờ như ngày hôm nay. Tôi ân hận, tôi rất ân hận. Phải chi chúng ta biết sớm hơn thì sự ngỡ ngàng này hẳn bớt đi được phần nào đau đớn. Ngừng một lát, ông ta nói: Bây giờ anh về đây. Được biết như thế này cũng là điều hay. Tôi mong được nói chuyện với anh ngay hôm nay. Thôi thì mình cứ nói hết. Việc này đang làm chúng ta khó xử.

Tôi thấy Xuân ngồi lặng đi một lúc rất lâu. Nét mặt của anh lúc này trở nên bình tĩnh lạ thường. Đó là một khung trời quang đãng sau cơn giông tố. Xuân nói: Tôi muốn biết về con tôi, cháu Vân. Tiếc một nỗi là Thi đã không thể cho tôi biết về việc này. Phải chi tôi biết, thì chắc chắn đã không có ngày hôm nay. Không có ngày hôm nay, chúng ta đã không phải đối diện trước những điều khó xử.

Người đàn ông ấy nói: Vâng. Về cháu Vân, Thi sẽ nói để anh biết sau. Nhưng lúc này, tôi nghĩ là giữa tôi và anh, chúng ta không nên để có một tí vẩn đục nào giữa hai người đàn ông với nhau. Vì mọi chuyện cũng đã qua rồi. Vả lại, việc này nếu chỉ có một mình tôi thì không thể nào tôi có thể thực hiện được. Không lẽ tôi phải chịu trách nhiệm tất cả hay sao? Xuân nói nhanh: Không. Không. Tôi không có ý nói như thế. Nhưng chẳng lẽ tôi lại phải chịu trách nhiệm, hoặc là một phần trách nhiệm về một việc mà tôi không gây ra?

Người đàn ông nói với Xuân bằng một giọng thấp và dứt khoát: Dù sao, một trang sách cũng đã lật qua. Chuyện đời là như thế. Chúng ta, ai cũng có trách nhiệm và, cũng có thể chẳng ai có trách nhiệm về những đổi thay ấy. Xuân nói: Tôi bị xúc động về những điều anh nói, nhưng hệ lụy của những đổi thay mà anh vừa nói chắc chắn không nhỏ. Vì nó đã làm cho ít nhất là một gia đình tan nát, ít nhất là... Tôi hiểu điều anh muốn nói, người đàn ông nhấn mạnh, thế nhưng

https://tieulun.hopto.org

làm sao mình có thể trở lại từ đầu? Tôi đâu phải là người phải chịu trách nhiệm về việc này. Người đàn ông vội đứng dậy và nói: Chuyện ấy để nhà tôi thưa với anh chi tiết hơn. Bây giờ, tôi xin phép chạy ra ngoài có chút việc, và cũng để anh tìm hiểu cho tường tận.

Nói đoạn, ông ta bỏ ra ngoài, tiếng xe hơi nổ nhẹ, đi khuất sau khi cánh cửa sắt đã khép lại. Thi từ trong nhà bước ra, khuôn mặt bầu bĩnh ướt đẫm nước mắt. Thi ngồi xuống ghế, chỗ ngồi của người đàn ông trước đó. Hai bàn tay Thi đặt xòe đủ năm ngón trên đùi thoải mái. Trên khuôn mặt bầu bĩnh ấy, một thời nhan sắc vẫn còn in dấu dưới những vết chân chim nơi cuối mắt, chân mày.

Anh ta nói đúng, Xuân nói, một mình anh ta không thể tạo nên tấn bi kịch ngày hôm nay... Vân bây giờ ở đâu? Anh muốn biết rõ điều ấy thôi.

Bất chợt Thi òa khóc: Nếu em có đủ can đảm để chết, hoặc em không đủ can đảm để sống thì tấn bi kịch ngày hôm nay đã không thể xẩy ra... Nghĩa là... , Xuân nói ngập ngừng. Và Thi tiếp: Anh còn nhớ trước hôm anh đi, em đã ra chợ trời mua hai chục viên Cloroquine để anh chống sốt rét. Nhưng khi đi, anh đã quên đem theo. Em giữ nó đến gần hai năm sau. Hẳn anh còn nhớ, tháng tư năm ấy mình chưa kịp lãnh lương nên khi anh đi, trong nhà chỉ còn vừa đủ số tiền anh mang theo đóng tiền ăn, để học tập trong vòng một tháng. Em đã kiếm sống bằng cách nào để nuôi con, chờ anh về sau một tháng học tập? Nhưng một tháng trôi qua, một năm trôi qua, rồi nhiều năm trôi qua cũng chẳng thấy anh về. Khi anh đi khoảng hai tháng sau đó, cán bộ đến từng nhà bảo mọi người phải đi kinh tế mới. Vợ con phải đi kinh tế mới để chứng tỏ sự hợp tác với chính quyền thì chồng và cha mới sớm được tha về.

Đôi mắt Thi đã nhòa lệ: Như mọi người thôi, mẹ con em lên đường đi Sông Bé để anh sớm được về. Một năm, rồi một năm nữa... em không hề có tin tức gì của anh. Cho đến một hôm, tin đồn nói rằng anh đã bị xử bắn trong một vụ vượt trại ở Suối Máu. Em bỏ con, trốn từ Sông Bé về Biên Hòa, tìm đến trại Suối Máu. Em đã nhịn đói, nhịn khát, đêm ngủ trong chuồng bò để mỗi buổi sáng ra đứng bên đường đón các anh trên đường đi lao động. Trong đoàn người rách rưới ấy, vệ binh cầm súng canh gác rất kỹ, khó hỏi han. Nhưng

https://tieulun.hopto.org

qua những lời trao đổi vụng trộm kín đáo, nhiều người cho em biết đã có một vụ xử bắn hai người trong trại Suối Máu về tội trốn trại vào tháng trước. Một trong hai người ấy tên là Xuân. Nhiều người xác nhận như thế. Em đánh liều vào ban chỉ huy trại để hỏi cho ra lẽ, với hy vọng là, cùng lắm cũng có thể xin được xác anh mà đem về. Nhưng ở đấy, người ta đã chối bay chối biến rằng, không hề có một vụ xử bắn nào và cũng không hề có một trại viên nào đã qua đời. Mọi người đều khỏe mạnh, không có ai đau ốm. Trong thâm tâm, em cầu mong được như vậy, dù rằng chẳng được gặp anh. Em đành trở lại Sông Bé. Nhưng khi bước chân đến cổng rào kẽm gai thì người vệ binh nói nhỏ cho em biết rằng hai người tù trốn trại đã bị xử bắn vào tháng trước. Phiên tòa xử cũng có khoảng hai chục "trại viên" được gọi vào tham dự. Người ta đã bắn hai tử tội ấy bằng những loạt đạn AK vào một buổi trưa, mà nấm mồ chôn ngay phía sau trại. Người vệ binh ấy khuyên em nên đi về, vì chính sách là không muốn gây những ảnh hưởng không tốt ra bên ngoài nên có dò hỏi cũng vô ích mà thôi.

Thi ngừng lại để khóc. Tôi nhớ lại, vào lúc ấy cả tôi và Xuân đều đang ở trại Suối Máu. Ngày lễ 2 tháng 9 năm ấy, trại giao cho linh mục Công tổ chức hát bản hợp ca tung hô lãnh tụ. Bố Công soạn bè và chỉ huy dàn hợp xướng giống như ca đoàn ở nhà thờ xứ đạo. Bản hợp ca ba bè cao thấp làm cho tên của lãnh tụ bị đổi dấu khác nhau. Bố Công bị khép vào tội "bôi bác lãnh tụ" và bị bắt đưa đi nơi khác. Các ca viên bị trừng phạt nhẹ hơn bằng cách cấm viết thư khi trại cho phép viết thư về nhà lần đầu. Không may, Xuân cũng có tham gia trong "ca đoàn" năm ấy. Rồi chuyển trại ra miền bắc, mất liên lạc luôn với gia đình. Sau vụ ấy, lại có hai "trại viên" trốn trại và hai người trốn trại lần này bị xử bắn. Một trong hai người cũng có tên là Xuân. Khoảng gần hai chục "trại viên" được lựa chọn chứng kiến vụ xử bắn này với mục đích để răn đe. Sau đó, một đợt học tập mới được tổ chức trong toàn trại. Học tập, phê phán những hành vi trốn trại và cả những ý đồ dự định trốn trại.

Thi nghẹn ngào, cùng một lúc, đôi vai Xuân rung lên. Người đàn bà ấy nói bằng một giọng đều đều, tôi nghe chừng như có một tầu lá khô nào đó rơi trên mặt hè. Và gió cuốn lê trên đường phố, âm thanh gờn gợn tưởng như chẳng bao

https://tieulun.hopto.org

giờ dứt: Em trở về Sông Bé. Đôi bàn tay chai sần và sức cùng lực kiệt, tiếp tục bươi móc trên những vồng khoai lang để có miếng ăn. Đứa con đã đói lả, nếu không có một vài người thương tình chia sớt chút đỉnh cho nó, hẳn nó đã chết đói trước khi em về tới nơi. Đối với em, anh không còn nữa, kể từ ngày ấy. Xuân không nói một lời nào. Đầu anh gục xuống, rút trong đôi vai gầy. Những sợi tóc điểm bạc trên đầu bay bay ngơ ngác.

...Và đêm hôm ấy, đêm rằm tháng bẩy âm lịch, Thi nói, em còn nhớ rõ vì là ngày giỗ của những cô hồn. Em nhớ đến anh. Đã có lúc, em nghĩ đến một điều này mà không biết có nên nói ra hay không. Phải chi anh nằm xuống trước một giờ của ngày 3O tháng tư năm ấy. Em và con hẳn đã có một niềm tự hào là vợ, là con của một chiến sĩ. Vâng, đêm hôm ấy một mình em ra bờ giếng công cộng ở một nơi thuộc tỉnh Sông Bé. Vùng kinh tế mới ấy đâu có khác gì một trại giam. Nhưng em và con sẵn sàng chịu đựng để mong anh có được ngày về. Đến lúc ấy đối với em là hết. Bụng đói cào cấu cùng với hai chục viên thuốc chống sốt rét mà anh bỏ quên, em ra bờ giếng. Em biết, với hai chục viên trong cơn đói, đời em sẽ kết thúc nhanh hơn. Một nắm thuốc và một gầu nước lạnh dưới lòng giếng đã được kéo lên. Em theo anh. Em theo anh mãi mãi. Những ngày thơ mộng ở một thế giới khác sẽ được bắt đầu từ đây...

Tôi cảm thấy như có một làn gió lạnh. Cái lạnh của những buổi trưa hôm nào ở Lào Cai, lùa từ phương bắc, làm tê buốt sống lưng.

Nhưng khi ngụm nước đã đầy trong miệng, Thi nói, chỉ việc đưa nắm thuốc trong tay lên nữa là xong, thì hình bóng bé Vân hiện lên đang khóc lóc trong cơn đói, Thi tiếp: Nếu em đã có đủ can đảm để chết hoặc là em không có đủ can đảm để sống, thì tấn bi kịch ngày hôm nay đã không xẩy ra.

Bầu không khí trong căn nhà chợt trở nên hoang vắng. Tiếng kêu của một loài chim mất tổ vang vọng đâu đó. Những bông hoa tơi tả dưới những luồng gió to đang lay động. Xuân nói nhỏ: Đáng lẽ anh đã không trở về đây. Đáng lẽ anh đã không trở về đây để khuấy động một cuộc đời... đúng ra, khuấy động những cuộc đời mà trong đó có cả anh nữa. Nhưng anh vẫn mong muốn biết một điều gọi là sự thật, thế thôi. Anh muốn biết Vân, con của chúng ta, giờ ra sao...

https://tieulun.hopto.org

Dường như người đàn bà đang nén những cơn xúc động lớn. Khuôn mặt bầu bĩnh kia chợt như một tảng bột mềm bị đập mạnh trên nền đất ẩm: Đó cũng là điều mà em mong muốn biết từ nhiều năm nay. Bởi vì sau khi biết rằng cho dù mẹ con em có lao động và chịu đói khát cho đến chết thì anh vẫn không thể trở về, hai mẹ con dắt díu nhau trốn về thành phố. Vào lúc ấy, trốn vùng kinh tế mới cũng giống như những người vượt trại cải tạo, giống như những người vượt biển. Cuộc vượt biển nội biên ấy đã dìm cái gia đình nhỏ bé chúng ta xuống đáy vực. Không hộ khẩu là không có chỗ dung thân, không có sổ mua gạo, khoai mì, khoai lang, mắm, muối.

Thi nói tiếp: Trong hoàn cảnh ấy em gặp "anh ta", người đàn ông đã nói chuyện với anh hồi nãy, trong căn nhà này. Anh ấy đã giúp mẹ con em thoát qua những cơn đói. Anh ấy đã giúp mẹ con em thoát cảnh khốn quẫn. Dù sao, vào lúc đó, dưới mắt mọi người thì anh đã không còn nữa. Anh đã chết từ Suối Máu. Nội của Vân có thể tha thứ cho em nếu như em gặp một người đàn ông khác. Riêng với em, lúc đó phải dựa vào anh ấy là một nỗi cay đắng khôn cùng. Sau đó, bằng nhiều cách, nội đã kéo được Vân ra khỏi tay em, đưa con về quê. Sau nhiều ngày đắn đo, em quyết định về để tạ lỗi với nội, cầu xin nội tha thứ để có bé Vân. Nhưng nội đã gởi nó xuống một chiếc ghe do người bà con tổ chức vượt biên. Con thuyền ấy không biết đã đến được một nơi nào, bởi vì từ ngày ấy không có tin tức gì nữa.

Xuân ngồi yên. Khuôn mặt anh bình thản như những lúc anh ngồi thiền, giữa một bầu không khí ồn ào của anh em đang chia những củ khoai mì của một bữa ăn trưa trong trại giam. Giọng nói của Xuân thật ấm áp, bình tĩnh: Anh hối hận vì sự có mặt của anh ngày hôm nay lại đang làm khuấy động những cuộc đời. Anh có lỗi vì anh đã không thể bảo vệ được cho em và con. Anh có lỗi vì anh còn sống sót... Thi chợt cắt ngang bằng những lời nói giữa những tiếng nấc nghẹn: Em hiểu. Chúng ta không thể làm lại được bất cứ một điều gì. Em yêu anh. Trọn đời em vẫn yêu anh. Nhưng ví thử ngày hôm nay anh sẵn sàng tha thứ cho em, và với tiếng gọi của tình cảm em theo anh, như một sự trở về... liệu chúng ta có thể yên ổn với những qúa khứ hết sức nặng nề này không? Em cũng đã chết, từ khi nghe tin anh... ở Suối Máu

https://tieulun.hopto.org

ngày nào.

Xuân lên tiếng: "Anh ta" có phần nào có lý, em ạ. Chúng ta ai cũng có trách nhiệm và, cũng có thể chẳng ai có trách nhiệm về những đổi thay... em, em không có lỗi trong việc này. Thi nghẹn ngào: Anh không có lỗi. "Anh ta" cũng không có lỗi. Chúng ta bị cuốn hút vào một cơn lốc lớn.

Xuân đứng dậy: Thôi, thế là xong. Nhưng anh vẫn còn hy vọng chúng ta chưa mất đứa con. Cầu mong con thuyền ấy đã tới bến. Bây giờ tâm hồn anh rất thanh thản. Anh chỉ mong em được bình yên. Anh đi nhé. Giã từ em. Tương lai không thuộc về chúng ta nữa. Anh đi đây.

Thi nhỏm người dậy, nhưng như một tầu lá rũ, Thi sụm dần xuống, gục đầu trong cánh tay: Vâng, anh đi. Em sẽ theo anh bằng cách mà em đã lựa chọn. Bởi vì em vẫn yêu anh. Em mãi mãi yêu anh, nhưng tất cả qúa khứ của chúng ta nặng nề qúa. Anh đi đi. Em yêu anh... ngày mai, anh nhớ ghé lại đây một lần. Chỉ một lần nữa thôi, em có một điều muốn trao cho anh. Đó là một lời giải đáp.

Chúng tôi bước ra khỏi căn nhà ấy khi trời đã tối. Chiều hôm sau tôi nhắc Xuân về lời dặn của Thi hôm trước, lúc chia tay. Xuân không muốn đi, nhưng Xuân vẫn hy vọng Thi sẽ hé mở thêm một chi tiết nào đó về đứa con của mình. Anh khẩn khoản nhờ tôi thay anh đến nơi đó. Tôi nghĩ công việc khó khăn và đau lòng này sẽ chỉ còn xẩy ra một lần nữa, nên nhận lời đi thay anh.

Tôi đến ngôi nhà Thi ở vào buổi tối, nhưng nàng không còn nữa. Người đàn bà ấy đã uống rất nhiều Cloroquine sau khi chia tay với Xuân chiều hôm trước và nàng đã qua đời trong một bệnh xá của Phường. Thi có để lại lá thư gửi cho người chồng hiện tại, và cuốn nhật ký mỏng cho Xuân.

Tôi không biết lá thư mà Thi gửi cho người chồng hiện tại nói gì. Xuân đọc xong những trang nhật ký của Thi, trao cho tôi. Đêm ấy tôi không ngủ được vì những trang nhật ký này. Tập nhật ký mỏng, chỉ mấy chục trang, viết đã lâu rồi bỏ dở. Những trang nhật ký ấy chỉ ghi lại thời gian từ khi hai mẹ con Thi bỏ trốn vùng kinh tế mới về thành phố. Đó là thời gian sau khi Thi biết tin chồng mình đã chết ở trại giam Suối Máu.

... Đêm ấy, mẹ con Thi quyết định ra khỏi vùng kinh tế mới, vì biết rằng dù có chịu đựng đến đâu thì chồng vẫn sẽ không thể trở về. Người chết không thể trở về. Thi quyết định

https://tieulun.hopto.org

về nhà bên nội, vì trước khi đi kinh tế mới, tất cả "tài sản" của nàng đều gửi bên nội. Nay nội cũng rất khó khăn, nhưng Thi không còn cách nào hơn được. Việc trốn kinh tế mới về thành phố, lúc ấy hiểm nguy không khác gì vượt biên.

Ông bà nội bé Vân sẵn sàng đón tiếp mẹ con Thi, bởi ông bà nghĩ rằng con trai mình đã chết rồi, thì việc mẹ con Thi phải chịu đọa đày ở vùng kinh tế mới là hoàn toàn vô ích. Dù sao, bây giờ ngoài mẹ ra, bé Vân lại có ông bà ở bên nên Vân rất vui. Ông bà nội lén lút cho mẹ con Thi chỗ ở, phiền một nỗi là chú công an khu vực không muốn chịu trách nhiệm việc này. Ông bà nội cứ phải khất lần ngày mẹ con Thi phải ra khỏi nhà, đồng thời mua chuộc chú bằng những món quà hối lộ. Nhưng vì ở "chui" không có hộ khẩu, bé Vân không được đến trường. Cũng không có "sổ gạo". Mẹ con Thi ở "chui", sống "chui", làm "chui", nghĩa là hoàn toàn bất hợp pháp.

Thi muốn chia bớt gánh nặng "hai miệng ăn" cho ông bà. Dạo ấy, cửa hàng kim khí điện máy nhà nước chỉ có bóng đèn, ổ cắm điện bán cho dân là không cần giấy tờ, hộ khẩu. Nhưng mỗi đầu người chỉ được mua một đơn vị mà thôi. Hàng ngày Thi lặn lội đến các cửa hàng này, xếp hàng cả buổi, mua được một ổ cắm điện, nếu quen biết cô mậu dịch viên thì có thể mua được hai cái bóng đèn. Đem ra ngoài, bán chợ đen, có lời chút đỉnh. Rồi lại xếp hàng, mua tiếp. Có khi một ngày "làm" được hai lần, hôm nào may, ít người xếp hàng thì được ba. Nhưng dù có may mắn vẫn không đủ tiền mua vài lon gạo cho hai mẹ con. Ngày nào cũng xếp hàng ở cửa hàng kim khí điện máy khiến mậu dịch viên nhẵn mặt không bán nữa. Lại phải sang phường khác, quận khác càng vất vả thêm.

Ông bà nội bé Vân mỗi ngày kiệt quệ thêm. Thi nghĩ tới chuyện đem quần áo thời trước bán dần. Rồi cũng hết. Nghề dậy nghề, các cụ ta ngày xưa nói thế. Thi bước vào "thị trường" buôn bán quần áo cũ. Thi đến từng nhà, hỏi mua rồi mang ra chợ trời bán lại. Nhưng quản lý thị trường săn lùng rất gắt. Lại phải mua "chui" rồi bán "chui". Hôm nào mua được cái "quần bò", bán cho khách ngoài bắc vào thì hôm ấy lời khá. Có bữa Thi mua được cái quần bò, cái quần vải mỹ a, và cả quần ny-lông. Ba cái quần gói trong giấy báo cắp nách mang đi đường sẽ không ổn. Công an hay quản lý thị trường bắt gặp, xét hỏi. Nếu không chứng minh được xuất xứ "hàng hóa" là bị tịch

https://tieulun.hopto.org

thu ngay. Trường hợp này xẩy ra, coi như mất nghiệp. Thi nhanh trí giải quyết bằng cách mặc một lúc cả ba chiếc quần, chưa kể quần có sẵn là bốn. Quần bò vì chật, mặc trong. Kế là quần mỹ a, rồi quần ny-lông tương đối cũ mặc bên ngoài.

Trời Saigon rất nóng. Với những chiếc quần mặc đụp trên người, Thi đứng dưới gốc cây mời chào bất cứ ai đạp xe ngang qua. Khách ngừng lại xem hàng. Coi quần ny-lông trước, vạch quần ny-lông lên, coi quần mỹ a, rồi lại vạch cả hai quần ngoài coi chiếc quần bò là món hàng cao cấp nhất. Ngã giá xong xuôi, nhận tiền, tụt quần trao cho khách. Khách lại mặc đụp lên người rồi ra đi. "Kinh doanh" kiểu này, Thi đã giúp cho nội phần nào nỗi lo "hai miệng ăn". Nhưng "đi đêm mãi cũng có lúc gặp ma". Có lần bị mất sạch vì bị quản lý thị trường tịch thu.

Thi đổi nghề. Thời ấy, sau này người ta gọi cách văn vẻ là thời bao cấp. Chính quyền phân chia mỗi huyện là một đơn vị kinh tế. Nghĩa là tự túc về mọi mặt. Tuy nhiên, mặt hàng dư, tức thế mạnh của địa phương thì phải bán cho nhà nước, tất nhiên là rất rẻ với giá… bao cấp, để nhà nước phân phối cho nơi khác. Sinh ra việc ngăn sông cấm chợ. Hàng hóa của huyện này không được mang đi nơi khác. Saigon thiếu hoàn toàn các mặt hàng lương thực, thực phẩm. Thi lên Bình Dương buôn thịt heo, thịt bò mang về thành phố bán lại. Nói là buôn, thật sự mỗi chuyến hàng chỉ là vài ba kí-lô thịt, mang nhiều hơn, thế nào cũng bị công an, quản lý thị trường phát hiện. Buôn hàng kiểu này là hàng lậu, hàng phe phẩy, tất nhiên là bất hợp pháp. Với mỗi chuyến vài ba kí-lô thịt, muốn cho kín đáo, trót lọt thì phải khôn ngoan kín đáo. Có nhiều cách mang hàng lậu: Người thì bỏ vào túi ny-lon, bó dưới cẳng chân, bắp đùi. Người thì buộc chặt trước bụng giả bụng bầu. Có người cột dưới… háng. Nhưng khôn đến đâu cũng khó qua mắt được đám công an, quản lý thị trường. Rút cục là, người khôn của vẫn khó.

Lại đi buôn đường dài. Thời ấy, trong chỗ riêng tư người ta gọi là buôn hàng chuyến. Nói thì nghe như là một chuyến hàng quy mô lớn, nhưng thật ra chuyến hàng chỉ bằng cái "tay nải" chừng mươi, mười lăm kí-lô là nhiều. Không thể mang nhiều hơn vì, lại công an, lại quản lý thị trường khám xét dọc đường rất kỹ. Chuyến đi, Thi mang ít cục xà bông, ít ống kem đánh răng từ thành phố đi Ban Mê Thuột. Chuyến

https://tieulun.hopto.org

về mang theo năm, mười kí-lô cà phê. Đi xe khách rất dễ bị lộ và tiền vé xe có khi ngốn cả vào vốn. Có lần trên chuyến xe khách từ Ban Mê Thuột về Thành phố, Thi mang về chừng mười kí-lô cà phê.

Ở hàng ghế trước mặt Thi, có ông khách trông hiền lành mặc quần áo kiểu cán bộ, lại nói giọng bắc. Khi ông lên xe ở trạm giữa đường, ông chào hỏi mọi người vui vẻ, rồi ông vào ghế ngồi, thản nhiên đọc sách. Bất ngờ đến trạm kiểm soát, có công an, quản lý thị trường, mọi người nhốn nháo. Trong tình hình ấy, mấy người có hàng xanh mặt. Có người đánh liều quẳng gói hàng của mình dưới chân ông khách vừa nói. Người khác làm theo. Thi cuống cuồng quăng bịch cà phê dưới chân ông khách ấy. Công an lên xe xét hỏi từng người. Khi tới chỗ ông khách người miền bắc thì không hiểu anh ta nhận diện người khách này qua dấu hiệu nào, bèn hỏi: Đồng chí đi công tác? Ông khách gật đầu. Người công an hỏi tiếp: Mấy cái túi này là của đồng chí? Ông khách lại gật đầu. Người công an và quản lý thị trường cho xe đi. Thật hú vía. Khi xuống xe, những bạn hàng gom góp mỗi người ít tiền, gọi là chút quà biếu vị khách quý đã giúp mình nhưng ông từ chối, không nhận.

Vị khách ân nhân ấy là ai, không người nào biết. Ông ta đã cứu mấy gia đình trong chuyến buôn hàng ấy. Lúc bấy giờ, cán bộ cấp cao đương nhiên có uy quyền. Nhất là người miền bắc. Đoán già đoán non, có lẽ đây là vị cán bộ cấp cao mà công an biết mặt, nên được nể vì.

Sau này thấy phiêu lưu quá, Thi không dám đi buôn theo đường xe khách. Do người bạn giới thiệu, Thi đi quá giang xe tải chở hàng của công ty nhà nước. Quá giang kiểu này, tiền xe ít hơn xe khách nhiều mà lại có thể an toàn hơn. Có điều là phải nằm ngồi lăn lóc cùng với hàng hóa ở thùng xe tải. Cực khổ hơn nhưng tiền chi phí bớt đi. Lúc này sau mỗi chuyến hàng, tiền lời mang về khá hơn vì số lượng hàng hóa mỗi chuyến được nhiều hơn. Người tài xế xe tải cư xử với Thi chừng mực và tốt bụng. Cứ mỗi tuần là một chuyến xe đi về. Thi biết cái lịch trình ấy và đi xe chuyến đều đặn. "Anh ta" thuộc thành phần khá giả trong xã hội. Bởi vì thời ấy có câu "trai tài, gái thương". Ý nói đẳng cấp bây giờ thì con trai phải là tài xế, lái xe. Con gái phải làm thương nghiệp. Vì tài xế có điều kiện bớt xén xăng dầu là có tiền. Lại có thể dùng xe nhà

https://tieulun.hopto.org

nước buôn bán thêm. Còn con gái thương nghiệp ở các cửa hàng mậu dịch, lại cũng bớt xén tiêu chuẩn, lại có quyền hành ban phát ơn huệ cho người khác… để trao đổi lấy đặc ân khác. Chủ nghĩa xã hội không ai cho không bao giờ. Thời buổi mới, bậc thang giá trị mới.

Biết Thi có con nhỏ, anh ta thương tình không lấy tiền lệ phí quá giang, không những thế, còn tìm mọi cách giấu hàng cho Thi mỗi khi bị kiểm tra giữa đường. Trong xe, bao giờ cũng có chỗ kín đáo riêng mà chỉ người lái xe mới biết. Anh ta cất giấu đồ lậu của mình ở đó. Sau này, để an toàn hơn, anh ta cho Thi để chung vào trong đó luôn. Kín đáo như vậy vẫn chưa đủ. Anh ta còn biết chỗ nào để hối lộ cho hàng được trót lọt. Và điều này mới là quan trọng. Khi đã mở được cánh cửa hối lộ thì việc buôn hàng chuyến không phải cò con như xưa mà lên một quy mô lớn hơn. Rồi rất lớn.

Cuộc sống của mẹ con Thi lúc này khá hơn trước. Không còn cảnh ăn độn khoai mì, bo bo. Thỉnh thoảng lại có món "đầu tôm, chân cua", là thứ hiếm hoi bấy giờ. Chẳng là, nhà nước thiếu tiền, bèn xuất khẩu những ngư hải sản qua một vài nước tư bản. Bọn tư bản kén ăn, chỉ chịu mua tôm không đầu và cua không chân. Những mặt hàng đầu tôm và chân cua ngắt lại, bán trong thị trường nội địa cho những hộ gia đình khá giả trong nước. Mẹ con Thi cũng có được dự phần trong những mặt hàng cao cấp ấy. Dù sao, cũng chỉ là đầu tôm và chân cua mà thôi. Tất nhiên, càng cua thì cũng xuất khẩu rồi. Thi mừng vì hai mẹ con thoát cảnh đói cơm và thầm cám ơn người đàn ông xa lạ, hào hiệp và quảng đại đã giúp đỡ trong hoàn cảnh cực kỳ khó khăn.

Lúc này bé Vân đã có được manh áo mới, dù chỉ là áo "hàng chợ" loại rẻ tiền. Bởi vì trước đó, cứ lấy quần áo cũ của người lớn, cắt ra khâu lại thành tấm áo hay cái quần cho con. Bây giờ điều mơ ước của Thi là làm sao cho con có đủ điều kiện đến trường. Thi ngậm ngùi thương con, nhìn những đứa trẻ cùng tuổi được cắp sách tới trường. Vân vẫn hỏi mẹ, bao giờ thì con được đi học? Câu trả lời không dễ vì làm sao con có thể hiểu. Thi cố gắng nhẫn nhịn, chờ mong sẽ có một ngày sẽ sáng sủa hơn để Vân cũng được sống cuộc đời bình thường như những đứa trẻ khác.

Những chuyến hàng ngược xuôi vẫn tiếp diễn. Những âu lo, vất vả vẫn đè nặng trên vai. Sau mỗi chuyến hàng kết

https://tieulun.hopto.org

thúc xuông xẻ, Thi trở về nhìn con rạng rỡ với nụ cười. Niềm vui có được hôm nay, Thi hết lòng cám ơn người tài xế xe tải ấy. Thử tưởng tượng, nếu không có anh ta, thì mẹ con Thi sẽ ra sao. Như thân cây khô cằn trong mùa nắng hạn gặp mưa, lá bỗng xanh tươi. Như bầy chim lạc loài khắp chốn tìm lại được mùa xuân, dựng lại tổ ấm trên cành. Người đàn ông ấy như là chỗ dựa của Thi và con.

Có những cặp vợ chồng lấy nhau vì tình. Cũng có những cặp vợ chồng lấy nhau vì ơn nghĩa. Thi với người đàn ông này ở vào trường hợp thứ hai. Nội biết chuyện này và phản đối kịch liệt. Tất nhiên nội có lý của nội. Nội không phản đối việc Thi bước đi bước nữa vì chồng Thi, con của nội đã chết. Nhưng dưới mắt nội, người đàn ông ấy không xứng đáng. Có tiền bạc, chưa đủ là người tử tế. Thi cho rằng nội rất đúng theo cách nhìn của nội. Nhưng với Thi, đó là người đàn ông tử tế. Anh ta sẽ làm được hộ khẩu thành phố. Bé Vân chắc chắn sẽ được đến trường. Cái phao bé Vân không bị thất học đủ để Thi có thể hy sinh tất cả. Thi mang ơn anh ta. Nhưng Thi bị giằng xé giữa lập trường của nội và mối ân tình với người đàn ông nọ. Câu chuyện đến chỗ hoàn toàn bế tắc. Cuối cùng Thi phải chia tay nội, dù lúc nào và bao giờ Thi cũng vẫn quý mến và kính trọng nội. Nội làm hòa với Thi bằng cách khuyến khích cho bé Vân ở lại với nội, tới khi nào xong cái hộ khẩu, bé Vân được đến trường. Bởi vì xa nó nội rất nhớ, nội nói vậy. Nội bảo, Thi có thể hàng ngày về với con hay dẫn con đi theo, miễn là đừng chia cắt nội và cháu, cũng như nội không hề có ý chia cắt hai mẹ con. Giải pháp này thật có tình và có lý. Thi thầm cám ơn nội.

Nhưng rồi có một ngày, nội báo tin người chú họ xa đã đưa Vân xuống thuyền vượt biên. Thi chết thêm một lần nữa. Bây giờ mất cả con. Nỗi oán trách nội dâng cao, dù biết rằng nếu Vân đến được chân trời mới, tương lai con sẽ không bị dìm trong tăm tối. Cuộc đời Thi coi như kết thúc…

Tập nhật ký để lại, đến đây bỏ dở.

"Anh ta", người đàn ông ấy đối với tôi và Xuân không phải ai xa lạ. Mà chính là… Đào, Đào Kim Vàng Giọt Lệ, người bạn tốt của tôi và Xuân. Đào Kim Vàng Giọt Lệ, người đàn ông thất bại và hèn nhát trong thời chiến. Người đàn ông

https://tieulun.hopto.org

tốt bụng và thành công trong thời bình, thời đổi mới.

oOo

Câu chuyện đáng lẽ nên kết thúc ở đây. Nhưng không biết có nên nói thêm về người đàn ông có tên là Đào Kim Vàng Giọt Lệ hay không. Mà đã nói về Đào thì cũng phải nhắc tới vài người khác nữa. Do những tình cờ trong những chặng đường của quá khứ, trong một khoảng thời gian nhất định, tôi có bốn người bạn.

Người thứ nhất, Nguyễn Văn Xuân. Tôi quen anh vì suốt chặng đường từ nam ra bắc, chúng tôi cùng nhau chung một chiếc còng. Người thứ hai, là Đào Kim Vàng Giọt Lệ, và người thứ ba, là Bê Hùng Dũng. Tôi quen hai người này trong ngày đổi tiền năm 1985. Và người thứ tư, là Hà Văn Bá, sự quen biết này là do qua Đào và Bê mà thôi. Sau Xuân cũng là bạn của những người này.

Nguyễn Văn Xuân, là người lính miền nam. Trong khi Đào Kim Vàng Giọt Lệ là lính đào ngũ của miền nam. Hà Văn Bá, con người ít học ở làng Cổ Nhuế, nghe theo Thông Núi, thoát ly gia đình đi làm cách mạng. Người khác cùng quê với Bá sau đó, được gọi nhập ngũ, làm nghĩa vụ quân sự, điều vào chiến trường B là Bê Hùng Dũng. Bê đi chưa được nửa đường thì bỏ ngũ quay về, gọi là B quay.

Sau 15 năm tù, Xuân được thả về thì gia đình tan nát. Định mệnh khắc nghiệt xui khiến Xuân gặp nghịch cảnh như ở trên.

Đào và Bê, một người trốn lính miền nam, một "chiến sĩ" B quay miền bắc có cơ hội hợp tác với nhau, cùng móc ngoặc với nhà cầm quyền trong thời kỳ "đổi mới", phất lên giầu có. Hà Văn Bá đi theo cách mạng với lý tưởng lờ mờ rằng, làm cách mạng là để giải phóng những con người cùng khổ. Cuộc đời Bá, và Thông Núi là một bi kịch lớn. Khi đảng theo Nga thì Thông Núi theo phe thân Nga. Khi đảng theo Tàu, Thông Núi không nắm bắt nổi tình hình nên bị đàn áp vì cho là phe "xét lại chống đảng". Bá không biết, cứ theo Tàu nên được ưu đãi. Khi đảng quay lại theo Nga, Bá lại không nắm bắt nổi tình hình nên bị đàn áp, đuổi về vườn gọi là phục viên. Rồi thì khi đảng lại theo Tàu thì cả Thông Núi và Bá đều đã bị loại trước đó một bước.

Cuối cùng thì, anh lính đào ngũ và anh "chiến sĩ" B

https://tieulun.hopto.org

quay, cùng hợp tác với "chính quyền đổi mới", nắm giữ hết nguồn lực quốc gia. Một bên có tiền và một bên có quyền. Sự chia chác này là không bền vững. Cái liên minh "lỏng lẻo" ấy, tất có ngày bị phá vỡ. Giống như người đàn bà nhà quê có tính càm ràm, lịch sử cũng có thói quen rất xấu là hay nhắc lại chuyện cũ. Cả Đào và Bê cùng biết điều ấy, họ chủ trương kiếm chác xong thì rút, nhường lại sân chơi cho "nhà cầm quyền đổi mới". "Nhà cầm quyền đổi mới" cũng chỉ mong như thế, sẽ tạo mọi điều kiện thuận lợi cho họ rút, để một mình một chợ.

Hà Văn Bá nói, ông ra đi làm cách mạng từ quê hương của ông là làng Cổ Nhuế. Cổ Nhuế, quê hương buôn bán cứt một thời, nhưng là cứt thật. Những kẻ thắng cuộc ngày hôm nay là bọn buôn bán cứt giả. Xưa, vẫn theo lời Bá, có bọn tư sản dân tộc. Bọn này trong nhóm người vừa là nạn nhân bị bọn phong kiến và tư sản nước ngoài đàn áp, lại vừa là thủ phạm đàn áp những người trong nước. Rồi đến bọn tư sản mại bản, bọn này chỉ bám đít bọn nước ngoài nên nó rất hung ác.

Nay đổi mới rồi, thì có một bọn tư sản khác. Chúng nó câu kết với nhau thành một nhóm có cùng quyền lợi và bảo vệ nhau, che chở nhau chặt chẽ, chúng được gọi là bọn tư sản thân hữu. Bá nhấn mạnh, chúng nó là tổng hợp của hai loại tư sản trên. Cứt giả, cứt thật khó biết.

ĐINH PHỤNG TIẾN

---

* **Danh ngôn sưu tầm:**

Mục đích của văn học là *biến máu thành mực.*
The purpose of literature is to turn blood into ink.

T. S. Eliot

Người phản kháng là gì? *Người dám nói không.*
What is a rebel? A man who says no.

Albert Camus

https://tieulun.hopto.org

LÊ TUYẾT LAN

cảm ơn vì đã còn đây

Bữa tiệc của thời gian vẫn bày biện những dấu chân ngàn
Mê đắm một nỗi nhớ hoang mà nửa đời rong ruổi
Cuộc đời trang bị nhiều ngày măc đầy buồn tủi
Sông vẫn về khơi trong ấm lạnh tự phơi trần

Cảm ơn vẫn còn đây đôi chân còn mơ mộng chuyến nợ nần
Gió, mưa nơi đêm ngày, ta về với cội nguồn của những cuộc ra đi
Những góc da đã chai sạn gan lì
Vẫn mơ mỏi về cuối đường trời tìm đắm
Mông mênh

Cảm ơn vẫn còn đây đôi mắt treo vạn dấu mùa nghiệt ngã
Thắp đóm mình vướng cả cuộc viễn chinh
Đôi lần in cũng rất nhiều lần rơi vỡ
Da thịt gầy đã yếu ớt nơi giới hạn đời nhau

Cảm ơn vì đã giữ lại hết thảy những vì sao
Được đốt lên từ nỗi u buồn năm tháng
Trời đất có lúc cần về chạng vạng
Để chắt chiu hơn trong hơi ấm muộn tàn

Đời vẫn là những dốc ghềnh bạt lang
Người vẫn đi để về nơi giấc mộng vàng trăm năm
Buồn, vui như những giọt ngâm
Qua bao dĩ vãng người rằm bóng đêm.

https://tieulun.hopto.org

LÊ TUYẾT LAN

day dứt

Cơn gió đi lang cấu cào đêm
Ngôi sao ở xa và hư ảo
Ngôi sao của bầu trời
Của những người thích ngắm ngôi sao
Nghe nơi vạt áo hương ruộng đồng cô độc giữa phố đông
Nghe nơi ngực trái tình chưa nồng
Đã phải ngăn giọt của biển, của sương, của những giao thời còn sót khói cay

Những lời nói chưa bao giờ được chảy ra
Như máu trong tim vẫn chuyền nhau màu đỏ
Giấu nhẹm sau thịt da
Có góc mình còn để trống
Day dứt cho hơi người chưa kịp thời cạn đã khướt say

Đưa tay sờ hư không
Huyễn hoặc tấm chăn của trời
Xa xôi tiếng thở vừa đó đã vào cũ kĩ
Mênh mông mắt người
Gác ngực hôm qua trên chiếc lưng hôm nay
Rúc vào ngày chọn người trao gửi đôi môi

Nhớ ai trong tiếng tôi
Bước ai qua bóng tôi
Giọt mình trộn vôi nắn hình hài không rõ
Cháy trong gió bấc, tiếng nấc
Chờ trăng, chờ ai, đêm phai, rõ nét dòng sông...

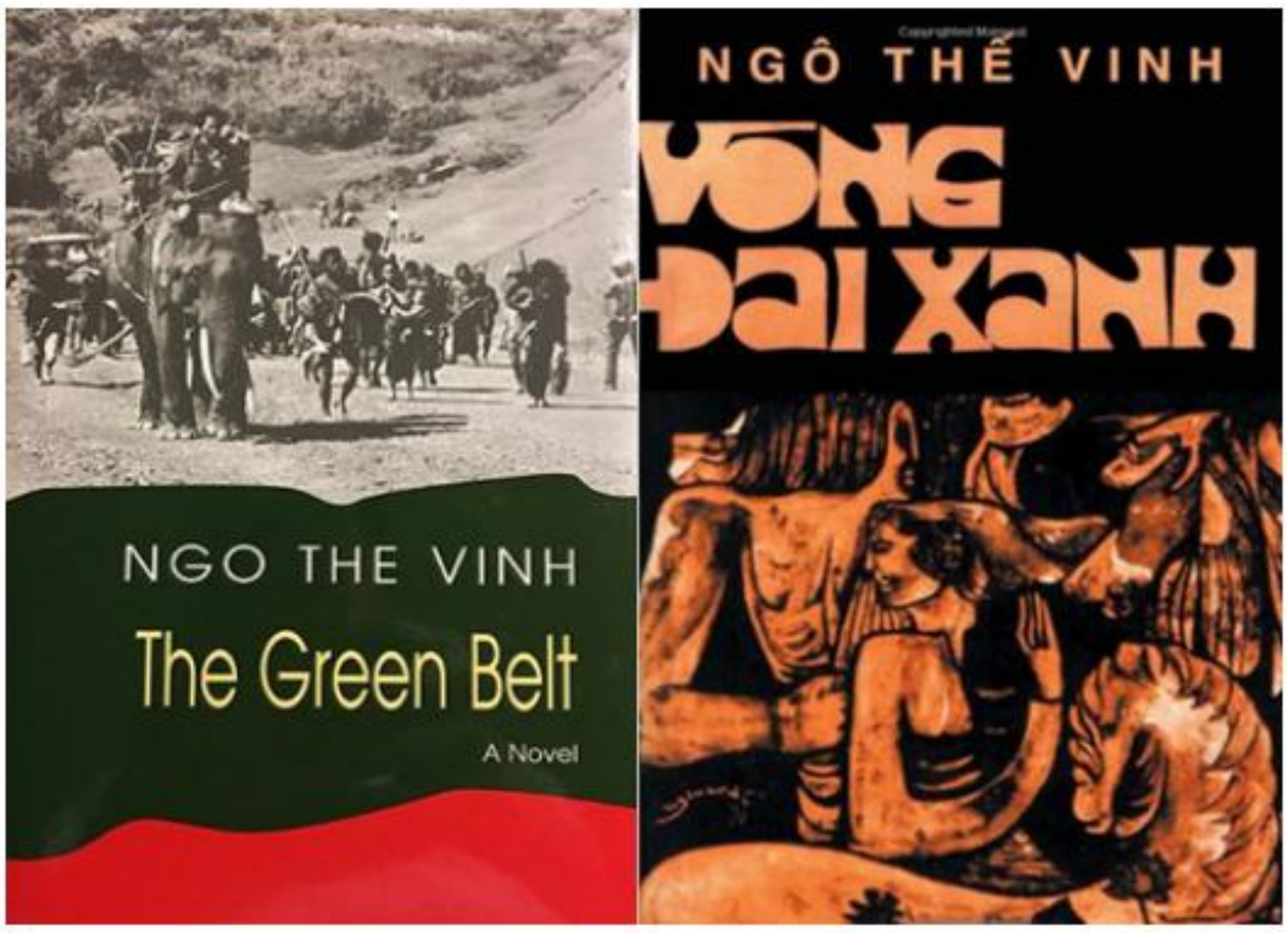
LÊ TUYẾT LAN

https://tieulun.hopto.org

TRẦN VIỆT HẢI

oOo

Tác Phẩm Vòng Đai Xanh của Nhà văn Ngô Thế Vinh

Tác Phẩm Vòng Đai Xanh, ấn bản song ngữ Anh Việt

Nhà văn Vương Trùng Dương cho đăng bài nhận định sách Ngô Thế Vinh trên tờ Nguyệt san Chiến Sĩ Cộng Hòa số 134, tháng 10, 2020 như sau:

"Đọc sách "*Mặt Trận Ở Sài Gòn*" của Ngô Thế Vinh của Nguyễn Văn Tuấn. Trong phần Lời Tòa Soạn đã nhắc đến tác phẩm Vòng Đai Xanh (VĐX) của nhà văn Ngô Thế Vinh, nhà xuất bản Thái Độ ấn hành năm 1970 được giải thưởng Văn Học Nghệ Thuật Toàn Quốc năm 71. Đây là tác phẩm thứ tư sau Mây Bão (1963), Bóng Đêm (1964), Gió Mùa (1965) từ thời sinh viên y khoa. Tác phẩm VĐX nầy đã gây xôn xao

https://tieulun.hopto.org

trong giới cầm bút ở Sài Gòn và giới chức chính quyền vì nhận thức khác nhau vào thời điểm đó.

Tác giả bác sĩ Ngô Thế Vinh.

Tốt nghiệp Y Khoa năm 1968, Ngô Thế Vinh, bác sĩ trưng tập, gia nhập quân y, phục vụ tại binh chủng Lực Lượng Đặc Biệt và sau đó giữ chức vụ Y Sĩ Trưởng Liên Đoàn 81 Biệt Cách Dù.

Nhà văn Trang Châu, tác giả bút ký Y Sĩ Tiền Tuyến, tác phẩm được trao giải Giải Văn Học Nghệ Thuật Toàn Quốc 1969; Tốt nghiệp Y Khoa năm 1966, bác sĩ trưng tập, phục vụ trong binh chủng Nhảy Dù. Đầu thập niên 60, nguyệt san Tình Thương của sinh viên Đại Học Y Khoa Sài Gòn không thuần túy về lãnh vực chuyên môn mà với những bài viết văn học nghệ thuật rất giá trị. Hai con chim đầu đàn của tờ Tình Thương là Trang Châu và Ngô Thế Vinh, được 4 năm thì bị đóng cửa vào năm 1966 vì lý do chính trị. (Giải Văn Học Nghệ Thuật Toàn Quốc là giải thưởng do Phủ Tổng Thống trao tặng nên còn gọi là Giải Văn Chương Tổng Thống. Sau năm 1970, Giải này do Phủ Quốc Vụ Khanh Đặc Trách Văn Hóa tổ chức. Có các bộ môn tranh giải tùy theo năm về Hội Họa, Âm Nhạc, Điện Ảnh, Thơ, Truyện (truyện ngắn truyện dài)…

Khi đọc Vòng Đai Xanh và nhận định về tác giả Ngô Thế Vinh, tâm thức tôi lãng đãng phiêu bồng theo thời cuộc của những biên cố u buồn thăng trầm xưa, nay đã vào dĩ vãng của thế kỷ 20. Nguyên thuỷ Vòng Đai Xanh không phải chỉ

https://tieulun.hopto.org

là một tác phẩm xếp dưới dạng loại tiểu thuyết, mà chính ra nó là một tập sách mô tả về thời cuộc, dạng xã hội chính trị, loại thư tập biên khảo thuộc sử liệu giữa nhiều yếu tố như người Thượng cao nguyên sống giữa 3 thế lực: người Mỹ, CS Bắc Việt và VNCH. Điều chú ý là sách này chỉ qua được sự kiểm duyệt của Bộ Thông Tin, nếu nó được trình bày như một cuốn tiểu thuyết. Bởi lẽ vì những yếu tố "nhậy cảm" bên "phe ta" cần những giới hạn "phải giới hạn". Cho nên tác giả phải "ngụy trang" sách như truyện tiểu thuyết. Khi ta nghiên cứu lịch sử hay chấp bút biên khảo môn nhân chủng về một sắc dân bị đè nén, bị o ép, và rồi bị thiệt thòi (có thể bị diệt chủng chẳng hạn), yếu tố công minh tôn trọng sự thật rất cần thiết đối với tình huống cho ngòi bút bị giới hạn bởi sự nhiêu khê, khi ta phải chọn lựa giữa 2 điều khó xử (dilemma of choices) giữa sự thật về người Thượng và những gì mà Bộ Thông Tin muốn.

Đề tài trong tác phẩm đã được tác giả nêu ra khéo léo về sự thiệt thòi của người Thượng đáng thương hại, nạn cửa quyền tham ô ăn chận viện trợ của quan ta, nạn hống hách của quan Mỹ, và sự tàn ác của CS. Vì thế tác giả cần vượt qua những giới hạn do yếu tố chính kiến, tôn trọng lằn ranh sống còn giữa Quốc Cộng, ông ghi những ý tưởng chừng mực, đủ nêu lên chình đề cần diễn tả trong nếp suy tư nghiêm túc của ngòi bút mình.

Tiếp nữa thì Vương Trùng Dương cho thêm như sau:

"Theo lời nhà xuất bản Văn Học Press đã giới thiệu tổng quát về tác phẩm."... Cuốn sách viết về số phận bi đát của những người Thượng sống trên vùng đất mà ngày nay gọi là Tây Nguyên. Sẵn có mối mâu thuẫn với người Kinh, cộng thêm chính sách "Dinh Điền" đầy bất công dưới thời Đệ Nhất Cộng Hòa, người Thượng giang rộng vòng tay đón nhận sự trợ giúp của đoàn quân Mũ Xanh Mỹ với niềm hy vọng thiết lập một quốc gia Đông Sơn riêng biệt, hoặc chí ít một vùng đất tự trị bao gồm gần 30 sắc dân khác nhau sinh sống trên suốt dải đất miền cao đó. Giấc mơ của họ đã bị đập tan không thương tiếc, một phần vì họ đã quá ngây thơ... Khi chấp nhận cộng tác với lính Mũ Xanh, những người Thượng hiểu rõ họ đã trở thành thù địch của phe Cộng, và

https://tieulun.hopto.org

khi bị phe lính Mũ Xanh bỏ rơi, thật mau chóng và dễ dàng họ biến thành miếng mồi ngon cho phe Cộng, và đối với phe Cộng hình phạt nhẹ nhất cho kẻ phản bội là chặt đầu, ném xác xuống suối! Nặng hơn thì cả một buôn bản bị tàn sát, không chừa một mống dù là con vật…"

Và, sự tác hại đắng cay gây ra cho người Thượng:

"… Sau khi Cộng Sản chiếm trọn miền Nam năm 1975, hàng chục ngàn người Thượng đã bị lùa vào các "trại cải tạo," lãnh tụ bị hành quyết, buôn bản cô lập, từng đoàn người già trẻ lớn bé phải vượt đường bộ tìm lẽ sống qua cái chết sang tị nạn tại các quốc gia láng giềng. Sự ngược đãi tưởng như chưa sắc dân nào trên thế giới chịu đựng nhiều hơn. Thậm chí gần đây, làn sóng người Thượng tị nạn từ Việt Nam sang Campuchia vẫn không ngưng, mà chỉ chậm lại khi chính quyền Campuchia ra lệnh trao trả lại Việt Nam những người tị nạn đó."

Nói chung, khi đọc xong, Vòng Đai Xanh tôi trân quý tác phẩm, tôi muốn tôn vinh ngòi bút Ngô Thế Vinh. Ông ra trường y khoa, một bác trẻ từ bỏ cuộc sống sung sướng của thủ đô với ánh đèn màu, tình nguyện gia nhập binh chủng tác chiến với màu áo camouflage, LLĐB trấn đóng nơi vùng Tam Biên, đèo heo bút gió ở khu vực Tam Giác Vàng, giữa 3 biên giới. Trong thời tiết khắt nghiệt chịu đựng giá rét mưa rào, địa thế ngã ba Đông Dương, giao diểm tiếp giáp Kon Tum (Việt Nam), Attapeu (Lào) và Rattanakiri (Campuchia). Người lính trận chịu đựng những gian nguy, khổ cực. Bao nhiêu người muốn như vậy?

Còn theo GS. Trần Ngọc Ninh nhận xét về Vòng Đai Xanh của Ngô Thế Vinh như sau:

"... ý niệm quân sự từ Ngũ Giác Đài trong thời kỳ Chiến Tranh Lạnh nhằm ngăn chặn sự bành trướng của cộng sản trên toàn thế giới. Những đơn vị Mũ Xanh đã được thành lập với nhiệm vụ xâm nhập vào các cộng đồng sắc tộc thiểu số trên các vùng rừng núi cao nguyên, trong đó có Việt Nam nhằm biến những người Thượng thành những lực lượng quân sự có khả năng ngăn chặn sự xâm nhập của Bắc quân vào miền

https://tieulun.hopto.org

Nam Việt Nam, hay nói một cách khác họ tìm cách thiết lập một vòng đai xanh nhằm ngăn chặn cộng quân. Vòng Đai Xanh là một công trình của lương tâm và dấn thân can đảm. Ngay khi xuất bản lần đầu tiên, cuốn sách đã được giới trí thức miền Nam đón nhận rộng rãi và tán thưởng nhưng đồng thời cũng bị chính quyền miền Nam lên án là phá hoại.

Bây giờ đã 30 năm sau cuộc chiến tranh chấm dứt, một ấn bản tiếng Anh rất tuyệt của Nha Trang và Pensinger chắc chắn sẽ lại được đón nhận rộng rãi, bởi vì vấn đề sống còn của các sắc dân Thượng trên Cao nguyên Trung phần được đề cập tới trong Vòng Đai Xanh vẫn còn nguyên tính thời sự của hôm nay. Đối với người Việt, thì thảm kịch của thời đại chúng ta là mọi cuộc chiến tranh hôm nay và cả trong tương lai đều mang mầm mống hủy hoại mà Vòng Đai Xanh như một điển hình đa diện và ở nhiều mức độ khác nhau. Những sắc dân Thượng ấy đã không có tiếng nói. Đên bao giờ thì "tiếng nói thầm lặng" của họ mới thực sự được lắng nghe?".

Phần tác giả Ngô Thế Vinh:đã tâm sự: "Sống với người Thượng và cao nguyên tôi không ngừng nghĩ tới tương lai Vùng Đất Hứa này, tương lai đó ra sao là do mức độ quan tâm của nhiều người. Từ một cuốn sách bị cấm đoán cho tới khi được xuất bản, việc tham dự giải văn chương đối với tôi là một cách thế bày tỏ thái độ. Sự kiện Vòng đai xanh được chọn, hay chính quan điểm của Vòng đai xanh được công khai chấp nhận, đối với tôi là một dấu hiệu khích lệ trong một hoàn cảnh nhiều thách đố như hiện tại..."

Tôi nhìn thuở tuổi trẻ của Ngô Thế Vinh là những can đảm, những hy sinh, những mạo hiểm, những hào hiệp như hình ảnh của bác sĩ Alexandre Yersin, rời bỏ Âu châu sung túc đến cao nguyên Việt Nam đã tạo lập vùng đất mỹ miều Đà Lạt, cùng sự chữa trị bệnh, cứu giúp đân Việt bản xứ vô diều kiện. Tương tự, một hình ảnh khác nữa là bác sĩ Tom Dooley bỏ Mỹ châu êm ấm để sang Việt Nam trong công tác giúp đỡ người dân Việt di cư từ Bắc vào Nam, cuối đời ông vất vã trị bênh, giúp dân nghèo ở vùng rừng núi Đông Dương, rồi bệnh hoạn, 2 vị y sĩ đã vì lòng vị tha vong thân vì xứ sở Việt Nam. Khi hy sinh cho người, hy sinh cho đời.

https://tieulun.hopto.org

Những tấm lòng quảng đại thật đáng trân quý. Tôi suy tư có điểm chung giữa Ngô Thế Vinh, Alexandre Yersin, và Tom Dooley, do sự thể "lương y giữ lời nguyền Hippocrates".

Hành quân Liên Đoàn 81 Biệt Cách Dù, Dakto tháng 5, 1971, từ trái: *Trung uý Nguyễn Sơn, Liên Toán Trưởng các toán Thám Sát, Trung uý Nguyễn Ích Đoan, Đại Đội Trưởng Đại Đội 1 Xung Kích, Y sĩ Trung uý Ngô Thế Vinh, Trung uý Nguyễn Hiền, sĩ quan Ban 2* [ảnh tư liệu Nguyễn Hiền].

Đấy là nét dẹp của người y sĩ, những thiên thần áo trắng, những hiệp sĩ lương y, hãy tôn vinh họ. Hãy tưởng tượng Ngô Thế Vinh chữa trị thương bệnh binh dưới những tiếng bom đạn của trận mạc... Ngô Thế Vinh là y sĩ tiền tuyến hay là lính trận tiền đồn, nhiệm vụ của ông là chữa trị thương bệnh binh giữa những tiếng bom đạn của trận mạc, nhưng lúc cần ông tác chiến luôn. Xin gửi tác giả những câu thi ca sau:

Đêm qua tiền đồn giặc đánh úp,
Xác người rơi rụng xót xa ta.
(Việt Hải Los Angeles, cho Vòng Đai Xanh, thơ Chinh Nhân Thời Loạn)

Thương binh cứu chữa tiếng rên rỉ,
Phận người đau đớn kiếp phù vân.
(Việt Hải Los Angeles, cho Vòng Đai Xanh, thơ Y Sĩ Trận Mạc)

https://tieulun.hopto.org

Dấu binh lửa nước non như cũ,
Kẻ hành nhân qua đó chạnh thương.
(Chinh Phụ Ngâm Khúc, Đặng Trần Côn, câu 101-102)

Đống xương vô định sương phơi trắng,
Vũng máu phi thường cỏ nhuộm thâm.
(bài Qua Hà Âm Hữu Cảm, Bùi Hữu Nghĩa)

Tuý ngọa sa trường quân mạc tiếu,
Cổ lai chinh chiến kỷ nhân hồi."

(dịch, Say khướt chiến trường bạn chớ mĩa,
Xưa nay chinh chiến mấy ai về.
bài Lương Châu Từ của Vương Hàn)

Hồi cuồng lan nhi chướng bách xuyên,
Mang quách cả sở tồn làm sở dụng.

(Ngăn sóng dữ để bảo vệ non sông
Đem hết tài năng ta ra giúp đời.
bài Kẻ Sĩ, Nguyễn Công Trứ)

Sau hết, trong chút tâm tinh của bài luận về Kẻ Sĩ, của danh tướng Nguyễn Công Trứ trên, người cầm bút này xin kết thúc bài viết. Tôi đọc Ngô Thế Vinh, với cảm nhận nhà văn như một kẻ sĩ sống với những ưu tư cho vận mệnh quốc gia, dân tộc Việt Nam. Ông có tầm nhìn viễn kiến trong tình Kinh Thượng xây dựng, một trí thức thổn thức với thời cuộc nước nhà, từ vùng cao nguyên Tam Biên, xuống đến vùng đồng bằng sông Cửu Long, sang Mêkong dòng sông nghẽn mạch và vươn ra đại dương Biển Đông dậy sóng được ghi nhận trong những tác phẩm giá trị để đời của ông: Tác giả bác sĩ Ngô Thế Vinh.

TRẦN VIỆT HẢI

https://tieulun.hopto.org

LÊ NGUYÊN

ngày mai của tôi

Mai lại lên đường " buôn gánh bán bưng"
Cởi ngựa sắt oai phong như Phù Đổng
Bụi tre vàng uốn mình theo gió lộng
Hát nghêu ngao bài"con Lạc cháu Hồng"

Hoàn cảnh bây giờ sao giông giống Kiều Phong
Đi một bước lại ngoáy nhìn một bước
Không định trước trên bước đường xuôi ngược
Qua Tống ?về Liêu ? Cũng cụt lối cùn đường

Bao năm rồi lòng vẫn xót vẫn thương
Xác tử sĩ vùi theo từng nấm đất
Lời khấn nguyện bao anh linh siêu thoát
Đến kiếp sau nhất định cũng anh hào

Khi xuân về... giấc mơ đến.... lòng đau
Trời thử thách mấy mươi năm chưa chán
Vậy cứ quảy càn khôn rao bán
Hát bài ca " ngất ngưỡng "giữa chợ đời

Ai đồng hành hãy cùng hát với tôi
Gõ lấy nhịp đọc câu"tương tiến tửu"
Mặc thế sự ta nâng cao chén rượu
Cười thật to rồi bật khóc chữ TÂM BÌNH

LÊ NGUYÊN

https://tieulun.hopto.org

LÊ NGUYÊN
người trong mơ hồi ấy

Bên kia là chân trời
Bên này là bến đợi
Bên kia xa vời vợi
Bên này trải hoa vàng

Đất trời vẫn thênh thang
Lòng người còn kiêu hãnh
Dù sóng cao bão mạnh
Như đại bàng tung bay

Bước từng ngơ ngác say
Bàn chân trần trên cát
Xa xa nghe biển hát
Hay tiếng người trăm năm

Nhìn ngoài tận xa xăm
Người trong mơ hồi ấy
Như đưa tay đứng vẩy
Xa kiếp này em ơi

LÊ NGUYÊN

https://tieulun.hopto.org

MÃ LAM
ta uống ánh mắt em

Ta phơi cuộc tình
Khét toàn màu đắng
Cho đen bạc
Bước vào cao sang
Xanh đỏ tím vàng
Ta nhuộm màu hát
Khản nốt cơ cực
Dáng hình cong queo

Tay ai mòn vẹt
Nghễu nghện tiếng cười
Nụ hôn bỏng rát
Hồng cầu thiểu năng
Bạch cầu đông đúc
Vòng ôm lờ đờ
Lương tâm rách nát
Mòn vẹt chai sần

Ta chan tình
Vào môi em diệu vợi

https://tieulun.hopto.org

Vung lời ca
Tặng bài hát thật đầy
Siết nỗi buồn
Đến ngừng thánh thót
Chôn niềm vui
Trong lòng thật sâu

Bài thơ
bị khóa lâu sưng táy
máu tụ bầm tím nỗi đau
Trường ca
tái ngắt đang hấp hối
cái kéo há họng cắt nát lời

Ta
uống ánh mắt em
như mật ngọt
nóng tựa dung nham
chảy từ mặt trời
họng ta cháy khét
bỏng rộp đau rát
vì tình em nóng hổi gọi mời./.

MÃ LAM

https://tieulun.hopto.org

TRẦN HOÀNG VY

trưa nằm võng ... học lịch sử

**Riêng tặng các thầy cô dạy Sử cho tôi ngày xưa...*

Hiên nhà đung đưa nhịp võng
Mùi hương nguyệt quế mênh mang
Thoáng thôi một phút mơ màng
Lớp học ngày xưa. Giờ Sử...

Thầy tôi nghiêm trang đĩnh đạc
Kể về nòi giống Rồng Tiên
Một dải non sông gấm vóc
Một lòng giữ đất thiêng liêng!

Đất nước ngàn năm nô lệ
Vẫn không khuất phục bạo quyền
Ấu thơ anh hùng Phù Đổng
Đàn bà Trưng Trắc, Triệu Nương...

Bài thơ Thần Lý Thường Kiệt
Bay hồn bạt vía Tống quân
Xã tắc "Chồn chân ngựa đá"
Ba lần đại phá giặc Nguyên!

Mười năm Lam Sơn tụ nghĩa
Nằm gai nếm mật ăn thề
Liễu Thăng, quân Minh khiếp vía...
Phơi thây, thất bại ê chề.

https://tieulun.hopto.org

Có giờ thầy đốt lò hương
Nâng cao hình ảnh Quang Trung
Áo vải cờ đào... bách thắng
Giặc Thanh nghe nhắc hãi hùng!

Cứ thế từng trang lịch sử
Thấm vào tim óc trẻ thơ
Thầy kể trăm năm giặc Pháp
Dân ta bao bận phất cờ

Giọng thầy nhiều hôm khác lạ
Oán hờn những tướng, những vua
Cam tâm " Rước voi dày mả..."
Đớn hèn bôi mặt hơn thua?

Trái tim thầy như uất nghẹn
Dân đen ly tán cơ cầu
Xem thường dân như cỏ rác
Vua hèn, quan nịnh... vẽ râu

Bài học thương dân, làm gốc
Dịu dàng thầy dạy chúng con
Mai mốt... làm quan hãy nhớ
Nhục vinh một tấm lòng son!

Bất chợt chim sâu lích chích
Bắt loài sâu bọ trên cây
Gió thoảng hương bầu hương bí
Giật mình. Lịch Sử trong tay...

TRẦN HOÀNG VY

https://tieulun.hopto.org

TRẦN HOÀNG VY

tiếng phong linh trên đồi tịnh độ

Chiều rung tiếng gió cây đưa tiễn
Lá cuối mùa như nước mắt sương
Đồi ôm cỏ biếc con chim lạc...
Khản giọng hoàng hôn mây tha hương!

Chợt tịnh một nụ sen chúm chím
Tiếng gió cười như tiếng nước trôi
Chùa cổ nghe kinh Ba la mật
Chuông ngày lay động, đổ mồ hôi?

Đếm tiếng chuông và tiếng gió khua
Bước chân giày cỏ phút giao mùa
Nghe con ve mớ trong lòng đất
Chiếc lá chạm vào tiếng chuông khua.

Đồi nắng. Gió vừa hong cỏ rối
Tiếng chuông rơi trên lá khô mềm
Nam Vô tràng hạt. Nghe hơi rượu...
Tiếng rót vào ly tiếng gió đêm?

Chỉ tiếng suối thôi. Tiếng nước reo
Thoảng hương sen, men dậy hương theo
Lòng như bình cũ. Phong linh rót
Mấy dặm tìm nhau ngộ giữa đèo...

TRẦN HOÀNG VY

https://tieulun.hopto.org

NGỰ THUYẾT
rừng sâu

Người ta lúc mới sinh ra đời tính vốn thiện *(Nhân chi sơ tính bản thiện)*. Hay vốn ác? Câu nói đó đã được đặt ra từ ngàn xưa. Thiện chăng? Rồi vì hoàn cảnh xấu xa mà biến thành ác. Hay ác chăng? Rồi nhờ hoàn cảnh tốt đẹp trở thành thiện. Hay người ta lúc mới sinh ra không thiện, không ác. Môi trường sống, hoàn cảnh sống, trình độ giáo dục, chế độ xã hội, vân vân, sẽ quyết định bản tính của con người? Hay mỗi người là một cá thể riêng biệt trong đó thiện hay ác có tính cách tiên tiên, tiền định. Hoặc do nghiệp duyên như trong giáo lý nhà Phật?

Vậy thì cá nhân tôi nên được sắp vào loại mục nào? Có khá hơn một số loài thú dữ trong rừng hay không về mặt thiện, ác.

Số là.

Hồi nhỏ tôi thích nhìn ngắm chim đậu trên cây, và nghe nó hót. Hình dáng của nó trông thật đẹp đẽ, thanh thoát, tiếng nó hót nghe thật du dương, êm ái. Mà cũng kỳ cục, lại rất thích bắn chim. Tôi có tay "sát điểu", bắn ná cao-su giỏi, để phân biệt với mấy thằng nhóc khác có tay "sát ngư", câu cá giỏi. Những giờ rảnh rỗi đi học về hoặc cuối tuần, tôi thường xách ná đi bắn chim. Lúc đó tôi học lớp sáu hay lớp bảy trung học, mỗi khi đi bắn chim có mấy đứa con nít cùng xóm đi theo. Con nít thích tôi, tôi cũng thích chúng nó. Gặp chim gì cũng bắn, chim sẻ, chim sáo, chào mào, cà cưỡng, bồ chao, cu gáy, cu ngói, chèo bẻo ... Hay những loại chim nhỏ tôi không

https://tieulun.hopto.org

biết tên, thì gọi chung là chim sâu. Có hôm thấy chim giàng giàng cánh lớn bay lượn trên không trung, tôi giương ná bắn đại. Thế mà chó ngáp phải ruồi, trúng. Con chim bị đạn lạc (đạn: đá cuội nho nhỏ, tròn tròn, bắn mới chính xác), rơi chập chờn như chiếc lá to bảng. Đúng ra, khi rơi nó chưa chết, cố vẫy cánh lần cuối cùng.

Hạ xong một con chim, tôi lấy mảnh chai cứa lên nạn ná một vạch nhỏ làm dấu ghi thành tích. Hết chỗ làm dấu thì thay nạn ná khác. Mấy em bé đi theo có khi phải chui qua hàng rào tre, hóp vào vườn người ta để lượm chim bị hạ, có khi phải chui vào bụi rậm gai gốc, trầy trụa cả chân tay. Thế mà chúng cũng tranh nhau để được tôi chọn chạy lượm chim. Chờ bắn hạ được vài ba con, tôi bảo chúng nó làm thịt. Đứa thì nhổ lông chim, đứa thì lấy dao mổ bụng chim moi hết ruột gan vất đi, đứa thì nhóm lửa. Xong, nướng. Chia nhau ăn mỗi đứa một miếng nhỏ xíu, thơm thơm, beo béo, tanh tanh. Tụi nó nhường cho tôi ăn thêm cái đầu. Hai ngón tay cầm lấy mỏ chim đã bị cháy khét, đun đầu chim vô miệng, nhai rụm rụm, khoái trá. Cuộc "đi săn tập thể" thế là đã được kết thúc một cách vui sướng, thơ ngây.

Nhưng riêng tôi nỗi hân hoan lớn lao hơn nhiều mà đám nhóc con đó không hề biết. Đứng núp dưới hàng rào hay dưới một lùm cây, nheo một mắt, giương ná bắn. Trúng. Một tiếng động nhỏ vang lên, một sinh vật mất mạng. Con chim càng lớn càng tốt lao đao rơi xuống đất cùng một lúc với nỗi thích thú khó tả thành lời tràn dâng lên rào rạt trong lòng tôi. Có lẽ người lớn săn heo rừng, nai, cọp còn sung sướng hơn tôi nhiều khi hạ được con thú dữ.

Tôi bắn ngọt tay lắm. Một hôm tôi đang đứng dưới gốc cây khế nhìn xem có trái nào ăn được chưa bỗng hai con chim chào mào gặp lúc xui xẻo từ đâu bay sà tới đậu trên một cành khế nhỏ. Tôi thì may mắn có mang theo ná. Nín hơi thở, nhắm kỹ, bắn một phát, một con rơi xuống. Con kia ngơ ngác nhìn theo rồi tính bay đi. Tôi ráp đạn kịp bắn tiếp. Trúng luôn, kêu cái bịch. Nó chết theo vợ hay chồng nó. Niềm vui trong tôi nhân lên gấp bội.

Lại một lần không có con nít đi theo, tôi tình cờ thấy một con chim lông vàng ánh đậu trên một cành mai chưa trổ bông. Màu vàng của lông núp sau màu xanh của lá trông thật mát mắt. Tôi không biết nó là chim gì, nên cứ gọi chim

https://tieulun.hopto.org

hoàng oanh. Con chim đẹp quá, tôi không nỡ bắn chết. Phải bắt về nuôi. Nhưng làm sao đây? Rút ná cao su bắn rất nhẹ, mong nó chỉ bị thương qua loa và rơi xuống cho tôi bắt. Bắn trật, nhưng nó không bay đi nơi khác. Lạ quá nhỉ. Bắn tiếp, cũng nhẹ thôi, và cũng trật. Nó vẫn đứng yên sau mấy chiếc lá xanh, bộ lông vàng càng lộng lẫy. Dường như nó không có vẻ sợ hãi chút nào. Nếu bắn mạnh, đạn sẽ bay thẳng, trúng ngay. Lần thứ ba, tôi kéo ná căng hơn một tí, vậy mà cũng trúng. Nó rơi xuống đất rất nhẹ, hầu như không phát tiếng động. Tới lượm nó lên. Thì ra con chim non, cánh còn ngắn, có lẽ mới tập bay, sợ tôi quá, đậu dí lại một chỗ.

Tôi ấp nó trong lòng hai bàn tay cảm thấy hơi ấm của nó, sức sống của nó, truyền qua bàn tay tôi một cách thật mơ hồ. Ô, không khéo nó chết mất, tôi tiếc. Tôi cũng cảm thấy cái mịn màng êm đềm của bộ lông tơ nõn. Bỗng nó rùng mình. Thế là nó chưa chết. Tôi sung sướng quá, âu yếm nhìn nó kỹ hơn. Một vệt máu nhỏ dưới bụng. Mong nó không đau lắm. Có lẽ tôi đoán không sai vì nó không kêu than gì cả, chỉ giương đôi mắt trong, tròn, ướt, nhìn tôi vô hồn. Tôi không quên lấy thuốc đỏ bôi vào vết trầy nhẹ trên bụng con chim.

Tôi mang về nuôi. Mang gạo tới, nó chưa biết mổ. Chắc nó còn nhỏ quá, phải cho nó ăn thứ gì mềm hơn. Nhớ hình ảnh chim mẹ tha mồi về cho mấy con chim con trong tổ. Chim con há to miệng, chim mẹ đút miếng mồi sâu vào cuống họng của chim con phòng khi chim con chưa biết nuốt, mồi khỏi trệu trạo ra ngoài. Thế là tôi đi bắt cào cào, ngắt cái đầu và sáu cái chân cứng vất đi, rứt bớt lớp cánh cứng bên ngoài, phần còn lại nhử nhử cho nó há to miệng. Nó vẫn không chịu mở mỏ. Tôi banh mỏ nó ra, nhét cào cào sâu vào. Tôi mong nó ăn nhiều, no bụng, mau lớn, mau lành vết thương.

Tôi tìm mua được một cái lồng tre nhỏ, bắt một thanh ngang vào cho nó đậu. Dần dần nó biết mừng rỡ vì sắp được cho ăn khi tôi đi học về. Tôi thấy bàn tay tôi to quá so với cái đầu của con chim mẹ, khiến nó sợ, cho nên tôi chẻ một khúc tre nhỏ kẹp con cào cào vào, và nhử nhử trước miệng nó. Sau một thời gian ngắn, con chim tự nó há mồm. Thế là nó đã trải qua khỏi giai đoạn bị banh mỏ. Tôi vui mừng hết sức.

Một buổi sáng trên đường đi đến trường, tôi sực nghĩ tôi đã quên đóng cửa lồng chim lại. Nhưng tôi không lo lắm

https://tieulun.hopto.org

vì nó chưa biết bay, chắc không dám ra khỏi lồng. Hết buổi học về đến nhà, vui mừng thấy nó lần đầu tiên đứng đậu trên thanh tre bắt ngang trong lồng, nghiêng cái đầu xinh xinh nhìn ly nước đặt cạnh đấy. Cất vội sách vở vào bàn học, tôi ra cho chim ăn và "trò chuyện" với nó. Rồi tôi kéo thanh ngang ra, chìa ngón tay vào thay thế thanh tre, nhưng nó nhất định không nhảy đậu lên ngón tay của tôi.

Những hôm sau tôi cũng kiên nhẫn làm như thế. Thì một hôm, nó nhìn tôi lâu hơn mọi ngày, con mắt tròn long lanh, rồi kêu lên một tiếng chíp - lần đầu tiên tôi nghe nó kêu, vô cùng sửng sốt. Vậy ra nó không câm. Không những thế, nó nhảy gọn lên ngón tay của tôi. Tôi thích quá, thích hơn xa cái nao nao trước kia những khi tôi bắn trúng chim đậu trên cành rơi xuống đất. Tôi rút tay ra khỏi lồng có con chim đậu trên ngón tay. Rồi hai bàn tay của tôi ôm kín lấy con chim, chỉ chừa cái đầu ló ra với hai con mắt trong, tròn, thơ dại, nhìn lại tôi một cách tín cẩn. Hơi ấm của nó, ấm hơn hôm nó bị bắn nhiều, truyền qua bàn tay tôi run run vì sung sướng. Tôi biết chắc rằng nó sẽ không chết, sẽ ở lâu với tôi. Tôi định đem nó ra nơi tôi và nó gặp nhau lần đầu tiên trong đời, tức là cây hoa mai, xem nó còn nhớ gì không.

Bỗng tôi thấy con mèo nằm lười như đang ngái ngủ ở góc thềm dưới hiên nhà. Chắc chắn là con mèo đang giận tôi, vì mấy hôm nay tôi không ngó ngàng gì đến nó. Làm bộ lim dim đôi mắt, thật ra nó theo dõi tôi sát nút. Tôi lo sợ rằng nếu tôi lỡ quên đóng cửa lồng, có ngày con chim sẽ là miếng mồi ngon của con mèo này. Mà dù tôi có nhớ đóng cửa lồng, con mèo thò tay vào chứ cần gì phải chui đầu vào? Tôi lo bấn xúc xích.

Tôi từng biết những tài lạ của con mèo. Bắt chuột, bắt chim là chuyện nhỏ, con mèo này còn bắt cả ruồi. Thấy tôi hay đập ruồi, thường trật, nó bèn chụp ruồi, được ngay. Lần đầu nó vồ được con ruồi liền giở bàn chân lên, con ruồi bay đi mất. Lần tiếp theo khi vồ xong, nó dí con ruồi dưới chân, chà lui chà tới nhè nhẹ rồi mới giở chân lên, con ruồi chưa chết nhưng bay hết nổi. Xong, nó đưa mắt nhìn tôi ra vẻ muốn bàn giao báo cáo công tác hoàn thành. Báo cáo một cách lãnh đạm. Chứ nó đâu thích ăn ruồi.

Nó còn biết đấm lưng nữa. Số là nhà tôi có một bức tường lửng ngăn đôi phòng ngoài và phòng trong. Một chiếc

https://tieulun.hopto.org

giường nhỏ đặt ở phòng trong. Một lần tôi nằm chơi trên gường, nó ngồi trên cao, trên thành bức tường nhìn tôi. Tôi vẫy, nó nhảy xuống giường. Tôi chỉ vào lưng tôi, xong bồng nó để lên thành bức tường, rồi vẫy nó. Lần đầu nó không biết ý, nhảy trật, qua lần thứ hai nó nhảy xuống ngay trên lưng của tôi. Từ đó về sau, hễ mỏi lưng hoặc không mỏi lưng, tôi đều nhờ nó đấm theo kiểu đó. Đã lắm.

Nó còn có một khả năng khác thường. Nếu nó là người, tôi sẽ bảo nó biết thôi miên. Nhìn chăm chăm một chốc vào con thằn lằn đang bò ngược trên trần nhà, rồi nó gào lên mấy tiếng kỳ quái, thế là thằn lằn rơi xuống nền nhà cho nó bắt lấy.

Cho nên tôi rất yêu quý con "linh miêu" này. Nhưng từ ngày bắt được con chim, "có mới nới cũ", tôi hầu như không quan tâm đến con mèo nữa. Nhưng công bình mà nói, tôi tạm quên thôi, vì đang phải dồn mọi nỗ lực vào con chim bé bỏng.

Nay, như đã nói, tôi biết con mèo đang giận tôi. Tôi giận lại. Nhìn nó lim dim đôi mắt quan sát, tôi chột dạ. Tôi cài lại thanh tre, và đưa ngón tay vào lồng. Con chim biết ý nhảy qua đậu lên thanh tre. Đóng cửa lồng lại cẩn thận, tôi tới con mèo. Nó vờ ngủ. Biết tôi tới, nó vẫn nằm yên. Tôi gọi to tên nó. Nó uể oải đứng dậy cong lưng, duỗi hai chân trước, làm vài động tác thể dục thẩm mỹ trước khi đến giụi đầu vào bàn chân của tôi giảng hoà. Tôi xoay nó hướng về lồng chim, rồi dí ngón tay vào đầu nó, miệng gằn gằn dặn dò mày đừng có bén mảng tới vồ con chim của tao. Nghe chưa! Nó nhún vai, quay người nhảy vọt lên bộ ngựa trong nhà ngang. Tôi nghĩ rằng nó đã hiểu ý tôi. Nó vốn lãnh đạm, làm như không nghe thấy gì nhưng tôi biết nó rất thính tai.

Một hôm đi học về, không thấy con chim trong lồng, tôi đứng lặng người trong mấy phút. Rồi rùng rùng chạy đi tìm. Trước hết tìm con mèo. Không thấy. Nhìn lên các cành cây trước nhà nơi tôi thỉnh thoảng treo lồng chim, cũng không thấy con hoàng oanh đâu cả. Hoảng hốt chạy ra cây hoa mai mà lòng không nuôi chút hy vọng nào hết. Cuối cùng, tôi vào phòng học tìm cây thước kẽ cầm lăm lăm trong tay. Để làm gì, tôi chả biết. Thì con mèo từ trên bàn thờ gần đó nhảy xuống bàn học kêu lên vài tiếng dè dặt, nhỏ nhẹ, đón tôi. Thường ngày nó kêu to hơn nhiều, tự tín, dõng dạc. Tôi ném cây thước xuống đất, hai tay vồ lấy nó, banh miệng nó ra xem có máu me hoặc lông chim dính vào kẽ răng hay không.

https://tieulun.hopto.org

Không thấy gì cả. Nó để yên tôi làm gì thì làm. Tôi nhìn nó nẩy lửa, nó lim dim mắt nhìn lại. Bỗng nó mở to mắt, trong veo, nhìn ra ngoài sân, vì có tiếng tàu cau khô rụng xuống. Tôi quát: "Trợn hả?". Nó lại lim dim.

Không làm gì được, tôi đành buông nó ra, mắt vẫn gờm gờm nhìn nó. Nó không bỏ đi nơi khác, rón rén ngồi xuống mặt bàn rồi đưa bàn chân phải, rồi bàn chân trái lên miệng thè lưỡi ra liếm liếm, xong quẹt vào hai bên mặt. Lại trêu ngươi chắc? Tôi dùng ngón tay cái và ngón tay trỏ nắm chặt cái vành tai mỏng dính của nó định kéo đầu nó lên tra khảo, nhưng thấy mình ức hiếp nó một cách vô lối quá, đành thôi.

Phải đi tìm cho ra con chim bé bỏng của tôi. Biết tìm đâu?

Từ khi về sống với tôi - ủa, nó có tự ý về chăng, tôi sực nhớ - con chim chưa có dịp thử đôi cánh. Nay nó đâu rồi, tôi mong rằng nó không bị con mèo vồ. Mới hôm qua, để ý thấy lông cánh của nó có dài ra phủ gần tới đuôi, lòng tôi nao nao. Tôi tự an ủi rằng bây giờ chắc nó đã bay được. Sẽ bay xa dần, cao dần, bay qua mái nhà, bay lên trên mấy ngọn cây đu đưa, bay qua con sông dùng dằng. Nghĩ đến điều đó, tôi bỏ cái ý định đi tìm. Thôi nhé, hãy bay xa thêm nữa, cao thêm nữa, th-oát ly, dù trước khi bay, con hoàng oanh xinh xắn quên chào từ biệt người đã hết lòng thương yêu và chiều chuộng nó. Và cũng từ đấy, tôi mất hẳn cái thú vui lớn lao nhất của tôi khi còn là thằng học trò ưa rong chơi có phần hơn cả sách vở nhà trường: Tôi không bắn chim nữa.

Bao năm tháng trôi qua, nay tôi đã già yếu. Lại xa quê hương, sống trên một căn hộ nhỏ miền Nam Cali nước Mỹ này. Không có khu vườn với đám cây ăn trái để gọi chim về, không có láng giềng tâm đắc chuyện trò khi rảnh rỗi – mà tôi có bận việc gì đâu -- không có những con đường nhỏ vắng xe lui tới thân thương quen thuộc. Tất nhiên không có khả năng nuôi mèo, nuôi chó, nuôi chim.

Ngày ngày đi ra khỏi cửa một quãng rất ngắn rồi vội đi vô, làm như sắp bị lẫn, đi xa sợ không nhớ đường về. Ô, không phải thế, hay chưa phải thế đâu. Không dám đi xa là vì cơn đại dịch đang đánh phá khắp nơi, coi chừng xui xẻo tên bay, đạn lạc. Những mũi tên, những viên đạn nhỏ như chưa bao giờ nhỏ thế, lại vô hình, vô tướng, vô tình bay vẩn vơ trong không gian rồi theo gió sa vào tóc, vào tai, vào vai, hay

https://tieulun.hopto.org

từ miệng những người "dương tính" quên mang khẩu trang phọt ra bất ngờ làm sao biết trước để tránh né. Ở nhà cố thủ may ra còn sống thêm được ngày nào hay ngày ấy.

Tôi tự hỏi bao giờ loài người mới có thể vượt qua khỏi tai ương khủng khiếp này. Khi đó những mất mát có lẽ khủng khiếp lắm. Khi đó, biết đâu vì ở nhà lâu quá tạo nên một thói quen mới, đâm ra sợ không gian, sợ choáng ngợp, sợ xe cán, sợ cả người đồng loại. Và nhất là sợ khi tìm lại bạn cũ sẽ thấy người nào người nấy già nua, mệt mỏi, ủ rũ, hoặc có khi đã đi xa thật xa. Quả thế, đã có một số bạn bè vĩnh viễn ra đi trong cơn dịch tễ này.

Bó chân ru rú tại nhà thì làm gì cho hết ngày? Xem TV, mở Internet, điện thoại với con cái, bạn bè xa gần. Trời lạnh, rang đậu phụng ăn cho đỡ buồn miệng, pha thêm cà phê uống cho đêm không ngủ được. Hay đọc sách. Thì giờ còn lại ngồi lên, nằm xuống, thức, ngủ. Ngủ nhiều hơn thức chẳng khác gì trẻ thơ đang nằm nôi. Và những bữa ăn không theo đúng giờ giấc. 11 giờ ăn sáng, 5 giờ chiều ăn trưa. Ăn tối qua loa bữa có bữa không vì lười nấu mà cũng không thấy đói. Sinh hoạt thường ngày bị thay đổi dần.

Một hôm mở *youtube* tình cờ thấy cuộc sống trong rừng. Bèn chăm chú coi. Vì phải "tôn trọng luật rừng", cho nên con thú nào cũng cảnh giác qua từng cử động, bước đi, nhất là cặp mắt. Những cặp mắt truy lùng, dữ dội của loài mạnh, hoặc ngơ ngác, sợ hãi của loài yếu. Mới lọt lòng mẹ, nhất là loài yếu, nai chẳng hạn, đã phải chống chỏi bốn chân như bốn que củi lung lay, run rẩy một vài phút, rồi chập chững bước tới, rồi chạy lúp xúp theo mẹ. Phải thế chứ, mẹ nó đâu có thể ở đó mà chờ nó, ru nó, nựng nó như con người trông nom con cái, "ba tháng biết lẫy, bảy tháng biết bò, chín tháng lò dò biết đi". Biết bao loài thú dữ khác đang đói bụng sẵn sàng xơi tái cả hai, nếu mẹ con con nai không lỉnh đi nhanh chỗ khác chơi.

*Youtub*e tiếp tục quay cảnh con nai mẹ bị hai ba con sư tử cái rượt bắt. Sư tử đực thì nằm oai phong trên mô đất cao quan sát cuộc săn đuổi. Vâng, sư tử đực nằm trông cũng oai vệ như ông tướng ngày xưa gò ngựa trên ngọn đồi nhỏ vung gươm điều khiển ba quân. Sau nhiều lần chạy quanh co "trốn lính", con nai bị một con sư tử vồ trúng lưng. Gượng chạy

https://tieulun.hopto.org

thêm mấy bước có con sư tử đeo dính, nai nhào lăn. Con sư tử nhanh nhẹn chồm tới ngoạm vào cổ con nai. Nai nằm ngửa, vùng vẫy. Một con sư tử nữa chồm tới tiếp sức. Cuối cùng con nai chỉ có thể đưa bốn vó lên trời cựa quậy yếu ớt. Sư tử đực lúc đó mới rời mô đất cao, khoan thai chạy tới ngang nhiên chia chiến lợi phẩm, giành phần lớn.

Một con sư tử cái khác chẳng hiểu vì sao không tham gia cuộc săn đuổi, trái lại đi uể oải trên con đường rừng gần đấy, thì gặp con nai con vừa mới lọt lòng mẹ. Có lẽ con nai con này không chạy theo kịp mẹ bị sư tử đuổi bắt, ngơ ngác đứng dưới một bụi rậm. Con sư tử từ từ tiến tới. Cũng lạ thật, mới lọt lòng mẹ, bộ lông còn ướt, mà đã biết chuyện gì sắp xẩy ra, con nai con vội chạy trốn. Chỉ một cái vớ chân nhẹ, con sư tử đã túm được con nai sơ sinh. Tôi nghĩ thầm, thế là xong thêm một đời, thế là cả hai mẹ con con nai cùng chết một lúc.

Con sư tử dí bàn chân to lớn đè con nai xuống. Có lẽ đè nhẹ. Con nai con nằm rạp trên mặt đất, bốn chân co quắp, không cựa quậy. Mới ra đời mà đã biết sợ, đã biết khép nép dưới bàn chân to lớn của chúa sơn lâm. Bỗng con sư tử chồm đầu xuống, và thè lưỡi liếm bộ lông còn ướt của con nai con. Liếm rất kỹ, đầu, cổ, lưng, bụng, đuôi. Con nai kêu lên những tiếng nho nhỏ, có lẽ không phải vì đau, mà vì sợ. Liếm lông xong, sư tử há mồm, nhe bốn chiếc răng nanh dài nhọn hoắt. Con sư tử này ưa sạch sẽ chăng cho nên liếm sạch lông trước khi nhe răng ra nhai rồi nuốt? Nhưng đã liếm thì đồ bẩn cũng vào miệng mất rồi, tôi nghĩ thế. Đúng là lối giữ vệ sinh "không đúng quy trình" của loài vật.

Nhưng tôi nghĩ sai. Nó không nhai, không nuốt, chỉ cạp nhẹ vào cổ con nai, rồi nâng lên, ngồi dậy, tha đi. Tôi lại đoán nó muốn đem con nai con về làm quà cho đấng trượng phu đầu đàn. Con nai kêu to hơn, lần này có lẽ vì đau. Sư tử bèn đặt nai xuống đất. Nai mừng rỡ, vẫy đuôi rối rít, cái đuôi ngắn mới nhú ra. Con sư tử lại nằm dài, một chân trước ấp lên mông của con nai. Con nai sơ sinh mà đã biết vâng lời, nằm yên, cái đầu thò ra, hai con mắt nhìn ngơ ngác, sợ hãi.

Đằng xa, một bầy linh cẩu mắt điên dại, lông vàng, nâu, đen lẫn lộn dơ bẩn, cái mỏ xám ngoét sùi bọt mép, răng nanh chìa ra nhọn hoắt, chạy dai dẳng quanh đám sư tử đang cấu xé con nai mẹ vừa ngã gục. Một vài con linh cẩu chạy tới

https://tieulun.hopto.org

chỉa mỏ vào định ăn ké, bị con sư tử đực chồm tới xua đuổi. Linh cẩu không tỏ vẻ sợ hãi gì cho lắm, bỏ chạy cầm chừng, không xa, rồi đứng kiễng chân, hai chân trước dài hơn hẳn hai chân sau, ngỏng cao cổ lên nhìn và chờ. Hẳn là chờ sư tử ăn không hết, hay bị quấy rầy mãi phải bỏ đi, thì mò tới ăn mót chút thịt thừa, gặm mấy mẩu xương còn dính máu đỏ loét. Trên bầu trời cao hàng mấy chục chim kênh kênh đầu trọc nhăn nheo bay lượn vòng vòng. Có con hạ xuống đất, đi lúc lắc từng bước sau mấy lùm cây khẳng kheo gần đó. Bị linh cẩu chạy tới đuổi, kênh kênh lại bay lên không trung. Xa hơn nữa, đàn trâu rừng đen nhẻm có đến năm bảy chục con, chưa kể những con còn bé lúp xúp chạy theo, tất cả đều quay đầu về một hướng, vừa đi vừa chăm chú gặm cỏ. Và đằng xa tít tắp, bầy sơn dương bị động phóng mình khỏi mặt đất vờn vờn như làn khói.

Một con sông cạn chảy qua cánh rừng chết chóc này, đá tảng to lớn lổm nhổm rải rác dọc lòng sông, nước tràn qua đá lóe lên trắng xóa dưới ánh mặt trời thiêu đốt buổi trưa. Rừng sâu hầu như câm lặng, u uẩn. Thỉnh thoảng vẳng trong gió tiếng nước róc rách thê lương và tiếng cười hích hích ma quái của bầy linh cẩu.

Hai, ba ngày trôi qua. Con nai con mau lớn đã tập chạy tung tăng trước chân con sư tử mẹ. Không chạy sau. Luôn luôn chạy trước, và không xa "mẹ" nó. Có lẽ sư tử mẹ đã có tín hiệu nào đó cảnh giác cho con nai con phải chạy đằng trước mới có thể dễ dàng được bảo vệ chống lại những thú dữ khác luôn luôn rình rập kiếm mồi.

Thật là chuyện lạ lùng. Thì ra con sư tử nhất định không ăn tươi nuốt sống mà còn tỏ ra rất thương yêu con nai bé bỏng. Thì cũng như mình ngày xưa thương con chim non chăng? Ô, so sánh khập khiểng rồi. Chim chóc đâu phải là thức ăn thường ngày của tôi, trong khi những con thú như heo rừng, trâu rừng, ngựa vằn, đôi khi cả cá sấu, hươu cao cổ đều là "thực phẩm"của sư tử. Nai lại là thức ăn sư tử ưa thích. Thế mà nó tha mạng sống cho con nai. Hay nó xem con nai như thứ đồ chơi giải trí chẳng khác gì tôi thích nuôi con chim hoàng oanh trong lồng, nuôi con mèo tinh khôn.

Nhưng cũng không phải thế. Nó "không ở đó mà" vui chơi, đùa giỡn với con nai ấy. Ngày đưa nai đi gặm cỏ non, lá

https://tieulun.hopto.org

cây non, đêm nằm thức canh cho nai ngủ yên giấc. Có lần nó ngủ quên. Một con sư tử đực mon men đến sắp vồ lấy con nai cũng đang ngủ say, thì con sư tử cái tỉnh ngủ nghe tiếng động giật mình nhổm người lên. Và chống trả hết sức quyết liệt. Sư tử đực đành gầm gừ bò lui từng bước một. Trong khi đó con nai con hoảng hốt nằm mẹp đằng sau con sư tử cái.

Từ đấy con sư tử càng cảnh giác hơn. Cảnh giác bằng cặp mắt dữ dội, soi chiếu quanh quẩn pha chút lo âu, buồn bã, bằng những đêm không ngủ hai chân trước ôm lấy con nai, bằng những ngày dài bám sát đưa con nai con đi hết đồi cao đến lũng sâu. Chỉ những khi âu yếm nhìn hoặc chăm chú liếm lông con nai con, cặp mắt đó mới dịu xuống biến thành những tia sáng rất hiền từ.

Con nai mau lớn, mập ra, bộ lông mượt mà, vàng ánh, trong khi con sư tử ngày càng gầy gò, xương sườn nổi lên rõ dần dưới lớp da lông sù sì màu nâu nhạt xơ xác. Nó không ăn gì cả trong nhiều ngày. Thỉnh thoảng nó đưa con nai xuống khe, suối, cùng nhau uống nước. Và thỉnh thoảng nó tung mình đuổi theo một con thú rừng vô tình chạy qua gần, chỉ đuổi một đoạn ngắn, rồi đổi ý đứng lại, tần ngần nhìn theo cho đến khi con thú kia biến mất sau những lùm cây, những gò đống. Có lẽ nó sợ lỡ nó mải săn mồi, con nai không được bảo vệ, sẽ bị thú khác ăn thịt.

Nếu tình cảnh này kéo dài thêm một tuần, hai tuần, liệu con sư tử có còn đủ sức để chăm sóc và bảo vệ cho con nai? Càng ngày nó càng đi thất thểu, uể oải, yếu đuối. Có khi con nai chợt soãi chân chạy nhanh, con sư tử cố chạy theo một cách vất vả. Có thể rằng nếu con nai chạy tiếp sẽ thoát vòng kiềm toả của sư tử. Do linh tính chăng, nó chưa dám chạy xa con sư tử, vì còn biết bao nhiêu bất trắc trong rừng sâu. Nó chạy chậm lại để con sư tử bắt kịp, rồi ngoan ngoãn, tung tăng đi trước sư tử vài ba bước. Tất nhiên tình trạng này đâu có thể kéo dài mãi mãi được. Và con sư tử còn có thể nhịn đói được bao lâu nữa?

Tại sao hiện tượng này xẩy ra, tôi không thể nào hiểu nổi. Cho nên tôi đánh liều tưởng tượng ra một "kịch bản": Con sư tử vừa mới sinh con, khát nước, tìm được dòng suối khá xa. Trong khi nó đi xuống suối, lũ báo đã rình sẵn, vội vàng lẻn đến ăn thịt sư tử con. Sư tử mẹ trở về hang không thấy con đâu cả. Đi Tìm. Thì tình cờ gặp con nai con này. Bản

https://tieulun.hopto.org

năng làm mẹ trổi dậy, nó nhận con nai con làm con nuôi.

Thì cũng như tôi, tình cờ gặp con chim non bé bỏng bắt về nuôi, thương yêu và săn sóc nó hết lòng. Ồ, lại so sánh sai. Tôi nuôi con chim như một món đồ chơi, mất cũng tiếc, nhưng rồi lại tìm đồ chơi khác. Con sư tử khác hẳn. Nó đem cả sinh mạng đánh đổi lấy sự an nguy của con nai con. Nó chịu đựng biết bao gian khổ.

Rồi chuyện phải đến, đã đến.

Một buổi tối nó cùng con nai nằm nghỉ cạnh mô đất cao sau một ngày dẫn con nai đi kiếm ăn. Con nai trông liến thoắng, nhanh nhẹn, tươi tắn, ngây thơ. Con sư tử thì mệt nhoài, đờ đẫn, héo hon. Cặp mắt của nó dù mệt mỏi nhưng trông lại dữ dội hơn, quyết liệt hơn, và cũng tuyệt vọng hơn, xót xa hơn chẳng khác gì mắt một con chó sói bị cường địch dồn vào vách đá của một góc hang động trong rừng sâu. Mặt trời tắt, hai con thú nằm nghỉ bên nhau chứ không lò dò đi trong đêm như khi con sư tử còn khoẻ mạnh.

Rồi con sư tử, có lẽ mệt và đói, không cưỡng lại nổi, ngủ thiếp. Không lâu sau đó, nó thức dậy, không thấy con nai đâu cả. Nó quắt mắt, gầm gừ nhìn quanh. Và đi tìm. Ngày hôm sau nó cũng thất thểu đi tìm. Có lẽ nó cũng như tôi khi không thấy con chim trong lồng hoảng hốt tìm quanh trong khi vẫn vẫn nghi ngờ rằng con mèo đã ăn thịt con chim. Trong rừng có lắm thú dữ, có thể con nai con đã bị ăn thịt.

Lại ví von không đúng. Con sư tử sau đó đi tìm mãi không thấy con nai cho đến một hôm, nó gục ngã, nằm dài bên góc rừng. Tôi đâu gục ngã. Tình yêu của tôi đối với con chim non còn hời hợt lắm, làm sao so sánh nổi.

Một đám linh cẩu không biết từ đâu chạy tới bao vây tấn công. Chúng kêu hích hích, chạy quanh con sư tử nằm dài, nghiêng, trên đám cỏ mọc lởm chởm. Một vài con mon men tới cắn thử vào chân, vào mông của sư tử. Sư tử vẫn nằm yên. Có lẽ nó đã chết, tôi buồn rầu. Nhìn kỹ hơn, không, nó chưa chết. Ngực và bụng của nó còn thoi thóp nhè nhẹ. Thêm vài con linh cẩu khác chạy tới cắn vào bụng. Tôi biết thú rừng như sư tử, cọp, beo thích ăn bụng, ruột của con mồi trước tiên. Linh cẩu cũng thế thôi. Sư tử bèn vùng dậy chồm tới, linh cẩu bèn chạy lui. Sư tử lại nằm dài, nghiêng, duỗi bốn

https://tieulun.hopto.org

chân về một phía. Linh cẩu chạy trở lại, và lại cạp vào bụng sư tử. Sư tử lại vùng lên. Cứ thế nhiều lần.

Tôi liên tưởng đến một video khác. Về con sư tử chúa sơn lâm. Một con sư tử đực bị thương nặng nằm dài trên mặt đất cạnh một gốc cây to, và ngay trước nó là một con bò rừng đứng nhìn, đuôi vẫy liên tục có vẻ sốt ruột. Có lẽ hai con này đã chạm trán nhau, sư tử vô ý để sừng bò đâm sâu vào cạnh sườn. Đằng sau con bò là một bầy bò đang chen lấn nhau bên bờ sông. Khi con bò bước lui, sư tử không tha, liền vùng dậy, hai chân trước vồ ngay lấy cổ con bò và bám cứng. Con bò cố vùng vẫy đưa sừng húc loạn xạ cho đến khi sư tử bám không nổi đành phải buông bỏ con bò ra, rồi lại nằm phục xuống bãi cỏ, thở hổn hển. Con bò lại đứng yên nhìn con sư tử. Sau một chốc ngắn, con bò lại thụt lui, thì con sư tử lại vùng dậy vồ lấy cổ con bò. Cứ thế, con bò không thể nào chạy thoát khỏi móng vuốt con sư tử trọng thương. Có vài lần một con bò khác chạy đến húc khiến con sư tử lăn qua một bên, nhưng dường như nó vẫn sợ oai con sư tử nên không dám tấn công lâu, lại chạy lui nhập vào đàn. Thế mà con bò kia vẫn đứng nhìn, không biết nhân đó bỏ chạy. Có vẻ như nó sợ con sư tử vùng dậy rượt theo riêng nó. Rất tiếc video không cho xem đoạn cuối.

Loài sư tử ghê gớm thật. Khi trả thù cũng như khi thương yêu con thú khác giống.

Tôi không biết con sư tử cái kiệt lực này còn vùng dậy được mấy lần nữa trong chốn rừng sâu núi thẳm trước khi bị bầy linh cẩu xé xác.

Người và thú vật vẫn thương nhau, nhưng tình thương của loài người có phần vụ lợi, và thường rất tàn nhẫn. Nuôi chim, nuôi cá cho vui nhà vui cửa thì lại tước đoạt tự do của chúng, bắt chúng chịu cảnh cá chậu chim lồng. Heo, bò, gà, vịt v.v... thì nuôi để ăn thịt, trâu để cày ruộng, ngựa để kéo xe, chó giữ nhà, mèo bắt chuột.

Cũng nuôi chó, mèo như con vật cưng *(pet)*, không bắt nó làm gì cả. Người phương Tây còn gọi chó là người bạn quý giá nhất – t*he best friend*. Có người đã để lại một phần lớn gia tài cho chó, mèo hoặc hơn thế nữa, đưa nó lên bàn thờ tổ tiên khi nó "thất lộc". Có lẽ sẽ có ngày cáo phó hay phân ưu về chuyện "chó chết" được đăng trên mặt báo. Thế nhưng tình thương

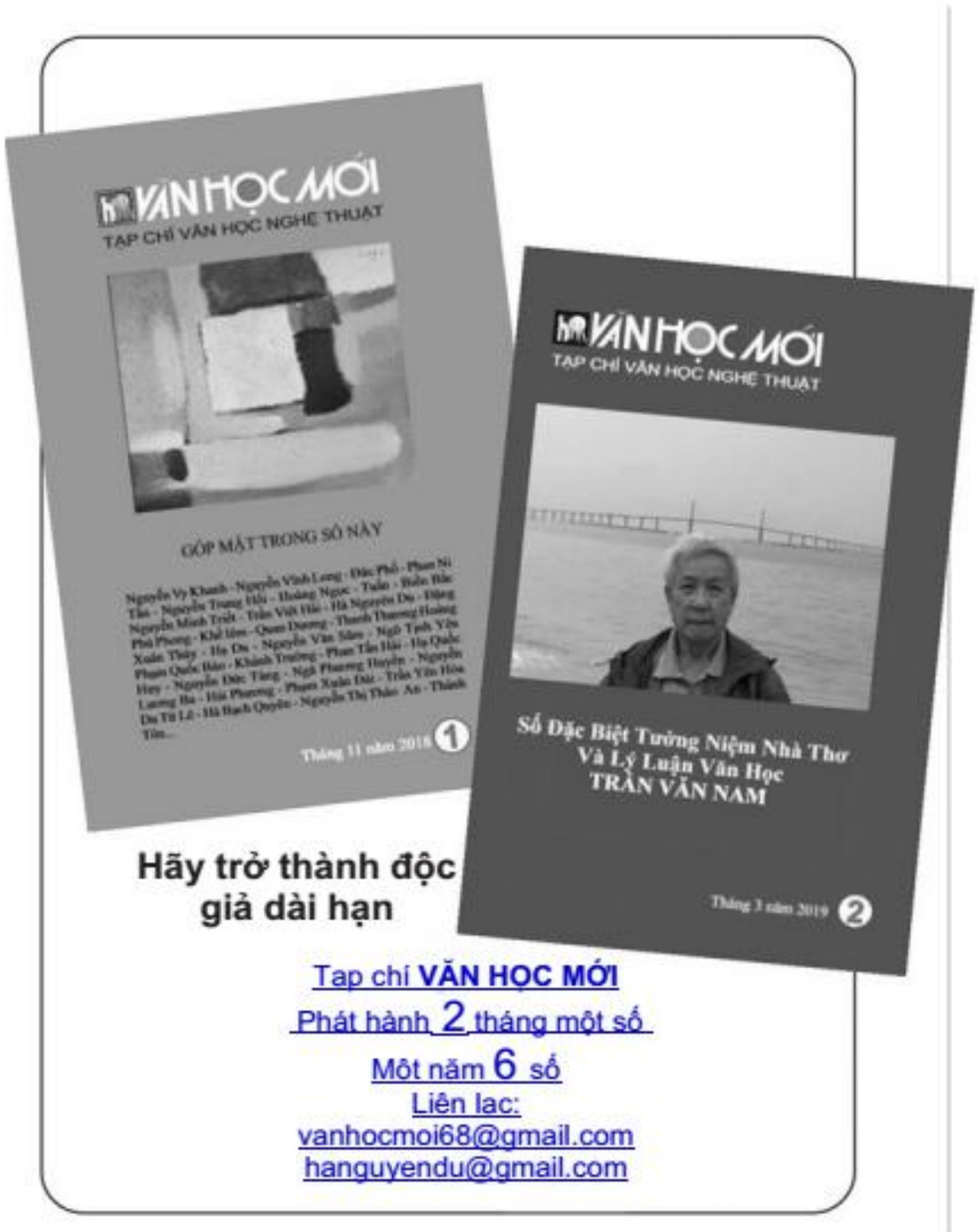
https://tieulun.hopto.org

đó tương tác. Ta cưng nó, ta cũng được nó cưng lại. Ta gọi nó là "con vật cưng", thì, theo lẽ công bình, nó cũng có thể gọi ta là "con người cưng". Hơn nữa chó, mèo có nhiều đức tính, nhất là chó. Nó biết vâng lời, chiều chuộng, mừng rỡ, cuống quýt. Nó lại binh vực ta trong mọi hoàn cảnh. Và nhất là nó suốt đời trung thành với ta khi giàu sang, phú quý cũng như khi ta sa cơ thất thế. Cho nên người quý chó là phải. Tình thương hai chiều. Riêng tôi yêu quý con "linh miêu" và con chim non cũng không ngoài lý do "có đi có lại".

Nhưng tình thương của con sư tử này khác hẳn. Nó lớn lao quá. Nó hoàn toàn vị tha, bất vụ lợi. Một thứ tình thương nhuốm đầy đau thương, xót xa, bi tráng. Một thứ tình thương bất chấp cả đe dọa của Thần Chết.

Đây là một trường hợp hiếm hoi, hay vẫn xẩy ra trong rừng sâu mà ta không hề biết đến. Dù gì đi nữa, người ta cũng nên suy nghĩ lại khi dùng câu nói "đồ lòng lang dạ thú" như một lời mắng nhiếc quen miệng. Và cũng nên tự hỏi phải chăng bản tính của con sư tử còn "*thiện*" hơn tính tình con người nhiều. Hay chí ít cũng "*thiện*" hơn tôi.

NGỰ THUYẾT
1/2021

Hãy trở thành độc giả dài hạn

Tạp chí **VĂN HỌC MỚI**
Phát hành 2 tháng một số
Một năm 6 số
Liên lạc:
vanhocmoi68@gmail.com
hanguyendu@gmail.com

https://tieulun.hopto.org

VIÊN DUNG

dư hương

Chợt ngày sông núi ngất đi
hương em ta giấu
mắc đi trại ngàn
chợt ngày đày ải dân gian
sổng tay em trắng
gian nan xuống đời
gió đưa phúc phận về trời
em cầm bất hạnh chịu thời hanh hao
vói tay em vớt hồng đào
đắp lên nhan sắc vợi màu thời gian

chợt ngày truông ải hàng hàng
cửa thiền khép mở
tìm nàng bể dâu
chợt ngày chiến cuộc thôi mau
ngã ta ngựa xẩy
hồn đau hẹn thề
cau trầu dạm hỏi chưa về
y kinh :
thanh thản trở bề tập trung
hoa em cúc gió muôn trùng
xẩy tay yêu dấu
mịt mùng tìm em
thiền môn gói dục kiêng khem
có khi chốn gió
gợi thèm dư hương
thân sơ sạm nắng má hường

https://tieulun.hopto.org

em không kham nổi
lén đường lánh quê
xót xa từ buổi ta về
sườn non trăng dọi
gói thề trăm năm
chiêm bao khuya lạ ăn nằm
vai ta em ngã
thức thầm dư hương

thong dong

duyên mơ. vàng mai cánh gió
sân nắng tiếng chim đầy
sắc màu bầy con gái nhỏ
dung dăng say áo mới, qua đò

mặt sông mừng lăn con sóng nhỏ
nối hai bờ vạn khó một niềm vui
em nghe trời đơm hương đắm đuối
dậy lòng sức mới vạn lời
vạn lời mới mọc thêm đuôi

đóa tình yêu đỏ vỡ lòng đón đợi
mới rồi, lời chín tới nhắn trên phôn
làm búp xuân thì em bận rộn
làm duyên dáng mình chợt nụ hôn
làm say sưa lòng đào vừa chớm
tưởng nhụy mai vàng con bướm thèm cơn

ôi ! ngày mẹ thả rông con
xuân rướn em quên hèn mọn
quơ tay với duyên hờ chọn ai cho

VIÊN DUNG

https://tieulun.hopto.org

NGUYỄN ĐÌNH TỪ LAM

ngày xưa săn heo rừng lách

Sáng hôm ấy một ngày đầu tháng Giêng âm lịch, mặt trời vừa ló ra khỏi đầu núi Hòn Đuốc, sương mù còn đổ dày đặc, trong xóm lưa thưa vài tiếng gà gáy muộn. Bỗng hồi còi sừng trâu ở bên nhà ông Phó Dương khàn khàn nổi lên: "Tù tù túc tục tục t ù ù…", Ông Phó thổi còi rủ bà con làng Bình An đi săn. Không bao lâu, mười hai người trai tráng hăm hở vác mác cầm rựa vội vàng đến sân nhà ông. Một nồi cơm không đổ đầy suốt cái máng dài ở nhà ngang, chục con muông săn nhà ông Phó đua nhau ăn vội vả. Ở hiên nhà trên, ông và người con trai trưởng, ông Hương Tam, ngồi chồm hổm hút thuốc; thấy bà con đến đông, ông vui vẻ kể:

"Chiều qua trời mưa to, sáng sớm ni cha con tôi vô thăm rẫy khoai, tới vạt sắn ở đầu nà ông Cận, hởi ôi, nhiều cây ngã ngang nằm la liệt; lại gần xem, té ra heo rừng tối vừa rồi tới ủi sắn trốc củ ăn phá. Lần theo dấu chân, biết heo từ Rừng Lách tới, ăn xong xuống sông uống nước rồi trở lên rừng, dấu chân heo đi còn mới rợi…"

Ông đang nói bỗng nhiên im bặt. Tiếng mấy con mang ở đâu phía rừng Lách kêu lên thảng thốt, 'tốat tốat tốat… Ông Phó mặt mày rạng rỡ, liền nói:

"Chắc chắn heo rừng đang ở trong Rừng Lách; bà con nghe không, chúng đuổi mấy con mang ở trỏng, khiến mang sợ kêu hoảng hốt. Ta mau chuẩn bị đi hè hụi cho kịp."

Trong lúc cha con ông Phó cùng vài người đứng tuổi ngồi bàn bạc cách thức buổi săn. Bà con còn lại, mấy người đem giàn lưới săn trải ra sân, nhanh chóng rà soát sửa sang vá

https://tieulun.hopto.org

dự phòng thay vào những chỗ bị đứt, rồi, họ kéo dây chiêng đánh xoăn bằng những sợi đay to như hai đầu ngón tay cái, luồn vào tất cả các khoen lưới, xong, cuốn lưới lại thành thớt, lấy cây đày bằng gỗ mun nhọn hai đầu, xỏ vào giữa thớt lưới, sẳn sàng cho hai người khỏe mạnh khiêng. Mấy người khác chẻ lạt tre, cột bốn cây cọc chống lưới, ít con rựa và mười hai con mác thành mấy bó. Sắm sửa xong xuôi, mọi người hăng hái lên đường.

Ông Phó Dương vai mang còi săn đi đầu, theo sau là Hương Tam dẫn bầy muông, và cuối cùng là mười hai bà con thợ săn. Họ, bầu đoàn đi dọc men theo bờ vườn ông Năm Huệ, vào thẳng Gò Vừng ông Bát, xuống Nà Ông Cận, rồi trực chỉ lên đuôi rừng Lách. Ai nấy đi lặng lẽ, tránh nghe tiếng động. Họ dừng lại ở đuôi rừng, chỉ có ông Phó và hai người khiêng giàn lưới men theo mé rừng, phía giáp bờ sông Tiên, đi vòng lên đầu rừng gần con suối Hửu Lâm. Ba người xổ lưới rộng hơn trăm rưởi thước, giăng ngang giữa đầu rừng, chận ngay con đường mòn heo rừng thường qua lại, họ lấy bốn cọc săn chống đều ở khoản giữa giàn lưới, kéo mí trên hai đầu lưới chập sát mí dưới, dùng cọc tre đóng giữ chặt các mí lưới sát đất. Giăng lưới xong, họ chặt cây lá lau lách phủ che, dấu lưới, và làm cho mỗi người một ụ ẩn núp gần đường mòn trước hai khóe lưới. Giàn lưới được giăng xong, Hương Tam liền thả bầy muông cắt rừng lùng sục con mồi; bà con thợ săn tay cầm mác rãi rộng ra, theo sát muông.

Rừng Lách là khu rừng rộng thuộc xã Phước Kỳ, huyện Tiên Phước. Tên rừng Lách, cứ ngỡ rừng mọc toàn lau lách, nhưng thực ra ở đây là khu rừng rậm mọc nhiều loại cây cối, chen lấn đủ loại gai góc cỏ tranh, trong đó lau lách rất nhiều, mọc thành đám thành bụi thành bờ. Vài vùng giữa rừng mọc toàn cây ran,cây săn, cây lẹt bét, cây chùm ruột…, dân làng chia phần làm rẫy chặt củi. Ở triền đồi phía giáp với hai bàu Sấu Trên và Sấu Dưới là những đồi sim, đồi ổi, rẩy chà là, rẩy chằm tơi…Dọc theo bìa rừng ngõ giáp bờ sông Tiên, hàng hàng cây nánh cao to bề thế, chen lẫn những cây hoa gạo đỏ chót vót, đứng soi mình trên giòng nước sông trong vắt. Những mùa gió nổi, từ lưng chừng triền núi Hòn Đuốc nhìn xuống, rừng Lách tựa như một biển hồ, sóng lá cuồn cuộn nhấp nhô bềnh bồng.

https://tieulun.hopto.org

Từ sáng khi mặt trời mọc chừng đòn gánh đến nữa buổi mai, mở cày, đội săn cùng bầy muông lùng sục mãi mới tiến được non một phần khu rừng phía dưới, thế mà bầy muông le lưỡi, người mồ hôi ra ướt áo bết tóc. Rừng Lách vẫn vắng bặt tiếng heo kêu, tiếng heo chạy, chỉ có người và bầy muông luồn lách làm cây cỏ xao động, lá khô dưới đất lào xào. Người và chó đều thấm mệt nhưng vẫn hăng say săn tìm. Bầy muông càng lúc càng dang rộng ra, con nào con nấy lăng xăng chạy tới chạy lui chạy qua chạy lại, nhiều khi chúng lấy hai chân trước bươi vạch những bụi lách bụi lau bụi gai rậm rạp, cố chui vô trong, mắt mỡ thao láo, mũi hĩnh lên tóp lại nở ra liên hồi, cố tìm kiếm đánh hơi thú rừng. Người người luôn theo sát muông, dùng mác, dùng rựa chặt phát bụi bờ hổ trợ muông săn.

Ông Phó và hai người canh ở hai khóe lưới, ngồi trong ba cụm dù u, chờ lâu ê đít mỏi lưng, chẳng nghe tiếng chó sủa, tiếng người la hét hè hụi. Ở không, họ đâm ra thèm rít vài hơi thuốt rê, bèn len lén đi xuống bờ sông, đứng dựa vào hốc đá ghềnh, đốt thuốc, hút xong, đã thèm. Một người nhỏ nhẹ lên tiếng:

"Răng bửa ni, ngó vắng tanh rứa ông Phó hè?"

Ông Phó thật ra trong lòng chẳng mấy vui, nhưng ông nói như để trấn an:

"Những buổi săn mà khởi đầu ngó hiu quạnh như ri, lại may mắn về hậu về sau, đâm được heo to. Hơn nữa, hôm ni đầu tháng giêng nhằm ngày tuất là ngày thọ tử, tốt cho ta săn bắt con rừng. Thôi, ta về lại giàn lưới cho mau."

Ở bờ bàu Sấu Trên, bên ni Rừng Lách, nhiều người , già có, trẻ có ngồi ngong ngóng dõi xem buổi săn heo. Chờ lâu thấy thợ săn, muông săn chẳng gặp được con mồi, nên có kẻ bàn ra người tán vào. Bọn con nít choi choi, có đứa thì thầm chê bai đội săn ông Phó:

"Bầu đoàn muông sói đông đảo, xí xăng xí xái, làm rùm beng, mà sáng giờ chẳng nghe tiếng muông đánh, chẳng được tiếng người hè hụi, coi bộ trất huớ, ngó buổi săn mất mùa."

Trên bầu trời, ở khoản giữa rừng, chim ưng vài ba con bay lượn. Có cụ già ngước lên, nhìn thấy, chỉ tay, nói:

"Kìa, xem nào, mấy con chim vần vủ, chúng đã đánh hơi được mùi heo rừng. ông Phó hôm ni đâm được heo là cái chắc. Mọi người già trẻ lại một phen nán lại ngồi chờ, xem."

https://tieulun.hopto.org

Có tiếng chó đánh chỗ đám lách, hoắch hoắch… Bầy muông nhảy dựng đứng, bương bả chạy lại nơi con muông vừa sủa, bà con thợ săn ai nấy cầm chặc cán mác chạy theo sát bầy chó. Tới nơi cả người lẫn bầy muông đều ngơ ngác. Con muông sủa hoảng, chẳng có heo rừng nào quanh quất đâu đó. Hương Tam chủ chó tức cành hông, trở ngược cán mác nện mạnh vào hông con chó mất nết sủa bậy mấy phát, nó đau đớn lăn tròn trên đất nhưng không giám kêu rên. Bầy muông vội dạt ra, tiếp tục chạy xăng xái lùng sục đánh hơi con mồi. Thợ săn vội vàng theo chó.

Mặt trời đứng đầu, giữa trưa. Đầu tháng giêng, mùa xuân hãy còn sớm, trời nắng hanh hanh mát mát dìu dụi. Đã lâu không gặp con mồi, bầy muông bớt hăng say, chúng chạy chạy, lúc nhanh lúc chậm, khi chửng chửng khi vội vội; toán thợ săn săn cầm lơi gọng mác lặng lẽ theo chó.

Đột nhiên cả rừng Lách im vắng. Cả người lẫn muông khựng lại, tất cả mắt chăm chăm nhìn về phía trước, chờ đợi. Con chó ngao mình tam thể, chân ba móng đeo, nó là con muông đầu đàn; đang nằm ép sát đất, mũi nó hít hít liên hồi, tai vễnh cao, mắt chăm chăm ngó về phía đám lách rậm rạp cao nghều ở phía trước xa. Thình lình nó vùng đứng dậy, ngoảnh đầu nhìn về phía sau, sủa mấy tiếng hoắch hoắch, rồi lập tức cắm đầu chạy vụt tới trước. Bầy muông chạy theo con ngao. Tất cả, chúng nôn nã vây chặt đám lách cao rậm, chấu đầu vào bên trong đánh sủa dậy rừng. Bà con thợ săn, một số chạy theo sát bầy muông, số còn lại nhanh chóng tẻ ra hai mé hông rừng Lách, đứng chực sẳn, tay cầm chặt cán mác, mặt hướng về phía trong rừng, canh chừng.

Như có luồng gió thổi qua thổi lại, đám lách lay động nghiêng ngữa, từ bên trong nổi lên tiếng: 'ịt ịt…ẹt ẹt…'. Bầy muông vây sát nút, vừa chạy vòng quanh, vừa châu đầu vào trong sủa vang. Mọi người cầm mác phát đập. Tiếng người hè hụi, gọi chó, xít chó, la chó inh ỏi vang dậy, khiến bầy muông thêm hăng say. Con muông đầu đàn cùng vài con nữa, lấy hai chân trước bươi vạch bụi lách lia lịa, có lối, cả bầy muông chạy thọt được vào trong. Hai con heo rừng to hơn hai con gấu một, mình đen trui trủi, chạy vòng vòng sâu phía trong bụi lách. Bị bầy muông vây khốn, chúng liều mạng đánh chó tìm đường chạy thoát. Bầy chó khôn ngoan, dựa vào thế đông, chúng hăng tiết cùng xông vào vây kín hai

https://tieulun.hopto.org

con rừng. Bạn săn ở vòng ngoài cầm mác phát chặt bụi bờ, để tiến vào gần heo. Bầy muông tách ra làm hai nhóm vây chặt hai con mồi. Con heo đực cặp mắt đỏ ngầu trợn trừng bầy chó.

Thình lình con chó ngao đầu đàn nhảy thót một phát, miệng cắn được tai con heo đực ghì cứng. Được thế, bầy muông hăng tiết xông vào,bám sát hai con rừng, con cắn được đuôi heo trì chắc, mấy con táp vào mông vào bụng chúng liên hồi. Cả hai con heo xoay trở cuống cuồng, miệng kêu hồ hộc. Tiếng chó đánh, tiếng người hè hụi phát đập vang dậy. Bốn bên tứ bề đều bị muông, người vây hảm; hai con rừng túng đường chạy thoát, chúng quyết đánh trả. Heo đực dữ dằn chồm lên, rùng mình lắc mạnh.

Bầy muông cố bám riết kéo heo xuống. Thình lình con đực kêu lên hai tiếng, hộộc hộộc, điên tiết nhãy dựng đứng lên, vùng mạnh. Mấy con muông đang bám cắn xé nó, liền rớt xuống đất. Nó lập tức đâm đầu vào lũ muông, nhe răng nanh trắng hướu, xầng tóc gáy, tai húc điên cuồng. Có con muông bị rách hông, gãy sườn, chảy máu, nằm vật vả, rên ư ử. Thấy có chó bị hại, hai con rừng say máu càng hung hăng tai húc cắn muông dữ dội. Bầy muông đành chịu dạt ra. Con heo đực lanh như cắt, phóng vụt ra khỏi đám lách, chạy dông; năm con muông vội tách bầy đuổi theo heo, Hương Tam cùng ba bạn săn cầm ngang cán mác, gấp rút chạy bám theo muông. Ở hai bìa rừng, mấy người cầm mác phát đập cây cối bụi bờ rầm rập, miệng la hét hè hụi inh tai.

Con heo cái không chạy thoát được ra khỏi bụi lách, bị bốn con muông vây khốn. Yếu thế, nó đành chạy thụt lui, chui đít thọt được vào giữa bụi gai bàn lồ rậm rạp tiếp giáp với bụi lách, đưa đầu ra tai húc chống đỡ lũ muông. Thợ săn thấy heo cái chịu chó, ai nấy mừng rơn. Họ liền xúm lại, kẻ dùng rựa chặt, người cầm mác phát gai góc. Trống chỗ, bầy muông liền rúc vào vây hảm heo. Chúng phủ lại, con cắn tai,con cắn đuôi cắn mông cắn bụng…, Có mấy con nhãy thót lên được lưng , nhe răng cắn rứt mình mẫy heo, chỗ nào răng chó bấu được thấu da, chúng giữ chặt, lấy đầu lắc qua lắc lại, hai chân sau nhảy lên đạp xuống bưng bưng. Con heo đau đớn, xoay đỡ yếu ớt, miệng kêu hồ hộc. Bị gai đâm, bị chó cắn nát mình mẫy, con heo cái không còn sức, nó xoay đỡ yếu ớt, rồi xiêu xiêu ngã nghiêng, nằm chịu trận. Một người tới sát heo, anh ta đưa cao cây mác, đâm một nhác ngay dưới nách

https://tieulun.hopto.org

heo, hai người còn lại lần lượt bồi thêm hai nhát nữa. Con heo cái kêu lên mấy tiếng, mắt trợn trừng nhìn bọn thợ săn, rồi rùng mình, nằm ngay đơ. Ở hai khoé mắt nó có mấy giọt nước mắt giọt ra.

Bạn thợ săn dùng giây rừng trói chặc cẳng heo, để nằm tại chổ, liền dẫn bốn con muông chạy xuống đuôi rừng, cho chúng cắt rừng đuổi lên. Hai bên bìa rừng dậy lên tiếng người đập đuổi, trong rừng tiếng muông đánh sủa, tiếng người la hét hè hụi vang dậy, bầy muông nhanh như chớp, lúc ẩn lúc hiện vây đuổi ráo riết con mồi. Con heo đực cắm đầu chạy thục mạng tới giữa rừng, gặp đường lối, con đường quen thuộc. Chỉ có phía trên Rừng Lách vắng tiếng người tiếng chó. Nó theo đường mòn chạy nhanh lên phía đầu rừng; nhưng hai bên đường nơi nó vừa chạy tới, hai tiếng thét điếc tai dậy lên, con heo rừng giựt mình khiếp vía, phóng như mũi tên về phía trước. Hởi ôi, nó đụng nhằm lưới. Giây chiêng tuột khỏi cột chống, lưới chụp xuống phủ heo, nó cố sức vùng vẫy, chạy tới chạy lui, kiếm đường thoát ra, nhưng càng lúc nó bị giàn lưới càng quấn chặt như nằm trong rọ.

Lập tức từ trong ụ núp, ông Phó Dương cùng hai người giữ khóe lưới nhãy xổ ra, chạy nhanh tới chổ con heo đực, ông Phó lẹ làng,rùn người xuống, đứng tấn, hai tay đưa cao ngọn mác, nhanh như cắt ông đâm một giáo trúng ngay sườn ba dưới nách heo. Hai người kia lần lượt bồi thêm hai giáo nữa. Con heo đực vùng dẫy một lúc, miệng hộc lên mấy tiếng, rùng mình, nằm ngay đơ, cặp mắt đứng tròng mở thao láo, hai bên khóe mắt mấy giọt nước mắt nhỏ ra.

Săn được hai con heo rừng đen trui trủi, mỗi con nặng cả trăm ký lô. Ông Phó hớn hở cầm còi, phồng mang trợn mắt, thổi hai hồi dài. Thợ săn và bầy muông, tất cả, ngưng săn đuổi, và cả làng Bình An ai nấy đều rõ bầu đoàn buổi săn trúng được hai con rừng.

Tám người thợ săn thay phiên nhau khiêng hai con heo về sân nhà ông Phó.

Hai người ra cây rơm ở vạt quế trước ngõ, rút hai bó rơm lớn, nhóm hai đống lữa, bốn người khiêng heo , thui cho cháy lông, xong đặt heo nằm trên hai cái nong, tưới nước sôi, dùng dao tre cạo hết lông còn sót, khi sạch lông họ dùng dao phay mỗ thịt chia phần: Bốn cái đùi, bốn cái vai, sau khi cắt ra hai miếng thịt vừa vừa cở bốn ngón tay để thưởng cho

https://tieulun.hopto.org

hai người đâm giáo ba, số còn lại đem chia cho chủ lưới, chủ chó và bà con thợ săn. Những người có công đặc biệt được hưởng thêm một phần heo nữa, như người đâm giáo nhứt ăn cái nọng heo, kẻ đâm giáo nhì hưởng cái thăn , ai đâm giáo ba ăn thêm miếng thịt, người khiêng giàn lưới ăn một cái xương vai, còn hai bộ xương heo kỉnh cho hai cha con ông Phó chủ bầy muông và giàn lưới. Mấy đứa con nít choi choi phụ họa buổi săn, chúng ráng gân cổ la hét hè hụi, đuổi hôi, cũng được hưởng phần, một miếng da bụng lơn lớn bằng ba ngón tay, lại được ăn cháo thịt lòng cùng chủ săn và bà con thợ săn.

Thịt heo rừng rất mau ươn, nên khi nhận phần xong, ai nấy nôn nã đem thịt về nhà, nấu một nồi canh với lá lốt. Hôm ấy nhà họ ăn cơm tối có canh thịt rừng ngon ngọt bùi bùi, mềm mát, thơm lừng. Đôi nhà khó khăn, họ trích ra một phần thịt rừng, xỏ xâu đùm lá chối, xách xuống chợ quận bán cho bà con bạn chợ, kiếm thêm chút tiền tiêu dung.

Sau khi đem thịt về, bà con thợ săn trở lại ngay sân nhà ông Phó…. Họ xúm nhau nấu cháo lòng, luộc heo. Hai mâm cổ bàn dọn đầy đủ đầu đuôi gan lòng, một mâm cúng tổ săn, mâm kia cúng chúa sơn lâm tức cúng ông hổ, ông cọp. Ông Phó mình mặc áo dài lương, đầu đội khăn đóng tam đoạn, thắp hương cúng tạ; sau đó, thợ săn lần lượt đứng trước cổ bàn chắp tay vái lạy. Lễ tạ xong. Cháo lòng thịt heo dọn bày la liệt trên hai cái nong đặt giữa sân, mọi người ngồi chồm hổm vòng quanh , ăn uống cười nói rôm rả. Ăn xong họ thong thả ra về.

Ngày nay Rừng Lách không còn nữa. Đất rừng đã mấy lần biến cải. Lần đầu người ta khai hoang rừng, lấy đất làm lâm trường, sau đó biến thành nông trường trồng tiêu và điều xuất khẩu, bây giờ trở thành khu dân cư có con đường tỉnh lộ xuyên qua. Những buổi săn heo Rừng Lách của đàn ông trai tráng làng Bình An ngày trước, cũng theo mệnh số của rừng, mai một đã lâu rồi .

NGUYỄN ĐÌNH TỪ LAM

https://tieulun.hopto.org

Vincent Van Gogh

LÊ CHIỀU GIANG
còn trên ghế mục

"...Ta, là lữ khách
Hờn
thân thế.
Lòng nặng u hoài
Giữa tịch liêu
[Viễn Châu]

Tôi nhớ rõ ràng như chỉ mới hôm qua. Những năm còn bé nhỏ ở tuổi 12. Có một chiều, tôi ôm con gà đứng khóc tỉ tê, khóc sướt mướt, dai dẳng trước căn lều của người hàng xóm.

Đã qua không biết bao nhiêu thăng trầm, trôi nổi của những tháng năm dài...Vậy mà sự rúng động trong trái tim bé nhỏ của tôi vẫn y nguyên, vẫn còn như rất mới.

Trong một lần theo Ngoại về vùng quê vui Tết. Một sáng mờ sương, vẫn còn ngái ngủ, tôi dụi mắt ngồi nhìn đàn gà nhỏ ríu rít theo Mẹ tìm mồi. Tiếng gọi khàn đục nhưng chắt chiu lo lắng của Gà, gọi đàn con bé dại đang chạy luýnh quýnh, lúp xúp.Tôi thấy hay hay, là lạ.

https://tieulun.hopto.org

Thêm chút âm thanh mỏng như tơ của mấy chú Gà nhỏ óng ánh vàng, làm tôi say sưa, ngẩn ngơ nhìn với những yêu thương lạ lùng.

Suốt mấy ngày Tết tôi quanh quẩn, đi theo đàn gà nhiều hơn những thú vui khác, với bà con Nội Ngoại.

Trở lại Saigon, tôi vòi vĩnh xin BaMẹ cho...Nuôi gà. Cả nhà nhìn tôi cười như nhìn một con bé kỳ khôi, suốt ngày cứ lẳng nhẳng đòi toàn những điều vớ vẩn. Nhưng tôi cương quyết, tôi làm nư, và tôi ăn vạ…

Dỗ dành rồi hăm he mãi không xong. Mẹ tôi chịu thua, hứa sẽ cho nuôi gà nếu tôi thi đậu vô Trưng Vương, trong mùa thi sắp tới.

Chuyện đèn sách của tôi, bỗng dưng chẳng có mục đích gì xa vời như chuyện lên cung trăng, hay tưởng còn phải khó khăn hơn thế. Đơn giản lại chỉ là mấy con gà… Vậy mà tôi đã chăm chỉ hơn, lo lắng hơn và có đêm còn lâm râm, thì thầm với rất nhiều lời cầu nguyện.

Sau ngày thi, tôi về cộng trừ nhân chia ra hết điểm cùa những bài đã nộp. Rồi đoán đại, thế nào tên tôi cũng nằm trong danh sách được tuyển chọn.

Tôi mơ màng trong đêm, giấc ngủ vang vọng có tiếng gà chim chíp với những bước chân ríu rít luăng quăng...Tôi xếp đặt trong đầu chỗ nào để gà không bị lạnh, chỗ nào để tôi ngồi học bài mà vẫn thấy gà lẫm đẫm, lao xao...

Ngày coi kết quả, dù dò đi dò lại đến mấy lần, vẫn không thấy tên mình trên những tờ niêm yết dễ ghét của Trưng Vương. Tôi vùng vằng bước ra khỏi cổng trường. Những bước chân hụt hẫng tôi đi, như xa lìa, như cách biệt khỏi chiếc lồng gà mơ ước.

Tôi khóc ròng trên đường về nhà.

Tôi không phí hoài những giọt nước mắt khóc cho chữ nghĩa, cũng chẳng cần khóc làm gì cho tương lai...Khóc, chỉ vì sẽ không được nghe tiếng kêu chim chíp của những chú gà con dễ thương, bé bỏng.

Khi Ba Mẹ hiểu ra tôi nhớ đàn gà đến thẫn thờ. Biết tánh tôi bướng bỉnh, đã thích gì thì thích cho bằng được. Và chỉ có chết, chắc tôi mới chịu đầu hàng, để không còn mè nheo, khóc lóc...

Một chiều tan học, Sàigòn mưa rất lớn với sấm sét đầy trời. Không biết linh cảm điều gì, tôi đã không tìm chỗ trú

https://tieulun.hopto.org

mưa. Sốt ruột, tôi đạp xe băng qua những làn mưa rơi tầm tã, dù môi tôi lập cập lạnh, và tay run làm chiếc xe lảo đảo. Chẳng biết có gì như thúc hối tôi, phải vội vàng.

Run rẩy đặt xe trước sân nhà. Sách vở ướt, áo ướt và tóc ướt, tôi được Mẹ cho coi Gà cùng với 4 đứa con nhỏ. Nước từ tóc tôi nhỏ giọt, rơi ướt trên lưng đẹp mượt mà của những con gà cũng đang lóng cóng, lạnh căm.

"...Ta biết về đâu, biết ở đâu...
"...Lạnh hồn ta,
Theo.
Ngọn gió đông tàn..." [Viễn Châu]

Những chiều cuối tuần nghỉ học, tôi quấn quít với Ông bên cây đàn mà Ông gọi là " Đàn Kìm". Tôi không thích âm thanh "kìm" chút nào, dù nó đã được đặt tự muôn đời cho tên của một tiếng đàn líu lo, nhưng nghe đầy sầu não, âm u. Tôi đổi là :" Trăng ". Bởi thấy thân đàn tròn như một bóng trăng...(Nguyệt cầm)

Ông dựng căn lều nhỏ xiêu vẹo, ngay phía sau Nhà Nguyện trong xóm. Vị Linh Mục đã bao lần muốn dỡ Lều, vì nó làm mất đi vẻ thẩm mỹ và trang trọng của một nơi cung kính. Nhưng Giáo Dân thương Ông, năn nỉ...Và Ông nương náu một mình nơi đây, như thế.

Tôi, nhỏ xíu. Thích ngồi nghe Ông đàn và hát vọng cổ. Ông và tôi hay ngồi trên một chiếc ghế dài đã mục, rão rệu lung lay như sắp gẫy, trước hiên lều.

Răng Ông rụng gần hết nên phát âm không bao giờ tròn chữ, nhưng Ông ca với một giọng chân phương đầy truyền cảm, những câu vọng cổ hay vô cùng của Nghệ Sĩ Viễn Châu.

Và, tất cả chỉ bởi tiếng đàn...

Chính âm thanh não nùng của tiếng đàn, đã làm tuổi nhỏ tôi sa vào những mang mang buồn bã, mà tôi không hiểu phải gọi là gi?

Có lần, khi tôi sắp phải khóc vì tiếng đàn rầu rĩ, thê lương. Ngước đôi mắt ngây thơ tôi hỏi :"Có khi nào Ông tính ca cho Bé nghe, những lời vui vui hơn chút xíu không ?" Ông chỉ cười, môi cười móm mém. Tôi chẳng hiểu ý nghĩa gì, qua nụ cười bí mật của Ông.

https://tieulun.hopto.org

"...Đi về đâu?
Khi sương lan…
"...Đi về đâu?
Khi trăng tan…" [Viễn Châu]

Ông không có gì để giải sầu. Bên cạnh những câu vọng cổ u hoài, chỉ là chai đế trắng, rót trong vài chiếc ly quên rửa, và những ...trái cóc.

Công viêc " chăn nuôi " của tôi chỉ là ngồi nâng niu, vuốt ve những chú gà bé nhỏ. Phần cho ăn, và dọn dẹp thì Anh tôi phải chịu trách nhiệm.

Không biết vụng về ra sao mà mấy gà nhỏ lần lượt chết hết. Trong một sáng chủ nhật, anh tôi hăm dọa, không còn muốn bận rộn vì Gà của tôi nữa. Anh muốn ...Mẹ nấu món cà ri.

Ngay lập tức tôi dỗi, bỏ cơm trưa, không cơm chiều. Sợ hãi, đêm đó tôi còn muốn mang gà vô mùng ngủ chung, như một sự cương quyết bảo vệ. Nhưng Mẹ tôi nhất định không cho.

Tôi thương Gà, nhưng chợt có một hôm, tôi nghĩ đến chuyện mang Gà tặng Ông. Lời hăm dọa của Anh tôi, phần nào đã đưa tôi đến quyết định đau lòng này.

Con Gà của tôi, thà nằm trên mâm cơm hiu hắt của Ông. Ít nhất, nó sẽ thay cho những trái cóc tội nghiệp, để sẽ là một bữa ăn thịnh soạn hiếm hoi. Chứ không thể nào được đặt trên bàn ăn nhà, trong sự thích thú, đắc thắng vì từ nay sẽ được nhàn nhã, của Anh tôi…

Suốt cả tháng, tôi cứ nấn ná, tiếc xót và đắn đo. Tuần nào, sau khi ngồi nghe Ông đàn, và ca những câu vọng cổ buồn ê buồn ẩm xong. Trên đường về, tôi đều bùi ngùi hẹn sẽ mang Gà tặng Ông, ngày mai.

Ngày mai, rồi ngày mai...Sự chia xa với Gà sao mà khó khăn, đầy quyến luyến?

Tôi ôm Gà trong cảm giác xót xa của một lần ly biệt. Nhưng nhớ tới mấy trái cóc, những mồi nhắm đáng thương của Ông, lòng tôi dạt dào chút niềm an ủi.

Tôi đang mang đến tặng Ông món quà đặc biệt nhất,

https://tieulun.hopto.org

món quà mà phải qua bao nhiêu là tranh đấu khó khăn, và đã trả giá bằng mọi thứ mặc cả với Mẹ, tôi mới có được.

Đứng trước lều Ông, hôm nay còn có lao xao vài ba thiên hạ. Loáng thoáng tôi nghe nho nhỏ lời ai nói ...Ông đã ra đi đêm qua. Một mình.

Tôi sợ hãi, quay bước như muốn vùng chạy, trốn xa khỏi căn lều. Căn lều vẫn có Ông, nhưng chỉ qua một đêm, sao chợt đã rất im lìm, lạnh lẽo. Và, đã rất khác.

Tay ôm Gà mà toàn thân run rẩy. Tôi oà khóc.

Tôi khóc cho tiếng đàn lan man buồn thảm. Khóc cho giọng ca móm mém, đã hát ra trăm lời ai oán. Khóc vì rồi đây, Ông sẽ chẳng còn có bao giờ ngồi với tôi, trên chiếc ghế rục rã.

Chiếc ghế mục, tượng trưng cho một cuộc sống tả tơi, âm thầm, và cô quạnh.

Tiện thể, tôi rên rỉ luôn cho sự trễ tràng. Tôi ghét mình đã cứ ráng nấn níu, tiếc nuối món quà mà cho đến hôm nay, tôi vẫn còn đang ôm khư khư nó trong tay…

Chợt ai đó trong Nhà Nguyện bước ra, tay khơi khơi, vung vẩy cây đàn.

Cây đàn, như có một sức hút huyền bí. Tôi vừa khóc, vừa năn nỉ xin đổi lấy con gà yêu dấu. Chẳng thắc mắc, Chú trao "Trăng" cho tôi.

Tay không còn ôm Gà, tôi ôm đàn trong đôi tay lạnh giá và khóc như mưa.

Tôi đi lang thang, tôi đi quanh co, và lạc lối…Tôi cứ lơ mơ bước, như đang đi trong một giấc mộng hãi hùng.

Mụ mẫm, tôi đã chẳng còn nhớ ra, đâu mới là nhà.

Chập chờn trong những bước chân vấp váp của tôi, là lời ca vừa mới hôm qua của Ông.

Tiếng đàn cùng lời ca, đã làm trái tim bé bỏng của tôi vút bay.

Tôi bay mông lung, tôi bay mịt mù xa tắp...Rồi ngã xấp xuống những nỗi buồn dễ sợ.

"...có một ánh đèn
Thấp thoáng trong sương
Ai đi đâu.
Trong đêm vắng,
Canh tàn…"

[Viễn Châu.]

LÊ CHIỀU GIANG

https://tieulun.hopto.org

THUÂN TÌNH

tiếng dạ, tiếng thưa...

Tiếng dạ, tiếng thưa đưa anh về với Huế
Chi mà lạ rứa! Nói chi nhiều răng rứa cũng như ri
Vừa mới nghe hồn anh đã phiêu bồng thổn thức
Nam Ai, Kim Liên, An Cựu, Ngự Bình, dòng Hương…
Những lăng tẩm đền đài vua chúa…
Chẳng giữ được bước chân hoang
Chỉ O gái Huế - Linh Hồn xứ sở mộng mơ
Chân muốn bước mà lòng níu lại

Răng không biết bỗng chừ con tim thổn thức
Em bảo: Ghét chưa tề, răng mà cứ lần đần như rứa!
Ôi! Thương quá là thương thì cứ như rứa chứ mần răng?
Rồi dùng dằng đổi Thiên An ngàn thông rì rào mãi lời ru…
Biết răng chừ khi đã nặng lòng với Huế dạ, Huế thưa!
Đi mô rồi cũng muốn về ngồi bệt bờ dòng Hương
Em và sóng dùng dằng co kéo

https://tieulun.hopto.org

Bồi hồi bao nụ hôn từ cành lá đến thân cây
Vẫn chưa thỏa tương tư lòng day dứt
E bảo: Răng không hỏi, không xin, cũng chẳng cần biết…
Cứ vùi đầu đắm say!
Hỏi mệ tề, mệ bảo: "con cứ vô hắn không có răng mô!"
Bởi trong anh men tình ngây ngất
Dị chưa hờ lại dại gái đất thần kinh
Biết làm sao được - ngàn năm chỉ một thời khắc

Em dành cho anh 1000 lần hơn để dại
Cơ may trong đời chỉ một lần - O gái Huế của tôi ơi!
Nhớ là nhớ những đêm dài mãi rỉ rã giọt mưa đông
Thương là thương giọng Huế tâm tình thỏ thẻ tiếng dạ, tiếng thưa...
Không biết từ bao giờ mà chừ anh vẫn ngẩn ngẫn ngơ ngơ lạ kỳ rứa rứa ri ri
Bởi cái giọng Huế có chi mô mà thầm thì mà rả rich
Như cơn mưa dầm rứa mà thấm vô tận tâm can
Nghe hoài nghe mãi vẫn chưa bưa tiếng ngàn xưa vọng về.

THUẬN TÌNH
(Huỳnh Viết Tư)

https://tieulun.hopto.org

THÙY AN

giai điệu thời gian

Không biết, Hương thích nhạc Đoàn Chuẩn –Từ Linh từ lúc nào. Chỉ nhớ, hồi Hương còn nhỏ xíu, đã theo anh Nhân đi "tham gia văn nghệ" khắp nơi. Nói "tham gia" cho oai thôi, chứ thật ra là Hương chỉ được đứng sau cánh gà, nhìn anh Nhân cùng bạn bè ra sân khấu trình diễn. Thôi thì đủ tiết mục, nhạc kịch, ngâm thơ, hợp ca, đơn ca… gặp bài nào nghe thích, Hương thường lẩm bẩm hát theo đến thuộc lòng.

Anh Nhân hơn Hương cả chục tuổi, cách Hương còn hai người em nữa, nhưng anh chỉ thương mỗi mình Hương. Anh nói : "Hai đứa bây cù lần quá, chỉ Bé Hương là có tâm hồn nghệ sĩ giống anh" rồi lim dim mắt, nghiêng nghiêng đầu, hát say sưa: *"Mối tình nghệ sĩ như giấc mơ, chóng tàn vì vương muôn ý thơ…"* Có lần Hương bắt chước anh, mơ màng nhìn ra cửa sổ: "…*Nhưng thôi tiếc làm chi, chim rồi bay, anh rồi đi…*" liền bị anh kí vào đầu: "Con nít không được hát bài này."

Anh Nhân đi du học, nhóm văn nghệ tan rã, nhưng trong tâm hồn Hương vẫn còn dư âm những giai điệu êm đềm thời thơ ấu … và những lời nhạc đẹp như thơ ca ngợi mùa thu của người nhạc sĩ tài hoa ấy đã theo Hương bước vào tuổi dậy thì. Lần đầu gặp Vinh trong buổi tiệc sinh nhật người bạn thân, nghe Vinh hát: *"Anh mong chờ mùa thu, tà áo xanh nào về với giấc mơ, mầu áo xanh là mầu anh trót yêu, mùa thu quyến rũ anh rồi…"* giọng hát truyền cảm của anh đã chạm đến trái tim Hương. Tiếng vỗ tay vang dội. Cô em gái Vinh –chủ nhân buổi tiệc đứng dậy: "Các bạn ơi, các bạn có biết tại sao anh Vinh hát bài Thu Quyến Rũ không? Tại vì bạn Hương của chúng ta hôm nay mặc áo lụa xanh

https://tieulun.hopto.org

đó." Tiếng vỗ tay lại vang lên lần nữa, kéo dài, hòa cùng tiếng la ó vang dội khiến Hương đỏ mặt cúi đầu, đến khi lấy hết can đảm ngước nhìn lên, trái tim Hương lại đập hụt một nhịp khi bắt gặp ánh nhìn say đắm của Vinh. Họ quen nhau từ đó, thương nhau, yêu nhau, rồi xa nhau…*Mộng nữa cũng là không, ta quen nhau mùa thu, ta thương nhau mùa đông, ta yêu nhau mùa xuân, để rồi tàn theo mùa xuân, người về lặng lẽ sao đành…*"

Lên đại học, Hương mang theo bóng hình Vinh vào giảng đường, vào phòng thí nghiệm, vào những trang ghi chép từng đêm miệt mài bên đèn sách. Một ngày của Hương thật đơn điệu và buồn tẻ. Từ nhà đến trường rồi từ trường về nhà, không có ai cùng Hương chia sẻ buồn vui nên mùa thu xứ Huế trời nhiều mây vương và mùa đông xứ Huế càng mưa dầm gió bấc… *Thôi thế từ nay như lá vàng bay tình lỡ rồi, thuyền rời xa bến vắng người ơi, hướng dương tàn tạ trong đêm tối, còn nhớ phương nào hoa đã rơi…*

Học hành căng thẳng quá, nên một chiều cuối tuần, Hương nhận lời mời tham gia buổi party của người bạn cùng khóa. Bạn bè tụ họp trong phòng khách ấm cúng, có hoa, có bánh và có cả ban nhạc sinh viên chơi đàn rất chuyên nghiệp. Và đêm đó, Hương đã gửi đến cho mọi người bài hát của một thời yêu nhau: *"Mây bay về đây cuối trời, mưa rơi làm rung lá vàng, duyên ta từ đây lỡ làng, còn đâu những chiều dệt cung đàn yêu…*

Tiếng vỗ tay nồng nhiệt, những ánh mắt thân thiện hướng về Hương. Hương được tặng rất nhiều hoa. Cảm giác lâng lâng êm ái theo Hương về nhà, ru Hương vào giấc ngủ thật nhẹ nhàng dịu ngọt, để ngày hôm sau , một –ngày –không –như –mọi –ngày, Hương ra vườn nghe tâm hồn phơi phới, cảm nhận chung quanh mình, vạn vật đang thay áo mới vào xuân… tường vi hồng thắm, tỉ muội trắng ngần, hải đường rực lửa… và cây hoàng mai đầu ngõ nhà Hương cũng vừa nhú những nụ non tơ.

Đường đến trường lung linh hoa nắng, giảng đường rộng thênh thang không còn cho Hương cảm giác cô đơn nữa. Sau ngày xa Vinh, chưa bao giờ Hương thấy yêu đời như lúc này. Càng vui hơn nữa vì hôm nay thầy trả bài Hóa Hữu Cơ, Hương được 16,5 điểm, cao nhất lớp. Nhỏ bạn ngồi bên sờ vào mũi Hương: "Coi thử nó nở ra mấy centimet khối rồi hè."

https://tieulun.hopto.org

Hình như có ai đang đi theo Hương ra khỏi cổng trường, băng qua đường đến trạm xe buýt. Trời hôm nay mát mẻ, gió hiền hòa rung nhẹ hàng phượng vĩ bên đường. Hương quyết định thả bộ qua cầu Tràng Tiền để ngắm nhìn giòng sông mang tên mình trôi lặng lẽ, xuôi theo đám lục bình tím ngát phiêu giạt từ phía nguồn xa. Vẫn những bước chân theo sau. Hương đứng lại, vịn tay vào lan can cầu, lòng hồi hộp bất an. Bước chân cũng dừng theo, rồi một tiếng nói rất khẽ: "Chào Hương." Hương quay người, nhận ra anh –một thành viên chơi đàn trong ban nhạc tối hôm qua. "Hương có nhớ tôi không?" Hương gật đầu: "Có, nhưng… Hương không biết tên." Anh cười rất hiền: "Tôi là Phước, học MPC năm cuối. Chúng ta có thể cùng về phố không?" "Dạ… cũng được." Lề cầu dành cho người đi bộ rất hẹp, nên dù nói là đi chung nhưng vẫn kẻ trước người sau. Xuống dốc cầu, anh bước song đôi bên Hương: "Tôi có thể đưa Hương về nhà được không?" "Dạ… xin lỗi… Hương phải vào chợ mua đồ ăn. Chào anh." "Khoan đã… tôi muốn gửi cho Hương cái này." Anh lấy trong túi ra tấm thiệp Giáng sinh: "Hương nhớ đọc rồi cho ý kiến nhé." Hương hơi ngạc nhiên, ý kiến gì với một tấm thiệp chúc mừng? Nhưng không tiện hỏi, Hương chỉ nói cám ơn rồi từ giã anh.

Không phải thiệp chúc mừng, mà là một bài thơ –bài thơ viết tặng Hương.

TIẾNG HÁT
Em đứng đó nghiêng nghiêng chiều tắt nắng
Dáng u hoài dịu vợi khóe thu ba
Tim ngừng đập, hồn anh vào xa vắng
Nghe mơ hồ âm hưởng giọng em ca.

Tiếng suối reo hay liễu buông niềm nhớ?
Thông rì rào hay tiếng dẫm nai tơ?
Giấc cô miên hay mộng đời đã lỡ?
Khúc phượng cầu lạc lõng đến bơ vơ.

***Thu quyến rũ** sầu vương về tiếc nuối*
Man man buồn xào xạc lá vàng rơi
Giọt mưa thu nghe tâm tình bối rối
Gọi mây về, đừng giăng nữa người ơi!

https://tieulun.hopto.org

Em đứng đó nghiêng nghiêng chiều tắt nắng
Một cung trầm vụt tắt ánh sao băng….

Những ngày sau đó, Hương thường nghĩ về Phước như một người tài hoa, biết làm thơ, biết đàn hát… nhưng vẫn chưa nhận lời quen Phước dù rất nhiều lần anh đến trường tìm Hương. Hương thích sống khép kín nên viện rất nhiều lý do để từ chối lời mời đi chơi cùng anh ... Cho đến một buổi chiều cận tết, Hương theo bạn bè lên trường tham dự đêm văn nghệ tất niên. Không khí thật rộn ràng với những bài hát đón xuân tưng bừng sôi động, nhưng sao lòng Hương không vui lắm khi thấy vắng Phước trong dàn nhạc sinh viên. Người dẫn chương trình tiếp tục giới thiệu: "Để thay đổi không khí, mời các bạn thưởng thức một bài hát về mùa thu của nhạc sĩ Đoàn Chuẩn –Từ Linh…" Và thật bất ngờ, Phước bước lên sân khấu với chiếc guitare mộc trong tay: "Tôi xin hát bài Gửi Gió Cho Mây Ngàn Bay tặng các bạn… và cũng riêng tặng một người… *Với bao tà áo xanh đây mùa thu, hoa lá tàn hàng cây đứng hững hờ…*"Trái tim Hương bỗng xao xuyến khi thấy ánh mắt anh say đắm nhìn về Hương … *Gửi gió cho mây ngàn bay, gửi phím tơ đồng tìm duyên, gửi thêm lá thư, mầu xanh ái ân về đôi mắt như hồ thu…*

Dù đang phân vân giữa ranh giới tình yêu –tình bạn, nhưng Hương đã trải lòng ra đón nhận Phước. Không gian dành cho hai người là những con đường rợp mát bóng cây, những quán cà phê vườn thơm hương hoa trái… cùng những đêm nhạc tình ca trong ánh nến ngọt ngào … Bên anh, Hương thấy đời đẹp lên và có ý nghĩa hơn nhiều. Ngày Phước ra trường, Hương nhận lời đi chơi xa cùng anh. Hôm đó trời đẹp nhưng đường dẫn đến lăng Minh Mạng bị ảnh hưởng trận mưa đêm trước nên bùn đất lầy lội, Phước suýt ngã xe mấy lần nhưng không vì thế mà nụ cười trên môi anh kém phần rạng rỡ làm Hương cũng vui theo. Trầy trật mãi, đến lăng thì trời đã trưa. Nắng dịu dàng trải dài trên đồi núi chập chùng, nhuộm vàng những mái ngói rêu phong cổ kính, soi sáng từng cánh cửa lá sách mở ra dãy hành lang hun hút… Đẹp nhất là thảm cỏ xanh còn lóng lánh sương mai tràn khắp và những cây hoa trắng, cao hơn đầu người rải rác trong khuôn viên lăng. Hương nhìn lên: "Hoa đẹp và lạ quá, không biết tên chi." Phước đến gần Hương: "Hương đã

https://tieulun.hopto.org

thấy "cỏ non xanh tận chân trời, cành lê trắng điểm một vài bông hoa"…chưa?" "Thiệt hả? Đây là hoa lê sao?" Anh nhón lên ngắt một cành hoa hàm tiếu: "Tặng em." Hương thoáng bối rối, đây có phải là lời tỏ tình không? Hương cầm hoa, im lặng. Phước cũng không nói gì, chỉ hỏi: "Hương có thích thơ Kiều không?" "Dạ có, nhưng Hương thích Chinh Phụ Ngâm hơn."

Phước được giữ lại trường làm phụ giảng, công việc bộn bề. Hương qua năm dự bị, bài vở càng lúc càng nhiều, không còn thời gian bay nhảy như trước. Tuy vậy, Hương vẫn thường gặp Phước, khi trong phòng thí nghiệm, khi tại giảng đường… ranh giới giữa tình bạn –tình yêu dần thu hẹp nhưng chưa phá vỡ. Lòng Hương còn do dự. Phước cảm nhận được điều đó nên không dám ngỏ lời. Anh đợi ngày Hương tốt nghiệp.

Hương tốt nghiệp với thứ hạng cao. Ba mẹ thưởng Hương một chuyến du lịch và Hương đã chọn Đà Lạt. Một mình thư giãn. Một mình rong chơi. Buổi sáng thả bộ trên đồi ngắm ánh bình minh, buổi chiều dạo qua những khu vườn hoa tươi rực rỡ… và điều kỳ diệu đã xảy ra: Hương gặp lại Vinh. Anh vẫn như xưa, dáng cao gầy, mái tóc bồng bềnh nghệ sĩ và trái tim vẫn đầy ắp bóng hình Hương. Trong quán cà phê ấm cúng giữa thành phố sương mù, Vinh cầm tay Hương: "Mình cưới nhau nhé." *Gió đã cuốn theo mây, trời cao xanh ngắt, trần gian bỗng đẹp lạ thường… Gửi gió cho mây ngàn bay, gửi bướm muôn mầu về hoa, gửi thêm ánh trăng, mầu xanh ái ân, về đây với thu trần gian…*

Hương nói với Phước: "Cho Hương xin lỗi". Phước cười –vẫn nụ cười thật hiền: "Chúc Hương hạnh phúc."… *anh quay về đây đốt tờ thư quên đi niềm ân ái ngàn xưa, ái ân theo tháng năm tàn, ái ân theo tháng năm vàng, tình người nghệ sĩ phai rồi…*

Nhưng đời không đẹp như mơ. Cơn lốc thời cuộc đã cuốn Vinh và Hương vào đời sống nhọc nhằn bươn chải, lên thác xuống ghềnh. Khi bước vào tuổi hoàng hôn, các con đã yên bề gia thất, hai người mới có những phút giây thả hồn về kỷ niệm, cùng hát cho nhau nghe những giai điệu êm đềm thuở yêu nhau… Ngày vui thường qua mau. Gần bốn mươi năm, Vinh luôn là bóng mát chở che gia đình, rồi anh ra đi cũng thật bất ngờ, ngay trên tay Hương, không kịp nói lời nào. Bạn bè an ủi, đời người ai cũng một lần chết.

https://tieulun.hopto.org

Vinh mất nhanh như vậy, không đớn đau bệnh tật, cũng tốt cho Vinh. Nhưng Hương vẫn buồn, ân hận nhất là Hương chưa có một ngày được chăm sóc Vinh…*Thuyền anh mai ra đi rời bến, mình anh lênh đênh nơi trời sóng, tìm hướng cho lòng chuyển bến mơ, từ nay xa cách rồi bến xưa…*

Bây giờ, Hương đã là một bà lão nhưng chưa đến nỗi quá già, vì mỗi lần đi gội đầu rửa mặt, đám thợ nhỏ thuộc hàng con cháu thường khen: "Da bác đẹp quá, chưa có một nếp nhăn." "Thôi đừng có nịnh" "Thiệt mà bác, tóc bác cũng ít bạc nữa." "Nhuộm đó, chớ muối tiêu lâu rồi cháu ơi."

Thời gian xoa dịu nỗi buồn đau, thời gian không xóa mờ niềm đam mê cũ. Hương vẫn thích đi cà phê, nghe nhạc và ca hát như hồi còn Vinh. Bên Hương, có anh chị em, bạn bè, học sinh cũ… đã thay Vinh đến với Hương. Tâm hồn Hương trẻ lại giữa không gian và thời gian này, nhưng các con của Hương đang ở nước ngoài đã làm giấy tờ bảo lãnh, ngày đêm dục mẹ qua. Hương phải ra đi thôi. Giòng đời đã đến chặn hoàng hôn vẫn còn bị xáo trộn, bước ngoặt này lớn quá, thay đổi biết bao suy nghĩ, dự định của Hương.

Trong thời gian hoang mang lo lắng, Hương gặp Đạt thật tình cờ nhân dịp anh bạn học cùng lớp ngày xưa từ Mỹ về thăm nhà tổ chức họp mặt. Đến phần văn nghệ, anh bạn đứng lên: "Hơn bốn mươi năm rồi mình vẫn còn nhớ tiếng hát của Hương, Hương có thể tặng mình một bài hát được không?" Tiếng vỗ tay khích lệ, tiếng la hét nhiệt tình của đám bạn cũ từ lâu không gặp khiến Hương khó thể chối từ. Vẫn là bài hát kỷ niệm một thời… *Anh mong chờ mùa thu, trời đất kia ngả mầu xanh lơ, đàn bướm kia đùa vui trên muôn hoa, bên những bông hồng đẹp xinh…tà áo xanh nào về với giấc mơ, mầu áo xanh là mầu anh trót yêu, người mơ không đến bao giờ …*

Một người không quen bước đến, trên tay cầm nhánh hoa hồng trao Hương. Anh nói nhỏ: "Chị hát hay quá." Hương cầm hoa rồi ngại ngần đưa micrô cho anh. Không khí trong phòng chợt lắng xuống… khúc nhạc dạo đầu bay bổng chơi vơi… và anh hát… *Thấy hối tiếc nhiều, thuyền đã sang bờ đường về không lối, giòng đời trôi đã về chiều, mà lòng mến còn nhiều, đập gương xưa tìm bóng…* Trông anh lớn tuổi hơn các bạn của Hương nhiều, nhưng tiếng hát của anh thì rất trẻ, nhất là giọng rung cuối câu…Thời gian xóa nhòa bao

https://tieulun.hopto.org

ký ức, nhưng giòng nhạc Đoàn Chuẩn –Từ Linh giây phút nào cũng làm xao động trái tim Hương.

Buổi sáng, Hương đang ngồi viết mail cho con thì bất ngờ, anh xuất hiện: "Nhà chị khó tìm quá." "Sao anh không gọi điện vào?" Anh cười: "Cuối cùng tôi cũng tìm được mà." Anh ngồi chơi không lâu, mục đích đến lần này là tặng Hương chiếc CD anh vừa hoàn thành với lời đề tặng thân mật. Nhìn list in ngoài dĩa, Hương reo nhỏ: "Hay quá, toàn những bài tôi thích." "Chị thích bài nào nhất?" "Tình Nghệ Sĩ." "Bài này tôi cũng rất thích –Anh hát nho nhỏ…*Mối tình nghệ sĩ như giấc mơ, chóng tàn vì vương muôn ý thơ…* Hương lại nghĩ đến anh Nhân tuổi già sức yếu, giờ không còn hơi để hát nữa. Đạt cùng trang lứa với anh nhưng trông khỏe mạnh hơn nhiều.

Lần thứ hai, Đạt ghé tặng Hương tập thơ của anh cùng nhiều tác giả khác, in bằng vi tính, không ấn tượng lắm nhưng Hương cũng chọn một bài thơ của anh đăng trong tập san của trường nhân ngày 20 tháng 11. Anh và Hương có những điểm tương đồng là ngày xưa đi dạy, bây giờ bên cạnh vẫn còn những bạn bè đồng nghiệp và những học sinh cũ cùng yêu thích văn nghệ, nên mỗi lần đi nghe nhạc, uống cà phê, hát với nhau… đều rất đông vui.

Một lần, anh gọi điện mời Hương: "Chị đến nhà hát Karaoke cho vui nhé. Tôi có gọi vài em học sinh nữa." Hương đến thấy Đạt ngồi một mình nơi phòng khách, trên bàn có dĩa trái cây và bánh ngọt, dàn máy Karaoke đã sẳn sàng. "Ủa, các em chưa tới sao?" "Giờ chót, chúng nó bận rồi chị ạ." Anh bước vào trong đem ra hai ly nước chanh, rồi ngồi xuống bên Hương, ân cần: "Mời chị.". Một lát, anh cầm remote: "Chị hát bài gì?" "Bài gì cũng được." "Tôi chọn nhé." Hương gật đầu.

Một người bạn nhận xét về Hương: "Người ta ghiền cà phê thuốc lá, ghiền rượu, ghiền cờ bạc, ghiền xì ke, còn bà Hương thì ghiền… Karaoke" Mà quả đúng vậy. Khi tiếng nhạc vang lên, Hương không còn biết trời trăng gì nữa, thế là cứ hát, bài này qua bài khác… Anh Cho Em Mùa Xuân, Chiều Vàng, Em Tôi, Ô Mê Ly, Giọt Lệ Cho Ngàn Sau, Bản Tình Cuối, Tưởng Rằng Đã Quên… cho đến khi khan cả cổ, nói không ra hơi: "Tôi hát hết nổi rồi." "Vậy tôi hát nhé." Đến lượt Đạt thả hồn theo những bản tình ca Em Đến Thăm Em Một Chiều Mưa, Chiều, Nỗi Lòng, Mùa Xuân Trên Đỉnh Bình Yên, Hương Xưa, Hoài Cảm…..

https://tieulun.hopto.org

Tiễn Hương về, Đạt nói nhỏ: "Cám ơn chị. Đến tuổi này, tôi mới gặp được tri kỷ." Từ đó, Hương nghĩ hoài đến câu nói của anh. Cùng một đam mê ca hát, cùng một sở thích những bài tình ca kinh điển… như vậy đã gọi là tri kỷ được chưa? Chỉ thấy lòng vui vui khi nhớ lại hôm nào, Hương hát chỉ có Đạt nghe và Đạt hát chỉ có Hương nghe. Hạnh phúc của nhà văn là tác phẩm mình có người đọc, của nhà thơ là thơ mình có người ngâm, của diễn viên là phim mình có người xem, của ca sĩ là giọng hát mình có người thưởng thức … giây phút thăng hoa chỉ trong khoảnh khắc nhưng sẽ nhớ mãi, dù trên giòng đời, con thuyền sắp vào bến cuối. Bến cuối của đời Hương là một xứ sở rất xa. Ở đó, Hương sẽ tìm thấy niềm vui bên con cháu, đồng thời cũng bâng khuâng lưu luyến về bạn bè, kỷ niệm cùng những hồi ức êm đềm thuở hoa niên…

Đạt thường hỏi Hương: "Bao giờ chị đi?" Bạn bè cũng hỏi: "Bao giờ Hương đi?" Đã có giấy mời phỏng vấn của NVC, nhưng Hương vẫn không thể trả lời. Một cảm giác phân vân khó tả luôn xao động tâm hồn, chi phối nếp sống thường nhật khiến Hương thao thức biết bao đêm. Buổi tiệc nào cũng đến lúc tàn, ngày vui rồi sẽ qua mau... *Nhưng thôi tiếc làm chi, chim rồi bay, anh rồi đi. Đường trần quên lối cũ, người đời xa cách mãi, tình trần không hàn gắn thương lòng…*

Sáng nay, trời se lạnh. Hương nhận được tấm thiệp Noel của người bạn cũ, với những giòng định nghĩa từ "Ấm Áp" : Ấm áp không phải khi ngồi bên đống lửa, mà là bên cạnh người bạn thương yêu. Ấm áp không phải khi bạn mặc một lúc hai, ba áo, mà là khi bạn đứng trước gió lạnh, từ phía sau đến có ai đó khoác lên bạn một tấm áo. Ấm áp không phải khi bạn nói "ấm quá", mà là khi có người thì thầm với bạn: "Có lạnh không?" Ấm áp không phải khi bạn dùng hai tay xuýt xoa, mà là khi tay ai kia khẽ nắm lấy bàn tay bạn. Ấm áp không phải khi bạn đội chiếc mũ len, mà là khi đầu bạn dựa vào một bờ vai tin cậy. Chúc quí bạn tôi quen, đều ấm áp! Mùa Noel đã tới! chúc quí bạn GIÁNG SINH an lành hạnh phúc.

Chưa bao giờ Hương cảm thấy cô đơn như lúc này. Có đôi khi, cô đơn cũng là niềm hạnh phúc. Ngày mai Hương đi, bỏ lại sau lưng hình bóng quê nhà và nỗi nhớ…

THÙY AN

*Những chữ in nghiêng: *Lời trong các nhạc phẩm của Đoàn Chuẩn –Từ Linh*

https://tieulun.hopto.org

THÙY AN
công thức giết chồng

Nguyên tác: ***Recette de meutre***
Tác giả: C.P. Donnell, Jr
Afred Hitchcock présente
Thùy An dịch

oOo

Thanh tra Miron đứng tần ngần trước ngôi biệt thự lộng lẫy. Giàn hoa giấy trên vòm cổng bừng lên màu đỏ thắm, rực rỡ dưới ánh mặt trời. Ông đưa tay bấm chuông.

Nữ chủ nhân –bà Chalon, bốn mươi tuổi –tiếp ông trong một phòng khách sang trọng, màn voan trắng, ghế nệm lót nhung và sàn trải thảm. Bà có một vẻ đẹp lạ lùng. Miron nghĩ ngay đến một khuôn mặt tạc đầy thạch cao với đôi mắt trong xanh như mây trời Địa Trung Hải thấp thoáng ngoài cửa sổ. Thân hình bà nẩy nở săn chắc, hứa hẹn dù cho đến tuổi sáu mươi, những đường nét quyến rũ ấy vẫn không bị thời gian bôi xóa. Chà, ông nghĩ, điều này cũng chẳng cung cấp được gì thêm cho những dự tính của mình.

-Một ly Dubonnet nhé, thưa ông thanh tra?

Đang nhìn vào đôi môi mọng của nữ chủ nhân, Miron giật mình. Ông cố lấy giọng tự nhiên:

-Cám ơn.

Bà Chalon nâng ly uống trước, mắt nhìn ông tinh quái. Rồi bà mỉm cười, tuyên bố thẳng thừng:

-Ông đến điều tra về vụ tôi đã đầu độc mấy ông chồng cũ phải không?

Miron sững sờ, lúng túng:

-Thưa bà… tôi…

-Ngay từ lúc ông đến trình diện ở Tỉnh đường, tôi đã đoán ra điều đó.

Thanh tra Miron trấn tĩnh, lấy lại vẻ lạnh lùng nghề nghiệp:

-Thưa bà, tôi đến để yêu cầu bà cho phép khai quật thi thể các ông Charles Wesser và ông Etienne Chalon, để các chuyên

https://tieulun.hopto.org

gia giám định y khoa tiến hành xét nghiệm nội tạng. Thưa bà, tại sao trước đây bà lại từ chối việc ấy với hạ sĩ Luchaire của Sở Cảnh Sát địa phương?

-Luchaire thiếu tế nhị nên tôi ghét ông ta. Tôi từ chối vì thái độ cá nhân chứ không chối từ với luật pháp.

Bà Chalon lại nâng ly lên đôi môi mọng, ánh mắt tình tứ:

-Với ông, tôi có từ chối đâu nào. Thưa ông thanh tra Miron, tôi biết rõ phương pháp của các ông là tiến hành khám phá bí mật khởi đầu bằng cách hỏi lại xác chết…

Bà ngừng một tí để thích thú thấy viên thanh tra ngượng đỏ mặt, nhưng lại tảng lờ như không chú ý, tiếp tục nói rất tự nhiên:

-Và, những cuộc xét nghiệm y khoa đã hoàn tất, ông đã bối rối vì chẳng tìm thấy gì cả. Thế rồi ông đến tận đây để nắm vững về tôi: về khả năng, cá tính… biết đâu, nhờ may mắn trong cuộc đối thoại, ông có thể tìm ra những dấu hiệu phạm tội của tôi.

Bà nói một hơi, đánh trúng chính xác những mục tiêu của ông. Nếu ông không chịu thú nhận thì thật là ngốc.

-Rất đúng, thưa bà Chalon, đúng trên giấy tờ. Nhưng… khi người ta có hai ông chồng cùng chết vì rối loạn tiêu hóa dữ dội, cùng chết sau ngày cưới chưa đầy hai năm, lại cùng ở cái tuổi chưa phải là già lắm và cùng để lại toàn bộ tài sản lớn lao cho người vợ góa thừa kế… Bà hiểu chứ?

-Vâng, tôi rất hiểu.

Bà Chalon tiến lại cửa sổ. Chiếc áo cổ rộng cắt khéo ôm lấy bộ ngực tròn đầy, quyến rũ, làm mờ đi màu xanh của biển dịu dàng thăm thẳm ngoài kia.

-Thanh tra Miron, ông có thích nghe tôi xưng hết tội lỗi không?

Giọng nói của bà êm ái như vuốt ve dỗ dành khiến Miron phải đề cao cảnh giác. Ông thầm nghĩ, người đàn bà này rất nguy hiểm, quá sức nguy hiểm.

-Nếu bà muốn như thế, thưa bà Chalon.

-Vậy thì, tôi sẽ làm ông hài lòng.

Bà Chalon không cười nữa. Qua cửa sổ mở rộng, một cơn gió tỏa vào phòng mùi hương ngào ngạt, nhưng không-phải hương thơm của hoa cỏ ngoài vườn.

-Ông có biết tí gì về nghệ thuật nấu ăn không, thưa

https://tieulun.hopto.org

ông Miron?
-Tôi từ Paris đến, bà biết mà.
-Và còn nghệ thuật yêu đương?
-Tôi đã thưa với bà, tôi từ Paris đến.
-Vậy thì…
Sau một hơi thở sâu làm bộ ngực căng lên, bà Chalon tiếp:
-Tôi, Hortense, Eugénie Villerois –Wesser –Chalon, có thể nói với ông rằng, tôi ám sát có chủ tâm người chồng thứ nhất, ông Wesser năm mươi bảy tuổi cũng như người chồng thứ hai, ông Chalon sáu mươi lăm tuổi.

"Bà ta điên chăng?" Miron nhủ thầm.

-Tôi kết hôn với ông Wesser bởi sự ép buộc của gia đình. Chưa đầy nửa tháng, tôi đã nhận ra rằng, ông ta có đầy đủ mọi thói xấu của một kẻ làm loạn lúc về già, nghĩa là thô bỉ, phàm ăn và dâm dục như một con yêu râu xanh. Tất cả những cái ấy đã gây nên tình trạng tồi tệ cho bao tử. Điều này có ghi hết trong hồ sơ, ông đồng ý chứ?

-Thế còn ông Chalon?

-Ông ta già hơn, cũng như tôi đã lớn tuổi khi kết hôn với ông ta.

Miron hỏi giọng pha chút mỉa mai:

-Và bao tử của ông Chalon cũng ở trong tình trạng tồi tệ?

Bà Chalon thản nhiên:

-Chắc chắn là thế. Chalon ít thú tính hơn Wesson, nhưng ông ta lại tàn bạo, đối xử ác độc với trẻ con và nốc rượu mạnh như hũ chìm. Ông ta dã man đến nỗi tôi đã không ngần ngại quyết định: Chalon phải chết như Wesson đã chết. Miron lạnh người. Một phút yên lặng trôi qua. Miron dùng giọng thật nhẹ nhàng để không làm xáo trộn giòng tư tưởng của kẻ đang thú tội.

-Bằng cách nào? Thưa bà Chalon.

Bà Chalon quay lại, nở nụ cười rạng rỡ:

-Có lẽ ông biết những món ăn như Gà tây nhồi hạt dẻ, Vịt nấu ngũ sắc, Cá mú đút lò, Xúp gân nai, cua gạch…

-Kìa, bà đã làm tôi phát thèm lên đấy.

- Ông hỏi tôi giết người bằng cách gì ư? Thưa ông Miron, tôi đã phục vụ họ với thực đơn hàng trăm món, và với mỗi món, tôi thêm vào một tí…

Đột nhiên, bà ngừng nói. Bàn tay thanh tra Miron siếtchặt ly Dubonnet, dồn hết nghị lực để khỏi lộ vẻ nôn nóng.

https://tieulun.hopto.org

-Bà đã thêm vào… thêm vào tí gì vậy?

-Ông đặc trách vụ án này, ông có biết thân sinh của tôi là ai không?

-Ông Jean –Marie Villerois, một bậc thầy của những bậc thầy về ẩm thực.

-Đúng thế. Ba tôi đã truyền hết nghề nấu nướng cho tôi.

Miron căng thẳng, bực bội nhưng cũng đành chấp nhận câu chuyện lông bông của người đàn bà xinh đẹp này.

-… Nhưng bà vừa bảo rằng, bà đã thêm vào mỗi món ăn một tí…

Bà Chalon quay lưng lại. Miron bỗng choáng ngợp trước bờ vai thon thả, vóc dáng cân đối, vòng eo tuyệt mỹ.

-Một tí… một tí nghệ thuật, thế thôi, không có gì khác nữa, ông thanh tra ạ. Loại người như Wesser hay Chalon làm sao mà cưỡng nổi. Một ngày ăn ba bốn bữa thịnh soạn… no đến cành hông, rồi lại nốc rượu vào. Ở tuổi ấy, ăn uống như vậy làm sao mà thọ nổi.

Bà Chalon ngưng nói. Căn phòng yên tĩnh, chỉ nghe tiếng tíc tắc từ xa của chiếc đồng hồ quả lắc.

-Xin lỗi, thế còn nghệ thuật yêu đương… Chính bà đã nêu lên…

-Thưa ông thanh tra, điều này phải có sự giúp đỡ của một vài cô bạn trẻ thật hấp dẫn. Tóm lại, tôi đã giết hai đức lang quân của tôi bằng công thức ĂN NO cọng với RỮNG MỞ. Chỉ thế thôi.

Lại yên lặng. Một sự yên lặng căng thẳng, chờ đợi. Chợt thanh tra Miron đứng dậy, đột ngột đến nỗi bà Chalon quay phắt lại, mặt tái xanh.

-Chiều nay, mời bà đi với tôi đến Nice.

-Đến… Sở Cảnh Sát ư? Thưa ông thanh tra.

-Không, chúng ta sẽ đi uống champagne, nghe nhạc và khiêu vũ.

-Ơ… thưa ông…

-Hãy nghe tôi nói. Thưa bà, tôi độc thân, bốn mươi bốn tuổi, không nhiều thói xấu lắm. Tôi có dành dụm một khoảng tiền với lợi tức hàng năm không đến nỗi tệ…

Ông nhìn thẳng vào đôi mắt thăm thẳm của bà:

-… và tôi mong mỏi… được chết vì bà./.

THÙY AN

https://tieulun.hopto.org

KHÁNH LAN

thám tử Lê Minh điệp vụ thứ nhất

Từ thuở nhỏ Lê Minh không hề thắc mắc về cái tên của mình cho đến khi cô bước vào ngưỡng cửa trung học thì hẳn cái tên Phan Lê Minh trở thành một vấn đề và là mục tiêu cho các bạn bè cùng lớp trêu chọc. Ấy thế, chẳng phải chỉ có một mình Lê Minh có cái tên *"nam giới"* như vậy mà cô khám phá ra hai đứa bạn cùng trường cũng có cái tên *"dễ làm cho người nghe hiểu lầm"*. Đó là Nguyễn Thúy Hùng và La Sơn Hải.

Lê Minh hơi bực mình, tức giận và không thể nào quên được ngày tựu trường để vào lớp 6 (Đệ thất), khi cô nhìn thấy tên mình trên danh sách của lớp 6A dành cho nam học sinh và bị tụi con trai chọc ghẹo. Trong thời gian ấy, lớp học được chia thành lớp 6A và lớp 6B, lớp 6A là cho học sinh nam và 6B dành cho học sinh nữ. Các nhân viên của trường giải thích là họ xắp xếp học sinh vào lớp học 6A hay 6B dựa theo tên của học sinh. Chính vì lý do ấy mà Nguyễn Thúy Hùng sẽ đi vào lớp 6B nữ còn Phan Lê Minh và La Sơn Hải sẽ qua lớp 6A nam là lẽ tất nhiên. Nhưng điều này chẳng làm Lê Minh khó chịu vì cô luôn được ngồi hàng đầu và được chiếu cố tận tình

https://tieulun.hopto.org

bởi các thầy cô và các bạn nam trong lớp. Chẳng những thế, Lê Minh lại cảm thấy thích thú với cái tên *"ngược đời"* của mình vì bỗng nhiên cô trở thành người *"được ngưỡng mộ"* (popular) nhất trong trường mà ai cũng muốn tìm đến nhìn mặt xem con bé Phan Lê Minh là ai?

Lê Minh là con gái út trong một gia đình có 4 anh trai, có lẽ vì vậy mà cô cũng rất là *"tinh nghịch như con trai"* (tomboyish). Thoạt nhìn, Lê Minh có vẻ giống như người lai Ấn hơn là người Việt, cô có dáng người dong dỏng cao, nước da bánh mật, đôi mắt phượng to tròn dưới hàng lông mi dài cong vút, cặp lông mày thon đậm, cái mũi dọc dừa, nụ cười tươi tắn giữa hai lún đồng tiền sâu hoắm làm tăng thêm phần duyên dáng trên khuôn mặt trái xoan xinh xắn.

Mặc dù là phận nữ nhưng Lê Minh lại chẳng có dáng điệu của một nàng thục nữ, cô ngổ ngáo như một đứa con trai, cô ghét cay đắng nếu phải mặc áo dài, đi giày kiểu, sách bóp đầm, v.v... Đã thế, Lê Minh thích cắt tóc kiểu demi garçon, mặc quần jean, đội mũ đội mũ lưỡi trai (fat cap hay snap-back), v.v...

Lê Minh sống và chơi với các anh trai từ thuở nhỏ nên cô chịu ảnh hưởng cũng như bị lôi cuốn bởi những trò chơi và hay dùng ngôn ngữ bạo miệng của các anh mình. Lê Minh thích chơi đá banh, bắn súng, đánh võ, xem phim bạo động hay trinh thám (action, detective movies) và đọc truyện chưởng (kiếm hiệp).

... Vào học được hai tuần, một hôm Lê Minh đang ngồi xem đá banh trong giờ thực tập thể thao (PE) thì Nguyễn Thúy Hùng và La Sơn Hải đến tìm cô.

- Này, bạn là Phan Lê Minh phải không?
- Ừ, hai bạn là ai? Mà tìm tôi làm gì?
- Có làm gì đâu, tụi tui chỉ tò mò muốn biết bạn là ai thôi. Tui là La Sơn Hải, còn bạn này là Nguyễn Thúy Hùng.

Đúng là *"Ngưu tầm ngưu, mã tầm mã"* Lê Minh nghĩ thầm. Sơn Hải nói xong, cô nàng kéo Thúy Hùng ngồi xuống cái ghé dài cạnh Lê Minh, rồi cả ba chăm chú ngồi im xem trận đấu banh giữa hai trường trung học: Lý Thường Kiệt và Văn Hóa Quân Đội. Tuy ngồi coi đá banh nhưng thỉnh thoảng Lê Minh liếc mắt quan sát hai đứa bạn mới để nhận xét

https://tieulun.hopto.org

xem chúng thuộc thành phần nào? Hiền lành dễ chịu hay cần phải đề phòng.

Cái tên La Sơn Hải thật đúng như con người của cô, với đáng người cao lớn, giọng nói sang sảng, ồn ào vui tính. La Sơn Hải càng hay nói và nói nhiều bao nhiêu thì Nguyễn Thúy Hùng lại rất hiền, ít nói và nhút nhát bấy nhiêu. Thúy Hùng với làn da trắng hồng như con gái, lại hay mắc cỡ nhất là mỗi khi bị bạn bè trêu chọc là mặt anh đỏ gay như trái cà chua… Sau phần giới thiệu, ba đứa Minh, Sơn, Hùng trở thành 3 người bạn thân cho đến ngày gia đình Lê Minh vượt biên qua Mỹ định cư. Năm ấy, Lê Minh vừa đúng 14 tuổi…

… Ngay từ khi qua Mỹ, Lê Minh đã có ý định trở thành thám tử điều tra những vụ án mạng bí ẩn, cô thường theo dõi hằng ngày những tin tức về tội phạm trong xã hội, cô bị thu hút bởi những phim gián điệp như Silence Of The Lamb, Talented Mr. Ripley, The Girl On The Train, v.v... Cô say mê xem những loạt TV Show như Unsolved Mysteries, The American Most Wanted, Forensic Files, v.v... Chính vì vậy mà sau khi tốt nghiệp bằng trung học phổ thông Lê Minh thi tuyển vào University of California, ra trường với bằng cao học Criminal Justice và xin vào làm việc cho Ban Tư Pháp Tội Phạm Sát Nhân (Criminal Justice Homicide Department).

Để trở thành thám tử điều tra tội phạm sát nhân (Homicide Detective) Lê Minh phải trải qua rất nhều thời gian luyện tập, bởi cơ quan này thực hiện các công việc quan trọng trong việc thực thi pháp luật như điều tra các trường hợp tử vong do tội phạm gây ra, khám nghiệm hiện trường vụ án, phỏng vấn nhân chứng và truy lùng nghi phạm. Trước khi gia nhập lực lượng Tư Pháp Tội Phạm Sát Nhân (Criminal Justice Homicide Department) và để trở thành thám tử điều tra tội phạm sát nhân, Lê Minh phải hoàn thành khóa đào tạo của học viện cảnh sát, sau đó áp dụng những gì đã học vào khóa đào tạo thám tử điều tra tội phạm sát nhân…

… Ông bà Lê Phan bàng hoàng đến hoảng hốt khi nghe con gái báo tin là cô được nhận vào khóa đào tạo của học viện cảnh sát thuộc thành phố Los Angeles, Police LAPD Police Academy/Elysian Park. Sự cương quyết của Lê Minh khiến ông bà Lê Phan đành phải chấp nhận và tôn trọng quyết định của cô. Sau khi Lê Minh tham dự chương trình đào tạo các sĩ quan cảnh sát và thám tử điều tra tội phạm sát

https://tieulun.hopto.org

nhân tại Học viện Cảnh Sát bao gồm các môn học: Thực hành và nghiên cứu về thể chất và tâm lý, thực hành điều tra sự việc, thấu hiểu luật lệ giao thông, điều khiển xe cơ giới, quy trình tuần tra, kỹ thuật lái xe khẩn cấp, luật hình sự, chiến thuật phòng thủ và súng. Tiếp theo, Lê Minh cần phải hoàn thành "chương trình đào tạo" gồm tích lũy kinh nghiệm trong công việc, thực tập và lấy kinh nghiệm thực tế tại đơn vị điều tra tội phạm sát nhân của sở cảnh sát địa phương, hợp tác với các cơ quan khác tùy thuộc vào thể loại vụ án đang điều tra.

Ngày Lê Minh tốt nghiệp khóa sĩ quan cảnh sát và thám tử điều tra tội phạm sát nhân, ông bà Lê Phan vô cùng hãnh diện khi thấy đứa con gái út của mình trở thành một sĩ quan cảnh sát đứng hiên ngang trên bục đọc bài diễn văn đại diện cho toàn khoa và tuyên thệ trung thành với tổ quốc, bảo vệ người dân. Sau buổi lễ ra trường, Lê Minh được bổ nhiệm làm việc tại thị xã Westminster thuộc quận Cam, tiểu bang California, nơi cư ngụ của nhiều người Á đông mà cô lại là người thông thạo cả ba ngôn ngữ: Việt, Anh và Tây Ban Nha. Công việc của Lê Minh là cô có thể bắt và giam giữ những cá nhân vi phạm pháp luật, luật giao thông, ứng phó với các trường hợp khẩn cấp và tuần tra các khu vực có tội phạm xảy ra.

… Sau vài năm làm việc tại sở cảnh sát và có nhiều kinh nghiệm trong lãnh vực điều tra, Lê Minh mộp đơn để được thăng chức vào vai trò thám tử điều tra tội phạm sát nhân. Lê Minh được gởi đi học thêm khóa thực thi pháp luật, ghi nhận và tiếp xúc với các tình huống khó lường. Chức vụ thám tử điều tra tội phạm sát nhân đòi hỏi người thám tử phải phản ứng nhanh, bén nhậy, thông minh, quyết đoán và hiệu quả đích thực khi điều tra một án mạng gây chết người. Sau khi đã đoạt được các kỹ năng đòi hỏi để trở thành thám tử điều tra tội phạm sát nhân, Lê Minh đoạt được chức vụ mà cô hằng mơ ước: Thám tử Lê Minh.

Sáng hôm sau, Thám tử Lê Minh đến trình diện Ban Tư Pháp Tội Phạm Sát Nhân (Criminal Justice Homicide Department) và bổ nhiệm phụ tá (partner) cho Thám tử McBride. Thám tử McBride khoảng 50 tuổi, ông đã giữ chức vụ này hơn 20 mươi năm, nổi tiếng là một thám tử suất sắc, thông minh, có khả năng quan sát, đánh giá hiện trường

https://tieulun.hopto.org

hiệu quả và đích thực. Thám tử McBride lại có biệt tài phân tích bằng chứng do CSI (Crime Scene Investigator) thu thập được, ông ghi nhận định khu vực, xử lý đúng nghi thức và ghi lại rõ ràng các chi tiết trong tờ báo cáo. Tuy nhiên, Thám tử McBride cũng nổi tiếng là khó tính, gàn, quyết đoán và bất cần khiến ít ai dám làm thân với ông, mặc dù họ rất kính nể tài năng của ông.

Vừa nhận được lệnh đến trình diện Thám tử McBride, Lê Minh không hề nao núng vì cô nghĩ cô có đủ bản lĩnh để đối diện với những người như Thám tử McBride. Từ sáng sớm, Lê Minh đã chuẩn bị sẵn sàng từ y phục, phong cách đến thực tập những điều cần thiết để trình diện cơ quan điều tra tội phạm sát nhân và gặp Thám tử McBride. Để không bị trễ giờ, Lê Minh đến sớm nửa tiếng, cô muốn chứng tỏ với Thám tử McBride rằng cô rất đúng giờ và nghiêm túc trong công việc. Vừa bước vào phòng đợi, Lê Minh chưa kịp nói gì thì anh nhân viên ngồi ở bàn giấy đã giơ tay chào cô và nói.

- Chào buổi sáng Thám tử Lê Minh. Thám tử McBride đang đợi cô trong phòng số 18.

- Chào buổi sáng hạ sĩ Johnson. Sao anh biết tôi là Lê Minh.

- Thưa, tôi đã được báo cáo của cấp trên về Thám tử từ tuần trước.

Lê Minh nhìn đồng hồ, còn 15 phút nữa mới đến giờ hẹn thế mà Thám tử McBride đã có mặt ở đây rồi, không biết ông ta đã đến từ bao giờ? Nghĩ vậy, Lê Minh đi thẳng vào phòng số 18. Bước vào phòng số 18, Lê Minh nhận thấy Thám tử McBride ngồi sau cái bàn bừa bộn giấy tờ, hai chân gác lên bàn, hai tay cầm tờ báo đưa lên cao, che khuất khuôn mặt của ông nên ông không hề biết là Lê Minh đang đứng trước mặt.

- Lê Minh trình diện Thám tử McBride.

Thám tử McBride ngồi nhổm dậy, đưa mắt nhìn Lê Minh một lúc rồi từ từ đứng dậy, ông đưa tay về phía cái ghế đối diện với ông.

- Thám tử Lê Minh, cô ngồi xuống ghế đi.
- Vâng, cám ơn Thám tử McBride.
- Hmm... hmm... từ này gọi tôi là McBride hay Joe.
- Này Lê Minh, cô biết gì về tôi?

https://tieulun.hopto.org

Lê Minh chưa kịp trả lời, McBride đã nói tiếp.

- Hmm... hmm... những gì cô nghe nói về tôi, kể ra cũng gần đúng đấy, cô có ngại không? Nếu có, cô có thể xin đổi một người khác, chắc được đấy, cũng chưa muộn lắm đâu.

-Thưa ông, điều ấy không quan trọng đối với tôi, tôi thiết nghĩ, tôi sẽ học hỏi được nhiều kinh nghiệm hữu ích dưới sự hướng dẫn của ông, tôi hứa tôi sẽ không làm ông thất vọng. Vả lại, tôi nghĩ, không có gì bỗng nhiên hay tự nhiên từ trời rơi xuống cho ta một cách vô tư. Mà để đoạt được cái gì hay việc gì ta muốn hay ao ước, thì ta phải trả với một giá rất đắt mới có thể có được. Đó là sự nhẫn nhục, cố gắng và phải biết nắm giữ lấy cơ hội khi nó đến vì có thể nó sẽ không trở lại với ta lần thứ hai. Thưa ông.

Thám tử McBride gật gù, cười vang:

- Hahaha... được, tốt, tốt. Lý luận khá hay đấy.

Nói xong, ông chỉ tay qua một chồng hồ sơ để sẵn trên một chiếc bàn kê song song với cái bàn của ông.

- Lê Minh, đó là bàn làm việc của cô. Hừ... hừ... chưa thấy ai báo cáo gì cả nên cô có thể coi những hồ sơ tôi để sẵn trên bàn của cô. Nếu thắc mắc điều gì, cô có thể hỏi tôi, bất cứ lúc nào, cô hiểu chứ?

Nói xong, Thám tử McBride bước ra phía cửa, nhưng hình như vừa nhớ ra điều gì, ông ngoái đầu qua phía Lê Minh hỏi.

- Này, Lê Minh. Đã có ai dẫn cô đi lòng vòng, quanh cơ sở này chưa?

- Thưa ông chưa. Tôi mới đến là vào gặp ông ngay.

- Thế thì đi theo tôi.

Hai người bước ra khỏi phòng, Thám tử McBride vừa đi vừa nói.

- Hôm nay, ta không phải vội vã làm việc gì cả, đợi đến ngày mai cũng chẳng muộn gì. Cô cứ thư giãn, ngoại trừ ai báo cáo là đang có án mạng xảy ra, lúc ấy, cô sẽ đi với tôi.Thực hành bao giờ cũng học hỏi được nhiều, gặt hái được những kinh nghiệm hữu hiệu hơn là học như con mọt sách... chán lắm. Thế cô đã học được những gì trong khóa học vừa qua?

- Thưa ông, sau khóa học điều tra tội phạm sát nhân về khả năng để giải quyết vấn đề, tôi đã được học qua lý thuyết về: Tư duy phản biện (Critical thinking); Giao tiếp bằng văn bản (Written communication); Giao tiếp bằng

https://tieulun.hopto.org

miệng (Oral communication); Hành vi đạo đức (Ethical behavior); Sự chú ý đến chi tiết (Attention to detail); Hiểu biết sâu sắc về hành vi và tâm lý con ngườiProblem solving (Keen understanding of human behavior and psychology).
Thám tử McBride mỉm cười, gật gù.

-Tốt lắm. Kể như cô đã xong phần lý thuyết, nhưng trên thực tế, khi một vụ giết người được báo cáo, đơn vị CSI và các thám tử điều tra tội phạm sát nhân được gọi đến để thu thập bằng chứng và tìm hiểu xem vụ giết người đó diễn ra như thế nào. Công việc của một thám tử điều tra tội phạm sát nhân thật nghiệt ngã, vất vả, liên quan đến việc đối phó với một số trường hợp hoàn toàn khủng khiếp và không có vụ án nào giống vụ án nào. Các thám tử điều tra tội phạm giết người phải có khả năng xử lý hiệu quả theo từng tình huống. Nói xong, Thám tử McBride quay sang Lê Minh hỏi.

- Thế cô đã sẵn sàng đối diện với những thử thách đó chưa?

- Thưa ông, một khi tôi đã quyết định gia nhập lực lượng cảnh sát, tôi đã tự quyết với lòng mình là phải vượt qua mọi trở ngại để đi đến thành công, không chùng bước trước gian nguy, làm tròn nhiệm vụ được giao phó, trung thành với tổ quốc và bảo vệ tự do, công bằng cho toàn dân. Đó là lời thề và cũng là ước nguyện của tôi. Chính vì vậy mà tôi xin thưa với ông rằng: Lê Minh này không những đã sẵn sàng bắt tay vào việc từ hôm nay mà tôi đã sẵn sàng từ hai ba năm trước.

- Khá, khá lắm. Cô thật sự là một người có bản lĩnh. Chúc mừng cô, tôi rất hãnh diện được làm chung với cô như một người bạn đồng hành (partner). Chào mừng, chào mừng, hoan hô cô.

Nghỉ một chút ông tiếp:

- Công việc của các thám tử điều tra tội phạm sát nhân bắt đầu tại hiện trường vụ án, nơi họ làm việc cùng với các điều tra viên hiện trường vụ án, chịu trách nhiệm phân tích bằng chứng liên quan được thu thập từ CSI, chẳng hạn như lấy dấu tay để có thể xác định nghi phạm trong các vụ án giết người và thu thập thông tin về tội phạm. Các thám tử điều tra tội phạm sát nhân dành một khoảng thời gian đáng kể để phỏng vấn các nghi phạm, các nhân chứng và những cá nhân có liên quan đến nghi phạm.

https://tieulun.hopto.org

- Sau đó, các thám tử điều tra tội phạm sát nhân có thể sử dụng thông tin thu thập được để trình bày các giả định hoặc khuyến nghị cho các chuyên gia pháp lý thông qua báo cáo chi tiết. Trong một số trường hợp, các thám tử điều tra tội phạm sát nhân có thể làm chứng tại các phiên tòa để mô tả các bằng chứng và lời khai đã thu thập được nhằm làm sáng tỏ thêm vụ án.

Lê Minh đang ngồi nghiên cứu đống hồ sơ trên bàn, cô ngừng đọc, trố mắt nhìn McBride hối hả bước vào phòng với dáng điệu vội vã, nét mặt nghiêm nghị, ông nói như hét.

- Lê Minh, đi với tôi ngay, nhanh lên.

Xong ông vừa đi vừa nói, giọng khẩn trương.

- Tôi vừa được cú điện thoại báo cáo về một án mạng xẩy ra ở quán rượu Majestic tọa lạc trên đường Beach, thành phố Westminster. Nạn nhân là một người đàn bà Mỹ lai Tây Ban Nha và là chủ một quán rượu, bà Gloria Gonzales. Tôi không rõ là gia đình có nói tiếng Anh không? Có thể tôi cần cô trong việc lấy lời khai của gia đình nạn nhân. Vào xe đã, chúng ta sẽ bàn tiếp.

Trên đường đi đến hiện trường, Lê Minh hỏi.

- Thưa ông, ai là người đầu tiên tìm thấy nạn nhân?

- Juan Martinez, anh là nhân viên quét dọn của quán rượu Majestic, một người Tây Ban Nha cư ngụ tại Mỹ bất hợp pháp. Chính ra, Jose Lopez mới là nhân viên quét dọn tại quán rượu, nhưng những khi Jose bận không đến làm thì Juan được mướn để làm thế chỗ cho Jose. Tiếng Mỹ của Juan rất giới hạn, tính tình lầm lỳ và ít nói, hình như anh ta không có thân nhân hay người quen ở sống đây.

- Vậy Juan sống ở đây với ai, thưa ông?

- Tôi không rõ, nếu tôi không lầm thì hình như anh ta sống nay đây mai đó, hầu như vô gia cư thì phải.

- Ai đã giới thiệu Juan đến làm cho bà chủ quán rượu?

- Có thể là Jose. Ý kiến hay, hy vọng Jose sẽ giúp chúng ta tìm ra manh mối hoặc ít nhất biết thêm về con người của Juan chăng?

Cuộc đổi thoại bỗng dừng lại và cả hai người đều im lặng, có lẽ họ đang theo đuổi những nghi vấn riêng trong đầu. 10 phút sau, xe dừng lại trước quán rượu Majestic đã được niêm phong bởi những sợi ribon màu vàng. Xe cảnh sát thuộc thành phố Westminster đã có mặt, xe cứu thương

https://tieulun.hopto.org

và xe cứu hỏa cũng được gọi đến. Lê Minh và McBride rẽ đám đông đi vào trong quán rượu.

Trên sàn nhà, người đàn bà lõa thể nằm co quắp trên một vũng máu, miệng bị dán băng keo màu xám, tay và chân đều bị trói ngược ra phía sau bởi một sợi giây thừng bằng ni-lông màu đỏ thẫm, thi thể được che phủ bằng một tấm vải màu trắng, nạn nhân là bà Gloria Gonzales. Kết quả ghi nhận bà Gloria Gonzales đã bị quấy nhiễu tình dục và hiếp dâm trước khi bà chết bởi nhiều nhát dao đâm vào ngực, bụng và vết cắt rất sâu nơi cổ. Có lẽ nạn nhân đã tắt thở bởi mất quá nhiều máu.

Tại hiện trường không cho thấy sự đột nhập bất thình lình hay cửa ra vào bị phá, điều này cho biết hung thủ là người quen biết với nạn nhân. Ly tách, bàn ghế và tất cả mọi đồ vật trong quán không hề bị hư hại. Cái tủ sắt kê trong phòng làm việc của bà Gonzales còn nguyên nhưng trống rỗng bên trong. Cái bóp hiệu Louis Vuitton trong ngăn kéo bàn giấy của bà Gonzales có một ít tiền lẻ, đếm được $114.28.

Bên cạnh quán rượu Majestic là một tiệm ăn đại hàn do ông bà Choi Kim làm chủ. Ông bà Choi Kim thỉnh thoảng vẫn hay qua nói chuyện với bà Gloria Gonzales hoặc những khi bà Gloria Gonzales qua ăn trưa. Theo bà Choi Kim, bà Gloria Gonzales sanh trưởng tại Mỹ, chưa từng lập gia đình nhưng có rất nhiều tình nhân. Quán rượu Majestic rất đông khách và nổi tiếng là quán rượu tiếp đón nồng hậu, lịch sự và có nhiều chiêu đãi viên trẻ đẹp. Thường thì giờ mở cửa là từ 4 giờ chiều đến 1 giờ sáng ngoại trừ những ngày lễ lớn thì kéo dài đến 2 giờ sáng. Mỗi tối, sau khi các nhân viên đã ra về bà Gloria Gonzales là người cuối cùng rời khỏi quán rượu cùng với anh bảo vệ Martin Cruz, nhưng thỉnh thoảng bà Gonza-les cũng cho anh bảo vệ về trước. Bà Choi Kim cho biết bà Gloria Gonzales là một người mẹ độc thân, bà sống một mình tại tiểu bang California và gởi đứa con trai 10 tuổi cho bố mẹ chăm nuôi ở tiểu bang Texas.

Án mạng tại quán rượu Majestic không có nhân chứng ngoại trừ Juan Lopez là người duy nhất đã phát hiện ra thi thể của bà Gloria Gonzales trong quán rượu. Vì thế, sau khi mọi thủ tục được ghi nhận, các dữ kiện thiết yếu tại hiện trường đã thu nhập đầy đủ chi tiết. Juan Martinez được mời về văn phòng để phỏng vấn và lấy thêm chi tiết. Trước khi ra về, Lê

https://tieulun.hopto.org

Minh nhận thấy quán rượu Majestic có để hai máy thu hình ở hai góc. Một cái hướng về phía bãi đậu xe, cái còn lại hướng về phía cửa ra vào và Lê Minh có nhiệm vụ duyệt qua hai cuộn băng trong máy thu hình.

Trên đường về sở, Thám tử McBride hỏi.

- Chúng ta phải tiến hành việc phỏng vấn những người bị tình nghi là có liên quan đến vụ án mạng ngay. Cô nghĩ gọi ai trước?

- Còn ai khác hơn là Juan Martinez, nhân chứng duy nhất mà chúng ta có. Rồi đến Jose Martinez, xong gia đình của bà Gloria Gonzales, tiếp theo là người đi đường, hàng xóm của cô ta, v.v... Cuối cùng có thể phải nhờ đến truyền thanh, báo chí, thậm trí dùng tiền thưởng để mua tin tức...

Về đến sở, Thám tử McBride và Lê Minh bắt đầu cuộc phỏng vấn với Juan Martinez kéo dài khoảng 4 tiếng đồng hồ. Juan Martinez là một thanh niên khỏe mạnh và lực lưỡng, không rượu chè hay nghiện hút. Juan Martinez bị tạm lưu trữ vì anh là dân đi cư bất hợp pháp từ Mexico đến. Juan Martinez ở nhờ nhà của một người bà con tại thành phố Santa Ana và làm nhiều nghề từ quét dọn vườn, chặt cây, xây tường, v.v... kiếm sống qua ngày.

Theo lời khai của Juan Martinez, anh quen Jose Lopez cách đây vài tháng khi anh đang được thuê dọn vườn cho một người hàng xóm cạnh nhà của Jose Lopez. Hôm đó đang là mùa hè, khí trời rất nóng, Jose Lopez thấy Juan Martinez làm việc cực nhọc, mồ hôi nhễ nhại thì tỏ ra thương hại tình cảnh của người đồng hương, nên Jose Martinez mời anh một lon nước ngọt. Sau vài lần nói chuyện, Jose Lopez hỏi Juan Martinez là anh có muốn đi làm không? Nếu Juan Martinez đồng ý thì Jose Lopez sẽ giới thiệu Juan Martinez với bà chủ quán rượu mà anh đang làm để xin việc cho Juan Martinez.

Cũng Theo lời khai của Juan Martinez, tối hôm thứ Sáu khoảng 8:00 giờ tối, anh nhận được điện thoại của bà Gonzales bảo anh đến quét dọn quán rượu sáng hôm sau vì Jose Lopez xin nghỉ mấy ngày để về Mexico thăm gia đình. Hôm sau, khoảng 11:00 giờ sáng Juan Martinez đến quán rượu để làm việc, như mọi khi, bà Gloria Gonzales là người ra mở cửa cho anh vào nhưng sáng nay anh bấm chuông mãi mà không thấy bà Gloria Gonzales ra mở cửa. Juan Martinez gõ cửa nhiều lần cũng không thấy bà Gloria Gonzales trả lời, tò mò,

https://tieulun.hopto.org

anh đưa tay xoay cái nắm cửa và ngạc nhiên khi cửa không khóa. Juan Martinez đẩy cửa, rồi anh lên tiếng gọi nhưng cũng không nghe bà Gloria Gonzales trả lời nên anh bước hẳn vào bên trong và phát hiện thi thể của nạn nhân trên sàn nhà. Juan Martinez khai, anh không biết xác của ai nằm trên nền nhà, sợ quá anh chạy ra ngoài gọi 911.

Thám tử McBride hỏi.

- Thế anh làm việc cho bà Gloria Gonzales được bao lâu rồi?

- Chỉ khoảng 4 tháng nay, thường là mỗi sáng thứ Bảy và những hôm Jose Martinez xin nghỉ làm.

- Lần cuối cùng anh gặp bà Gloria Gonzales là ngày nào?

- Thứ Bảy tuần trước.

- Anh thấy bà Gloria Gonzales thế nào?

- Bà ta rất tốt với nhân viên, tử tế và rất quyến rũ.

- Anh có bị thu hút bởi vẻ đẹp của bà Gloria Gonzales không?

- Thú thật, một người đẹp như bà Gloria Gonzales thì ai mà chẳng thích nhìn nhưng tôi thì tôi không bao giờ dám nghĩ đến điều ấy. Tôi rất quý trọng bà Gloria Gonzales, bà ta giúp đỡ tôi rất nhiều,

- Thế tối hôm thứ Sáu, sáng thứ Bảy anh ở đâu và làm gì?

- Tối hôm ấy, tôi với mấy đứa bạn ngồi ở vỉa hè nhà thằng Luis Cervantes, tụi tôi uống bia với một ít đồ nhậu. Tôi chưa uống bia bao giờ nên bị say. Xong rồi ngủ luôn ở đó đến sáng thứ Bảy tôi đến quán rượu quét dọn thì phát hiện ra thi thể của bà Gloria Gonzales.

- Anh có đồng ý thử DNA và máy truy tầm nói dối (lie detector) không?

- Tôi sẵn sàng.

Juan Martinez vượt qua thử nghiệm của máy truy tầm nói dối và kết quả của mẫu giảo nghiệm DNA trở về không trùng hợp với mẫu giảo nghiệm DNA ghi nhận tại hiện trường và trên người của bà Gloria Gonzales nên Juan Martinez không bị giam giữ nhưng bị trục xuất về Mexico. Nhưng nhờ có tin tức của Juan Martinez cung cấp, Lê Minh liên lạc được với Jose Lopez.

Theo lời khai của bố mẹ cô Gloria Gonzales thì cô là

https://tieulun.hopto.org

một đứa con gái hư hỏng, có cuộc sống rất hoang đàng, nghiện hút, trốn học và bỏ nhà đi hoang từ khi cô 16 tuổi. 5 năm sau, cô Gloria Gonzales trở về nhà với một đứa bé mới có 2 tháng tuổi, đưa cho bố mẹ nuôi và tiếp tục cuộc sống ngày đây mai đó. Khi đứa con trai của cô Gloria Gonzales lên 6 tuổi, cô nói với bố mẹ cô rằng cô muốn gởi con cho ông bà nuôi để đi qua tiểu bang California làm ăn. Thậm chí, bố mẹ cô Gloria Gonzales cũng không hề biết cô là chủ của một quán rượu, ông bà cứ ngỡ là cô Gloria Gonzales đang làm việc cho một cơ quan bất động sản. Mỗi năm cô Gloria Gonzales về thăm bố mẹ và con trai vào dịp lễ Giáng Sinh nhưng tháng nào cô cũng gởi tiền về cho cha mẹ để nuôi con trai.

Bố mẹ cô Gloria Gonzales nói từ khi cô Gloria Gonzales chuyển sang California sinh sống, ông bà rất vui vì cô Gloria Gonzales có vẻ thay đổi khá nhiều và trở nên tốt hơn từ nhân cách đến trang phục, khiến ông bà không hề ngờ vực điều gì và hoàn toàn đặt niềm tin vào con gái mình một cách tuyệt đối, mà ông bà cho là mù quáng và đã đưa đến hậu quả không thể lường được.

Sáng hôm sau, Thám tử McBride và Lê Minh bắt đầu kiểm soát hai cuộn băng ghi âm an toàn (security video camera) của quán rượu Majestic. Lê Minh xem lại rất nhiều lần hai cuộn băng nhưng vẫn không có kết quả gì khác lạ. Trong cuộn băng ghi nhận cô Gloria Gonzales rời quán rượu một mình lúc 2 giờ sáng, rồi đi về phía bãi đậu xe và lái chiếc BMW convertible màu đỏ ra khỏi bãi đậu xe lúc 2 giờ 10 phút sáng. Trong hình Lê Minh không thể nhìn rõ mặt của cô Gloria Gonzales mà chỉ thấy phía sau lưng của bà.

Hôm sau, Lê Minh vào sở và duyệt lại hai cuộn băng vì cô khẳng định rằng người đàn bà trong cuộn băng không phải là cô Gloria Gonzales mà đó chính là kể sát nhân đội lốt cô Gloria Gonzales để đánh lạc hướng cảnh sát và cơ quan điều tra. Người đàn bà trong cuộn băng mặc một cái áo khoác có mũ màu đen, hai tay bỏ vào túi áo khoác, mái tóc vàng dài ngang vai, chiếc khăn quàng cổ che gần hết khuôn mặt khiến sự nhận diện hình mạo trở nên khó khăn thêm.

- Lê Minh, cô có tìm thấy gì lạ không?

Lê Minh giật mình quay lại.

- McBride, ông ngồi xuống đây, tôi muốn ông xem

https://tieulun.hopto.org

màn hình này. Rồi cho tôi biết là ông nghĩ gì?

- Đồ chó má.... nó chính là thủ phạm giả dạng bà Gloria Gonzales .

- Đúng... nhưng nó là ai?

- Ông có tin tức gì về chiếc xe BMW của cô Gloria Gonzales không?

- Tối qua có người báo cáo là nhìn thấy chiếc xe BMW convertible màu đỏ của cô Gloria Gonzales đậu trên một bãi cát hoang trên đường đi Las Vegas, quốc lộ 15.

Cuộc điều tra về cái chết của cô Gloria Gonzales trở nên bí tắc khi kết quả DNA của Jose Lopez có kết quả âm tính và anh cũng vượt qua thử nghiệm của máy truy tầm nói dối. Sáu tháng trôi qua, Thám tử McBride và Lê Minh vẫn không nhận được một tin tức gì mới nên hồ sơ về cái chết của bà Gloria Gonzales đành gác lại. Thám tử McBride và Lê Minh quyết định nhờ cơ quan truyền thông giúp đăng trên TV, báo chí và bảng hiệu được treo lên với giải thưởng $30,000.00 cho ai có tin tức mới về hung thủ.

… Một tuần, hai tuần rồi một tháng, hai tháng trôi qua không một ai gọi điện thoại đến văn phòng. McBride và Lê Minh hoàn toàn thất vọng, cho đến một buổi sáng ngày thứ Sáu, Lê Minh và McBride vừa bước vào phòng làm việc, cả hai chưa kịp ngồi xuống ghế thì điện thoại đã reo lên. Lê Minh vội vàng chộp lấy cái điện thoại trong lúc McBride vừa đi vừa nhìn Lê Minh, cười lớn như chế nhạo.

- Gớm, mới sáng sớm mà cô đã có người gọi mời cô đi ăn trưa chắc?

Đầu giây bên kia, giọng có vẻ hơi run và ngập ngừng của một phụ nữ.

- Tôi muốn nói chuyện với Thám tử McBride hay Thám tử Lê Minh.

- Tôi, Thám tử Lê Minh.

- Thưa Thám tử Lê Minh, tôi có tin tức mới về vụ án mạng xảy ra tại quán rượu Majestic.

Lê Minh vẫy tay ra hiệu để McBride để ông cùng nghe điện thoại. Bên đầu giây bên kia, người phụ nữ nói.

- Tôi nghĩ chồng cũ của tôi có liên quan đến cái chết của bà Gloria Gonzales.

- Thưa bà, chồng cũ của bà tên gì và hiện ông ta đang ở đâu?

https://tieulun.hopto.org

- Tôi không rõ vì chúng tôi đã xa nhau hơn một năm nay. Tôi hiện đang sống tại thành phố Fountain Valley. Tôi có một số tang vật mà tôi nghĩ thám tử cần.

- Vâng, cám ơn bà, chúng tôi đến gặp bà ngay bây giờ được không?

- Có lẽ để tôi đến gặp hai thám tử thì tốt hơn.

Một tiếng sau, người đàn bà đến gặp McBride và Lê Minh, bà tên là Victoria Handerson. Bà Victoria Handerson khoảng 60 tuổi, dáng người cao to với nét mặt hiền hậu, đem theo với bà là một cái túi da màu đen chứa những tang vật. Trong đó gồm một bộ quần áo màu đen, một dao nhọn, một cặp găng tay đen, một bộ tóc giả màu vàng, một khăn quàng cổ màu đỏ, một số hóa đơn mua hàng của tiệm Walmart và một chiếc lắc tay bằng vàng với hai chữ viết tắt GG rất nhỏ phía bên trong.

Theo lời khai của người phụ nữ, chồng cũ của bà là ông Michael Handerson, 55 tuổi. Bà và ông Handerson ly dị hơn một năm nay, hai đứa con gái đã lớn của ông bà đã có gia đình và ở riêng. Bà Victoria Handerson lớn hơn ông Michael Handerson 5 tuổi và đã nghỉ về hưu hơn một năm, bà định dọn về tiểu bang Washington State để sống tiện thể chăm xóc cho bố mẹ già. Trước khi ly dị, ông Michael Handerson và bà Victoria Handerson có mướn một chỗ để chứa đồ không dùng (storage) nhưng bà ít khi đến đó. Trái lại ông Michael Handerson là người thường xuyên ra vào chỗ để chứa đồ. Bà Victoria Handerson nói, đôi khi ông Michael Handerson ở đó cả ngày mà bà cũng chẳng thắc mắc vì bà nghĩ ông Michael Handerson chỉ xắp xếp lại mọi thứ cho gọn gàng. Khi bà Victoria Handerson quyết định dọn về tiểu bang Washington State, bà đến chỗ chứa đồ, dọn dẹp để trả căn phòng cho chủ và không mướn nữa. Trong lúc dọn dẹp bà Victoria Handerson đã tìm thấy những tang vật này.

- Thưa bà Victoria Handerson, xin bà cho chúng tôi biết là bố mẹ của ông Michael Handerson có còn sống và hiện đang ở tiểu bang nào không?

- Ông cụ vừa qua đời vì bịnh đau tim, còn bà cụ cũng đã lớn tuổi, hiện sống chung với con gái út ở Hawaii.

Những tang vật do bà Victoria Handerson đem đến đã giải thích rõ ràng về người đàn bà trong cuộn băng ghi hình ở quán rượu Majestic. Người đàn bà ấy chính là ông Michael

https://tieulun.hopto.org

Handerson đội lốt của bà Gloria Gonzales, và ông cũng chính là thủ phạm lái chiếc xe BMW của bà Gloria Gonzales và bỏ xe của bà lại ở bãi hoang trên quốc lộ 15. Vấn đề ở đây là ai đã cho ông Michael Handerson quá giang hay chở ông về lại quận Cam? Bà Handerson hay ba Webbs? Động lực gì đã khiến ông Michael Handerson giết bà Gloria Gonzales? Vì tiền hay vì tình hay vì ghen tuông? Những tấm hóa đơn trả tiền tại Walmart ghi nhận ông Michael Handerson trả tiền cho cuộn dây thừng bằng ni-lông và cuộn băng keo. Máy quay phim an ninh tại tiệm Walmart cũng ghi nhận rằng ông Handerson đã đến tiệm Walmart mua các vật dụng trên hai ngày trước khi án mạng xảy ra tại quán rượu Majestic.

Kết quả của mẫu giảo nghiệm DNA của những tang vật trở về từ trung tâm khám nghiệm trùng hợp 99.9% với kết quả dương tính. Trát tòa được ban hành và lệnh truy nã ông Michael Handerson bắt đầu. Thám tử McBride liên lạc với cơ quan điều tra tội phạm sát nhân ở Hawaii và nhờ sự giúp đỡ của Thám tử Takahashi. Thế nhưng ba tháng trôi qua, thám tử Takahashi vẫn không có tin tức về ông Handerson, ông cho biết là ông đã phỏng vấn mọi người trong gia đình mà không có kết quả khả quan.

Thám tử McBride và Lê Minh quyết định nhờ chương trình American Most Wanted và truyền thông, báo chí đăng tải hình của ông Michael Handerson. Chỉ trong vòng hai tuần sau đã có rất nhiều người gọi lại cho tin tức về nơi trú ngụ của ông Handerson. Nhưng chỉ một người đàn bà ở vùng quê hẻo lánh của tiểu bang Kansas là đúng nhất. Người đàn bà này tên là Doris Webbs, hiện là tình nhân của ông Michael Handerson. Bà Doris Webbs nói rằng ông Michael Handerson hiện đang sống trong một trung tâm phục hồi ở tiểu bang Kansas, The University of Kansas Health System Acute Inpatient Rehabilitation. Bà Doris Webbs nói, ông Michael Handerson đang được điều trị tại nhà thương với bịnh ung thư phổi, giai đoạn cuối. Hai hôm trước, ông Michael Handerson đã thú tội với bà và xin bà tha lỗi cho ông vì ông đã lừa dối bà. Ông Handerson nói khi ông chết, ông nhờ bà Doris Webbs điện thoại cho bà Victoria Handerson và nhờ bà ấy vào kho chứa đồ đặc không dùng đến, lấy một chiếc lắc vàng rồi tìm cách trả lại cho gia đình của cô Gloria Gonzales hiện đang sống ở tiểu bang Texas.

https://tieulun.hopto.org

Thám tử McBride và Lê Minh vô cùng sửng sốt khi nghe bà Doris Webbs nhắc đến chiếc lắc vàng, vì chiếc lắc vàng này chưa hề được công bố ra ngoài và chỉ có 4 người biết về chiếc lắc vàng này là hung thủ, bà Handerson, Mc-Bride và Lê Minh. Không còn nghi ngờ gì nữa, ông Michael Handerson chính là hung thủ giết chết bà Gloria Gonzales.

Được tin từ bà Doris Webbs, Thám tử McBride và Lê Minh lấy vé máy bay sáng hôm sau đến Kansas nhưng đã quá muộn và chỉ kịp vuốt mắt ông Micheal Handerson lần cuối trước khi ông từ giã cõi đời... Ông Michael Handerson qua đời đã đem theo với ông nhiều nghi vấn và bí ẩn không giải quyết được (Unsold mystery) và nỗi oan ức của bà Gloria Gonzales không được bạch hóa…

KHÁNH LAN

California, January 2021

---

* **Danh ngôn sưu tầm**

Không có tài năng vĩ đại nào thiếu đi được ý chí mạnh mẽ.

There is no such thing as a great talent without great will power.

Balzac

(1799 – 1850) Nhà văn hiện thực, nhà soạn kich Pháp lớn nhất nửa đầu thế kỷ 19, bậc thầy của tiểu thuyết hiện thực.

https://tieulun.hopto.org

NGUYỄN ĐÌNH
PHƯỢNG UYỂN

cưới hụt

- Nhà bác Liên vừa đem về một chuồng thỏ con, xinh lắm. Con Ki bị què một chân, mẹ biết chưa?

Linh Đan vừa xếp đống quần áo khô trên giường vừa trò chuyện với bà Hương, mẹ của mình, khi bà đang khâu vá cái khăn choàng nâu, gọng kỉnh xề xệ trên sống mũi. Bà kề miệng cắn đứt sợi chỉ, vuốt đường khâu cho thẳng thớm, rũ miếng vải trên tay phành phạch để chỉ vụn rớt ra.

- Ai để ý. Bác Mỹ nghe lời bà Thịnh, uống thuốc giảm cân thế nào giờ phù chân phù tay tùm lum, sợ quá ! Mày đã rửa bát chưa con ?

Có tiếng người xôn xao ngoài cổng, Linh Đan thò đầu ra ngó, một chiếc xe hơi đen bóng từ từ trờ tới. Bó hoa Hồng rực rỡ gắn khéo léo ngay mũi xe. Hai sợi ru băng đỏ, to, chăng từ bó hoa kéo xiên lên hai bên mui xe.

" Đằng trai tới rồi." Tiếng ai đó vọng vào.

Ủa, sao lại hôm nay? Lầm lẫn gì không? Thôi chết, cả nhà chưa chuẩn bị gì cả. Trên người Đan là cái quần đùi và chiếc áo sát nách mát mẻ, rộng thùng thình. Bà Hương mặc đồ bộ. Bàn thờ tổ tiên chưa dọn, cổng hoa lá Dừa không có.

Thường, Linh Đan chu đáo, lo xa. Việc gì trước sau, sẽ sắp xếp đâu đó, đàng hoàng vậy mà Đan lại quên ngày cưới là sao? Tệ quá xá nhưng chữa thế nào khi nhà trai đã đến tận cửa ?

Tái mặt. Sợ bước ra ngoài, đằng trai sẽ nhìn thấy bộ vó tuềnh toàng của mình, khác gì vỗ vào mặt họ, Linh Đan xui mẹ qua phòng bên, lấy dùm con bộ áo dài màu kem, con để ngay dưới kệ sách vở của bố, nhanh lên nha.

Mà sao chả ai ra mời đằng trai vào nhà vậy cà? Mình bận đủ thứ, chưa thay đồ, chưa trang điểm… Trời ! Cái này

https://tieulun.hopto.org

mới kinh khủng! Trên đời có cô dâu nào không môi son má phấn? Vờ vịt, đổ thừa kiểu chi, nhà trai cũng biết Linh Đan đã quên ngày trịnh trọng nhất trong đời nên để mặt trơ trán bóng thế kia.

Phải bắt đầu từ đâu? Trách ai bây giờ? Kỳ nhỉ, nếu mình không nhớ thì mẹ phải nhắc mình vụ cưới hỏi chứ. Đầu óc rối bời, tim thót từng cơn.

Ngoài sân, chiếc xe đạp nằm chỏng gọng dưới đất, ông anh xoay trần, tóc hoe vàng cháy nắng bết mồ hôi, hí hoáy gõ gõ, đập đập vá ruột xe, xung quanh tung tóe kềm búa, thúng mủng. Nhà cửa như đống rác. Ít nhất ổng phải biết dọn vào một góc để nhà trai có chỗ bước vô chứ. Ổng làm như chuyện của riêng Đan vậy.

Mãi chả thấy mẹ đem quần áo cho mình thay, vội quá rồi, Linh Đan chạy vèo qua phòng bên kia tìm đồ thì thấy mẹ nằm ngủ lăn quay trên giường. Linh Đan muốn bật khóc, không ai phụ giúp gì mình hết. Ừ há, mẹ bị bệnh quên, dặn bà cũng như không. Linh Đan thò tay lấy bộ áo dài cuộn tròn trong giấy gói ra. Bộ đồ nhăn húm, nhà trai có chờ mình ủi đồ? Cả tỷ thứ đổ lên đầu Đan cùng một lúc, trong tích tắc. Ngày vui của ai chứ không phải của mình. Đan sợ. Đan xấu hổ. Đan điếng người.

Chẳng còn cách nào khác, không thể để khách đợi lâu hơn, ra sao thì ra, Linh Đan lò dò bước ra cổng với quần đùi áo cánh, ngượng chín người, hai bàn tay xoa vào nhau khít rim, tim đập bình bịch, miệng lí nhí:

" Các bác tha lỗi cho con, anh tha lỗi cho em…"

Linh Đan lấm lét nhìn vào trong xe hoa, hai ông già đeo kính trắng, hăm lê đen, cà vạt cà vủng, chú rể sơ mi ngắn tay, cũ mèm, quần đùi bạc màu ngồi cầm lái. Ủa, chàng đâu có xiêm y chỉnh tề.

À, chắc tại mình làm đám cưới lại (bis) nên không cần "khách sáo" . Hèn chi Linh Đan quên đầu, quên đít.

" Em quên mất"

Linh Đan thẹn thùng, cười cầu tài với "đương kim phu quân". Cảm ơn vì bộ dạng chàng sao hợp với mình thế nhưng mặt mũi chàng cau có, khó chịu. Linh Đan nhớ là anh mong mình "hấp hôn" để hàn gắn tấm gương đã vỡ hơn chục năm-trời. Đáng lẽ chàng phải nói " Không sao đâu em. Để đó anh." Chàng luôn là người gỡ rối cho Đan mà.

https://tieulun.hopto.org

Linh Đan còn đang ngỡ ngàng vì thái độ của chồng thì các bô lão trong xe lên tiếng nhăn nhó, khua tay múa chân " Ở lại làm gì? Coi thường mình đến thế là cùng. Về !"

Phu quân không quay nhìn Linh Đan lấy một lần, thở hắt, quay vô lăng, nhấn ga. Linh Đan dõi mắt theo cái đầu xe nhọn nhọn hình mõm cá Sấu dài ngoằng có nhe hai hàm răng trắng nhởn, mũi cá đính bó hoa cưới tươi cứng, cột nơ bên dưới, xe quẹo ngoặt qua ngõ hẻm, chạy nhanh dần và mất dạng.

Đan bàng hoàng, ngơ ngẩn, tại mình, tại ai, tại cái gì mà duyên tình dang dở? Lẽ ra tơ hồng của Linh Đan đã được nối lại sau bao nhiêu năm đứt đoạn. Số trời cả. Không, đừng khóc, đừng khóc…

*

" Mẹ, có thấy cái áo đầm sọc xanh, hở vai của con đâu không?"

Tiếng con gái làm Linh Đan giật mình mở mắt. Cảm giác ngượng ngùng, tiếc nuối vẫn còn râm ran trong ngực, trên tay. Ối cha, mình vừa mơ xong, thoát khỏi tình huống chả giống con giáp nào - quên ngày cưới -

Lạ ghê, chưa bao giờ Linh Đan nằm mơ thấy đám cưới của mình hay bất cứ ai, hôm nay kỳ thật.

Vui vui vì trong mơ thấy lại hình ảnh căn nhà cũ ba gian với cải cổng sắt màu đen nặng ì, mảnh sân rộng tráng xi măng sỏi, cảnh tự vá xe đạp của ông anh hồi nhỏ, nghèo mà, tiền đâu đưa thợ sửa, cảnh mẹ vá quần vá áo, kề bên con gái rủ rỉ rù rì. Nhớ bữa mẹ và Linh Đan lăng xăng chạy đầu trên xóm dưới mượn bàn ghế, lư đồng, chân nến để chuẩn bị đám cưới. Lo từ cái áo đầm đến đôi giày mới, cẩn thận mời thợ đến nhà đánh son dặm phấn, chải đầu , chải cổ…Nhớ lúc làm hôn lễ, hồi hộp căng thẳng, run quá Linh Đan làm rớt chiếc nhẫn cưới khi đang đeo vào tay chàng. Trong cái ngày thiêng liêng đó, ai cũng no bụng chỉ có tân lang và tân giai nhân đói meo. Tiễn xong khách khứa hai anh chị chở nhau đi kiếm hủ tiếu mì gõ dằn bụng.

Mới đó mà đã gần ba mươi năm.

Linh Đan bật cười, xuống giường vào nhà tắm đánh răng rửa mặt.

NGUYỄN ĐÌNH PHƯỢNG UYỂN

02/01/20

https://tieulun.hopto.org

NGUYỄN QUANG NHẠC
sáng nay xuân đến

Mây trắng
trời trong
đàn chim én

Bổng nhiên
khí lạnh
từ đâu đến

lá úa
còn rơi
rên xiết
ơi.!!

như nhắc
giùm ta
sắp đến xuân

Nơi ta
vắng ngắt người
lai vãng

Sáng rộ
tinh mơ
trời nắng ấm

ta cùng
cây cỏ
điệu ru hời

sân nhà
hé nở
một cành mai

Tiếng sáo
tiếng cu
hòa điệu hát

Xót nỗi
gương soi
đầu điểm bạc

rộn rã
nhạc mừng
thêm khúc vui

bảy bó
chao thuyền
sóng mắt cay.!!

NGUYỄN QUANG NHẠC

https://tieulun.hopto.org

LTS
VĂN HOC MỚI

Kể từ năm 2004 có loạt bài phỏng vấn VNS về ngày 30 tháng tư năm 1975, do Talawas thực hiện đến nay...

(Có nhiều bài phỏng vấn với nhiều VNS khác, tuy nhiên vì khuôn khổ hạn hẹp, nên VHM chỉ chọn ra 3 bài thôi)

Suốt chiều dài thời gian 16 năm, tôi chưa hề có một lần nào đề cập đến những bài viết này, đến cả bài phỏng vấn tôi về ngày quá ư đau thương trầm thống, đã làm hư hỏng đời tôi..!!

Nay nhân làm tờ báo này, có cơ hội là đến Văn Học Mới số 11, lại rơi đúng vào tháng 4. Mà mỗi khi đến tháng 4 hàng năm, khiến chúng ta *(nhất là những người có quá khứ tham dự vào cuộc chiến tranh tàn khốc của dân tộc VN đã qua, không sao tránh khỏi bị quá khứ quật mồ, để phải bùi ngùi về cuộn phim bổng dưng đứt ngang, lại quay trong bộ não tội nghiệp.!!)*

Tôi nghĩ rằng, cũng nên có một lần nhắc lại nơi đây trong tư thế hay tâm cảnh của những con người lấy máu tim mình để viết nên những câu thơ, những đoản truyện, với thân phận là một VNS có chiều kích sáng tác đáng trân trọng để nhắc lại cho hậu thế biết thêm phần tiền sử của họ...

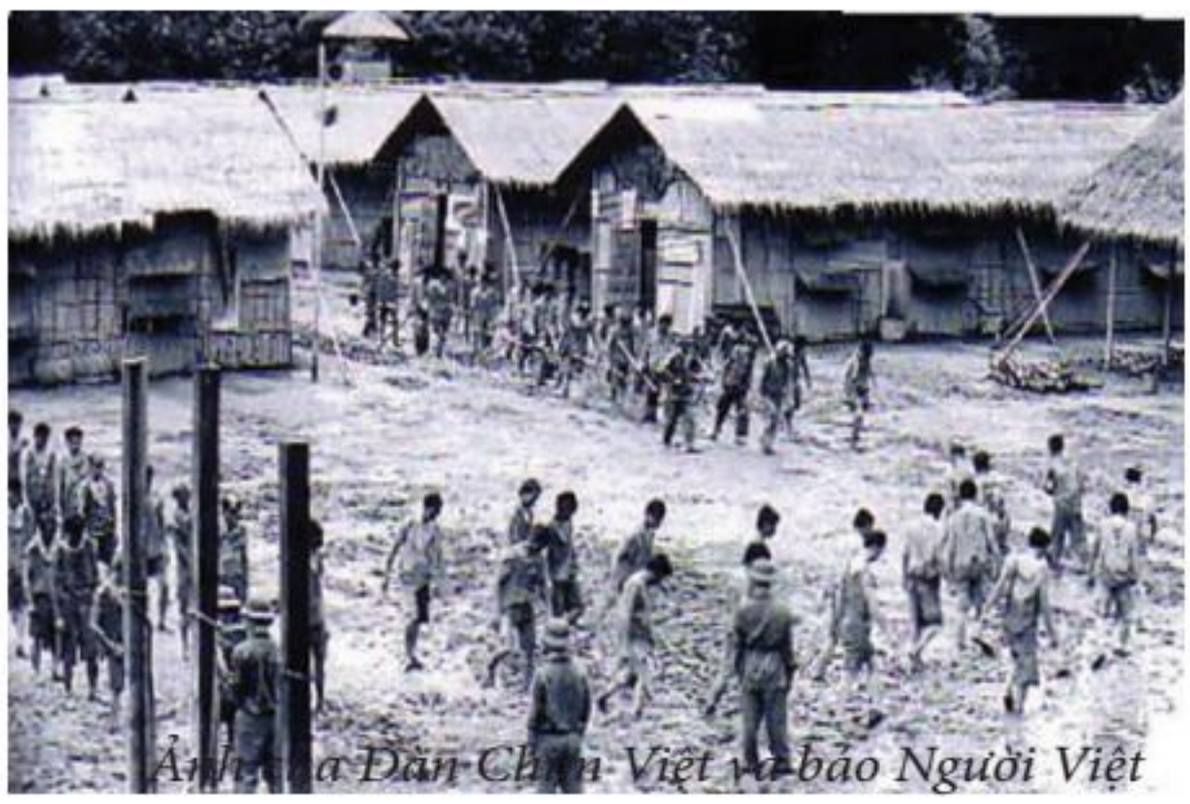
Vậy, xin mời quí thân hữu và quí bạn thân mến của VHM đọc qua những bài phỏng vấn sau đây, đôi khi cũng có những sự kiện ảnh hưởng một chút nào đó đến đời mình. Từ đó có sự chia sẻ hay cảm thông nhau, đối với những quân nhân, viên chức thời trước của chế độ tự do thời VNCH...

Trân trọng
VHM

https://tieulun.hopto.org

Ảnh của Dân Chim Việt và báo Người Việt

https://tieulun.hopto.org

talawas

Loạt bài:ngày 30 tháng tư của tôi

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

30.4.2004

Đỗ Kh.

Ngày 30 tháng Tư của tôi

Tôi nheo mắt lại, ngả người vào trưa rất nắng. Biển sẫm lăn tăn một chút sóng, trời xanh không gợn một chút mây. Chiếc Skyhawk A4 trắng nghiêng mình xuống sát tàu, thấy rõ mặt người phi công Mỹ, tưởng như là đọc được hàng chữ kẻ tên ở trên nón bay. Anh rà qua một vòng, miệng lẩm bẩm như là đang đếm, tôi nghe Khang, đứa em tôi từ phía sau lưng nói với người con gái đứng bên.

"Pilot Việt Nam bay đi được hết, hình như chỉ kẹt lại có mỗi một người!"

Tôi đoán là Nhung cười, không nghe thấy tiếng. Chiếc phi cơ của Hải quân Hoa Kỳ bay mất. Chung quanh đây hẳn là lúc nhúc hạm đội 7 và chập chờn tàu chiến tàu hàng lớn nhỏ của miền Nam một lần chót ra khơi. Nhưng vào lúc 4 hay 5 giờ chiều này của của ngày 30.04.75 biển thì vẫn mênh mông như thường lệ. Bốn hướng chung quanh chiếc dương vận hạm Bun hak (LST 815) của Đại Hàn tôi đang nằm duỗi, trong tầm mắt với không thấy một bóng tàu.

https://tieulun.hopto.org

*

Trong cái chói chang thường lệ, thành phố có dấu hiệu đầu khụt khịt. Bên hông Toà Đại sứ Mỹ và mãi không thấy hết, kéo dài trên cả vài trăm thước, người ta ngoan ngoãn và trật tự xếp hàng. Đó là thân nhân và gia quyến thật, giả của công dân Hoa Kỳ mặt không buồn giấu lo âu như sắp sửa vào phòng ứng thí, táy máy tập hồ sơ với lại giấy chứng minh lần đi lần lại ở trên tay. Họ vào diện ưu tiên, sắp sửa ra đi hợp pháp, so với những người mới đây ở Đà Nẵng, Huế giẫm lên nhau mà chạy quả có đặc quyền.

Tôi nói Hoàng chở tôi vòng xe lại, rà chầm chậm bên cạnh hàng người này, rõ ràng là có cả tiểu thư, mệnh phụ đang nỗ lực lẫn vào với thiếu nữ bán bar.

"Đù mẹ, Việt cộng đến đầu đường kia rồi mà còn xếp hàng!"

Cứ 30, 50 thước tôi nhắc lại *"Mau lên! Chạy đi thôi!"* nhưng không ai tin tôi nói, trả lại những cái nhìn không hiểu đẫn đờ. Chẳng ai bực và cũng chẳng ai cười mà tin tôi thì không ai buồn tin nổi. Trước cửa rạp Rex, bảng mới vừa niêm yết 10 bài top hit mới nhất chớp nháy ở Hồng Kông. Trong 3 bài đầu, có T*he Night Chicago Dies* của Paper Lace và Sài Gòn thì chưa chết, chưa hấp hối chưa ngắc ngoải, chỉ mới có vợ con của những người quyền thế ngượng nghịu ôm tay một người Mỹ lạ đứng bồn chồn ngoài nắng trước toà Đại sứ Hoa Kỳ. Mùa mưa cho đến hôm nay vẫn chưa chịu tới.

*

Hai anh phi công nhảy xuống khỏi xe hổn hển nói với bà mợ tôi *"Chúng cháu mới ở Đà Nẵng vào!"* Đây là họ hàng phía bên bà, tôi không biết, cũng đồ bay cẩn thận lắm túi và nhiều dây kéo, cái phù hiệu thêu to bằng bàn tay "A37 Dragonfly" tiếng Mỹ. *"Tức thời đây!"* Hai anh này cất cánh thì thấy hết xăng, phải đáp vòng trở lại thì phi trường đã bị tràn ngập. Một anh chạy đi tìm ra một xe xăng, vừa đổ vào vừa bắn nhau với địch đã lố nhố đường băng. Nếu hai anh này có anh chân không, có anh quần đùi thì dễ tin hơn, đây là lần đầu tiên tôi nghe nói phi công lên tàu mà không kiểm đồng hồ xăng. Nhưng các anh mặt vẫn còn nhợt nhạt và đây cũng là lần đầu tiên… Đà Nẵng mất. Tôi thấy vui vui, hai chàng lập

https://tieulun.hopto.org

cập, đánh nhau với địch thay vì bằng bom 500 cân Anh, hoả tiễn 2.75" và đại bác liên thanh 20 ly 30 ly gì đó, thì phải đánh bằng súng ngắn, loại dành để gia ân lần cuối vào sau gáy cho tử tội bị hành quyết. Cho mà biết, tôi ăn sáng tiếp.

*

Người đàn ông mặc đồ bộ dân sự lòng thòng leo lên giường tôi khi tôi chưa kịp dậy. Tôi không hiểu sao ông lại vào tận đây thay vì ngồi trong phòng khách, cho dù ông có mới đi thẳng đến từ miền Trung bằng đường bộ, đường thủy. Ông thọc tay vô phía trước quần ông lục lọi, lôi ra khẩu súng sáu đặt xuống cạnh bên rồi bật khóc, mỗi lần há miệng lớn ra thì lại nghẹn ngào. Tôi ngạc nhiên là ông làm sao giấu được 1 khẩu súng to như vậy, riêng cái nòng đã dài đến 6 phân Anh. Nhưng hỏi thì ông chỉ lắc đầu rớt rãi không nói lên lời.Tôi đã thấy một người đứng tuổi như ông khóc không kém phần thê thảm, nhưng đó là trường hợp người ta có con vừa tử trận và không có súng lận giữa hai đùi.

*

Hùng mỗi ngày hỏi tôi mấy bận *"Chừng nào mình tái chiếm lại Nha Trang?"* mà tôi đâu phải là ban 3 Bộ Tổng tham mưu. Mỗi sáng Hùng lên Tân Sơn Nhất trình diện, mặc xi-vin ra đường ôm theo cái túi đựng quân phục, vào đến căn cứ an toàn rồi mới chịu thay vào. Những ngày chót ở Nha Trang, lính Không quân ưa bị lính các đơn vị khác gây. Tôi đeo ba lô chạy bộ còn anh không những chạy lén trước mà còn gầm thét ồn ào mấy trăm cây số giờ ở phía trên đầu. Tôi nói *"Ở Sài Gòn, máy bay lên chưa có ai bắn với theo đâu."* Hùng nói, thì cũng phải *"Tụi nó ác thật, đi không chở người, tôi thấy nguyên một tàu tụi nó chở toàn đầu máy Honda."* Cái đêm Hùng vào trại ngủ, đã định ôm theo đứa con trai nhỏ nhưng sợ cô vợ mè nheo bèn vào có một mình. Sáng ra, đơn vị chạy, Hùng lên tàu theo, nhặt được một khẩu P38 si kền nhưng bỏ lại cả vợ lẫn con. Được mấy bữa, đài vẫn nói Nha Trang Việt cộng chưa vào đến, đang còn bỏ ngỏ, Hùng ngẩn ngơ đòi tình nguyện, trong đoàn hùng binh có tôi đi hàng đầu để trở về.

*

Từ nhà ở phía sau, buổi trưa nào cũng vẳng tiếng dương cầm lác đác của bài *Hạ Trắng*. Chắc hẳn đó là một thiếu nữ, chơi đàn như hài nhi tập trở mình, còn cô bụ bẫm ra sao thì tôi không được thấy. Biệt thự của cô dựa lưng vào phòng tôi, cách

https://tieulun.hopto.org

một bức tường cao và một khoảng lớn vườn.

Tôi ở chung phòng với người em của ông dượng, dân Võ bị [1] và từng là Thiếu tá trẻ nhất của quân lực. Anh này hơn tôi mươi tuổi, thì vẫn Thiếu tá, sau cái lần bị lột lon vì đánh cố vấn Mỹ, nhưng không còn "trẻ nhất" nữa tuy cũng chỉ đâu đó 30. Anh ít nói, mới có con đầu lòng sơ sinh nhưng lại rắc rối gì với cô vợ nên đến đây ở một mình. Trưa, căn phòng nóng không có điều hoà, anh nằm ở giường bên nhìn trần mà thở dài không ra tiếng trong khi cô bé hàng xóm đều đặn lên đàn mà gọi nắng ngập ngừng. Anh đang đáo hạn phép và tìm đường giải ngũ, chán chường ra hẳn khỏi quân đội, dĩ nhiên là Thiếu tá như anh không ở trong cái hoàn cảnh binh nhì của tôi, chán ngũ thì chỉ việc giản tiện đào. Vợ bỏ hay là bỏ vợ, của tùy thân ngoài cái xe máy ra, anh chỉ có một cặp ống nhòm rất tốt, hưởng từ thời làm tiền sát pháo binh. Cặp ống nhòm này có la bàn và độ ngang độ dọc để định phương hướng và khoảng cách quan sát, anh có chỉ cho tôi cách sử dụng nhưng tôi cũng không buồn leo lên mái mà nhìn ra đằng sau, cô gái văng vẳng đâu có cởi truồng mở toang cửa ra mà ngồi đánh đàn. Mấy hôm một bận, anh lên Lai Khê trình diện Bộ tư lệnh (Sư đoàn 5), trở về tôi có hỏi cũng chỉ nói ngắn gọn là chẳng có chuyện gì mới lạ. Cái ngày tướng Hiếu "tử nạn trong khi đang chùi súng", tôi mới thấy anh đổi cái sắc chán đời đôi chút, ông Hiếu từng là thày của anh ở 1 đơn vị trước, anh buông sẳng, làm gì có chuyện ông tai nạn, hay là người ta "tự sát" [2] ông!

Những buổi trưa này, tôi đặt cặp ống nhòm trước mặt, ngồi trên giường mà làm thơ lính:

Đêm một mình ngồi ngong tiếng pháo
Sặc sụa cơn buồn lên thật cao

trong khi cô gái vườn sau lãng đãng mà đệm nhạc làm nền.

*

Ông dượng trao cho tôi một cái radio và nhiệm vụ phải nghe đài tiếng Anh của quân lực Mỹ 16/24. Khi nào đài phát Bing Crosby hát bài *I'm dreaming of a white Christmas*, sau đó có dự báo thời tiết, câu "Nhiệt độ Sài Gòn đang 105 Fahrenheit và vẫn còn tiếp tục gia tăng" thì phải gọi cả nhà.

Tôi bị ông dượng tôi làm khó, đã không đi đâu xa được

https://tieulun.hopto.org

mà còn lúc nào cũng phải ôm một cái đài. Khó nhất là Bing Crosby tôi không hề biết, chẳng phải là The Jefferson Airplane hay Janis Joplin, Jethro Tull. Nhạc Giáng sinh Mỹ tôi chưa từng nghe qua giai điệu, mỗi lần có giọng đàn ông không phải là Bob Dylan hay Johnny Cash cất tiếng là tôi phải để ý đến ca từ. Sài Gòn vào tháng 4 thì lúc nào nhiệt độ cũng quanh quẩn 100 Fahrenheit, không 104 thì 106 cho nên lại cũng phiền. Ngồi quán nước thì nhạc ầm ĩ, ra xe hủ tíu thì xe cộ lại ồn ào. Vậy là cô sữa dâu đỏng đảnh thì cho là tôi lập dị, ở càfé nhạc mà lại nghe đài, chị bò viên hiền lành thì phục tôi chuyên cần học tập Anh văn. Nhưng trong khi chờ đợi chiến dịch Frequent Wind mở màn để di tản những người có sẵn trên danh sách Mỹ thì vỡ tuyến Phan Rang, tướng Nghi bị bắt sống [3] .

*

Tôi đã nghĩ đến ở lại. Ở lại thì phải trốn gia đình, bố tôi phải đi tìm, mất cơ hội lên trực thăng và em tôi cũng sẽ bị kẹt lây. Tư tưởng "ở" này tôi không hào hứng quá 30 giây. Việt Nam, tôi mệt mỏi đến độ ra đường nhìn gái, tôi phải lên Chợ Lớn để ngắm thiếu nữ người Hoa sóng sánh nhịp nhàng cùng với mì sủi cảo. Tôi đâm ra kỳ thị ngược, đồng ý với các vị đời Đường là thiếu nữ tàu chân nhỏ và không có bắp chuối. Nhưng tôi chưa được hưởng các thú đế vương vẫn nghe nói tới, chẳng hạn như như lắp đít vịt (tàu?) và khi gần "tới", để các cô con cháu Khổng tử nằm sẵn hai bên chặt cổ con vật cho nó dẫy tê tê. Tôi theo hai thằng bạn thuộc dạng 3 sắc lính 7 lần đào vào đây không phải để ăn vịt tìm (không đầu!) mà để tìm việc.

Nam Vang đã bị hoàn toàn vây hãm, đường tiếp tế duy nhất là bằng đường thuỷ. Ông cai tuyển mộ hề hề, nhưng mà sông rất rộng, cả hàng cây số lận, và thương thuyền đến giờ theo xác xuất đi 7 chiếc chỉ có 1 chiếc bị bắn chìm. Tôi hỏi 1 trên 7 là có tính cả khứ hồi, ông nói là 2 chiều chứ bận đi mất 1 bận về lại mất 1 thì sao mà có lời! Đến chỗ nguy hiểm, tàu tụ lại một đám qua cái ào, đông quá tụi nó bắn không kịp, trúng thằng nào thằng đó chịu, còn chuyện có dừng lại vớt dừng lại cứu hay không thì tuỳ lòng nhân đạo và tùy hoàn cảnh. Tôi thấy thích vì ông này nói chuyện ngay thẳng hơn là các cấp chỉ huy trong quân đội. Tôi hỏi có M60 (đại liên cá nhân) có M72 (hỏa tiễn), đâu tốn kém bao nhiêu, cái tàu và hàng chuyên chở mới là tiền. Ông ngần ngừ, trước giờ hình

https://tieulun.hopto.org

như đánh thuê hộ tống các đoàn tàu chưa ai đặt vấn đề này, chỉ nhận tiền rồi đi nhậu bí tỉ. Nhưng thấy hợp lí (điều này lại càng rõ doanh gia Chợ Lớn hơn hẳn lãnh đạo Sài Gòn) ông hứa là sẽ cho. Tôi nói trước, tôi đi có một chuyến, đến Nam Vang tôi ở lại còn anh em thì về, ông cũng chịu, tới đó sẽ thanh toán cho tôi 50.000. Tôi về cân nhắc chuyện xuất ngoại này, không phải vì sác xuất 1 phần 14 cơ may bì bõm lội dọc Cửu Long mà là đối với gia đình.

Tôi mới nói với bố *"Con có đường ra nước ngoài"*, trúng ngay ý. Ông bảo bố đã lo rồi, đợi có chuyến chở người Hoa trốn lính (!) từ Vũng Tàu ra biển gặp tàu lớn chở thẳng đến Hồng Kông. Tôi cụt hứng mạo hiểm, cam chịu đánh đổi một tương lai Suzie Wong váy sường sám xẻ với lại Apsara ngực trần để làm 1 đứa con dễ bảo.

*

Nguyễn Ngọc Linh, Phạm Kim Ngọc là những người đầu tiên ra đi bất hợp pháp. Báo chí loan tin các vị này cùng gia quyến thuê một chiếc Boeing đi Phú Quốc nhưng lại đáp xuống Singapore xin tị nạn [4] . Mấy ngày trước, nhà tôi có phi công trưởng, phi công phụ Air Vietnam ra vào đầy vẻ trầm tư. Tôi nghe loáng thoáng, chuyện ra trường bay cầm vé khứ hồi đi du lịch (?) đâu đây trong nước (!), chẳng hiểu đây có phải là dự tính trùng hợp, song song, cạnh tranh hay hùn vốn với nhóm trên nhưng bất thành, chỉ thấy sau đó bố tôi ngậm tăm không hề bình phẩm về việc này một tiếng.

*

Ông cậu, trước giờ trong họ nổi tiếng là sát gái và sát cộng, công tác với tình báo Mỹ trong chương trình Phượng hoàng [5] , gọi tôi ra một chỗ và trao thêm cho một trọng trách khác. Ông đưa tôi khẩu súng ngắn, bảo *"Khi mình đã lên tàu rồi, thì chỉ có đi, không đi là bắn"*. Lần này là tàu biển, đang đổ dầu ở cảng Sài Gòn. Tôi cũng "ok" (sau mấy ngày liền phải nghe đài Mỹ 16/24) tuy không biết là phải bắn ai, một nhóm khác cùng tổ chức nhưng đổi ý vào giờ chót hay là bắn thủy thủ đoàn nổi loạn, bắn thuyền trưởng đòi thêm tiền hay là bắn lái tàu không chịu quay tàu ra biển. Tôi không rõ thế nào, nhưng nghe thì cũng đã thích, oai hơn là ngờ nghệch giả dạng khách hàng không. Khẩu súng này lại bảnh, của Tây đức, là loại tôi chưa từng thấy, hàng hiếm CIA 9mm chứ không phải hàng thông dụng của cảnh sát Smith &Wesson 38, quân đội

https://tieulun.hopto.org

Colt 45. Tôi mang về phòng tháo gỡ ra và lau chùi, cây súng lạ như đã nói nên đỏ cả mặt mãi tôi mới ráp lại được, may mà không có ai chứng kiến. Giờ thì tôi đã có đài, lại có súng.

*

Ông cậu đi ngã DAO [6] bằng máy bay và chẳng phải ra lệnh ra hiệu cho tôi bắn ai hết. Bố con tôi sang nhà một người bạn ông ở Đa kao. Bố tôi thì thận trọng, nhà của ông bạn này chính là điểm hẹn của chương trình di tản và có đường dây điện thoại riêng đến thẳng sứ quán, ở ngay đó thì khỏi phải đi đâu và không sợ bị mất liên lạc với… Hoa Kỳ. Tôi được thoải mái hơn đôi chút, và nhà ông này có sẵn cô con gái, nếu không muốn nghe Hạ trắng thì chỉ việc cười duyên mà yêu cầu bản Diễm xưa. Cả miền Nam còn lại lúc đó đợi mùa mưa, năm nay mãi mà chưa thấy đến, chẳng phải để dài tay hay là xanh xao mắt ai hết mà vì Xuân Lộc oai hùng mấy cũng đã phải bỏ và chỉ còn mùa mưa mới chặn được đường tăng.

*

Ông Thiệu đã từ chức, lên TV than thân và trách... Mỹ, nhưng ông vẫn chưa đi.

Người bạn trong Đại đội Cận vệ Phủ Tổng thống kể *"Sáng nay tonton còn ra sân đánh tennis."* Anh liếc trước liếc sau rồi vỗ vỗ vào cái túi thể thao lúc nào cũng mang theo chứa cây XM 16 bá xếp và nòng ngắn *"Ổng mà chạy là tụi moa cũng mần*, anh hạ giọng, *ổng… luôn."* Tôi cũng biết chẳng ai ưa anh Tám thẹo nhưng để đến đám cận vệ của ông còn bất mãn như vậy thì hẳn là ông chỉ được lòng có mỗi…Hoa Kỳ.

*

Giới nghiêm được ban hành vào 8 giờ tối. Sài Gòn khoá cửa lại, lính tan hàng không còn vào được. Tôi ăn cơm xong thì súng nổ đì đoẹt cạnh ngay nhà. Tôi leo lên sân thượng xem, có người cháu của gia chủ vội vã vác cây Garand [7] lên nạp đạn. Anh này sinh viên Võ bị, mấy hôm trước về cùng với quân trường từ Đà lạt, còn mang theo cả khẩu súng. Giờ anh ở phía bên trong "tuyến", còn ngoài kia đang bắn vào Quân cảnh, Cảnh sát đang gác chốt là những người đi lạc, không còn đơn vị và chạy hụt hơi về đến cổng nhưng lại bị ngăn. Tôi đứng ở tầng 4, xem màn ciné dưới đường này thích thú, bắn qua bắn lại chẳng biết phải trái phía bên nào. Nếu tôi đang ở bên ngoài kia, thì tôi cũng muốn vào Đa Kao mà… ăn bánh cuốn, ai chắn thì tôi chắc cũng bắn thôi, nhất là lính có bao

https://tieulun.hopto.org

giờ ai thương Quân cảnh.

*

Mỗi ngày bố tôi vẫn đến bàn giấy. Tối 25, ông gọi anh em tôi vào phòng riêng, hớn hở đưa cho xem một chi phiếu của Công ty Thành tuy hạ. Chi phiếu này 13 triệu [8], là lợi nhuận đầu tiên ông nhận được từ khi ông làm chủ tịch của đồn điền cao su này mới mấy tháng nay. Ông mở cặp, cho tôi và Khang mỗi đứa 130.000. Tôi cũng không cần lý do để nhận, định bụng sáng ra lên Lê Lợi mua cái máy chụp hình Nikon F2 mới, chứ tiền nhiều thế này, sức người có hạn, làm sao mà chơi cho hết đĩ [9].

*

Tôi chịu khó dậy sớm, đang ăn sáng ở quán trước nhà và mơ màng Photomic chứ không phải mơ màng nhà thổ thì Khang xuống tới.

"Ông già mới gọi điện thoại về. Mình đi"

Tôi nhìn cái đài vẫn còn chịu khó mang theo và đặt ở trên bàn. Chẳng lẽ tôi lỡ mất dịp chính tai tôi được nghe bài hát và câu mật hiệu.

"Không phải đi với Mỹ mà mình đi đường khác. Bố nói bố về đến là đi."

Tôi quyết định thật nhanh.

"Mày chở tao lên Thuý"

Thuý ở ngay trung tâm, bên hông Quốc hội. Văn phòng của bố tôi ở xa hơn một chút, đường Nguyễn Công Trứ. Bố tôi đi xe con, tôi đi xe máy, bây giờ ông có rời bàn giấy, tôi chạy đi chạy về vẫn còn kịp, sáng hôm nay thứ bảy, Thuý phải có nhà.

Tôi đứng ở dưới đợi.

"Nhà em có vải đỏ không?" tôi hỏi.
"Để làm cái gì?"

Thuý đứng trong sân, thành phố vẫn như mọi ngày

https://tieulun.hopto.org

thứ bảy, mọi người qua lại, Khang ngồi trên xe cách đó mươi thước nhưng không tắt máy.

"Để may cờ mới!"

Câu này tôi trả thù cái ngớ ngẩn của nàng lúc mới quen nhau *"Thế anh đi lính có bao giờ thấy Việt cộng không?"* Em ở lại mà nhìn tận mắt, còn anh đi. Thuý không hỏi đi đâu, mà tôi làm sao biết? Tôi cũng không nắm tay, xin quà kỷ niệm, trước đây thể-theo- lời-yêu-cầu Thuý đã có tặng tôi một cái quần lót bé xíu của nàng bằng polyester màu xanh. Tôi có nhân đó mà lại làm thơ, lần này là thơ tình, *"Màu xanh của Thúy"*

*

Sứ quán Đại Hàn đã có vài ba trăm người đợi sẵn, dân sự và đàn bà con nít cả Hàn lẫn Việt. Ba anh mặc đồ bay đen nổi bật Thần-phong-hiên-ngang-chẳng-biết-sợ-gì nấn ná tiễn một gia đình có 4 cô con gái lớn. Bố tôi dẫn anh em tôi vào bàn giấy ông Đại sứ, ông khép cửa lại, chính tay ông lấy ảnh dán vào giấy thông hành của sứ quán, tự tay đóng mộc và ký tên. Tôi thấy ông liều nhỉ, làm giấy không phải giả nhưng mà bất hợp pháp tuy ông chỉ mới biết bố tôi qua loa, sau mới có vài tháng nhậm chức. Ông gia ân này vì sự gửi gấm của ông Đại sứ tiền nhiệm, một vị mà ngay cả cô con gái vào trạc tuổi lúc mười mấy tôi đã có giao du khá thân tình. Hạm đội Đại Hàn đang có mặt ở Tân Cảng, mang muối gạo viện trợ gì sang và di tản Hàn kiều về nước, anh em tôi cầm giấy trên tay là giả thuộc dạng này. Nhưng trước tiên, họ phải chở nhờ dân từ miền Trung tị nạn đến Phú Quốc định cư và bố tôi chỉ mới quyết định *"Chưa rõ ra sao, cứ lên tàu trước đã, đến Phú Quốc hãy hay."* Tôi thì chưa kịp mua cái Nikon F2, tiền còn nguyên trong túi đeo vai với một cây thuốc lá vơ vội và mấy vỉ Nautamine chống say sóng tôi đã phòng hờ từ hôm dự tính cướp tàu dầu.

*

Đoàn năm bảy cái xe buýt Mỹ được toà Đại sứ Đại Hàn mượn đang ở trên xa lộ thì có một chiếc Corolla bảng tư nhân hớt hải đuổi đến. Chiếc xe chở tôi ngừng lại, cái Corolla đổ ngay xuống mép ruộng bên đường. Một cặp vợ chồng trẻ đẹp như diễn viên người mẫu lôi 2 cái Samsonite to tướng nhào lên. Cặp anh hùng thuyền quyên Việt này tí nữa thì lỡ chuyến,

https://tieulun.hopto.org

bỏ lại ngon lành cái xe con 4, 5 triệu, hai cửa còn mở toang và chổng đít ở bên lề. Anh râu quai nón to lớn còn đang hổn hển, cô vợ chân dài mặt vẫn nhợt còn hơn là đánh phấn thì xe lại ngừng. Đây là cổng vào cảng, cửa xe buýt mở, một anh quân cảnh trang phục tề chỉnh leo vào. Bằng ấy người trên xe đứng ngồi, anh nhìn ngay vào tôi mà hỏi giấy.

Tôi đần người ra không có phản ứng. Tưởng là xe sứ quán bảng quân đội Mỹ đã an toàn, nếu không thì cặp kia đã không vất đi cái xe con đời mới để đổi lấy hai chỗ đứng. Con gái ông Đại sứ tiền nhiệm chưa hề dậy tôi một câu Hàn ngữ và tôi còn đang ú ớ chưa ra một chữ tiếng Anh thì ông nhân viên sứ quán đi kèm đã nhanh trí… ngoại giao. Ông lôi từ đâu ra một nắm tiền, giấy 500 Trần Hưng Đạo dúi vào tay anh Quân cảnh. Anh này một tay còn cầm súng, một tay không đủ để cầm tiền, cả tập rơi ra sàn vương vãi, anh lom khom nhặt nhét vào túi trên, túi dưới, túi quần ngang. Cả đời anh có lẽ chưa bao giờ thấy nhiều tiền như vậy, ngệch cả mặt mày. Ông Đại Hàn ác ôn được thể bồi thêm một nắm nữa làm anh Quân cảnh thiếu điểu hốt hoảng vì không còn chỗ chứa. Anh lùi ra ngay khỏi cửa nhưng nghĩ sao không chịu xuống hẳn mà còn đu vào thành, tay kia phất súng ra hiệu với các bạn gác ở bên dưới.

Đoàn xe vào cảng có tiền mở đường máu qua khỏi trạm 2, trạm 3, đỗ trước bến anh Quân cảnh còn đứng đó nhìn trước nhìn sau bảo vệ cho mọi người xuống. Ở cầu tàu, cặp sẵn chiếc Dương vận hạm, cả một trung đội Thuỷ quân Lục chiến Triều Tiên chắn hàng ngang. Mấy anh này dang chân đứng tấn, súng gác trên hông, mắt nhìn thẳng, dây quai nón sắt ở dưới cằm như là duyệt binh lên truyền hình vào ngày Quốc khánh. Suốt mấy tháng trời không có giấy tờ hợp pháp, tôi đã được qua bao nhiêu là trạm kiểm soát ngày đêm, phải đợi đến lúc ngồi trên xe buýt của sứ quán Đại Hàn mới phải nhìn thẳng vào mặt một chàng Quét chợ [10].

Miền Nam, với 18 triệu dân số, có 1000 bác sĩ. Trên tàu tôi, không kể thành phần chính đáng Hàn kiều và gia quyến hồi hương, số quá giang lánh nạn sớm hơn người vào khoảng 200. Chẳng hiểu vì lý do nào, trong số này có đến 11 hay 13 bác sĩ, tức là một tỉ lệ cao hơn cả nước từ 500 đến 1000. Bác sĩ đi nhiều như thế, người ở lại chỉ cần cảm cúm cũng chết, chẳng cần đợi Việt cộng đánh đến. Một ông từng làm chỉ huy

https://tieulun.hopto.org

trưởng Tổng y viện Cộng hoà [11] , một ông đương kim Giám đốc Trung tâm Bài trừ Hoa liễu chắc phải còn bỏ lại con bệnh đang rên la vì phong tình-lậu mủ-giang mai, mào gà-sang độc-hột soài-hạ cam . Có vài luật sư, bên xã hội có bà Chủ tịch Hội Hồng thập tự, phía tôn giáo có một Đại đức cánh của thày Tâm Châu, ôm theo một bà vãi đội tóc giả. Ít ra là có một linh mục công giáo Bắc kỳ hung hãn, ông này có lúc tiến đến tôi túm áo hỏi "Em có phải Nhảy dù? Tôi trước đây là sĩ quan tuyên uý trong binh chủng!" Tôi nghĩ, thôi đi "cha", giờ này còn nhận họ, nếu tôi Nhảy dù chẳng lẽ ông với tôi về chiếm lại… Bùi Chu. Vào lúc 5 giờ, khi đi ngang bến Sài Gòn, tôi thấy trên bờ vẫn có tình nhân đi dạo, xe qua lại bình thường, nhiều người đứng hóng mát nhìn con tàu đi ngang vẫy tay chào. Sài Gòn thứ bảy vẫn ngàn hoa trên đường, một người lính trẻ rời xa quê hương. Người lính chiến ấy là tôi! Lần đi khi nắng lưng đôi, chiều 26.04, chúng tôi là những người ra đi đầu tiên.

*

Cảnh yên hàn này còn kéo dài được một hai tiếng đồng hồ nữa. Hạm đội Hàn quốc gồm chiếc LST 810 chở tị nạn miền Trung đi trước, tàu tôi LST 815 cũng là soái hạm đi nhì. Chiếc thứ ba, tàu yểm trợ kỹ thuật, còn đang ở Tân cảng thì bị pháo. Đạn trúng tàu sơ sài, không chết anh Đại Hàn nào, tôi chỉ lo là chết anh Quân cảnh Việt trước khi anh kịp sài nắm tiền vừa mới có thì định mệnh quá là tàn nhẫn. Dấu hiệu pháo địch đã về đến vòng đai, đã cách mấy giờ tàu, tôi không được chứng kiến, chỉ thấy trên tàu tôi nhốn nháo, đại đội Thuỷ quân Lục chiến từ trong khoang chui lên vào vị trí tác chiến, thuỷ thủ đoàn lăm lăm quay Bofor và 12 ly7 hướng bờ.

Đêm như mực thì thầm nhưng hành lang ra Vũng Tàu vô sự, đến 2 ngày hôm sau khi Nguyễn Thành Trung dắt A37 vào ném bom Tân Sơn Nhất thì chúng tôi đã bập bềnh ngoài khơi ngang Côn sơn. Biển lặng lờ nên mọi người ngủ ngay ở trên boong đón gió, ngay bên cạnh "nhà" tôi là 1 gia đình có bốn cô con gái tuổi từ 17 đến 25, mỗi vẻ một người. Tôi không nghe đài theo dõi biến chuyển chính trị và quân sự, chỉ lo theo dõi sát 4 cô này. Họ giữ thói ở trên bờ, tối đi ngủ đồng loạt thay đồ bộ, đến sáng lại chuyển qua quần áo đi dạo phố. Ba cô đứng ba góc cầm một cái trải giường mỏng khúc khích cho một cô đứng giữa từ từ mà thay đổi xiêm y. Gió thì có

https://tieulun.hopto.org

khi phần phật và đằng nào thì cũng nắng để ngồi ngược mà ngắm, cảnh nghệ thuật này tôi không lần nào bỏ qua.

Cũng vui nhưng kém phần hấp dẫn, là ngay đêm đầu tiên căng thẳng trên sông, ông Đại đức với bà ni cô vẫn trùm mền thực thi bài tập của bí quyết phòng the bất kể các thí chủ nằm bên. Cặp này đã lớn nhưng nhìn nhau mặn nồng như trai gái dậy thì, bà vãi thì mỗi lần di chuyển hai tay phải ôm đầu chỉ sợ mái tóc giả bị gió cuốn. Có lẽ trên đất liền họ chưa từng có cơ hội gần gũi, lên đến tàu họ là 2 người nếu không được Cách mạng, thì cũng đã được hoàn cảnh giải phóng.

*

Tôi lân la làm thân với lại "Cởi quần áo tứ nữ anh hào", Mai-Nhung-Nga-Tiên, ngay lúc đầu đã cợt nhả kiểu *"Sao, đến giờ chưa, thay đồ đi chứ"*. Ở Sài Gòn, ông Hương xuống, ông Minh nhậm chức, trên tàu cặp uyên ương tăng ni đêm bảy ngày… nhịn. Tôi lo tán gái và có thoáng chút lo cho đơn vị cũ, chẳng biết còn ở Đồng dù hay co cụm về Sài Gòn giữ tuyến cận thủ đô. Cuộc chiến tàn Sư đoàn tôi bị Sư đoàn 18 [12] qua mặt, Xuân Lộc tướng Đảo chơi đẹp làm tôi cũng hết ý, tuy đã đào ngũ nhưng vẫn phải có phần ganh tị. Chuyện màu cờ tôi không quan tâm lắm nhưng sắc áo thì cũng có một tí, thằng 25 cũng ra gì nhất là Đường sơn Đại huynh Lý tòng Bá, anh em đều nể, đến độ ông bay thị sát ở Trảng bàng không biết trực thăng có trúng mấy viên đạn mà tự động trong quân thêu dệt thêm huyền thoại là ông bị thương chân. Dĩ nhiên là ông cũng phải thế nào mới có cái tiếng đó chứ tướng lãnh nhiều ông thì lính chỉ có đồn đại là đã bỏ chạy.

*

Tối ngày 29, vào lúc phần lớn những lời đồn này đã có căn cứ hẳn hòi thì tàu tôi đến Phú Quốc. Chiếc 810 đã đổ người tị nạn lên bờ trước mấy tiếng, riêng 815 thì Đại tá chỉ huy hạm đội cho mời mấy trăm người thuộc diện đặc biệt họp riêng vào một chỗ trước đài. Hai ba trăm người này chúng tôi, chẳng phải là tị nạn định cư ở đảo, cũng chẳng phải kiều dân liên hệ gì đến Nam hàn. Ông Đại tá nói, tuy cùng một hoàn cảnh chiến tranh và chia cắt nhưng đất nước của các bạn giờ thống nhất và hoà bình, là điều ngay cả chúng tôi đây vẫn còn đang mong ước. Đây là cơ hội chót để các bạn quyết định. Tương lai của các bạn ở Đại Hàn ra sao không thể biết, và mùa đông ở đó lạnh đến nỗi con sông ngang Hán

https://tieulun.hopto.org

thành đóng băng. Đại khái ý ông là gia đình nào sợ lạnh hơn sợ cộng sản thì ông sẽ cho ghe đưa vào bến, còn ai nhất định bỏ xứ thì Triều Tiên sẽ đón tiếp đàng hoàng.

Sau diễn văn tình cảm rất là chân thật này, có tình đất nước và có tình đồng minh, chỉ có một gia đình nhận xuống. Họ đi một vòng không phải để nhận tuyên dương về lòng yêu nước từ những người ở lại mà để bán đô la. Bình thường, hối đoái là 300 đồng tiền Việt, hôm rời Sài Gòn mới lên đến 500 đồng. Trên bờ thì không biết ra sao nhưng họ đòi 1000 mà họ cũng chẳng có mấy tiền đô để đổi lại. Đến khi bố tôi kịp mở cặp ra thì họ đã hết sạch tiền Mỹ. Tôi thấy trong cặp ông có đâu đó gì một triệu trở lại, toàn là tiền Việt, bảo ông sao bố không nhanh, giữ cái này làm gì. Ông móc ví ra cười, có đúng 20 USD và 100 quan Pháp còn lại từ lần cuối xuất ngoại, tuyệt đối trên người không có 1 chỉ vàng. Tôi cũng cười vậy, biết sao, sắp đến giờ trình diễn thay đồ đi ngủ của 4 cô con gái.

***

Tôi ngủ say dậy trễ, nên cái giờ trọng đại của lịch sử tôi chỉ mở được có một mắt.

Mọi người lao xao tụ tập quanh mấy cái đài mở to khọt khẹt.

"Ông Minh tuyên bố đầu hàng rồi!"

Người ta nhắc nhau, nhắc đi nhắc lại. Tưởng ông tuyên bố tử thủ Sài Gòn, tái chiếm…Quảng Trị, di tản xuống quân khu 4 lập phòng tuyến mới, dời chính phủ kháng chiến về Phú Quốc... thì mới lạ chứ đầu hàng thì ai cũng đã chờ đợi. Không có ai ôm mặt khóc, không có ai nhảy xuống biển tự sát. Mấy nhà quân sự nghiệp dư ở trên tàu tính kế hộ tướng Nam, đánh Kampuchia hướng Tây và giữ phà Mỹ thuận ở miệt Bắc [13] . Tôi chấp hành nghiêm chỉnh quân lệnh cuối cùng của Tổng Tư lịnh Quân lực là giữ nguyên vị trí... đang nằm. Cho tới khi lần này thì nhốn nháo, tiếng chân thình thịch, thuỷ thủ đoàn nai nịt áo phao, gỡ vỏ khỏi đại liên, đại bác, hạ nòng.

Đại tá chỉ huy hạm đội xuất hiện, áo giáp súng ngắn đường đường. Ông cho biết những người một giờ trước còn là quân đội đồng minh của ông, các đơn vị VNCH Phú Quốc, và giờ là tàn quân ô hợp, đang đòi lên tàu này. Tôi nhìn ra mé

https://tieulun.hopto.org

tàu, bên dưới vài cái tiểu đỉnh chập chờn trên sóng, phần lớn là lính tráng đang ngóng cổ nhìn lên tràn trề hy vọng. Tôi cứ tưởng thả thang cho họ rồi lên tàu tước vũ khí, đại đội Thuỷ quân Lục chiến trên tàu thừa sức giữ an ninh cho việc nhân đạo này. Nhưng ông Đại tá tuyên bố, quý vị an tâm, giờ nào tôi còn sống, không có quân quan lính lạ nào leo được lên. Có lẽ kinh nghiệm di tản người tị nạn từ miền Trung vào khiến ông quyết liệt như vậy mặc dù hoàn cảnh lần này có khác. Tàu đã hết chỗ chứa, họ chỉ việc chịu khó chạy ra vài mươi hải lý nữa, đã có hạm đội Mỹ, đến 4 chiếc Hàng không mẫu hạm và cả trăm tàu đủ loại đợi sẵn, hộ tống họ về đến Subic Bay [14] . Biển Nam Hải đang nườm nượp như là Ngã tư Bảy hiền vào giấc sáng, việc gì mà sợ lạc.

Ở trên bờ, phi trường Dương đông tấp nập không kém, trực thăng là đà bốc thẳng, phi cơ quân sự hết chiếc này đến chiếc khác ra đường băng. Tôi thấy rõ nhiều xe máy nhỏ, chở cả gia đình đuổi ra đến tận nơi, vất xe cái bẹt để bồng bế nhau lên tàu. Từ vị trí đã an toàn trên biển tôi điềm nhiên mà theo dõi, nhưng nếu tôi đang ở trên bờ và không có phương tiện ra đi thì tôi cũng vẫn hai tay thọc túi mà nhìn. Ở lại thì ở, chết thì chết tại chỗ cho đỡ… tốn sức chứ tôi không chen lấn. Tôi chẳng có nghĩ ngợi, tôi nhìn, nom những hàng cây xanh lơi lả mát bên trong mà bỗng dưng thèm một cốc dừa. Nhung, quần áo đã diện như là đi mua sắm, đứng cạnh tôi hướng về sân bay đờ đẫn.

"Giờ này anh ở đâu?" Tôi buột miệng *"Chàng lái trực thăng hay là phản lực?"*

"Phi đoàn vận tải Tân Sơn Nhất"

"Vậy thì lo gì," súyt thì tôi ôm luôn Nhung vào lòng *"phi công đi là cái chắc, mà phi công vận tải thì đi còn mang theo được cả bàn ghế, giường tủ."*

Tàu lầm lì từ từ quay ra hướng biển, mấy cái tiểu đỉnh vây quanh dãn ra nhường kiểu ngập ngừng vẫn còn tiếc nuối, theo như ông Đại tá nói, hạm đội 2300 hải lý nữa sẽ đến cảng Busan, Nam Triều Tiên. Vài ngày nữa, nếu Nhung hết quần lót sạch, tôi sẽ đề nghị cho mượn cái kỉ vật của Thuý mà tôi mang theo dằn trong túi.

https://tieulun.hopto.org

Đỗ Kh.: Quê Nam Định, sinh tại Hải Phòng năm 1955, lớn lên ở Sài Gòn những con đường ngợp nắng (và khó thở), du học sinh tại Pháp 1969-1974. 1975, binh nhì quân đội miền Nam, đào binh sau Tết. Hiện sống ở nước ngoài.

Tác phẩm: *Cây Gậy Làm Mưa* (tập truyện, 1987); *Thơ Đỗ Kh.* (tập thơ, 1987); *Không Khí Thời Chưa Chiến* (tập truyện, 1988); *Có Những Bực Mình, Tức Không Thể Nói* (tập thơ, 1989); *Kí Sự Đi Tây* (kí, 1989); *Jean Ristat: Đoản khúc để mùa xuân đến vội* (thơ dịch, 2001).

© 2004 talawas

---

[1]Trong quân đội miền Nam, sĩ quan gốc Võ bị Quốc gia Đà Lạt là thành phần ưu tú, không bao giờ để bị nhầm lẫn với lại sĩ quan xuất thân từ trường Bộ binh trừ bị Thủ Đức, Long Thành. Vì vậy mà những bút ký của Phan Nhật Nam (Mùa Hè Đỏ Lửa, Dọc Đường Số 1...) mặc dù tác giả không ý thức hay là chủ ý, không phải là những bút ký về "người lính Việt Nam Cộng hòa" mà là về sĩ quan Võ bị.

[2]Tướng Nguyễn Văn Hiếu, nổi tiếng là đứng đắn, chẳng may lại phải làm phó lúc chót cho Tư lịnh Quân khu 3 cho ông Nguyễn Văn Toàn, tự "Toàn quế". Ông Toàn này, ngoài việc doanh thương cây quí, biệt danh đúng ra phải là "Hoa trinh nữ" vì đã có bạo hành nữ sinh. Chuyện Ô Hiếu chết vẫn còn bí ẩn.

[3]Nếu "Mỹ nhân tự cổ như danh tướng" thì Trung tướng Nguyễn Vinh Nghi (Cựu Tư lệnh Quân khu 4) cũng ...tựa mỹ nhân. Ông ra trận mặc đồ vàng chói, đồng hồ vàng, nắp giây lưng vàng, ngay cả cái la bàn quân đội ông cũng cho mạ vàng nốt. Danh của ông là danh tham nhũng, khiến ông phải trở về Bộ Tổng Tham Mưu ngồi nhà mát. Tại Phan Rang, ông chạy lạc trong rừng rồi bị bắt, không hiểu có phải vì thợ bạc khi đem mạ có làm hỏng cái la bàn vàng hay không.

[4]Nguyễn Ngọc Linh (cựu Phát ngôn nhân chính phủ) Phạm Kim Ngọc (cựu Tổng trưởng Kinh tế) và thân hữu đã bị Tổng thống Hương đòi dẫn độ trục xuất khỏi Singapore mấy ngày sau. Khi Tiểu đội Quân cảnh sang đến nơi thì miền Nam sụp đổ, mấy anh này đã khỏi phải thực hành công tác áp giải.

https://tieulun.hopto.org

[5]Chương trình bình định dân sự, tiệu diệt hạ tầng cơ sở của địch trong dân chúng, chuyên ám sát cán bộ cộng sản. Nhân viên của chương trình này trực thuộc CIA, không trực thuộc quân đội miền Nam hay là quân đội Mỹ. Cơ quan CIA tại Việt Nam lại hay làm dáng, vũ trang bằng những thứ khác người và nguồn gốc không phải từ Hoa Kỳ như súng ngắn Đức, Tiểu liên Thuỵ điển.

[6]Defense Attache Office, Phòng Tùy viên Quốc phòng Hoa Kỳ.

[7]Garand là loại súng đã hiếm, thuộc dạng quá đát và gần như là sưu tập, chỉ dành cho thực tập ở quân trường hay lính kiểng của các đơn vị lễ nghi.

[8]1 USD = 300 đồng và 40,000 USD dạo đó là một số tiền lớn, mua được một căn nhà trung lưu ở vùng ngoại ô Washington.

[9]Trong villa thượng lưu máy lạnh thì 15.000, ở ngõ hẻm bùn lầy thì từ 1.000 đến căn bản 300.

[10]Quân Cảnh, mang hai chữ viết tắt "QC".

[11]Quân y viện lớn nhất miền Nam, ở Sài Gòn. Trong thời chiến, các nam y sĩ phần lớn đều phải phục vụ trong quân đội.

[12]Sư đoàn 18 là Sư đoàn Sài Gòn, tuy là theo nghĩa đen chứ không theo nghĩa mà người Mỹ dùng để gọi lính hậu phương ("Saigon Division") nhưng vì không phải lội rạch leo đèo nên cũng không được nể trọng (Anh ơi đi lính đâu xa, Sư Đoàn 18 gần nhà anh đi). Trong trận đánh cuối cùng của chiến tranh, Sư đoàn 18 là đơn vị duy nhất giữ vững tuyến tại Xuân Lộc khiến đại quân miền Bắc phải bọc vòng, thành thử lại đâm ra xuất sắc nhất vào giờ chót.

[13]Tướng Nguyễn Khoa Nam, tư lịnh Quân khu 4. Vào giờ đó, QK 4 ở phía Nam Sài Gòn vẫn còn nguyên lực lượng.

[14]Căn cứ Hải quân Hoa Kỳ tại Phi Luật Tân, cách Việt Nam khoảng 5 ngày tàu.

ĐỖ KH

(Bài phỏng vấn VNS vào dịp 30 tháng tư năm 2004, do TALAWAS thực hiện)

https://tieulun.hopto.org

talawas

Loạt bài: Ngày 30 tháng Tư của tôi

1 2 3 4 5 6 7 8 9 **10** 11 12 13

18.6.2004

Hà Nguyên Du

Cô gái áo vàng

Hỏi (H): *Ngày 30.04.75 anh dậy vào lúc mấy giờ?*

Hà Nguyên Du (HND): Cả đêm trước đó, tôi không ngủ, tâm trạng rất là hoang mang và mệt mỏi, tới ăn cũng không được. Ông cậu tôi có làm nguyên một con vịt, tôi ăn không vô một miếng.

H: *Lúc đó anh đang ở đâu?*

HND: Tôi đang ở Bình Thới, nhà của ông cậu tôi, còn gia đình, ông bà già và 7 người em đều ở quê thuộc tỉnh Tây Ninh. Lính được cho đi tìm gia đình thất lạc, đến phiên tôi đi phép, từ Bến Lức về đến Sài Gòn thì bị kẹt lại, mấy ngày trước 2 lần tìm cách mà lần nào cũng vậy. Quốc lộ 1 bị phong toả ở ngang quận Củ Chi, thuộc tỉnh Hậu Nghĩa, ngang căn cứ Bắc Hà có lính Sư đoàn 25 ào ra, kéo giây kẽm gai không cho xe qua lại. Tôi lại trở về nhà ông cậu với cô bạn gái mới quen. Mấy ngày đó đang có thêm cô bạn, mình đang đi lính, độc thân, thành thử cũng… Mệt lắm, giống như là chuyện trong bài thơ "Phòng số 22" của Lê Thị Thấm Vân. Vậy mà, đêm 29, người em bà con nấu một nồi cháo, kêu tôi ăn một miếng dưỡng sức mà tôi ăn cũng không vô. Lúc đó, thật là… Hoang mang!

H: *Anh phục vụ ở đơn vị nào vào thời điểm 75?*

HND: Vào thời điểm 75, tôi là một trong số rất nhiều Sĩ quan

https://tieulun.hopto.org

di tản được gom lại để tái vũ trang và phối trí vào Sư đoàn 22 Bộ binh, cấp tốc đưa đi giữ gìn trục lộ 4 hầu bảo vệ Sài Gòn trong cơn bị đe doạ trầm trọng, chứ đơn vị trước kia của tôi đâu phải vậy! Sự thật, khi ra trường tôi là Sĩ quan Biệt động quân, mà lại thành Địa phương quân, vì phải đi theo kế hoạch của người bạn thân chung khoá, hứa sẽ giúp cả hai đứa về Bộ tư lệnh ở Sài Gòn nhưng bất ngờ không thành, tôi trở tay không kịp, đành nhắm mắt đưa chân, đổi đơn vị khác khi không còn đơn vị nào tốt để chọn khi ra trường. Tôi đang ở bên Địa phương quân, chính nhà thơ Kim Tuấn giới thiệu tôi với ông Trung tá… Đại tá Tiểu khu trưởng, xếp đặt cho tôi một công việc phù hợp với khả năng hơn. Ông này hỏi tôi văn nghệ thế nào, tôi trình ông thẻ nhà báo, tôi khoe thêm là tôi làm thơ và thường đi ca hát tài tử… Thế là ông đưa tôi vào làm việc ở Phòng CTCT/TLC (Phòng Chiến tranh Chính trị/Tâm lý chiến Tiểu khu Kontum [1]). Nơi đây họ biết khả năng tôi ngay và liền giao tôi đặc trách báo chí, tôi công tác qua lại với cục TLC để in báo, từ đó tôi quen với thi sĩ Du Tử Lê…

H: *Vậy lúc di tản đường 7 anh cũng có mặt?*

HND: Tôi đang công tác ở đơn vị cũ Địa phương quân trước tháng tư, đùng một cái rối ren, động tĩnh như thế, Bộ tư lệnh Quân đoàn 2 triệt thoái cùng nhiều đơn vị khác, tôi chạy tới Cam Ranh rồi ngủ lại một đêm ở nhà dân gần nhà dài chợ Phan Rang. Và rồi đến tỉnh Bình Tuy, bước xuống cảng, lúc ông Đại tá gì đó… to con ưa chửi thề lớn tiếng, ông đứng ngoài cảng ra lệnh phân loại, tôi thành phần độc thân lên tàu HQ 202, quân nhân có gia đình đi cùng lên tàu khác. Vô tới Vũng Tàu chiều ngày 7.4.75, tái phối trí vào Sư đoàn 22 và lưu lại ở Trung tâm Huấn luyện Lam Sơn 5 ngày [2] . Tôi được làm Trung đội trưởng. Chỉ huy một trung đội thặng dư quân số, có gần bốn mươi người lính đủ loại, gốc từ Hải quân, Không quân cũng có. Tôi có tới 3 Trung sĩ Hải quân và 2 ông Trung đội trưởng Nghĩa quân… Tái vũ trang, đưa tôi vào Bến Lức, rồi đi Đức Hoà, Đức Huệ (12.4.75). Hành quân ngỡ như đụng trận mà không hẳn là đụng trận, bởi đêm đang di chuyển thì nổ cái ầm rồi thôi, tưởng đạp trúng mìn, mà là bị VC bắn B40. Sáng ra truy đuổi VC trên đường ruộng, bắn cả bằng đại liên

https://tieulun.hopto.org

30 mãi mà không trúng. Tôi vô lục soát nhà dân cũng không kiếm ra súng đạn gì hết, tới một ngôi chùa, ở trong chùa đầy thanh niên trốn quân dịch, ai nấy mặt mày xanh mét. Tôi không bắt ai, nói tụi tôi đi kiếm VC không phải kiếm trốn lính. Đến 27.4.75, ngày tới phiên tôi đi phép, ra đường kế quận Bến Lức, đón xe vận tải về Sài Gòn, giữa đường gặp cô gái.

H: *Cô bạn gái… Phòng số 22?*

HND: Phải, cái cô chuyện như trong bài thơ của Lê thị Thấm Vân [3] . Tôi ngồi kế tài xế thấy cô bé xinh quá, mặc áo vàng, có cái nốt ruồi giống như ca sĩ Phương Hoài Tâm, kêu xe ngừng lại. Cô này con một ông Thượng sĩ Cảnh sát ở Vũng Tàu, đi thăm người yêu là Trung sĩ Sư đoàn 22. Gặp tôi Thiếu uý, tôi rủ đi theo tôi về Sài Gòn chơi, cổ đi theo luôn, tôi dẫn về nhà ông cậu ở Sài Gòn, Bình Thới.

H: *Anh đi xe đò bữa hôm đó còn mặc quân phục? Đường xá lúc đó chưa lộn xộn an ninh?*

HND: Tôi mặc quân phục đàng hoàng, đeo lon Thiếu uý, có mang theo cây súng Colt 45 còn mới tinh. Cây súng này có một tiểu sử khá là đặc biệt, do mấy người lính trong Trung đội cho tôi, họ lượm được ở trong trại Qui Nhơn lúc bỏ thành phố [4] · Nhưng tiếc nhất là tôi có một tập thơ tôi làm, chép đầy một cuốn vở 200 trang giấy học trò vào dịp đó bị mất. Mà thơ có mấy ai thuộc nhiều thơ chính mình, tôi chỉ thuộc thơ của người khác, đến giờ tập thơ đó tôi chỉ nhớ có mỗi một bài, còn bao thì lơ mơ…

H: *Anh mất tập thơ ở Qui Nhơn?*

HND: Bỏ trong ba lô, đi đâu tôi cũng ôm theo, lúc chạy lại không mất. Về tới Vũng Tàu bữa đi ra chợ mua đồ trang bị cho cuộc hành quân, tôi bỏ ba lô ở trong trại, nhưng ôi ai đó ẵm nguyên cái ba lô. Tôi có nhắn mấy thằng lính giữ mà đứa nào ăn cắp không hay, tiếc thật!

H: *Rồi anh mất tập thơ, nhưng có cây súng ngắn, lại được cô bạn gái.*

https://tieulun.hopto.org

HND: Cô này theo tôi về nhà ông cậu, tôi dắt đi Sài Gòn chơi. Cũng tại vì cô này mà tôi không đi được năm 75. Lúc ra chợ Bến Thành sáng 30, cô nói anh mua cho em mấy cái son phấn trong chợ. Thành thử ra đi ngang chỗ trọ học lúc trước, có thằng bạn ở gần nhà mà tôi không vào. Tay này lính kiểng Biệt khu Thủ đô, có quen mấy bạn Hải quân ở bến tàu, nó nói nó chờ tôi đến chiều 30 mới lên tàu sang Mỹ. Bạn này học ra kỹ sư, giờ làm Giám đốc tới mấy hãng điện tử. Năm 90 tôi đi đợt đầu H.O.5, lúc mới chuyển từ San Antonio, bang Texas sang Cali, tôi ở nhà nó mấy tháng trước khi dọn xuống dưới này. Hồi đó nó mới mua căn nhà, sang trọng, phía trên đồi quận Cam đây này… Phải tôi tạt qua ngày hôm đó là hai đứa đã đi cùng. Tại cái cô áo vàng, với lại bữa đó trời mưa lớt phớt, tôi đã tới đầu hẻm, đứng nhìn thấy cái nhà mà không ghé vô.

H: *Nghĩa là ngày 30, cô này còn ở với anh?*

HND: Cô còn ở với tôi đến sáng mùng một, tôi đưa cô ra bến xe đò, còn tôi cũng lên xe đò về quê Tây Ninh. Đường hôm đó đông nghẹt, kẹt cứng hai chiều. Tôi ngồi trên nóc xe, đầu đội cái nón rằn ri, cái nón bo đi rừng này là món sau cùng mà tôi tiếc rẻ, người ta nói quăng luôn đi, coi chừng Việt cộng bắn ẩu, tôi nghĩ cái nón như lao động đội thôi, có hề gì, người ta nói Việt cộng bắt, kêu là ngoan cố, tôi phải quăng luôn.

H: *Anh bận thường phục?*

HND: Đêm 30 là thường phục rồi, bộ đồ lính tôi quăng trên mái nhà của ông cậu.

H: *Còn cây súng cũng liệng nốt?*

HND: Đâu có! Vậy mới đặc biệt. Lúc đó thì súng bỏ đầy đường rồi, nhưng 2, 3 bữa trước, mấy lần về Tây Ninh mà không được, thừa lúc cạn tiền, tôi ghé vô một thằng bạn con nhà giàu làm việc ở xã Tân Phú Thượng, Củ Chi, định hỏi mượn tiền nó thì gặp một sòng bài mà nó đang thua, nó xúi tôi và gạ gẫm bán cây súng mới của tôi 3.000 đồng! Vì lúc đi phép, lương lãnh được có nửa tháng [5] , lại có cô bạn thì phải ăn xài, đâu còn đồng nào. Cây súng này, lúc đi chơi, lận vào hông thì

https://tieulun.hopto.org

nặng, tôi đưa cho cô kia giữ, bỏ trong cái túi xách Pan Am nhưng tôi gỡ băng đạn ra vì cũng phải cảnh giác. "Ngoài ta là địch", biết đâu cô đó là "địch" thì sao? Tối ngủ ở nhà ông cậu, cái băng đạn vô nghĩa còn lại, không hiểu sao tôi nhét nó trong cột gạch ba-banh, thứ có mấy cái lỗ hổng ở phía trong. Nhưng, nghĩ cũng hiếm, lạ, cây súng thừa người ta cho, lại bán được ngay trước đó có mấy ngày để đắp vào khoảng thiếu tiền, thật là ăn khớp. Đó là may, kẻo không thì tiền đâu mà đi chơi với đào? Vả lại sau này rồi cũng quăng như người ta!!!

H: *Hôm 30 chưa rời Sài Gòn anh có thấy bộ đội vào thành phố không?*

HND: Không! Vì như kể trên, sáng 30 tôi còn đi chơi với cô bạn gái một chút rồi về lại nhà ông cậu. Sự thật hình như từ giữa trưa đến chiều bộ đội mới tràn vào thành phố. Những thời điểm đó thì từ dân đến quân ai mà chẳng lo sợ, hoang mang? Tôi nằm nhà ông cậu thì nào thấy ai, chỉ dám nhú ra đầu hẻm thì thấy tụi đeo băng đỏ lấy xe jeep của mình, đeo M16 lượm được lái khắp nơi, ra tùm lum đủ thứ lịnh lạc. Tôi đã tính ra trình diện ở Bình Thới nhưng nghĩ đang lộn xộn, nên để ý định ấy về quê…

H: *Dọc đường có bộ đội, chốt nút gì không?*

HND: Sáng mùng một, trên đường về quê trình diện, tôi không thấy gì cả, chỉ thấy rải rác xác người nằm cong queo trên lề đường, quần áo, quân trang, quân dụng của quân đội nằm khắp nơi. Trên đường đầy xe dân sự kẹt cứng hai chiều, người vô kẻ ra. Về tới quê tôi mới thấy có xe tăng ở quanh vòng đai. Ông bà già tôi lúc đó mắt đầm đìa vì còn đợi có mình tôi. 7 người em ai cũng ngóng nhốn nháo trước cửa nhà…

Hà Nguyên Du nguyên quán Tây Ninh. Sang Hoa kỳ H.O.5 năm 1990. **Đã xuất bản:** *Trong Mùa Lá Xanh* (1970) in chung, *Lối Khác* (1998), *Anh Biết, Em Yêu Dấu* (2001), *Gene Đại Dương* (2003).[1] *45 Bài Ca Tân Cổ Nhạc Giao Duyên* 2005 (tên khác: Trường Khanh). [2] *Vầng Thơ Trên Đóa Quỳ Vàng* (2018)
(1&2 hiệu đính cho phù hợp thực tế) © 2004 talawas

https://tieulun.hopto.org

[1]Thời chiến tranh, tổ chức hành chánh của miền Nam đặt dưới quyền của quân đội. Mỗi tỉnh cũng là một tiểu khu, tỉnh trưởng là một Trung tạ hay Đại tá kiêm Tiểu khu trưởng. Các đơn vị Địa phương quân là lực lượng của Tiểu khu nên việc thuyên chuyển rất dễ thực hiện, ở đây là nội bộ, từ đơn vị tác chiến về phòng tham mưu cũng của Tiểu khu.

[2]Sư đoàn 22 "Trấn biên bình hải" là lực lượng chủ lực thuộc Quân khu 2 nhưng vào thời điểm này không còn nguyên vẹn nên được tái phối trí bằng đủ thứ lính vơ vét.

[3]Tạp chí Thơ số 17, mùa đông 1999, trang 142.

[4]]Colt 45 là súng ngắn trang bị cho Sĩ quan chỉ huy hay lính mang máy truyền tin. Loại này rất thông dụng trong quân đội VNCH.

[5]Lương Thiếu uý là 28.000 cho độc thân, cộng thêm các thứ phụ cấp như tiền cho đơn vị nơi rừng núi, sình lầy v.v...

HÀ NGUYÊN DU

(Bài phỏng vấn VNS vào dịp 30 tháng tư năm 2004,
do TALAWAS thực hiện)

*** Danh ngôn sưu tầm:**

Không có thi nhân, không có nghệ sĩ, con người sẽ sớm chán ngấy sự đơn điệu của tự nhiên.

Without poets, without artists, men would soon weary of nature's monotony.

Guillaume Apollinaire

(1880 - 1918) Nhà thơ Pháp gốc Ba Lan, một trong những nhà thơ lớn của Pháp đầu thế kỷ 20.

https://tieulun.hopto.org

talawas

Loạt bài: Ngày 30 tháng Tư của tôi

1 2 3 4 5 6 7 8 **9** 10 11 12 13

4.6.2004

Nguyễn Thị Ngọc Nhung

30.04

Trong khoảng hai tuần cuối của tháng tư, gần như ngày nào cũng có một đám chín, mười người bày hai cái bàn với biểu ngữ cổ võ cho cuộc chiến sắp tàn ở Việt Nam ngay khoảng sân lớn giữa San Francisco State University. Hôm H. và Th. rủ tôi với D. ra đó, vừa thấy mặt, anh Đ. đã gằn giọng.

"Đi về đi, ra đây làm gì?"

Đấy không phải là cái giọng hằn học ghét bỏ mà là cái giọng che chở kiểu hà tiện lời nói của anh tôi. Tôi không trả lời. Anh quay sang D.

"Mấy đứa về đi. Lát nữa có cảnh sát..."

Rồi anh bỏ lửng ở đấy. Rồi anh bỏ đi, chen vào đám đông càng lúc càng đông hơn trước mặt. Mọi người quanh

https://tieulun.hopto.org

tôi ít nhiều đều bị lôi cuốn vào cái không khí hậm hực. Họ không hò hét ủng hộ bên này thì cũng la ó phản đối bên kia. Số người tò mò theo dõi thì tụ tập xa hơn một chút hoặc lóng ngóng nơi những cửa kính mấy toà nhà quanh đó nhìn xuống Hai cái bàn ấy cắt đám đông làm đôi. Bên nào cũng có người vác cờ lâu lâu phất lên phất xuống theo lời hô lớn. Sát nơi bàn, có hai thứ cờ nhưng chỉ có cây cờ màu vàng ba sọc đỏ bị dựng ngược đầu. Cây cờ ngược đầu này được giữ trong tay một người có bắp thịt nở mặc quần đen cởi trần, chân mang giày vải đen kiểu Lý Tiểu Long. Thời đó Lý Tiểu Long đang ăn khách và thằng da vàng nào cũng được da đen lẫn da trắng ở San Francisco nhìn bằng cặp mắt e dè.

Tôi hỏi H. "Mấy người đó tính làm cái gì vậy?" sau khi đã cẩn thận trốn sau một băng ghế, trốn anh tôi chứ không phải trốn cảnh sát. H. nói.

"Đù...mmm... mấy thằng chả... đụ... tính giựt cờ lại. Đù mẹ... giờ còn... đụ... giở chuyện...đờ... mmmm."

Lối nói rắc tiếng chửi thề này nghe mãi đã quen, tôi không còn cảm thấy khó chịu. Với ai H. cũng một giọng. Tôi không rõ có phải vì H. thích thị oai kiểu anh chị du côn hẻm nhỏ mà thành ra có thói quen ăn nói dễ làm mất cảm tình của người lớn và đàn bà con gái.

Thật ra thì anh tôi đuổi tôi về cũng phải. Thế nào cũng có bạo động. Nhẹ thì chửi rủa xô đẩy. Nặng thì đánh nhau rồi bỏ chạy. Nhưng những lúc gần đây, đánh nhau rồi bỏ chạy ở những cuộc biểu tình như thế này xảy ra thường xuyên hơn trước. Cãi lý không xong thì chỉ có đánh nhau mà thôi. Bên quốc gia, bên phản chiến, bên thân cộng và bên ngoài bên trong. Bên nào cũng sẵn sàng đánh nhau vì không còn kiên nhẫn để lý cãi gì nữa.

Cảnh sát quanh quẩn mấy đường phố vây quanh trường nhưng chưa có người nào đặt chân vào khuôn viên. Họ chờ đợi. Nếu chỉ la ó cho đến khi khản giọng rồi giải tán có trật tự thì không sao chứ còn bạo động đánh đấm xảy ra thì họ buộc phải can thiệp. Rồi tùy không khí biểu tình và tùy đám đông, có khi họ hốt lung tung bất kể người tham dự hay kẻ tò mò. Anh đuổi tôi về vì biết rằng thế nào tôi cũng cứng đầu lang thang đâu đó theo dõi.

https://tieulun.hopto.org

Tôi chỉ tò mò cái không khí náo động chứ trong tôi đầy chán nản. Rồi họ làm được gì ở cuộc biểu tình này, tôi tự hỏi. Tất nhiên mọi người, không phải chỉ riêng ở San Francisco mà là khắp nơi, đều theo dõi tin tức từng ngày một, đều cùng thấy những hình ảnh ghê rợn của cuộc di tản hỗn loạn, đều cùng nhận ra cái kết cuộc không lường ấy đang thành hình và không có bất cứ kêu gọi, hoà giải hay ngăn chận nào có thể níu giữ được bước chân của nó kể cả người trong cuộc. Nhưng rồi tôi cũng hiểu, mọi người đều cảm thấy mình phải làm một cái gì đó để lắng bớt cảm tưởng bất lực và mặc cảm tội lỗi ít nhiều mang nặng trong tâm trí.

Đám đông thỉnh thoảng xô đẩy lấn qua lấn lại rồi tản ra. Có lúc họ gầm ghè doạ dẫm đứng thật sát hét vào mặt lẫn nhau. Anh tôi và anh L. thầm thì toan tính. Tôi lo ngại vì không muốn thấy anh mình đấm đá với ai nhưng trong thâm tâm tôi biết rõ điều này sẽ không tránh được.

Tôi vẫn ghét bạo động nhất là từ khi chứng kiến cảnh ba bốn người cảnh sát vật khiêng một cô gái lên xe jeep hồi Tết Mậu Thân. Từ ban công nhà trên lầu nhìn xuống, tôi thấy rõ mọi chuyện. Khi xe chạy đi, tôi còn thấy người ngồi cạnh tài xế quay lại đánh tát túi bụi trong khi hai người ngồi sau giữ chặt tay chân chị khiến tôi vô cùng bất mãn. Chuyện không có gì. Chị ấy muốn qua Đa kao tìm thằng em vừa được sai đi chợ. Phiền nỗi là mỗi khi có tiếng nổ ầm bất ngờ thì giây kẽm gai lập tức được kéo ngăn không cho ai qua lại cầu Bông. Chị lo cho thằng em nên không chịu về nhà, cứ đứng đấy năn nỉ không xong rồi đến lời qua tiếng lại đưa đến chuyện cảnh sát hè nhau người nắm tay kẻ ôm cổ khiêng quăng lên xe. Cái hình ảnh ba bốn người đàn ông tấn công một người con gái hằn nét đậm hơn trong tôi khi vài tháng sau tôi lại thấy chị đi ngang nhà, quần áo lôi thôi, mặt mày đờ đẫn mắt nhìn xuống đất không giống người con gái linh hoạt ngày trước nữa. Và tôi cũng không bao giờ quên ánh mắt đe doạ của người cảnh sát vòng tay quật cổ chị ấy trước đó, lúc lên xe, tình cờ hắn ngước nhìn lên ban công nhà thấy tôi ngó xuống.

Trong đám đông sau lưng anh Đ. và anh L., tôi thấy hai chị em C. và Q. Họ thuộc về một nhóm khác tuy học chung trường SFSU nhưng lại mang tiếng thân cộng chỉ vì họ không tham dự những biểu tình chống lại hoạt động của nhóm sinh viên Việt bên Berkeley là nhóm có liên hệ mật thiết với sinh

https://tieulun.hopto.org

viên nội địa thân cộng hoặc phản chiến. Tôi ngạc nhiên vì nhớ cách đấy vài hôm, ở nhà một người quen, khoảng 9, 10 sinh viên gì đó họp lại bàn tán và trao đổi cách thức làm giấy tờ chánh thức lẫn không chánh thức cho gia đình, sau khi bàn tán lan man đủ thứ chuyện, có người bỗng nhắc đến chuyện đám người mỗi ngày dựng biểu ngữ giữa trường hoan hô Mặt trận Giải phóng miền Nam. Một chập sau bỗng có giọng giận dữ của người nào đó khá lớn "Đánh chết mẹ hai chị em C. Q. đi! Đồ phản quốc." Tôi bất mãn vì lời hăm doạ thô bạo hết sức vô lý nên nhớ mãi. Giờ bỗng dưng thấy hai chị ấy đứng chung với mọi người, mắt đỏ hoe và miệng cũng hò hét, không rõ người lớn giọng đe doạ hôm trước rồi sẽ nghĩ sao? Đám con gái học trò như tôi, người nào cũng sụt sịt mỗi ngày dăm ba bận. Khi nghe tin tức trên radio, khi thấy hình ảnh phóng sự trên truyền hình, khi túm lại hỏi han trao đổi cách làm giấy tờ, là thấy nước mắt. Bọn con trai khác hẳn. Họ không biểu lộ tình cảm như đám con gái bằng nước mắt mà bằng toan tính đủ thứ như chuyện mướn máy bay thuê phi công về rước thân nhân. Mới nghe qua tôi đã thấy vô lý nhưng hình như vẫn có người tin và rủ rê nhau theo đuổi dự tính ấy. Không rõ rồi họ gom được bao nhiêu tiền và đã điều đình với hãng máy bay nào.

Mọi náo động ồn ào gần như lặp lại quá nhiều lần nơi bãi cỏ xanh ngăn ngắt của trường rồi buộc phải đi tới tột điểm chỉ trong vòng mấy giây. Anh tôi và anh L. nhào tới. Họ quấn quíu với người cầm cờ vàng sọc đỏ ngược đầu. Đám đông la ó hỗn loạn hơn, người túm lại, người ào tới. Tiếng hét tiếng kêu thất thanh hỗn độn. Rồi đám đông đang loạn đả nơi hai cái bàn bỗng giãn ra như trong một trận đánh quyền Anh, họ cùng thở gấp gườm gườm nhìn nhau. Cây cờ vàng sọc đỏ nằm trong tay người nào đó tôi không còn nhớ, anh L. hay anh tôi, dựng thẳng ngay ngắn. Rồi vụt nhiên mọi người bỏ chạy tứ tán. "Cảnh sát tới! Cảnh sát tới!", "Police coming! Police coming!" Ở nơi trũng giữa bãi cỏ thật lớn, tôi có thể thấy cảnh sát cầm dùi cui đang chạy tràn xuống từ mấy dốc cao vây quanh. H. níu tay áo tôi thúc hối. "Bà này!" Điều ngạc nhiên là tôi không thấy D. đâu cả. H. đẩy tôi chạy vào toà nhà khoa học vì đấy là toà nhà gần nhất. Trong building đầy sinh viên chen nhau lóng ngóng nhìn qua khung kính trong. Tôi lên mãi lầu ba mới chen được một chỗ nhìn xuống bãi cỏ giờ chỉ còn mấy

https://tieulun.hopto.org

miếng cờ giấy nằm quấn trên bãi cỏ, bàn lật nghiêng, giấy vất lung tung vung vãi, xa xa vẫn thấy có người chạy tuy không có ai rượt theo cả. Cảnh sát tụm lại giữa sân, tiếng kêu gọi qua loa ồm ồm khuyên mọi người ra về. Phần lớn các lớp đều bãi sau đó. Đứng một lát tôi mới thấy D. xuất hiện cằn nhằn.

"Nãy giờ chạy đâu kiếm không ra?"

Tôi không trả lời quay ra nhìn xuống bãi cỏ. Không thấy anh tôi nơi nào cả cho đến khoảng chiều tối ngày 30.04, anh gọi.

"Có biết tin ông Minh đầu hàng chưa?"

Khi ông Minh tuyên bố đầu hàng, trước mặt của ông là một số ký giả lố nhố chụp hình đèn chớp nháy, tôi đang ngồi xếp bằng trên giường lưng dựa tường. T. ngồi bệt trên sàn trước mặt tôi. Chỉ có tôi và T. theo dõi truyền hình. Ba người kia đứng dựa cửa hút thuốc. Con chó nằm cạnh chân T. Bản tin tối quan trọng này đã cắt đứt chương trình thường ngày. Ngày hôm đó để lại trong tôi hình ảnh đứng ngồi của năm người và một con chó trong căn chung cư studio ở Daly City. Như một tấm ảnh chụp đã lâu, tôi hay tưởng tượng ra nó quăn góc vàng héo. Nhưng cái cảm tưởng mất mát và bị tước đoạt một thứ gì quan trọng trong đời thì hình như không chịu vàng héo như tấm ảnh ấy mà lúc nào cũng rình rập đợi dịp trồi lên khiến tôi ngột ngạt ấm ức.

Sau câu tuyên bố đó, tôi ngồi im không thấy gì hết, nước mắt tự động ứa ra càng lúc càng nhiều. Cảm tưởng mất mát quấn chặt lấy tôi. Ngay lúc đó tôi chỉ biết là tôi đã mất nơi về. Tôi chỉ biết là tôi đã bị bật rễ, ném vào cái thế giới tôi vẫn cho là tạm bợ, cái thế giới tôi buộc phải chen vào, kể từ đây.

Mọi thứ trong ký ức tôi kéo về thật nhanh. Trong chớp mắt tôi thấy lại tất cả thư từ kỷ vật đã để lại. Cũng trong chớp mắt ấy, tôi thấy nơi chốn tuổi thơ trải qua đã từng bị mất sau Mậu Thân, giờ đến nơi chốn của tuổi mới lớn cũng bị mất theo. Như người bị cướp của, tôi mang cảm tưởng đời tư bị xâm phạm hai lần. Nơi chốn đối với tôi vô cùng quan trọng vì đấy là nơi tôi về, chốn an lành sau cùng, trên cả hai nghĩa trừu tượng và thực tế.

https://tieulun.hopto.org

Ở buổi chiều 30.04 đó, tôi chỉ biết là tôi chưa có một quyết định hẳn hòi khi ra đi. Tôi chỉ biết là tôi sẽ không bao giờ gặp lại bạn bè gia đình và nơi chốn. Mọi chuyện quanh tôi trở nên vô cùng đen tối. Tương lai tất nhiên là đen tối khi học hành chưa đến đâu, việc làm tạm bợ, toàn là bưng dĩa bưng ly, hay ngồi nhà bếp múc từng viên bơ tròn trịa vào cái ly giấy bé tí xếp đầy một khay lớn, mỗi buổi vài chục khay, mỗi tuần dăm ba ngày, hay đêm đêm cộng trừ nhân chia những con số dài ngoằn trên tập tường trình nhiều trang của ngân hàng, cho đến khi học xong, cho đến khi con lớn? Mãi đến giờ, tôi vẫn mang cảm tưởng chưa từ giã, chưa có quyết định đi hay ở, và đã bị tước đoạt cái quyết định ấy một cách trắng trợn vĩnh viễn. Sẽ không bao giờ tôi quay lại được thời điểm ấy để có quyết định rõ ràng biên biệt. Cái quyết định ấy chỉ để giúp tâm thần tôi yên ổn với món nợ, tôi cho là, chưa trả. Đời tôi dừng lại, mọi thứ khựng lại, trong một ngày không ai lựa chọn hay tiên đoán, hoàn toàn nằm ngoài tôi nhưng lại chi phối đời mình một cách thô bạo, rồi quẹo trái sang phải biến thành một tôi bây giờ.

Sau ông Minh là những hình ảnh hỗn loạn trên quốc lộ 1 được tóm tắt từng ngày với hình vẽ bản đồ chữ S dần nhuộm đỏ theo diễn biến. Mọi thứ được nhắc lại thể như khán giả cần phải ôn bài học tàn nhẫn của chiến tranh qua hình ảnh; thể như làm nặng thêm ảnh hưởng của câu tuyên bố được phần tích cực trong việc giải quyết cuộc chiến. Những đứa trẻ cười toe toét vác đồ trên lưng chạy, hay hè hụi nhau khiêng một cái sofa, tủ lạnh… Có đứa vô tâm cười toe khi nhận ra ống kính quay phim chỉa về phía mình. Người lớn thì day đi hay giấu mặt sau món đồ. Cũng có người chăm chú như vẫn thường làm chuyện khuân vác như thế. Ngoài khơi Vũng tàu, lắm thuyền bé thuyền lớn, kể cả thuyền thúng, người đeo ruột bánh xe loi ngoi tìm cách đến những tàu lớn. Những chiếc tàu lớn này như những cái phao khổng lồ sừng sững đợi. Họ cẩn thận không chiếu đoạn người sĩ quan cảnh sát nổ súng tự tử trước Quốc Hội, chỉ cho thấy lúc ông nghiêm chỉnh chào rồi sau đó là xác được ai xếp ngay ngắn nón đặt trên ngực. Mãi rồi tôi không còn biết hình ảnh nào là cũ là mới hay vừa xảy ra trong ngày. Tôi theo dõi với đầu óc tê dại. Hình ảnh vài đám đông hò hét hoan hô ở trung tâm thành phố hay bên đại học

https://tieulun.hopto.org

Berkeley tương phản quá sức với cảnh hỗn loạn bỏ chạy, đồ đạc gãy gọng vất loạn xạ, xác người bên lề đường.

T. quay lại vỗ vỗ đầu gối tôi.
"N. đừng khóc nữa. N. khóc hoài làm T. khóc theo đó."

Tôi nhìn cặp mắt đỏ ướt nước của T. tai vẫn loáng thoáng nghe tiếng nói chuyện của ba người nơi cửa trước. Dường như chỉ có tôi và T. mang cảm tưởng tối đen tuyệt vọng trong khi ba người kia hoặc thật sự bình thản hoặc chỉ giả vờ tán chuyện để che giấu cảm tưởng thật của mình. T. bảo tôi đừng khóc mà mắt T. đỏ ngầu ướt nhem.

Buổi chiều ở Daly City có khi xám xịt bất thần với đám sương mù ùn ùn kéo về từ biển. Giờ tôi chỉ nhớ là chiều, của ngày thứ mấy trong tuần thì lúc ấy tù mù. Giờ cũng vẫn tù mù. Có người nhắc tôi. Hôm đó thứ tư. À, thứ tư thì chắc tôi trốn học nên chiều ấy ngồi nhà để khóc với một người ngồi bên chân, với ba người tựa cửa hút thuốc và với con chó nằm trên sàn.

Con chó ngồi kế bên T. là con chó của tôi. Cả hai, chó và T. ở chung cư của tôi không chính thức. Chung cư không cho nuôi chó, và T. đang bị trục xuất vì ở quá hạn du lịch. Con chó đi lạc, một buổi đi học thấy nó lang thang, tôi huýt sáo gọi đùa, nó theo vào tận lớp học, theo lên xe buýt, biến thành chó của tôi. T. không đi lạc nhưng đổi giấy tờ sang du học sinh không xong nên bị đuổi về Pháp. Lúc ở nhà tôi, T. đang cầm tờ giấy trục xuất phải ra khỏi nước Mỹ trong vòng 36 giờ. Hôm đó, 30.04, có lẽ đã quá 48 hay 60 giờ rồi tôi không còn nhớ rõ. Con chó may mắn hơn T., chỉ bị "trục xuất" hơn một năm sau, khi tôi bắt đầu lơ đễnh không cẩn thận giấu nó như trước.

Trong ba người đứng nơi cửa hút thuốc, chỉ có mình Th. đã nhận được tin gia đình rời Việt Nam bình yên trước 30.04. Theo thói quen H. vẫn rắc tiếng chửi thề cách khoảng dăm ba chữ trong câu nói của mình. D. dịu dàng hơn và không chửi thề. Hình như cả hai đang trao đổi với Th. ý kiến về ông già của mình. Tôi tưởng tôi không nghe ra mà thật là vẫn nghe. Tôi không rõ đó là kiểu của con trai khi nói về bố mình. Càng tỏ vẻ bất mãn càng hay? H. chê ông già mình nhát. D. nhìn nhận ông già mình nhát hơn. Cả hai giống như

https://tieulun.hopto.org

đang so sánh xem ông già ai nhát hơn. Tôi không rõ khi chê bố mình nhát là cả hai dựa vào đâu để nói, nhưng mang tiếng là con trong nhà, chắc cũng có chút ít sự thật. Tuy vậy, tôi vẫn cho cả hai bất công khi nói về bố mình. Gia đình người nào cũng có liên hệ trực tiếp hay gián tiếp với chế độ miền Nam. Bố H. là công chức. Ba D. là sĩ quan, chưa kể mẹ D. làm phòng nhân viên sở Mỹ. D. nói tại ông già không dám cởi quân phục để đi trước đó vài ngày nên giờ cả nhà đều bị kẹt lại. Giọng D. thản nhiên khiến tôi bực bội nhưng không nói ra. Tôi vẫn bực D. từ đầu.

Tôi không cắt được riêng mỗi một ngày 30.04.75 bởi vì suốt ngày đó thật sự ra không có náo động nào hết mà chỉ có nước mắt của tôi và cảm tưởng bất lực lẫn mất mát đè nặng trong người cho đến hết ngày. Tôi không muốn ra khỏi cửa. Tôi tê cứng đầu óc. Nhìn đâu tôi cũng thấy đen tối. Tương lai bên này, tương lai bên kia. Những gì không biết không đoán được càng hãi hùng hơn bao giờ hết. Sau 30.04.75 không có gì đáng để nhớ nữa. Những gì dính dáng đến đất nước đã xa ấy chỉ còn là hình ảnh cứng ngắc trong tâm tưởng tôi, bản đồ chữ S dần nhuộm đỏ từ Bắc đến Nam qua nhiều ngày liên tiếp suốt tháng thấy trên truyền hình. Sinh hoạt đời sống buộc phải tiếp tục một cách bình thường trên bề mặt nhưng nén đầy buồn bã ở bên trong.

*

...

"Có biết ông Minh đầu hàng chưa?"

"Biết rồi."

"Hôm qua anh gọi được ba..."

"Hôm nay có gọi được không?" Tôi ngắt lời anh.

"Không. Ba nói là sẽ đến toà Đại sứ Mỹ lần chót xem có vào được không. Thấy người ta chen lấn quá ba nghĩ chắc không xong nhưng chưa thử thì làm sao biết được. Ba nói là người ta sao mình vậy, cũng phải bình tĩnh thôi. Giấy tờ anh gởi về ba nhận đủ hết nhưng không vào được toà Đại sứ thì coi như không. Hôm nhà chị V. đi có qua rủ nhà mình nhưng không nghe ba nói tại sao lại không đi chung. Phải đi thì đãra khỏi nước rồi. Hôm nay thì không ai gọi đâu được hết. Tối nay anh gọi chị T. xem sao. Ê đừng có khóc nghe."

Tôi chối "Đâu có khóc đâu, em chỉ lo thôi."

https://tieulun.hopto.org

"Tuần sau anh xuống Camp Pendleton. Gia đình chị V. đã tới rồi."

Tôi không kể với anh cách đó khoảng hai hay ba ngày, được điện tín của ba mẹ D. dặn đón một người bạn của bà sẽ ghé ngang San Francisco chờ đổi chuyến bay về một tiểu bang miền Đông. Người này làm chung sở Mỹ với bà và được chồng Mỹ làm giấy tờ dẫn về vào giờ chót. Khi đến motel gần phi trường, chồng cô đang ngủ, cô khép cửa đứng ngoài sân nói chuyện với chúng tôi. Phần lớn đều là tin tức về gia đình D. Cũng chuyện đã có giấy tờ, sẽ vào toà Đại sứ Mỹ, chỉ còn đợi ông già D. có dám bỏ trại mà đi hay không. Dĩ nhiên với sự kiện mẹ D. là nhân viên của hãng Mỹ thì việc ra đi này của gia đình D. có phần chắc chắn hơn nhà tôi chỉ là thương gia buôn bán. Không thấy cô nói gì đến chuyện tiền bạc nhưng không phải chuyện của mình nên tôi cũng không nhắc D. Đến lúc ra xe, cô tần ngần rồi chạy theo dúi vào tay tôi tờ giấy $20, thì thầm.

"Không có bao nhiêu nhưng em giữ cho cô vui."

Tôi từ chối không lấy nhưng cô lại nhễu nhão hơn. Cô đã khóc rấm rức ngay lúc bắt đầu kể chuyện.

"Giờ cô cũng không biết mình sẽ ra sao. Em lấy đưa lại cho D. giùm cô."

Không nhớ sau đó tôi đưa cho D. hay là từ chối. Sau này nữa mới biết là mẹ D. gởi cô vài ba trăm đô la gì đó (tuỳ theo người kể là mẹ D. hay cô em gái nào của D., con số này lên xuống từ vài trăm đến vài ngàn) nhờ đưa lại nên mới điện tín trước dặn đón. Bà cũng đã nhờ một người nào khác trong sở của bà khi về đến San Diego thì gọi cho D. nhưng chưa bao giờ có người gọi nhắn đến lấy tiền, và số điện thoại mẹ D. cho thì không là số đúng.

Một tháng sau ngày 30.04, cô ấy gọi điện thoại khóc lóc kể lể dông dài khá lâu với D. Thì ra người chồng Mỹ của cô đã có vợ và tất nhiên là bà ấy không cho cô và hai đứa nhỏ đặt chân vào nhà. Chuyện giấy tờ thì tôi không hiểu ông ấy làm cách nào mà lôi được cô và hai đứa bé ra khỏi nước. Rồi từ đó tôi bặt tin cô.

https://tieulun.hopto.org

Cũng trong vòng một tháng sau đó, khi ký giả phóng viên còn lẩn quẩn được quanh Sài gòn chưa bị đuổi chính thức ra khỏi Việt Nam thì tôi thấy trang trại của gia đình mình trên một phóng sự mà tôi biết chắc là để trấn an thế giới bên ngoài Việt Nam. Tôi chắc vì đấy là trang trại của gia đình tôi gần Thủ Đức. Khi bất ngờ nhìn thấy, quả thật là tôi có hốt hoảng vì đấy là chuyện tình cờ không bao giờ ngờ được. Khu trại được mở cửa cho nhiều ký giả ngoại quốc chụp hình quay phim như một trại kiểu mẫu hoạt động tốt đẹp bình thường sau chiến thắng. Tôi lo đến quặn đau cả người. Lo vì những người gọi là coi trại không có mặt nào tôi quen cả. Những gì mình không biết, không được biết chỉ khiến nỗi lo thêm nặng thêm lớn. Cái đau này không phải là cái đau tưởng tượng hay cái đau tâm tưởng mà người ta hay nói, ở tôi nó là cái đau thể chất tôi vẫn có mỗi khi buồn phiền quá mức. Và cũng trong khoảng thời gian ấy, chiếc tàu Việt Nam Thương Tín rời Mỹ trở lại Việt Nam. Hôm từ giã có lễ tiễn đưa trang trọng với mấy cô mặc áo dài, hình như là áo dài hàng không Việt Nam, giờ tôi không chắc lắm, thượng cờ chào cờ hay gì gì đó tôi cũng không còn nhớ, chỉ nhớ là cũng thấy trên phóng sự truyền hình.

Vài ngày sau 30.04, T. về Pháp, tôi với D., H. và Th. dẫn theo con chó xuống Camp Pendleton dò hỏi tin tức nhưng không được vào trong. Cả bốn đứng ngoài trà trộn với nhiều người khác, phần lớn là sinh viên du học, một số ít có chồng Mỹ hoặc nhân viên sứ quán, vây quanh mấy tấm bảng với danh sách tên người đang ở trại. Với bấy nhiêu tên, nhiều, rất nhiều, lật đi lật lại mỏi cả tay, tôi vẫn không thấy tên cha mẹ trên danh sách. Tôi đọc cả những mẩu giấy nhắn tin đính đầy cả bảng, tất cả những chỗ nào có thể đính được, ngay cả chân bảng, những hàng chữ viết tay tìm nhau, báo cho nhau tin tức thân nhân. Đọc rồi về lại San Francisco, vẫn bốn người và một con chó.

Ghi chú:

Camp Pendleton là trại huấn luyện của Thuỷ Quân Lục Chiến gần San Diego, miền Nam California. Trại được dùng làm chỗ tạm chứa số người di tản quá lớn trong một thời gian quá ngắn không ai kịp sắp xếp dàn dựng chỗ ăn chốn ở cho bằng ấy người.

NGUYỄN THỊ NGỌC NHUNG

(Bài phỏng vấn VNS vào dịp 30 tháng tư năm 2004,
do TALAWAS thực hiện)

https://tieulun.hopto.org

PHAN TƯỞNG NIỆM

từng giọt ngậm ngùi

Nhu chống đôi nạn gỗ, lần vào con xóm nhỏ. Con xóm ngày xưa Nhu thường đến vào những ngày từ đơn vị " dù" về thăm Ngọc.

Bây giờ, con xóm đã đổi thay. Con đường dơ bẩn, chật chội hơn và con người cũng xa lạ. Những khuôn mặt thân quen mỗi lần gặp Nhu thường vui vẻ đón chào giờ sao biến mất.

Đi sâu vào con xóm, ngập ngừng đứng trước cửa nhà của một người bạn thân cùng đơn vị cũ. Nhu đắn đo chưa dám gọi. Tiếng chân của một người từ trong nhà đi ra. Gặp Nhu, người đàn bà trố mắt nhìn:

_ Thưa ông, hỏi ai?

_ Dạ, xin lỗi … bà có phải là Lệ… vợ của anh Quân?

_ Xin lỗi, ông đây là…

_ Dạ , tôi là Nhu_ Nguyễn văn Nhu, bạn thân của Quân.

Người đàn bà mừng rỡ, hỏi lớn:

_ Anh Nhu thật sao? Em, Lệ đây. Vợ Quân đây. Anh khác quá, em nhìn anh không ra

Nhu cũng vui mừng không khác gì Lệ, chàng vồn vã:

_ Lệ thay đổi quá, anh cũng nhìn không ra. Quân về chưa?

_ Dạ, ảnh về được một tuần nay. Đang đi làm " công tác" trên đồn công an phường. Anh vào nhà chơi, chờ ảnh về.

Nhu theo Lệ vào nhà.

Nhìn thoáng qua, Nhu thấy căn nhà trống trải chẳng có vật gì đáng giá. Bộ ghế cẩm lai ngày xưa, bây giờ được thay thế bởi bộ ghế gỗ ván thùng xiêu quẹo. Những món đồ trưng

https://tieulun.hopto.org

bày mà Nhu đã thấy ngày nào giờ đã biến mất .Chợt nghĩ, Nhu đã hiểu những món đồ đó đã đi đâu rồi.

Một chút xót xa, Nhu thầm nghĩ: " Mới đó, thắm thoát mà đã tám năm rồi. Tám năm với biết bao sự đổi thay. Con người, cả cảnh vật cũng đều thay đổi. Tám năm nằm trong nhà tù " cải tạo" nào ai hình dung được mọi chuyện xảy ra ở ngoài. Tội nghiệp Lệ quá, ai ngờ mới ngày nào là một hoa khôi của trường Nữ trung Học Trinh Vương , bây giờ đã biến thành một người đàn bà mặt chai, mày nám đen đúa như kẻ quê mùa.

Tám năm chấm dứt chiến tranh _ Tám năm "giải phóng" Những kẻ giáo điều đã biến người dân thành những công cụ sản suất ra cuả cải, vật chất để rồi từ con người đã trở thành là những con vật hai chân, chỉ biết làm việc và phục vụ cho chúng.Những mỹ từ tốt đẹp: " độc lập, tự do, hạnh phúc" chỉ la ụnhững sáo ngữ lừa gạt, phỉnh phờ những người dân ít học. Đau đớn thay cho một dân tộc đang bị đọa đày."

Mãi suy nghĩ, bỗng Nhu nghe tiếng Quân từ ngoài vọng vào:

_ Lệ ơi! Cu Hùng đi học về chưa em?

Nghe tiếng chồng gọi, Lệ lên tiếng:

_ Dạ, con chưa về, nhưng có anh Nhu mới " ra trại " ghé thăm đây.

Nghe vợ bảo có Nhu, Quân vội vàng vào nhà. Gặp Nhu, không kể sao nỗi vui mừng của Quân. Chàng ôm chầm lấy Nhu nói trong nghẹn ngào:

_ Rốt cuộc chúng mình cũng còn gặp nhau phải không Nhu? Tất cả cũng đã qua rồi, bây giờ chúng ta bắt đầu làm lại Nhu ạ!

Nhu nói trong nỗi uất ức tận cùng:

_ Chúng ta còn gì làm lại đây Quân! Tất cả đã hết rồi.

Mãi vui gặp lại bạn, bây giờ nhìn lại, Quân mới hiểu được câu nói cuả bạn. Quân ngậm ngùi hỏi bạn:

_ Tại sao Nhu ra nông nỗi này?

Nhu trầm buồn kể lại:

_ Cách nay một năm, bọn cán bộ chọn lựa một số " cải tạo" đi làm công tác gở mìn. Chúng bảo: " Những người được lựa chọn vào toán gở mìn là những thành phần đã được đảng và nhà nước tin tưởng vào thành quả lao động tốt, học tập tốt, cho nên đảng và nhà nước mới giao phó nhiệm vụ khó khăn.

https://tieulun.hopto.org

Sau khi làm nhiệm vụ xong, sẽ được đảng và nhà nước khoan hồng cho về sum họp với gia đình."Kết quả nhiệm vụ " đảng giao phó" là bốn tù cải tạo chết, mười hai người thành kẻ phế nhân, trong đó có mình. Và một năm sau, đảng và nhà nước mới thật sự " phóng thích" cho những thằng tù thương tật lê lếch ra khỏi trại".

Quân thương xót cho thân phận bạn. Chàng thầm nghĩ: " với cuộc sống hiện tại, dù là con người vẹn toàn thân thể cũng còn khó khăn tìm được miếng ăn, huống chi là một người tàn tật như Nhu,. Hơn nữa, Nhu lại là người chí cố vô thân, chẳng có bà con họ hàng thân thích. Là một người bước ra cuộc đời từ Cô nhi viện, Nhu sẽ sống như thế nào đây?"

Quân thương bạn nhưng nghĩ lại hoàn cảnh của mình hiện tại làm sao giúp đở cho bạn !" Nhưng dù sao ta cũng không thể bỏ bạn trong hoàn cảnh này"_ Quân nghĩ vậy.

_ Nhu ra tù khi nào?

_ Mới bước xuống xe là đi tìm Quân ngay đây. Suy nghĩ một thoáng, Nhu tiếp:

_ Quân đã biết hoàn cảnh của Nhu rồi, còn biết tìm ai ngoài Quân. Nếu hôm nay không gặp Quân thì Nhu chỉ còn cách ra chợ ngủ thôi Quân ạ!

Xót xa cho thân phận bạn. Quân an ủi:

_ Thôi đừng buồn Nhu. Đây là số mệnh chung của đất nước.

Nhu cứ nhìn gia đình Quân sẽ thấy. Tất cả đã đổi thay? Thôi thì, Nhu hãy ở lại đây với vợ chồng Quân. Có gì ăn nấy. " Trời sinh voi, sinh cỏ" mà Nhu. Hãy vui lên để mà sống Nhu ạ!

_ Cảm ơn vợ chồng Quân, Nhu xin tạm ở với vợ chồng Quân một thời gian chứ bây giờ không còn con đường nào khác.

Suy nghĩ một giây, Nhu hỏi Lệ:

_ Lệ à! Lệ có nghe tin tức gì cuả Tuyết-Ngọc?

_ Dạ! Hồi cuối tháng ba, bảy lăm hầu hết mọi gia đình ở Qui Nhơn đều di tản về phương Nam. Gia đình em và Ngọc cũng vậy. Sau bảy lăm, gia đình em trở lại Qui Nhơn còn gia đình Ngọc thì chẳng thấy. Em nghe nói hình như cả gia đình Ngọc đã vượt biên rồi. Từ đó đến nay, em chẳng nhận được tin tức gì của Ngọc. Hiểu rõ tâm trạng và nỗi buồn cuả Nhu hiện tại. Lệ an uỉ:

_ Thôi đừng buồn anh Nhu ạ! Anh cứ ở lại với gia đình chúng em rồi lần hồi dò hỏi tin tức cuả Ngọc. Biết đâu sẽ tìm được và Ngọc vẫn còn chờ anh.

https://tieulun.hopto.org

Nhu không nói, chỉ mỉm cười buồn. Bỗng, Lệ hỏi Nhu:
_ Nếu không " giải phóng" chắc giờ này anh và Ngọc đã làm đám cưới và có con như bọn em rồi?
_ Có thể vậy. Anh vừa nhờ đơn vị trưởng đứng ra làm lễ hỏi thì chiến trường sôi động và kết liễu chiến tranh … Nhu bỏ lửng câu nói cố giằng sự xúc động.

Để phá tan không khí u buồn. Lệ bảo:
_ Anh Nhu ngồi nói chuyện với anh Quân, em ra chợ một chút, sẽ về làm cơm cho các anh. Trước khi đi Lệ không quên dặn chồng:
_ Anh xếp chổ nghỉ cho anh Nhu, em sẽ về ngay. Hôm nay có anh Nhu, em sẽ nghỉ một buổi.

Lệ đi rồi, còn lại hai bạn ngồi tâm sự_ Ôn lại quảng đời những tháng ngày qua.

oOo

Ngồi trầm ngâm với nỗi buồn chan chứa. Nhu thầm nghĩ: " Bây giờ mình sống sao đây? Với một thân tàn phế tật nguyền. Không lẽ mình cứ ăn bám vào vợ chồng Quân hoài sao? Gia đình Quân cũng chẳng còn gì. Tất cả đồ đạc trong nhà, vợ Quân đã đem bán hết. Chắt chiu mua từng ký gạo sống qua ngày.Từ khi Quân ra trại đến nay đã hơn ba tháng chẳng làm được gì. Tất cả thời giờ đều dồn vào "công tác" cho địa phương.Vợ Quân chạy bửa bằng mối chợ trời với những món đồ cũ nhưng cũng chẳng vào đâu. Cuộc sống của gia đình Quân đã khó khăn lại càng khó khăn hơn từ ngày có mặt Quân và Nhu. Hai vợ chồng với một đứa con và thêm Nhu là bốn miệng ăn, một mình vợ Quân chạy bửa làm sao cho xiết với thời buổi "Gạo châu, củi quế". Nghĩ vậy, nên một ngày, Nhu bàn với vợ chồng Quân là đưa cho mượn một ít vốn để đi bán vé số lấy tiền góp vào cùng vợ chồng Quân.

Mới nghe đề nghị của Nhu, vợ chồng Quân đã phản đối ngay, nhưng Nhu nói với vợ chồng Quân:
_ Với tấm lòng của vợ chồng Quân, Nhu rất cảm ơn, nhưng Nhu ngồi nhà buồn chán, và hơn nữa, hai bạn cũng quá khó khăn. Tuy tàn tật nhưng Nhu vẫn còn chống nạn đi được mà. Nghe Nhu nói vậy, hai vợ chồng Quân cũng đành nghe theo.

Thời gian thắm thoát trôi qua, Nhu đã ở với gia đình Quân đã gần nửa năm.

https://tieulun.hopto.org

Hằng ngày bằng đôi nạn gỗ, Nhu lê thân khắp hang cùng, ngõ hẻm với tập vé số trên tay dạo bán để tìm miếng ăn sống tạm qua ngày. Nhu đã quên đi quá khứ cuả những tháng ngày tươi hoa, mộng đẹp. Tương lai đầy ấp những ước mơ cùng với Ngọc dựng xây một thiên đường tình ái.

Một ngày, đứng trước cổng nhà Ngọc nhìn vào. Nhìn lại cảnh cũ, lòng Nhu cảm thấy bùi ngùi, xúc động. Bỗng dưng hình ảnh ngày xưa hiện về:

" Cũng nơi này, ngày xưa anh đến, em đã vội vàng nấm lấy tay anh mừng vui khôn xiết. Líu lo những lời thương nhớ: "_Anh về khi nào?" "- Mới về đến em ngay" "_Thật?" "_ Thật " "_ khi nào anh đi? " " _ Mai" "_ Sao mau vậy?" "_ Lính mà em".

Ngôi nhà vẫn như ngày xưa nhưng con người thì đã thay đổi.

Một người đàn ông giọng nói rặc xứ Quảng Bình từ trong nhà bước ra hỏi Nhu:

_ Ông tìm ai?

_ Dạ, nhà này trước đây là của bạn tôi, tôi đến tìm…

Không để cho Nhu nói hết câu, người đàn ông cắt ngang:

_ Nhà này của thằng thiếu tá " ngụy" gia đình nó đã bỏ trốn đi hết rồi.

Nhu nhìn người đàn ông trong ánh mắt căm giận, lần lủi chống nạn bỏ đi.

***

Một buổi sáng, Lệ sắp sửa ra chợ thì người phát thư gọi lớn:

_ Có bà Nguyễn thị Mỹ Lệ ở nhà?

Lệ vội vàng chạy ra:

_ Có, tôi đây.

_ Bà có thư từ Mỹ gởi về.

Dù chưa biết thư của ai gởi về nhưng Lệ cũng vội lấy tiền " thông cảm" đưa cho người phát thư và không quên nói lời " Cảm ơn"

Cầm lá thư trên tay, đọc qua địa chỉ cuả người gởi ngoài phong bì: " Lê thị Tuyết-Ngọc". Thoáng một giây bàng hoàng. Lệ vội vào nhà xé thư ra đọc:

https://tieulun.hopto.org

Chicago, ngày… tháng… năm…

Lệ thân mến!

Từ năm 1980. Ngọc đã viết thư về cho Lệ để hỏi thăm để hỏi thăm tin tức cuả Nhu nhưng Ngọc chẳng nhận được thư trả lời. Nay, Ngọc lại viết thư tiếp, gởi về cho Lệ nữa đây. Lệ à! Những gì ở Việt Nam Ngọc đã hiểu một phần, do số bà con mới vượt biên qua kể lại. Do đó, Ngọc không hỏi nhiều. Không biết lá thư này, Lệ có nhận được? Vắn tắt vài hàng. Lệ nhận được thư, cố gắng hồi âm cho Ngọc. Biết tin gì về Nhu, viết rõ cho Ngọc biết ngay. Chín năm xa Nhu, Ngọc sống trong sự nhung nhớ đợi chờ. Ngọc đã viết thư về Việt Nam, hỏi thăm bạn bè nhiều nơi nhưng rất ít được thư hồi âm và nếu có thì cũng chẳng ai biết tin tức gì về Nhu.

Ngọc và gia đình rời Việt Nam vào ngày cuối cuả tháng tư bảy mươi lăm. Địa chỉ của Ngọc:

Lê thị Tuyết-Ngọc ….. Anh Quân về chưa? Cháu Hùng đã hơn mười tuổi rồi? Cho Ngọc gởi lời thăm anh Quân và hôn cháu Hùng. Biết được tin cuả anh Nhu có thể Ngọc sẽ tìm cách về Việt Nam thăm ngay. Hẹn ngày gặp nhau.

Bạn Lệ: Lê thị Tuyết-Ngọc

oOo

Nhu cầm lá thư của Ngọc gởi về cho Lệ. Nhìn nét chữ của người yêu năm cũ. Nhu nghẹn ngào: " Có còn gì nữa đâu em! Tất cả đã hết rồi.Tất cả chỉ còn là kỷ niệm. Hiện tại với một thân tàn phế này, anh có còn xứng đáng với em? Em có còn chấp nhận một tình yêu? Hay chỉ còn là một thứ tình thương hại! Thôi thì cái gì đã qua hãy cất vào quá khứ. Hãy để em sống với mộng đẹp ngày xưa với bóng hình của một chàng chiến binh kiêu dũng. Một " người hùng" lý tưởng luôn ngự trị trong trái tim em, hơn là hiện thực em nhìn thấy một con người với tấm thân tàn ma dại, hàng ngày lê la khắp phố chợ cuối đường. Thôi! Vĩnh biệt nghe em."

Chiều nay, vợ chồng Quân chờ mãi chẳng thấy Nhu trở về. Vào nơi giường ngủ của Nhu, Lệ bắt gặp lá thư của

https://tieulun.hopto.org

Nhu để lại, vỏn vẹn chỉ có vài dòng:

"Lệ, Quân và cháu Hùng thương mến! Có lẽ, hai bạn rất buồn vì quyết định ra đi đột ngột của Nhu. Hai bạn tha thứ cho Nhu, ra đi không một lời giã từ. Vì Nhu biết, nếu nói cho hai bạn thì không thể nào hai bạn để cho Nhu ra đi được. Xin hai bạn hiểu cho Nhu. Xa vợ chồng Quân và cháu Hùng, Nhu buồn lắm nhưng biết sao hả Lệ, Quân! Nhu không muốn một ngày nào đó, Tuyết Ngọc nhìn Nhu bằng cặp mắt thương hại. Nhu muốn luôn để trong tim Tuyết Ngọc một hình ảnh đẹp của ngày xưa. Mai này, nếu vợ chồng Quân có gặp lại Tyuết - Ngọc xin đừng kể gì về hiện tại của Nhu và hãy nói lại với Tuyết-Ngọc là cả suốt cuộc đời này, Nhu luôn nhớ đến Tuyết Ngọc. Mong có ngày gặp lại.

Chúc lành hai bạn. Gởi một nụ hôn cho cháu Hùng.

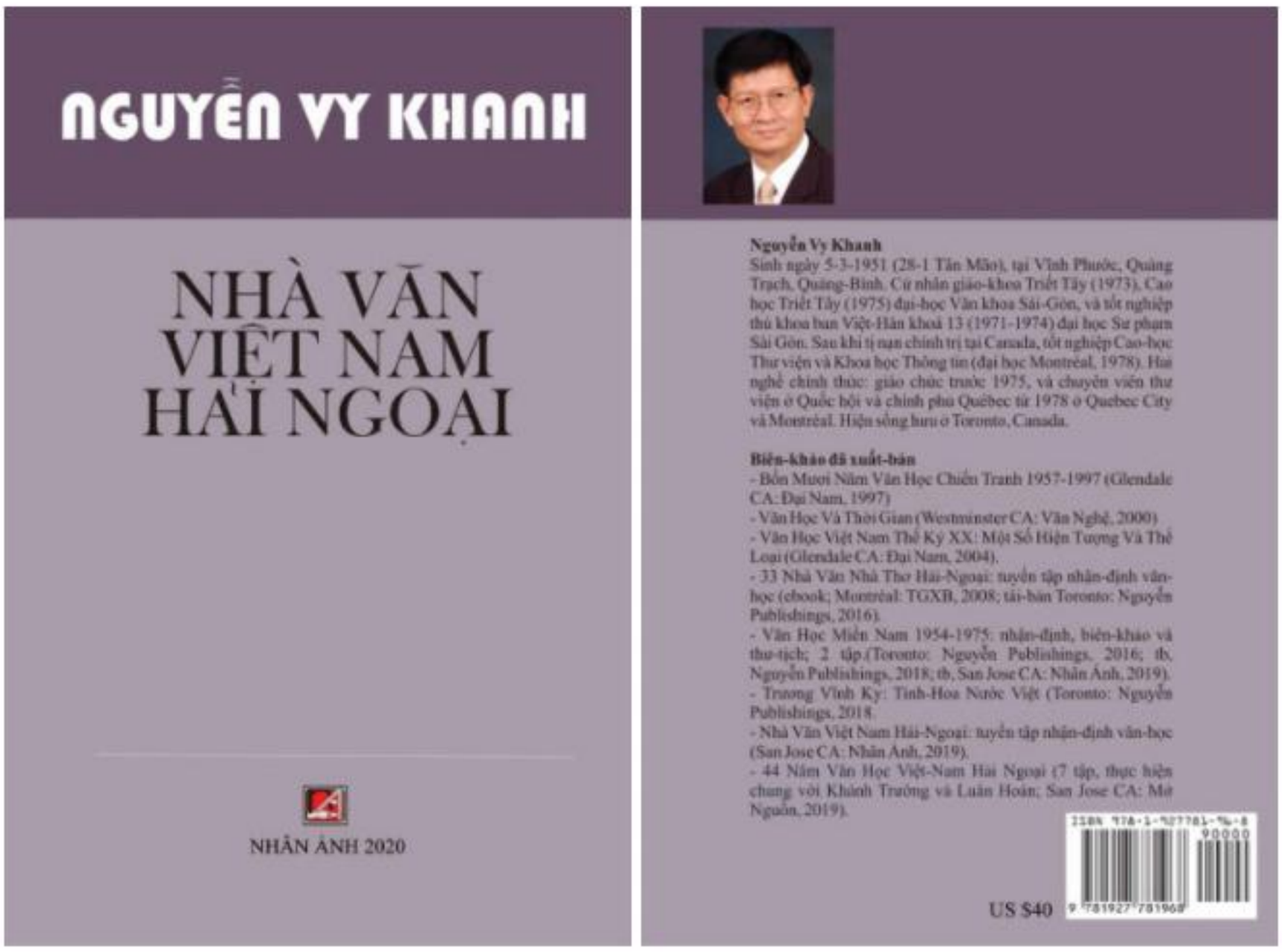
Thân ái: Nguyễn văn Nhu.

Đọc xong thư của Nhu , vợ chồng Quân vội vàng chạy ra sân. Bỗng dừng lại. Quay mặt. Cùng nhìn về một hướng trời xa… Thật xa. Một vầng mây đen kéo tới. Những giọt mưa bắt đầu rơi rớt. Lệ ôm chầm lấy Quân. Từng giọt nước mắt rơi dần… rơi dần.

PHAN TƯỞNG NIỆM

https://tieulun.hopto.org

Trong tháng 1 /2021 vừa qua, tạp chí
Văn Học Mới nhận được quyển
NHÀ VĂN VIỆT NAM HẢI NGOẠI
do Nhà Biên Khảo, Nhận định Văn Học
NGUYỄN VY KHANH gởi tặng...
Văn Học Mới chân thành cảm ơn
Nhà Biên Khảo, Nhận định Văn Học
Nguyễn Vy Khanh
Nay xin giới thiệu
đến quí tác giả
và quí bạn đọc yêu mến
Văn Học Nghệ Thuật...
Trân trọng
VĂN HỌC MỚI

https://tieulun.hopto.org

Trân trọng giới thiệu đến qui thân hữu, VNS và qui độc giả, một quyển sách đã xuất bản:

108 Nhà Thơ Nhà Văn Việt GiữaThế Kỷ 20, Quyển Thượng, do Nhà Thơ, Nhà Biên Khảo **Ngô Nguyên Nghiêm biên soạn**

Liên lạc về:

NGÔ NGUYÊN NGHIÊM

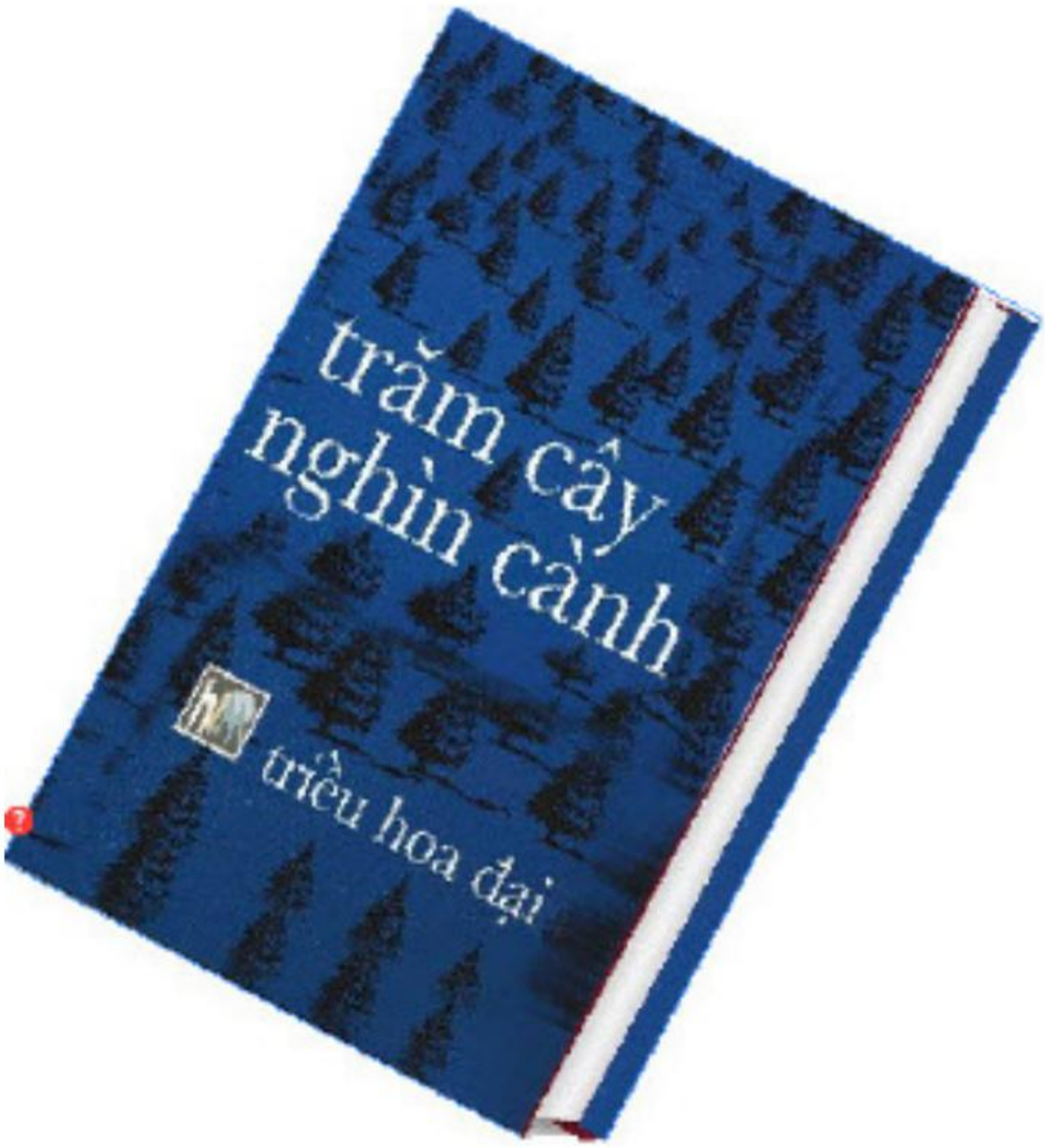
21 Hưng Phú P8 Quận 8, TP/HCM/ Việt Nam

ĐTDĐ: 090 777 9811

https://tieulun.hopto.org

PHỎNG VẤN VĂN HỌC
TRÂN TRỌNG GIỚI THIỆU
TẬP SÁCH PHỎNG VẤN 14 VĂN THI HỮU -
PHÊ BÌNH & NHẬN ĐỊNH VĂN HỌC
DO NHÀ THƠ TRIỀU HOA ĐẠI THỰC HIỆN.
NXB VĂN HỌC MỚI ẤN LOÁT VÀ PHÁT HÀNH

1/ SONG THAO
2/ HOÀNG XUÂN SƠN
3/ HÀ NGUYÊN DU
4/ HỒ ĐÌNH NGHIÊM
5/ NGUYỄN HÀN CHUNG
6/ NGUYỄN VY KHANH
7/ HOÀNG CHÍNH
8/ NGUYỄN THỊ KHÁNH MINH
9/ VŨ HOÀNG THƯ
10/ PHẠM NGŨ YÊN
11/ LÊ VĨNH TÀI
12/ PHAN THỊ TRỌNG TUYẾN
13/ PHÙNG NGUYỄN (nhà văn quá cố).
14/ HOÀI ZIANG DUY.

https://tieulun.hopto.org

Nhà xuất bản Văn Học Mới hân hạnh giới thiệu:

Trăm Cây Nghìn Cành
(Phỏng Vấn Văn Học)
do nhà thơ
Triều Hoa Đại thực hiện.

Một tác phẩm được tập hợp bởi mười bốn
(14) văn thi hữu, nhà phê bình & nhận định văn học
của các tác giả đã thành danh.

Với mười bốn (14) tên tuổi lẫy lừng đã và đang
ở cùng & sống với văn chương qua rất nhiều thập kỷ
đủ đã nói lên tầm mức quan trọng của văn học giữa những thăng trầm
của biết bao nổi trôi theo vận nước.

Đọc Trăm Cây Nghìn Cành
quý vị sẽ cảm nhận được những trải lòng
ở giờ phút "nói thật" của các văn, thi hữu góp mặt trong tác phẩm.

Liên lạc:
NXB Văn Học Mới
10291 Arundel Ave.
Westminter, CA 92683 – 5821
vanhocmoi68@gamail.com
hanguyendu@gmail.com
Cell: 714-723-9652
oOo
Liên lạc với tác giả:
TRIỀU HOA ĐẠI
286 CALLIOPE ST
OCOEE, FLORIDA 34761 - 4616
Cell: 904- 496-6117

https://tieulun.hopto.org

Toàn BBT và quí cộng tác viên
tạp chí VĂN HỌC MỚI :
Thương tiếc:
Nhà Biên Khảo Văn Học Sử TRẦN BÍCH SAN
Qua đời ngày 9 tháng 1 năm 2021
tại TP New Orleans, Louisiana Hoa Kỳ,
Hưởng thọ 81 tuổi.
Ca sĩ LỆ THU
Qua đời ngày 15 tháng 1 năm 2021, tại bệnh viện
Memorial Care Orange Coast Medical Center, Fountain Valley.
Hưởng thọ 78 tuổi.
Nhà thơ TƯỜNG LINH
Qua đời ngày 5 tháng 2 năm 2021, tại Sài Gòn.
Hưởng thọ 90 tuổi.
Nhà thơ NGUYỄN LƯƠNG VỊ
Qua đời ngày 17 tháng 2 năm 2021, tại California, Hoa Kỳ.
Hưởng thọ 69 tuổi.
Phu nhân Nhà văn nhạc sĩ Nguyễn Đình Toàn,
(Cựu XNV/CT Nhạc chủ đề trước 1975) Nhũ danh
Maria **NGUYỄN THỊ THU HỒNG**
Qua đời 24 /2/ 2021 tại tp Westminster, Orange county CA
Hưởng thọ 78 tuổi
Văn Học Mới thành kính chia buồn
cùng gia đình quí Văn Thi Nhạc sĩ, Nghệ sĩ, Nhà báo, Nhà Biên Khảo.
Cầu hương hồn người quá cố an lạc nơi cõi vĩnh hằng.

oOo

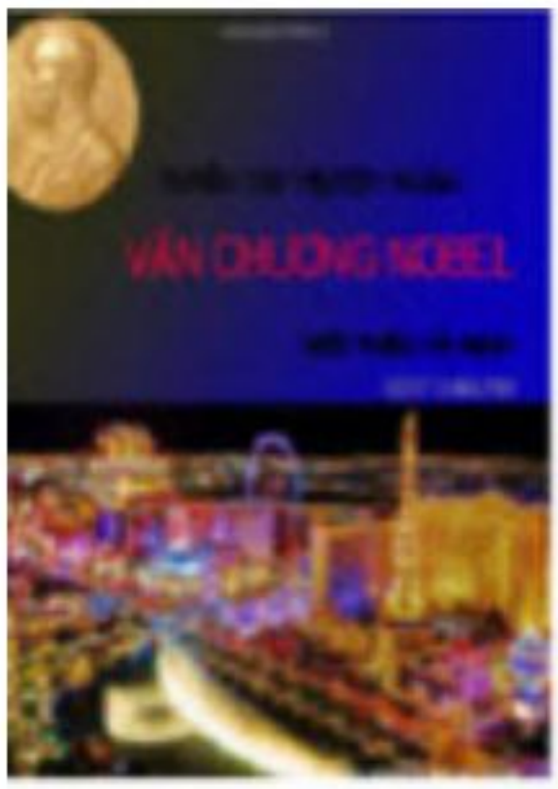
Nguyễn Thị Thảo An, Thùy An, Nguyễn Lương Ba, Nguyễn Thị Thanh Bình, Phạm Quốc Bảo, Nguyễn An Bình, Hoàng Chính, Lâm Chương, Nguyễn Hàn Chung, Khaly Chàm, Hà Nguyên Du, Quyên Di, Quan Dương, Phan Hạ Du, Viên Dung, Hoài Ziang Duy, Triều Hoa Đại, Phạm Xuân Đài, Đào Trung Đạo, Trần Vạn Giã, Vũ Uyên Giang, Nguyễn Trung Hối, Hạ Quốc Huy, Thái Tú Hạp, Ngã Phương Huyền, Mộng Yên Hà, Phan Tấn Hải, Trần Việt Hải, Nguyễn Thị Hồng Hải, Lê Hữu, Trần Yên Hòa, Trần Nghi Hoàng, Nông Thị Hưng, Khế Iêm, Đỗ Kh, Nguyễn Vy Khanh, Khê Kinh Kha, Doãn Khánh, Sa Chi Lệ, Mã Lam, Khánh Lan, Nguyễn Thị Ngọc Lan, Nguyễn Đình Từ Lam, Nguyên Lạc, Nguyên Lê, Nguyễn Vĩnh Long, Trần Dạ Lữ, Trang Luân, Hồng Lĩnh, Lê Tuyết Lan, Nguyễn Thị Khánh Minh, Miêng, Phan Thành Minh, Chu Vương Miện, Tràm Cà Mau, Nguyên Minh, Phan Thành Minh, Ngô Nguyên Nghiễm, Chu Thụy Nguyên, Cổ Ngư, Mai Ninh, Nguyễn Thị Ngọc Nhung, Huỳnh Liễu Ngạn, Minh Nguyễn, Quang Nguyễn, Quỳnh Nga, Trần Thoại Nguyên, Nguyễn Quang Nhạc, Gia đình Trần Văn Nam, Nhật Nguyễn, Đức Phổ, NP Phan, Nguyễn Nguyên Phượng, Phan Tưởng Niệm, Bạch Xuân Phẻ, Đặng Phùng Quân, Đỗ Quyên, Hà Bạch Quyên, Lữ Quỳnh, Nguyễn Văn Sâm, Tuệ Sĩ, Hoàng Xuân Sơn, Nguyễn Đình Toàn, Hoàng Ngọc-Tuấn, Nguyễn Minh Triết, Nguyễn Mạnh Trinh, Phan Ni Tấn, Trần Văn Tích, Đinh Phụng Tiến, Trần Hoài Thư, Nguyễn Đức Tùng, Khánh Trường, Thành Tôn, Thu Thuyền, Phan Thị Trọng Tuyến, Quỳnh Thi, Đặng Thơ Thơ, Lê Hưng Tiến, Lê Hữu Minh Toán, BT Áo Tím, Xuân Thủy, Trần Đức Tín, Nguyễn Trí, Huỳnh Viết Tư, Phạm Hồng Thái, Monghoa Vothi, Nguyễn Hải Thảo, Trần Hoàng Vy, Trần Hạ Vi, Ngô Thế Vinh, Hư Vô, Lưu Diệu Vân, Nguyễn Đình Phượng Uyển, Nguyễn Khôi Việt, Ngô Tinh Yên...

https://tieulun.hopto.org

GIỚI THIỆU SÁCH

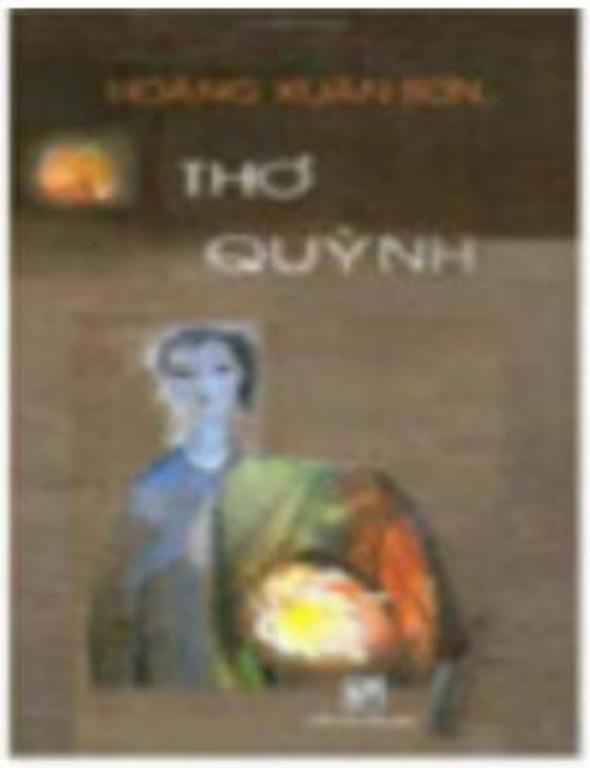
NGÃ PHƯƠNG HUYỀN phụ trách

TRÂN TRỌNG GIỚI THIỆU ĐẾN QUÍ ĐỘC GIẢ
SÁCH ÂN HÀNH TRONG NĂM 2018 & 2019 DO NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC MỚI
MỌI SỰ CẦN IN ẤN HAY MUA SÁCH
XIN LIÊN LẠC :
hanguyendu@gmail.com
vanhocmoi68@gmail.com
Sách có bán trên hệ thống toàn cầu AMAZON
https://www.amazon.com/s?k=V%C4%82N+H%E1%BB%8CC+M%E1%BB%9AI&ref=nb_sb_noss

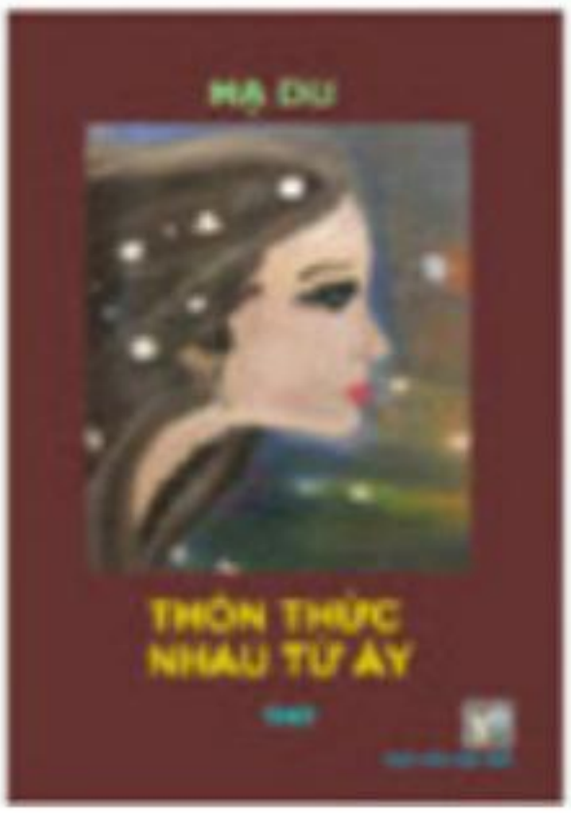

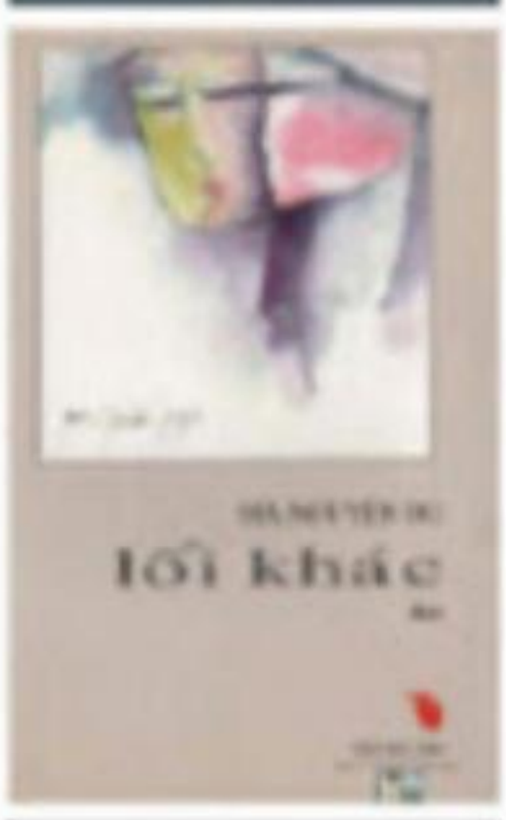

https://tieulun.hopto.org

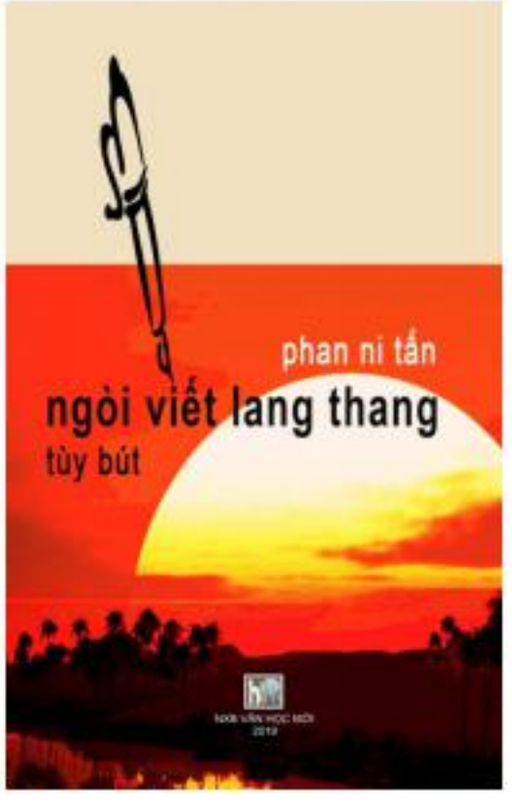

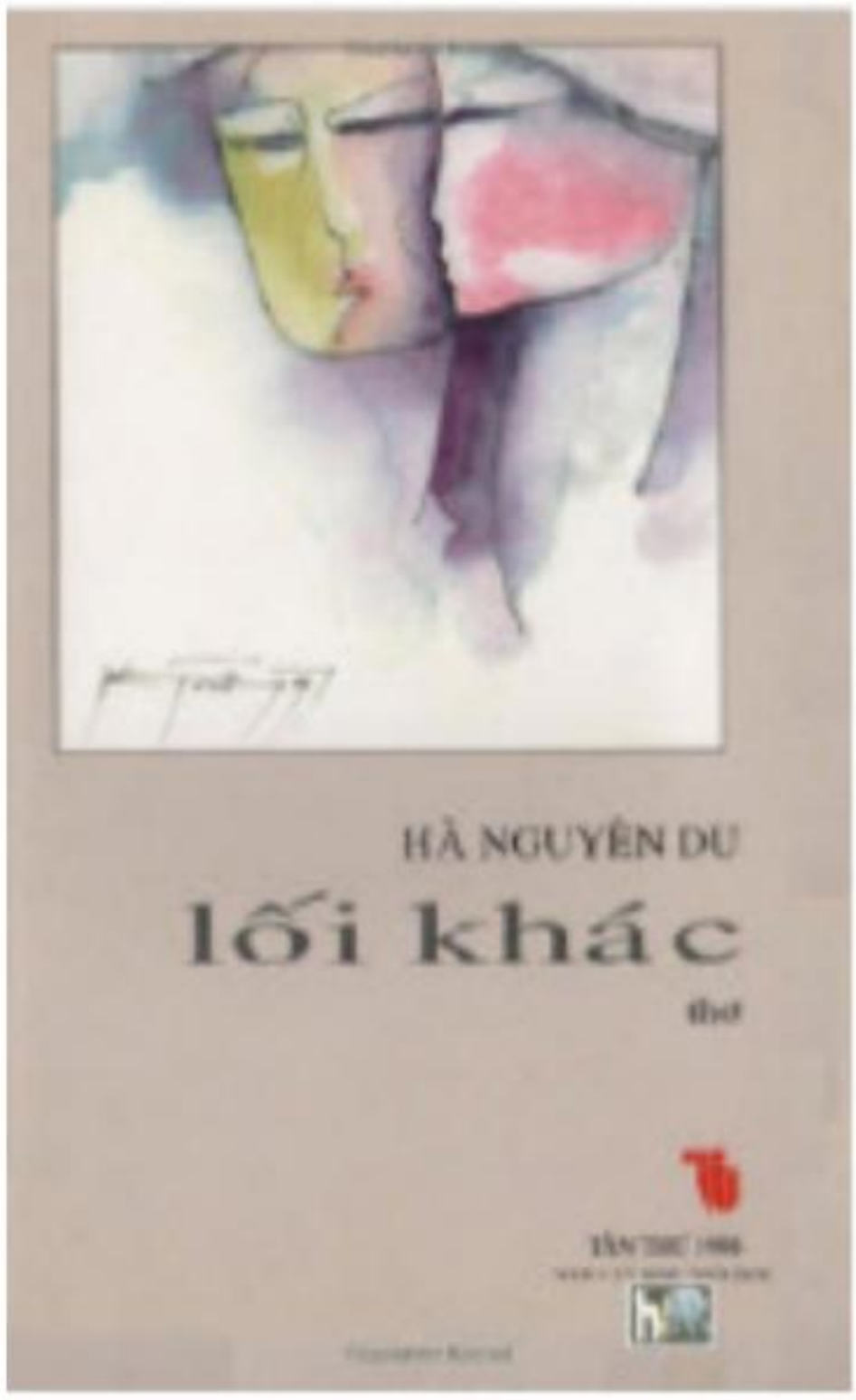

https://tieulun.hopto.org

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC MỚI
TỪ THÁNG 5 ĐẾN 7
ĐÃ XUẤT BẢN 4 CUỐN SÁCH RẤT HAY
DO GIÁO SƯ NGUYỄN TRUNG GIANG
DỊCH TỪ NHỮNG TÁC PHẨM THIỀN CỦA ĐẠO SƯ OSHO...
ĐÃ CÓ BÁN TRÊN AMAZON
NXB / VHM XIN TRÂN TRỌNG GIỚI THIỆU ĐẾN QUÍ ĐỘC GIẢ

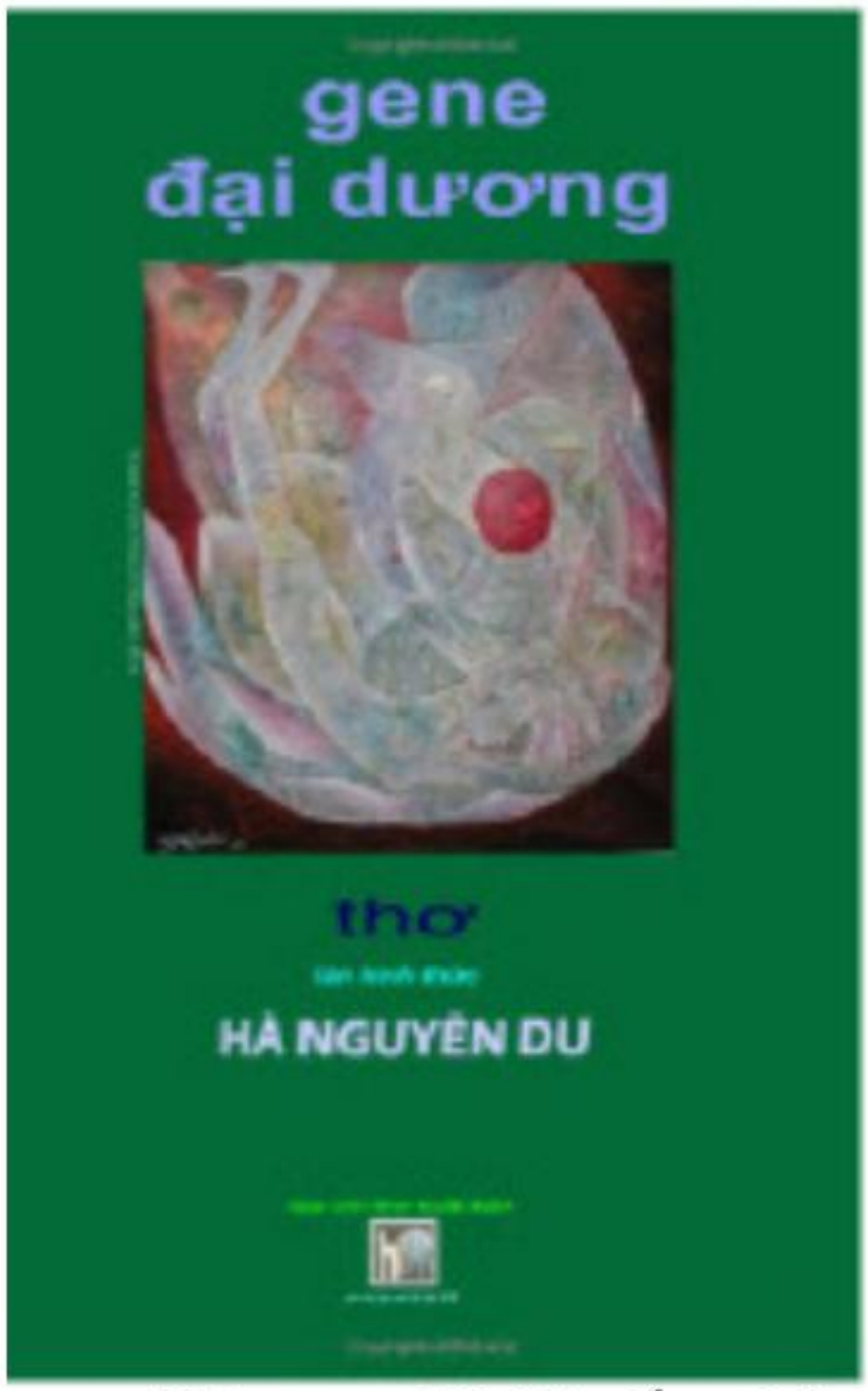

https://tieulun.hopto.org

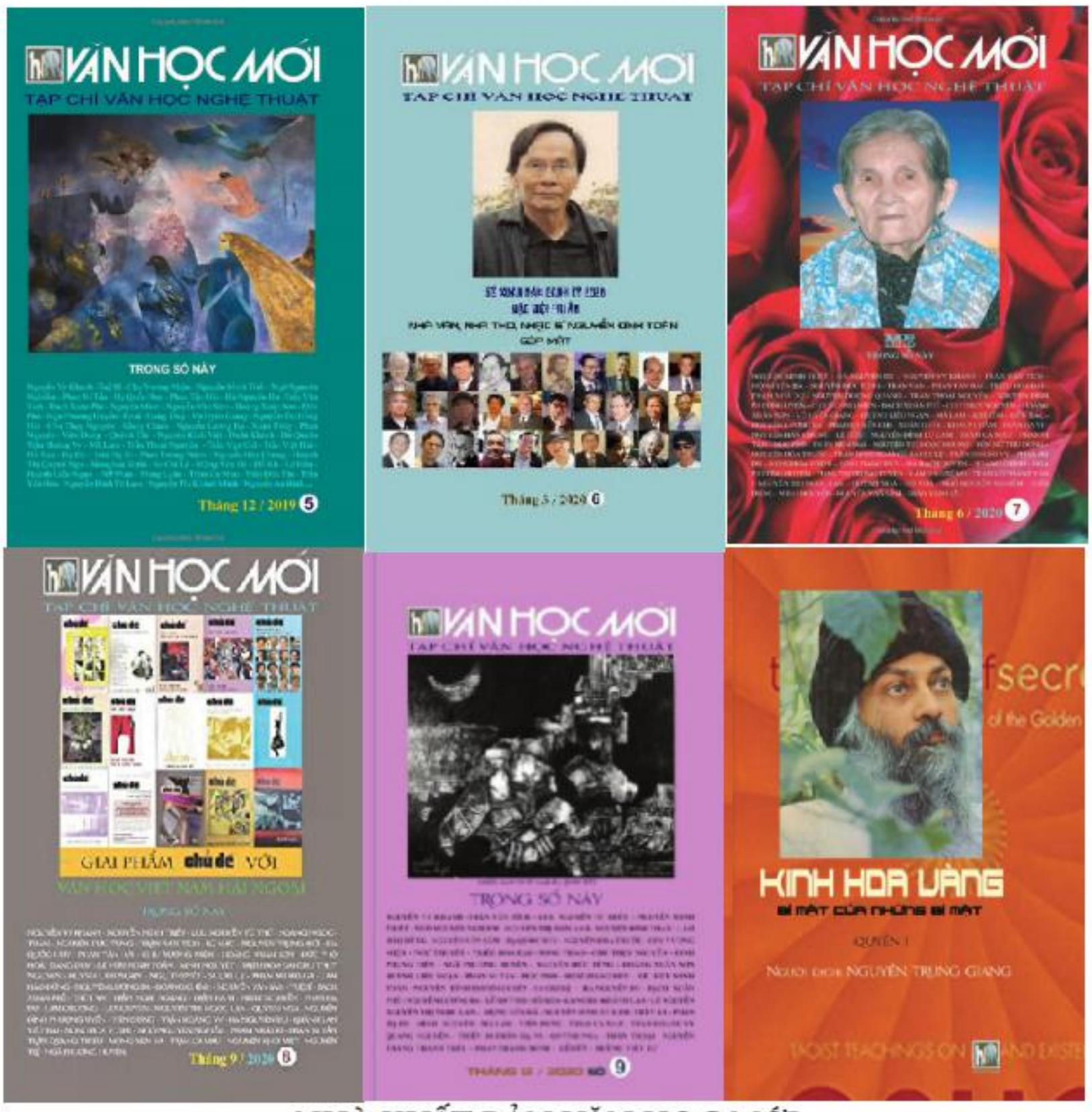
Trân trọng giới thiệu đến quí độc giả 4 tập thơ HÀ NGUYÊN DU
xuất bản những năm 1998 / 2001 / 2003 / 2018. Hiện có bán trên AMAZON

https://tieulun.hopto.org

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC MỚI
VỪA QUA ĐÃ XUẤT BẢN 4 CUỐN SÁCH
1. TRĂM CÂY NGHÌN CÀNH
2. TUYỂN TẬP THƠ ĐỨC PHỔ
3. ZEN: HUYỀN BÍ VÀ THI CA CỦA BÊN KIA
4. THƠ MÃ LAM: TÌNH YÊU TA NỞ THIÊN ĐÀNG
NXB / VHM XIN TRÂN TRỌNG GIỚI THIỆU ĐẾN QUÍ ĐỘC GIẢ

https://tieulun.hopto.org

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC MỚI
VỪA QUA ĐÃ XUẤT BẢN 5 CUỐN SÁCH
1. VĂN HỌC MỚI SỐ 5, 6, 7, 8, 9
VÀ KINH HOA VÀNG - CỦA DỊCH GIẢ
GS NGUYỄN TRUNG GIANG
NXB / VHM XIN TRÂN TRỌNG GIỚI THIỆU
ĐẾN QUÍ ĐỘC GIẢ

https://tieulun.hopto.org

NXB VĂN HỌC MỚI
TRÂN TRỌNG
GIỚI THIỆU SÁCH ĐÃ ẤN HÀNH VÀ
GIÁ SÁCH BÁN TRÊN CỬA HÀNG AMAZON

oOo

1. Lối Khác - Thơ Hà Nguyên Du
Giá $ 18.00
2. Anh Biết Em Yêu Dấu - Thơ Hà guyên Du
Giá $ 20.00
3. Gene Đại Dương - Thơ Hà Nguyên Du
Giá $12.00
4. Vầng Thơ Trên Đóa Quỳ Vàng - Thơ Hà Nguyên Du
Giá $20.00
5.,Văn Học Mới số 1
Giá $ 15.00
6. Văn Học Mới số 2
Giá $ 18.00
7. Văn Học Mới số 3
Bìa mềm giá $ 18.00 - Bìa cứng giá $ 35.00
8. Văn Học Mới số 4
Giá $ 18.00
9. Văn Học Mới số
Giá $ 20.00
10. Văn Học Mới số 6
Giá $ 20.00
11. Văn Học Mới số 7
Giá $ 20.00
12. Văn Học Mới số 8
Giá $ 20.00
13. Truyện thơ Thạch Sanh Lý Thông
- Nguyễn Văn Sâm
Giá $ 15.00
14. Thơ Quỳnh- Hoàng Xuân Sơn
Giá $ 18.00
15. Văn Chương Nobel - Scott Nguyen
Giá $ 18.00

https://tieulun.hopto.org

16. Con Đường Tâm Linh - Tập 1
Dịch giả Nguyễn Trung Giang
Giá $ 23.00
17. Con Đường Tâm Linh - Tập 2
Dịch giả Nguyễn Trung Giang
Giá $ 23.00
18. Bóng Tre
Dịch giả Nguyễn Trung Giang
Giá $ 23.00
19. Chính Thân Này Là Phật
Dịch giả Nguyễn Trung Giang
Giá $ 17.00
20. Linh Hồn Cho Vũ Điệu
Dịch giả Nguyễn Trung Giang
Giá $ 28.00
21. Nhịp Đập Trong Nhau -Thơ Phan Hạ Du
Bìa mềm giá $ 12.00_Bìa cứng $20. 32
22. Thổn Thức Nhau Từ Ấy -Thơ Phan Hạ Du
Bìa mềm giá $ 12.00_Bìa cứng $22.00
23. Thương Nhớ Người Dưng-Thơ Phan Hạ Du
Giá $ 12.00
24. Dấu Mốc - Nguyễn Lương Ba
Bìa mềm giá $ 12. 00- Bìa cứng $ 25.00

25. Có Một Thời Ở Quê Hương Tôi - Phan Ni Tấn
Giá $ 18.00
26. Ngòi Viết Lang Thang- Phan Ni Tấn
Giá $ 30.00
27. Người Tôi Yêu- Phan Ni Tấn
Giá $ 20.00
28. Tuyển Tập Thơ Đức Phổ
Bìa mềm giá $ 20.00 - bìa cứng $ 40.00

29. Trăm Cây Nghìn Cành - Triều Hoa Đại
Gía bìa mềm $ 28.00 - bìa cứng $ 45.00

30 . CD Nhạc Thơ Tân Hình Thức
Giá $10.00

https://tieulun.hopto.org

CHUYÊN TRỊ:

- Bệnh Nội Khoa như bệnh tim mạch, cao áp huyết, cao mỡ, tiểu đường, gan, thận, phổi.
- Các bệnh thần kinh, đau nhức, phong thấp.
- Bệnh đường ruột, đường tiểu.
- Yếu sinh lý cùng bệnh nhòai da, nám da...
- Trị thẹo lồi, đốt mụn cóc, thịt dư...
- Có chích ngừa các loại...
- Có máy đo tim, theo dõi tim suốt 24 giờ.
- Máy thử thính lực và máy đo chức năng phổi.
- Có chích thuốc bổ, thuốc trụ sinh, truyền nước biển.
- Chữa trị đau nhức hiệu qủa bằng bấm huyệt, nắn xương, chỉnh gân và bắp thịt.
- Chích thuốc đau nhức, chích thuốc nhờn cho đầu gối.
- Có siêu âm gan, thận, mạch máu và các loại siêu âm khác tại phòng mạch.

Chúc Mừng Xuân Kỷ Hợi
An Khang Thịnh Vượng

Địa Chỉ 1:
1002 N. Fairview Street,
Santa Ana, CA 92703
Tel : (714) 332-1069
Fax : (714) 709-4205

Giờ làm việc:
Thứ Hai, Tư, Sáu:
8:30AM – 5:00PM
Thứ Bảy:
8:00AM – 1:00PM
Chủ Nhật: Đóng Cửa
Giờ Lunch:
1:30PM – 2:00PM

Địa Chỉ 2:
12666 Brookhurst Street, #130
Garden Grove, CA 92840
Tel : (714) 332-1069
Fax : (714)709-4205

Giờ làm việc :
Thứ Ba & Thứ Năm:
8:30AM – 5:00PM
Thứ Bảy:
8:00AM – 12:00PM
chỉ làm hẹn với Bác Sĩ
Kelvin Mai
Chủ Nhật: Đóng Cửa
Giờ Lunch:
1:30PM – 2:00PM

https://tieulun.hopto.org

TRÂN TRỌNG GIỚI THIỆU NHẠC THƠ TÂN HÌNH THỨC
DO HÀ NGUYÊN DU PHỔ 13 BÀI THƠ ...
Của các nhà thơ hải ngoại và cả trong nước...

https://tieulun.hopto.org

TRẢ LỜI THƯ TÍN

1/ Tòa soạn Văn Học Mới, xin chân thành cảm ơn quí thân hữu là Nhà thơ, Nhà văn, Nhà Phê Bình, Biên khảo đã hết lòng ủng hộ..

Rất cảm ơn quí vị đã vì yêu mến VHNT nên không chút lo ngại khi nhiệt tình mua báo dài hạn.

Một niềm hạnh phúc nồng nàn đầy chất khích lệ là gia hạn sự ủng hộ cũng như tiếp tục đóng góp bài vở thường xuyên ... của quí tác giả, quí mạnh thường quân...

Tòa soạn VHM cũng không quên cảm ơn quí vị mua tạp chí của chúng tôi trên Amazon, kể cả mua trong những nhà sách ...

2/ Văn Học Mới số 10, xin trả lời về sự góp ý của một số tác giả lớn tuổi cho rằng VHM số 8 kỳ rồi với size 11 làm chữ nhỏ khó đọc. và đề nghị nên giữ size 12 như từ trước...

Trong VHM số 9 vừa qua, chúng tôi có nói rằng sẽ áp dụng đề nghị trên ...Nhưng VHM xin lỗi là không thể đáp ứng theo số ít đề nghị, mà phải tùy thuộc vào số đông mới hợp lý... Nghĩa là VHM vẫn giữ size cũ là size 11...

3/ Văn Học Mới vừa qua đã có thêm 3 cây bút trẻ bên VN tham dự:

Phan Thành Minh, Nông Thị Hưng, Hồng Lĩnh ... Nay, trong VHM số 11 có thêm cây bút trẻ nữa là Lê Tuyết Lan và một cây bút từng trải Nguyễn Hải Thảo...

4/ Những dự trù, những phương án cho tương lai VHM trong lúc này vẫn không thực hiện được, như thêm vào những tiểu mục cần thiết cho tờ báo có đầy đủ sắc màu ... Nhưng sự thật... vẫn chính là nội dung bài vở đóng góp có tầm cỡ hay giá trị đúng của một tạp chí VHNT hay không??

5/ Văn Học Mới số 12... Hiện bổn báo chưa có dự tính về có chủ đề hay không... Thường là tùy thuộc vào sự góp ý hay đề nghị của quí thân hữu cộng tác... Cho đến giờ này mà chưa có dự tính gì, coi như VHM số 12 không có chủ đề gì...

Trân trọng
VHM

https://tieulun.hopto.org

Thể lệ gởi bài về
Văn Học Mới

Gởi sáng tác, xin kèm theo địa chỉ, tên thật (có thể), số phone và email. Gởi đến Văn Học Mới, xin vui lòng đừng gởi báo khác. Nếu tác phẩm đã từng dùng hay phổ biến dưới dạng thức nào, quí vị nên cho bổn báo hay biết. Nhất là không nhận đăng bài đã đăng trên Facebook và không nhận bài vở viết tay...

oOo

Bài vở, đánh máy một mặt giấy. Xin dùng Microsoft Word với công cụ Uni Code hay Unikey là tốt nhất. Cần theo font chữ Arial hay Time New Roman. Bài không đăng không trả lại. Thời gian không đăng khoảng 2 số liên tiếp, quí vị có quyền gởi báo khác..

TẠP CHÍ VĂN HỌC MỚI:
PHÁT HÀNH 6 SỐ / NĂM
TỨC 2 THANG RA 1 SỐ
Chấm dứt không nhận bài vào ngày 30 của tháng thứ 1
Gởi bài vở cho Văn Học Mới, theo 2 Email :

1/ hanguyendu@gmail.com
2/ vanhocmoi68@gmail.com

oOo

Ngân phiếu / chi phiếu xin đề:

HA NGUYEN
10291 Arundel Ave
Westminster, CA 92683 - 5821- USA

https://tieulun.hopto.org

GIÁ BIỂU BÁO DÀI HẠN 6 số / NĂM

HOA KỲ / MỘT NĂM / $120.00. HAI NĂM $ 235.00

MUA_____/ NĂM

CANADA / MỘT NĂM / $138.00 / HAI NĂM $275.00
$25.00 / 1 số

Á CHÂU, ÂU CHÂU, ÚC CHÂU / MỘT NĂM / $138.00

HAI NĂM $275.00

MUA_____/ NĂM

Giá bán tại các nhà sách ở Mỹ US $20.00 / Cuốn

GIÁ BIỂU BÁO DÀI HẠN 6 số / NĂM

HOA KỲ / MỘT NĂM / $120.00. HAI NĂM $ 230.00

MUA_____/ NĂM

CANADA / MỘT NĂM / $138.00 / HAI NĂM $ 275.00

Á CHÂU, ÂU CHÂU, ÚC CHÂU / MỘT NĂM / $138.00

HAI NĂM $275.00

MUA_____/ NĂM

Giá bán tại các nhà sách ở Mỹ US $20.00 / Cuốn

https://tieulun.hopto.org

GIÁ BIỂU BÁO DÀI HẠN 6 số / NĂM

HOA KỲ / MỘT NĂM / $120.00. HAI NĂM $ 235.00

MUA_____/ NĂM

CANADA / MỘT NĂM / $138.00 / HAI NĂM $275.00
$25.00 / 1 số

Á CHÂU, ÂU CHÂU, ÚC CHÂU / MỘT NĂM / $138.00

HAI NĂM $275.00

MUA_____/ NĂM

Giá bán tại các nhà sách ở Mỹ US $20.00 / Cuốn

GIÁ BIỂU BÁO DÀI HẠN 6 số / NĂM

HOA KỲ / MỘT NĂM / $120.00. HAI NĂM $ 235.00

MUA_____/ NĂM

CANADA / MỘT NĂM / $138.00 / HAI NĂM $275.00
$25.00 / 1 số

Á CHÂU, ÂU CHÂU, ÚC CHÂU / MỘT NĂM / $138.00

HAI NĂM $275.00

MUA_____/ NĂM

Giá bán tại các nhà sách ở Mỹ US $20.00 / Cuốn

GIÁ BIỂU BÁO DÀI HẠN 6 số / NĂM

HOA KỲ / MỘT NĂM / $120.00. HAI NĂM $ 235.00

MUA_____/ NĂM

CANADA / MỘT NĂM / $138.00 / HAI NĂM $275.00
$25.00 / 1 số

Á CHÂU, ÂU CHÂU, ÚC CHÂU / MỘT NĂM / $138.00

HAI NĂM $275.00

MUA_____/ NĂM

Giá bán tại các nhà sách ở Mỹ US $20.00 / Cuốn

https://tieulun.hopto.org

Chúng tôi NHẬN in ấn tác phẩm thuộc VHNT

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC MỚI

Phát hành toàn cầu qua hệ thống Amazon.
Sẽ giao đến tận nhà quí vị. Trên
tinh thần ủng hộ quí Văn Nghệ Sĩ
và thân hữu trong giới sáng tác

Liên lạc Hà Nguyên Du
vanhocmoi68@gmail.com
hanguyendu@gmail.com

văn học mới magazine

Hình bìa: Tranh Ngưỡng Vọng Em
Nhà thơ / Họa sĩ Phan Hạ Du

Bìa: HÀ NGUYÊN DU
Trình bày : HÀ NGUYÊN DU

Copyright © 2021 vanhocmoi magazine.
All rights reserved

ISSN 2690 - 4276

https://tieulun.hopto.org

https://tieulun.hopto.org

https://tieulun.hopto.org

https://tieulun.hopto.org